

Faculty of Sport Educology
Department of Sport Management,
Economics and Sociology

Faculty of Business and
Technology
Department of Business and
Economics

INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE

THEORY AND PRACTICE: PROBLEMS

AND PROSPECTS

BOOK OF ABSTRACTS

2019 May 9–10th
Kaunas

TARPTAUTINĖ MOKSLINĖ-PRAKTIKINĖ KONFERENCIJA

MOKSLAS IR PRAKTIKA: AKTUALIJOS

IR PERSPEKTYVOS

KONFERENCIJOS TEZIŲ RINKINYS

2019 m. gegužės 9–10 d.
Kaunas

Faculty of Sport Educology
Department of Sport Management,
Economics and Sociology

Faculty of Business and
Technology
Department of Business and
Economics

INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE
THEORY AND PRACTICE: PROBLEMS
AND PROSPECTS
BOOK OF ABSTRACTS

2019 May 9–10th
Kaunas

TARPTAUTINĖ MOKSLINĖ-PRAKTIKINĖ KONFERENCIJA
MOKSLAS IR PRAKTIKA: AKTUALIJOS
IR PERSPEKTYVOS
KONFERENCIJOS TEZIŲ RINKINYS

2019 m. gegužės 9–10 d.
Kaunas

SCIENTIFIC COMMITTEE

Conference Chair – prof. dr. Biruta Svagzdiene
(*Lithuanian Sports University, Kaunas, Lithuania*)

Members:

Prof. dr. Juris Grants (*Latvian Academy of Sport Education, Riga, Latvia*)
Prof. dr. Marina Gunare (*Baltics International Academy, Riga, Latvia*)
Prof. dr. Edmundas Jasinskas (*Lithuanian Sports University, Kaunas, Lithuania*)
Prof. dr. Saulius Sukys (*Lithuanian Sports University, Kaunas, Lithuania*)
Doc. dr. Vilija Bite Fominiene (*Lithuanian Sports University, Kaunas, Lithuania*)
Prof. dr. Nancy Wang (*Beijing Sport University, China*)
Prof. dr. Jolita Vveinhardt (*Lithuanian Sports University, Vytautas Magnus University, Kaunas, Lithuania*)
Prof. dr. Valentyna Voronkova (*Engineering Institute of Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, Ukraine*)
Prof. dr. Alla Cherep (*Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, Ukraine*)
Prof. dr. Olga Dolskaja (*Nacional technical University “Kharkiv Politechnic Institute”, Kharkiv, Ukraine*)
Doc. dr. Vitalina Nikitenko (*Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, Ukraine*)
Prof. dr. Olga Kyvliuk (*National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov Kyiv, Ukraine*)
Prof. dr. Roman Oleksenko (*Tavria State Agrotechnological University, Melitopol, Ukraine*)
Doc. dr. Jolita Greblikaite (*Vytautas Magnus University Agriculture Academy, Kaunas, Lithuania*)
Doc. dr. Ivona Vrdoljak Raguz (*University of Dubrovnik, Dubrovnik, Croatia*)
Doc. dr. Laima Trinkuniene (*Lithuanian Sports University, Kaunas, Lithuania*)
Doc. dr. Jūratė Savickienė (*Vytautas Magnus University Agriculture Academy, Kaunas, Lithuania*)
Lect. dr. Regina Andriukaitiene (*Lithuanian Sports University, Kaunas, Lithuania*)
Lect. dr. Arturas Simanavicius (*Lithuanian Sports University, Kaunas, Lithuania*)
Lect. Kristina Mejeryte-Narkeviciene (*Lithuanian Sports University, Vytautas Magnus University, Kaunas, Lithuania*)

ORGANIZING COMMITTEE

Chair person – prof. dr. Biruta Svagzdiene (*Lithuanian Sports University, Kaunas, Lithuania*)

Members:

Doc. dr. Regina Andriukaitiene (*Marijampole College, Marijampole, Lithuania*)
Lect. dr. Arturas Simanavicius (*Lithuanian Sports University, Kaunas, Lithuania*)
Lect. Vladas Berzanskis (*Marijampole College, Marijampole, Lithuania*)
Lect. Birute Petrosiene (*Marijampole College, Marijampole, Lithuania*)
Lect. Lina Jaruseviciene (*Marijampole College, Marijampole, Lithuania*)
Lect. Kristina Mejeryte-Narkeviciene (*Lithuanian Sports University, Vytautas Magnus University, Kaunas, Lithuania*)
Asist. Antanas Ūsas (*Lithuanian Sports University, Kaunas, Lithuania*)
Ingrida Grigaliunaite (*Lithuanian Sports University, Kaunas, Lithuania*)

SPONSOR • RĖMĖJAS – UAB „MANTINGA“, <https://www.mantinga.lt/>

PROGRAMME

FIRST DAY (9th of May)

9.30–10.00 REGISTRATION. Address: Sporto str. 6, Lithuanian Sports University, Kaunas
Coffee break (Room 215 c.)

10.00–10.15 OPEN CEREMONY

Welcome speech:

doc. dr. V. B. Fominiene – Head of the Department of Sports Management, Economy and Sociology Lithuanian Sports University

V. Berzanskis – Dean of the Faculty of Business and Technology Marijampole College

PLENARY SESSION (Room 215 c. Sporto str. 6)

Moderators: lect. dr. A. Simanavicius (LSU), doc. dr. R. Andriukaitiene (LSU, MC)

10.15–10.40

Edvinas Eimontas (*Lithuanian Sports University, Kaunas, Lithuania*)

DUAL CAREER MODEL FOR ELITE ATHLETES: ROLE OF SPORT FEDERATIONS

10.40–11.05

Antanas Usas (*Kaunas Faculty Vilnius University, Lithuanian Sports University, Kaunas, Lithuania*).

INTERNET WEBSITE QUALITY INTERFACES WITH CUSTOMER LOYALTY

11.05–11.30

Paulina Palujanskienė (*Lithuanian Sports University, Kaunas, Lithuania*)

THE THEORETICAL INTERPRETATION OF LEARNING ORGANISATION AND EDUCATIONAL SYSTEM IN LITHUANIA

11.30–12.00

Assoc. Prof. Vitalina Nikitenko, Prof. dr. Valentyna Voronkova, Prof. dr. Alla Cherep,

Assoc. Prof. Muts Luai, Maryna Azhazha (*Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, Ukraine*)

DIGITAL MANAGEMENT FORMATION AND DEVELOPMENT IN THE ERA OF INFORMATION SOCIETY

12.00–12.30

Prof. Dr. Valentyna Voronkova (*Engineering Institute of Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, Ukraine*)

ОБРАЗОВАНИЕ, МЕНЕДЖМЕНТ И ЭКОНОМИКА В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ

12.30–13.30 LUNCH

13.30–17.00

SESSION I “CHANGES AND PROSPECTS IN TOURISM AND SPORT”

(Room 101, III building, Perkuno al. 3A)

Chairs: doc. dr. Regina Andriukaitiene, Prof. dr. Valentyna Voronkova, Assoc. prof. Maryna Azhazha

13.30–17.00

SESSION II “SOCIAL AND PEDAGOGICAL TENDENCIES” (Room 104, III building, Perkuno al. 3A)

Chairs: Antanas Usas, Prof. dr. Alla Cherep, Prof. dr. Vitalina Nikitenko

13.30–17.00

SESSION III “ISSUES OF BUSINESS MANAGEMENT” (Room 208, III building, Perkuno al. 3A)

Chairs: Akranglytė Gintarė; Prof. dr. Olga Dolskaja; lekt. Birutė Petrošienė

17.00–17.15 REFLECTION AND FEEDBACK

SECOND DAY (10th of May)

10.00–13.00 REFLECTION AND FEEDBACK

Discussion in the Lithuanian Sports University (Room 206, Perkuno al. 3A)

TABLE OF CONTENTS

Akranglytė Gintarė SPORTININKO ĮVAIZDŽIO FORMAVIMAS ŽINIASKLAIDOJE	8
Andriukaitienė Regina ORGANIZACIJŲ SOCIALINĖ ATSAKOMYBĖ RINKOJE	9
Antanaitytė Živilė, Jasinskas Edmundas RENGINIO KOKYBĖ ŽIŪROVŲ POŽIŪRIU: TEORINIS ASPEKTAS	10
Bastytė Karolina, Štreimikienė Dalia KONKURENCINGUMO VERTINIMAS TURIZMO SEKTORIJE	11
Бережная Ольга СОВРЕМЕННЫЕ ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБРАЗОВАНИИ	12
Chernova Liudmyla FORESIGHT AS METHODOLOGY OF STRATEGIC PREVISION OF THE COUNTRY AND THE FUTURE TECHNOLOGY DEVELOPMENT	13
Череп Алла, Воронкова Валентина, Никитенко Виталина, Ажажа Марина, Муц Луай ФОРМИРОВАНИЕ КРЕАТИВНОЙ МОДЕЛИ ОБРАЗОВАНИЯ И ЕЕ ВЛИЯНИЕ НА РАЗВИТИЕ ИНФОРМАЦИОННО-ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ И МЕНЕДЖМЕНТА	15
Dagytė Rūta PRIEINAMAS TURIZMAS. KAS TAI?	16
Deikus Mykolas KONTRPRODUKTYVAUS SOCIALUMO ALTERNATYVA: KRIKŠČIONIŠKŲ ORGANIZACIJŲ ĮSITRAUKIMO GALIMYBĖS TEIKIANT DVASINĘ PAGALBĄ PSICHOLOGINIO TERORO DARBO VIETOJE AUKOMS	17
Дольская Ольга ТРАНСФОРМАЦИЯ ЙОГИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНОГО РЫНКА	18
Еризану Ирина УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМИ РЕСУРСАМИ НА ПРЕДПРИЯТИИ	19
Etusas Aleksejus KORUPCIJĄ SĄLYGOJANČIOS PRIEŽASTYS IR ANTIKORUPCINIŲ PROGRAMŲ PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO REALIZAVIMAS LIETUVOS RESPUBLIKOJE	21
Городыская Ольга ЭКСТРОПИЯ КАК ФИЛОСОФИЯ БУДУЩЕГО ЧЕЛОВЕКА	22
Grap Jurgita, Lukoševičiūtė Melita, Jaruševičienė Lina MARIJAMPOLĖS KOLEGIJOS STUDENTŲ REKREACIJOS IR LASVALAIKIO YPATUMAI	23
Greblikaitė Jolita, Rakštys Rolandas, Montvydaitė Deimena, Ispiryan Audronė UOGŲ ŪKIŲ PLĖTROS GALIMYBĖS LIETUVOJE	24
Gužauskas Donatas AUTONOMIJOS KONCEPCIJOS IR APSISPRENDIMO TEORIJOS PRINCIPINĖS NUOSTATOS	25
Juodviršis Simas, Mejerytė-Narkevičienė Kristina LIETUVOS KARTINGŲ ŽIEMOS ČEMPIONATO ORGANIZAVIMO VERTINIMAS: ORGANIZATORIŲ POŽIŪRIU	26
Имангулова Татьяна, Губаренко Анастасия, Лютерович Олег ПАСПОРТИЗАЦИЯ ОБЪЕКТОВ ТУРИСТСКОГО ИНТЕРЕСА АЛИМАТИНСКОЙ ОБЛАСТИ (РЕСПУБЛИКА КАЗАХСТАН)	27
Ivaškienė Vida, Markevičius Vytautas GRAIKŲ-ROMĖNŲ IMTYNININKŲ PRIEŠVARŽYBINĖ BŪSENA: JAUNIŲ IR JAUNIMO AMŽIAUS GRUPIŲ ATVEJIS	28
Яценко Артём УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ ПОИСКА И ОТБОРА ПЕРСОНАЛА НА ПРЕДПРИЯТИИ	29

Janulevičiūtė Gintarė, Dimidovičiūtė Liveta, Galinaitytė Monika, Padvelskytė Reda, Jaruševičienė Lina, Kulbokas Romas MARIJAMPOLĖS KOLEGIJOS STUDENTŲ SVEIKOS GYVENSENOS IR SPORTO VADYBOS YPATUMAI... 30	30
Kanapinskaitė Viktorija, Mikalauskas Rimantas SAVANORIŠKOS VEIKLOS ORGANIZAVIMO IR VALDYMO ASPEKTAI SPORTO RENGINYJE..... 31	31
Kapitanenko Natalya , Klymova Yrina TRENDS FOR REDUCING THE RISKS OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP PROJECTS IN UKRAINE..... 32	32
Katasanovas Vidmantas DARBUOTOJŲ ADAPTAVIMO YPATUMAI TURIZMO ORGANIZACIJOSE 33	33
Katasanovas Vytautas ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ VERBAVIMO IR ATRANKOS YPATUMAI SPORTO SEKTORIUJE..... 34	34
Костюченко Анна РЕКЛАМА КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ РОЛИ ГРАФИЧЕСКОГО ДИЗАЙНА В УСЛОВИЯХ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА 35	35
Крайник Елена ПРОБЛЕМЫ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПРЕДПРИЯТИИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ 36	36
Kisielius Eimantas SOCIAL BUSINESS IMPACT FOR STATE ECONOMY MEASUREMENT METHODS..... 37	37
Kybartas Gintautas, Skurvydas Albertas EFFECT OF SINGLE LEG'S EXHAUSTION ON MOTOR FUNCTIONS OF SINGLE AND BOTH LEGS 38	38
Kriščiūnas Domas SPORTO POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS LIETUVOS SAVIVALDYBĖSE: ADMINISTRACIJOS IR TARYBŲ KOMITETŲ ATVEJIS 39	39
Курис Юрий СТРАТЕГИЯ УСТОЙЧИВОГО УПРАВЛЕНИЯ УРБОЕКОСИСТЕМИ 40	40
Кузаева Анастасия ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННЫХ СРЕДСТВ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ: СОСТОЯНИЕ, ПРОБЛЕМЫ, ПЕРСПЕКТИВЫ 41	41
Liutvaitienė Renata, Andriukaitienė Regina INFORMACIJOS VARTOTOJUI TEIKIMAS TEORINIŲ POŽIŪRIU 42	42
Lobas Viktorija YOGA AS A RETREAT FROM A MODERN LIFE 43	43
Lukoševičiūtė Gerda, Fominienė Vilija Bitė INOVACIJOS SPORTO ORGANIZACIJOJE: TEORINĖS ĮŽVALGOS 44	44
Lūžaitė Asta, Trinkūnienė Laima, Piekienė Edita SVEIKATA, FIZINIO AKTYVUMO MOTYVAI IR FORMOS LAISVALAIKIUI..... 45	45
Maceikaitė Agnė, Petrošienė Birutė KAPITALAS IR JO APSKAITA 46	46
Malakauskė Karolina, Mikalauskas Rimantas STRATEGINIO VALDYMO ASPEKTAI SPORTO ORGANIZACIJOJE 47	47
Malašauskienė Irena, Švagždienė Biruta DARNIOS LAISVALAIKIO ORGANIZACIJOS VIZUALIZACIJA TEORINIŲ ASPEKTU..... 48	48
Markevičius Vytautas, Ivaškienė Vaida, Zuoza Aurelijus Kazys LAISVOSIOMIS IMTYNĖMIS UŽSIIMINĖJANČIŲ VAIKINŲ AGRESIJOS RAIŠKA JAUNIŲ IR JAUNIMO AMŽIAUS GRUPĖSE 49	49
Matuliauskaitė Amanda, Mejerytė-Narkevičienė Kristina TURISTO MOTYVAI, LEMIANTYS SVEIKATINGUMO STOVYKLŲ PASIRINKIMĄ 50	50
Mikalonytė Rasa STRATEGIES AND METHODS FOR DEVELOPING HANDBALL SKILLS IN THE FORMAL PHYSICAL EDUCATION CURRICULUM 51	51

Mineikaitė Monika, Smilgevičiūtė Gabija, Jaruševičienė Lina STUDENTŲ FIZINIO AKTYVUMO IR SVEIKATOS BŪKLĖS SAŠAJA.....	52
Morales-Belando, María de la Trinidad, Conte Daniele, Arias-Estero José Luis DIFFERENCES IN GAME PERFORMANCE COMPONENTS BETWEEN HIGH- AND LOW-RANKED YOUTH BASKETBALL TEAMS.....	54
Мовчан Александр ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ УПРАВЛЕНИЯ ПЕРСОНАЛОМ ПРЕДПРИЯТИЯ: ПРЕИМУЩЕСТВА И НЕДОСТАТКИ.....	55
Murza Osvaldas VIEŠŲJŲ ERDVĪŲ PRITAIKYMAS SVEIKATINGUMO POREIKIAMS. TEORINIS ASPEKTAS.....	56
Neverdauskaitė Guostė, Štreimikienė Dalia DARNAUS TURIZMO PLĖTROS VEIKSNIAI IR JŲ SVARBA.....	57
Pakamanytė Rasa, Mejerytė-Narkevičienė Kristina ŠEIMŲ, AUGINANČIŲ PRADINIO MOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKUS, AKTYVAUS LAISVALAIKIO MOTYVACIJA.....	58
Palavenis Donatas POLITICAL ECONOMY THEORIES IN DEFENCE INDUSTRY CONTEXT.....	59
Palujanskienė Paulina, Švagždienė Biruta BESIMOKANČIOS ORGANIZACIJOS IR ŠVIETIMO SISTEMOS TEORINĖ INTERPRETACIJA.....	60
Paškevičė Alma, Požėrienė Jūratė TARPTAUTINIAI STUDENTAI LIETUVOS AUKŠTAJAME MOKSLE: AR NAUDĄ JAUČIA ABI PUSĖS.....	61
Paškevičė Alma, Požėrienė Jūratė FUTBOLAS KAIP SPORTINĖ ŠAKA INTEGRUOJANTI PABĖGĖLIŲ VAIKUS IR JAUNIMĄ Į VISUOMENĘ.....	62
Paškevičė Alma, Požėrienė Jūratė PABĖGĖLIŲ VAIKŲ IR JAUNIMO VIDINIO DIALOGO ASPEKTAS.....	63
Paukštys Mindaugas AKTYVAUS LAISVALAIKIO PASLAUGŲ VERTIMAS VARTOTOJŲ POŽIŪRIU.....	64
Perkumienė Dalia, Kukučionis Paulius INDIVIDUALIOS KELIŲNĖS – SOLO KELIŲNĖS.....	65
Пунченко Олег, Воронкова Валентина, Пунченко Наталия КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ «НОВОГО ПРОСВЕЩЕНИЯ» КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ТРАНСФОРМАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В ОБРАЗОВАНИИ.....	66
Raginitė Raminta, Petrošienė Birutė APSKAITOS POLITIKOS PARUOŠIMAS ĮMONĖJE.....	67
Rakevičiūtė Karolina, Česnaitienė Vida 5–8 KLASIŲ MOKINIŲ MOKYKLOJE VYKDOMOSIOS FIZIŠKAI AKTYVIOS VEIKLOS ĮTAKA MOTYVACIJAI SPORTUOTI.....	68
Руденко Марьяна ВОЗМЕЩЕНИЕ МОРАЛЬНОГО ВРЕДА КАК СПОСОБ ЗАЩИТЫ ГРАЖДАНСКИХ ПРАВ И ИНТЕРЕСОВ.....	69
Shavkun Iryna, Dybchinska Yana CREATIVITY AS INTRINSIC ATTRIBUTE OF THE EFFICIENT MANAGER.....	70
Skrebutėnaitė Ieva Eva FIZINIO AKTYVUMO NAUDA IR KLIŪTYS FIZIŠKAI NEAKTYVIŲ SUAUGUSIŲJŲ AKIMIS: KOKYBINĖ ANALIZĖ.....	71
Skrebutėnienė Renata LIETUVOS TURIZMO VERSLO TEISINĖS APLINKOS APŽVALGA.....	72
Сергиенко Татьяна ТЕОРЕТИКО КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ БИЗНЕС-АНАЛИТИКИ И ЕЕ МЕСТО В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ.....	73

Стародубець Виктория ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТТЯ МЕНЕДЖМЕНТА ПРОМИШЛЕННИХ ПРІДПРИЯТТІЙ В УКРАЇНІ	74
Ситко Дарья НАПРАВЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ЛІЧНОСТІ СУВРЕМЕННОГО МЕНЕДЖЕРА НА ПРІДПРИЯТТІ... 75	75
Sologubas Simas VADOVAVIMAS IR LYDERYSTĖ ŠIAULIŲ REGIONO REKLAMOS AGENTŪROSE.....	76
Stanislovaitis Romanas, Jasinskas Edmundas SPORTO ORGANIZACIJOS PASLAUGŲ KOKYBĖS VERTINIMAS: TEORINIS ASPEKTAS.....	77
Sukackė Vilma SURVIVAL OF THE FITTEST: CONSIDERING THE COMPATIBILITY OF CULTURAL CONTEXTS IN EDUCATIONAL BORROWING	78
Svarytė Laura, Staškevičiūtė-Butienė Inga LYDERYSTĖ SPORTO ORGANIZACIJOJE IR LOJALUMAS: LIETUVOS IR LENKIJOS SPORTO KLUBŲ LYGINAMOJI ANALIZĖ	79
Tauraitė Viktorija LAIKO PASKIRSTYMO DARBUI IR ASMENINIAM GYVENIMUI YPATYBĖS PAGAL ASMENS TIPUS LIETUVOJE.....	80
Totulis Tomas SOCIALINIAI KŪNO KULTŪROS IR SPORTO ASPEKTAI. TRENIRAVIMO TECHNOLOGIJOS KŪNO KULTŪROS MOKYTOJŲ SVEIKATA IR SAVIJAUTA	81
Vaidotas Artūras, Jasinskas Edmundas SPORTO EKONOMINIS INDĖLIS ŠALIES EKONOMIKAI.....	82
Valančienė Dovilė SPORTO GINČAI IR JŲ SPRENDIMO BŪDAI: KOKIOS YRA ŠIŲ DIENŲ TENDENCIJOS?.....	83
Volungevičius Ignas LYGINAMOJI IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ GRUPĖS FIZINIO PAJĖGUMO ANALIZĖ.....	84
Вознюка Екатерина, Грота Юлия ТРАНСФОРМАЦІОННИЙ ТУРИЗМ: ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ И ПРОДВИЖЕНИЯ РЕТРИТ- ПУТЕШЕСТВИЙ В ЛАТВИИ.....	85
Vveinhardt Jolita PSICHOLOGINIS SMURTAS AKADEMINĖS BENDRUOMENĖS NARIŲ TARPUSAVIO SANTYKIUOSE: AUKŠTOJO MOKSLO REFORMŲ POVEIKIS.....	86
Zakrienė Auksė, Jasinskas Edmundas INOVACIJŲ VALDYMAS SPORTO ORGANIZACIJOJE	87
Zuoza Aurelijus Kazys, Markevičius Vytautas, Ivaškienė Vida KOKIE MOTYVAI SKATINA STUDENTUS SPORTUOTI TINKLINĮ?	88

SPORTININKO ĮVAIZDŽIO FORMAVIMAS ŽINIASKLAIDOJE

Akranglytė Gintarė

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Aktualumas ir naujumas. Profesionalaus sporto klubo ir jam priklausančių narių, kaip ir bet kurios stambios organizacijos pagrindinė vertybė turėtų būti stipraus įvaizdžio kūrimas bei palaikymas, kuris natūraliai gali tapti geriausia priemone norint palaikyti teigiamą organizacijos ir jos narių reputaciją. Tiek sporto organizacijos vadovai, tiek ir visi organizacijai priklausantys nariai – sportininkai, turi suprasti, kad tinkamai suformuotas įvaizdis gali būti konkurencinis pranašumas prieš kitus atletus, todėl vis didesnis dėmesys skiriamas ne tik organizacijos įvaizdžiui, bet ir sportininkų įvaizdžio formavimui žiniasklaidoje. Kiekvienam sportininkui, kaip ir bet kuriai organizacijai, yra svarbu suvokti ir žinoti koks yra vyraujantis jo įvaizdis visuomenėje, kad prireikus būtų priimami sprendimai įvaizdžiui gerinti. Darbo problema keliami klausimu, kokie struktūriniai elementai sudaro įvaizdį ir kaip tai gali būti panaudojama formuojant patrauklų sportininko įvaizdį žiniasklaidoje. Publikacijų ir atliktų tyrimų ir analizė atskleidė šios problemos esmę. Cornelissen (2001), Mamedaitytės (2003), Drūteikienės (2003), Virvilaitės, Dilio (2010), Scott (2008), Dulworth (2008), Goffman (2000), Arai ir kt. (2013), Neves ir kt. (2015), Arai et al (2013), Arai, et al. (2014), Charumbira (2014; 2018), Hasaan et al (2016) ir kitų autorių darbuose aptariami organizacijų ir sportininkų savito įvaizdžio kūrimo aspektai, struktūrinius elementai, įvaizdžio kūrimo valdymas, teigiamo įvaizdžio įtaka konkurencinį pranašumui, ryšių su tikslinėmis grupėmis palaikymas, rinkodarinė įvaizdžio formavimo reikšmė, žiniasklaidos vaidmuo formuojant įvaizdį ir kitos reikšmingos įvaizdžio formavime temos.

Tyrimo tikslas – nustatyti sportininko įvaizdžio formavimo žiniasklaidoje ypatumus.

Tyrimo problema: kokie struktūriniai elementai sudaro įvaizdį ir kaip tai gali būti panaudojama formuojant patrauklų sportininko įvaizdį žiniasklaidoje.

Tyrimo metodai ir organizavimas. Siekiant tyrimo tikslo taikomi **tyrimo metodai:** mokslinės literatūros analizė ir sintezė; kokybinis tyrimas – struktūruotas interviu, kokybinė turinio analizė.

Tyrimo objektas – sportininko įvaizdžio formavimas žiniasklaidoje.

Tyrimo organizavimas. Ruošiantis tyrimui, atlikta įvairių literatūros šaltinių analizė, sudarytas tyrimo atlikimo planas. Dėl interviu buvo atskirai tariamasi su septyniais tiriamaisiais, derinant laiką bei vietą. Tyrimo metu buvo suderinta, kad dalyvaus septyni informantai, tačiau pasikeitus aplinkybėms dėl didelio užimtumo, dalyvavo penki žiniasklaidos atstovai. Visi interviu vyko nuo 40 iki 60 minučių (priklausomai nuo respondentų kalbėjimo manieros, pauzių). Respondentų apklausa vyko žurnalistų darbo vietose, darbo valandomis, kad tiriamieji galėtų susikaupti, nusiteikti išsamiam pokalbiui. Interviu buvo užrašomi į diktofoną tyrimo atlikimo laikotarpiui (pagal išankstinį susitarimą su respondentais). Įrašant į diktofoną garantuojama, kad duomenys bus tikslūs, o tiriamasis turi galimybę papildyti ir pateikti komentarus apie tyrėjo interpretacijas ir aiškinimus. Tyrimo buvo atliekamas nuo 2019-04-05 iki 2019-04-10.

Rezultatai. Žiniasklaidos atstovų nuomone, struktūriniai sportininko įvaizdžio elementai kaip sportinė patirtis, patraukli sportininko išorinė išvaizda, gyvenimo būdo ir asmeninių savybių viešinimas. Tai sudaro reikalingą visumą formuojant sportininko įvaizdį, tačiau ypač svarbus sportininko charizmatiškas stilius, neįprasta žaidimo technika, sėkmingas pasirodymas, įdomios ir atkaklios rungtynės, pagarba oponentams, gerbėjams, pasisakymas už sąžiningą žaidimą. Informantų nuomone, patraukli išvaizda tai nėra kertinis rodiklis, kuris formuoja sportininko įvaizdį, nors save prižiūrintys ir stiprūs atletai gali pritraukti daugiau žiniasklaidos dėmesio.

Išvados. Sporto organizacijos įvaizdžio terminas, literatūroje nėra vieningai apibrėžtas. Tačiau, išanalizavus įvaizdžio koncepcijas literatūroje, pastebime, kad įvaizdis yra neatsiejama sporto organizacijos dalis. Suformuotas įvaizdis reprezentuoja sporto organizaciją, pateikia informaciją apie jos pobūdį vartotojams. Svarbu, kad visi jai priklausantys nariai suvoktų organizacijos įvaizdžio svarbą ir suprastų, kad įvaizdis neatsiranda savaime. Jam sukurti yra būtina planinga, nuosekli ir tikslinga veikla, kuri atima daug laiko, reikalauja daug pastangų ir materialių išteklių. Taigi, sporto organizacijos įvaizdis didžiąja dalimi ir priklauso nuo visų joje dirbančių žmonių, kaip jie sugeba pateikti organizaciją visuomenei ir jos vertinimui. Išanalizavus sporto organizacijos įvaizdžio sampratą ir jį formuojančius veiksnius, galima teigti, kad visi sporto organizacijos nariai privalo suvokti įvaizdžio formavimo svarbą ir įvertinti įvaizdžio formavimo priemonių galimybes.

Raktiniai žodžiai: žiniasklaida, sporto organizacija, sportininkas, įvaizdis.

Literatūra

1. Charumbira, L. T. (2018). The Integrated Conceptual Framework for Understanding Perceived Brand Equity in Professional Sports Teams. *International Journal of Marketing and Business Communication*, 7 (4), 32–44.
2. Neves, A., Vieira, R., Mourao, F., Rocha, L. (2015). Quantifying complementarity among strategies for influencers' detection on Twitter. *International Conference On Computational Science*, 51, 2435–2444.
3. Židžiūnaitė, V. (2016). *Taikomųjų tyrimų metodologijos charakteristikos*. Vilnius.

ORGANIZACIJŲ SOCIALINĖ ATSAKOMYBĖ RINKOJE

Andriukaitienė Regina

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Aktualumas. Organizacijų socialinė atsakomybė rinkoje pasireiškia per teikiamų paslaugų kokybę, vartotojų informavimą, rūpinimąsi jų sveikata, saugumu ir aplinkosauginių reikalavimų integravimą į organizacijų veiklą. Darbuotojai yra viena iš svarbiausių suinteresuotųjų šalių, todėl jų požiūris yra vienas galimybių atskleisti organizacijos socialinės atsakomybės problemas. Organizacijų ekonominės atsakomybės požiūriu aktualu siekti, prekių ir paslaugų konkurencingumo, efektyvaus valdymo ir ekonomiško išteklių vartojimo. Etinėje socialinėje srityje pabrėžiamas sąžiningas bendradarbiavimas su interesuotomis grupėmis, atsižvelgimas į visuomenės lūkesčius, klientų informavimas. Pedersen (2010), Homburg ir kt. (2013), Segal (2011) aptariamos aktualios socialinės atsakomybės problemos, apibrėžiančios organizacijos santykius su suinteresuotais šalimis siekiant organizacijų klientų lojalumo ir pasitikėjimo bei socialinio ir ekonominio teisingumo bendruomenėje. Aplinkosaugos srityje aktualus apsaugą reguliuojančių teisės aktų integravimas į įmonės veiklą, taršos mažinimas, veiklos operacijų tobulinimas, nuolatinė stebėseną, reikalingų pokyčių numatymas ir vykdymas. Organizacijų socialinės atsakomybės rinkoje tyrimas buvo atliekamas dviejose laisvalaikio paslaugas teikiančiose organizacijose. Tyrime dalyvavo 114 respondentų.

Tyrimo tikslas. Įvertinti organizacijų socialinę atsakomybę rinkoje darbuotojų požiūriu.

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros analizė, anketinė apklausa.

Tyrimo rezultatai ir išvados. Atsakomybė rinkoje pagal teikiamų paslaugų kokybę buvo vertinama remiantis šiais teiginiais: mano darbovietėje paslaugų (produkcijos) kokybei skiriamas didelis dėmesys, stengiamasi įvykdyti klientams duotus pažadus, organizacijoje deklaruojamų paslaugų kokybė nesiskiria nuo realybės, darbovietėje egzistuoja produktų kokybės kontrolės sistema, vartotojų skundai tiriami, o padarytos išvados gerina kokybę, santykiuose su klientais vadovaujasi ne tik teisės aktais, bet ir visuotinai priimtos moralės principais vertinama tik vidutiniškai. Atsakomybė rinkoje pagal vartotojų informavimą, rūpinimąsi jų sveikata ir saugumu darbuotojai vertino nurodant kokiu lygiu šie teiginiai atitinka realią situaciją: organizacijos teikia išsamią informaciją apie produktus; mielai vartoju (vartočiau) mano organizacijos teikiamas paslaugas, produkciją; mano organizacija, teikdama paslaugas, produktus rūpinasi vartotojų sveikata; nėra buvę, kad mano darbovietės teikiamos paslaugos (produkcija) būtų pakenkusi vartotojų gerovei ir mano organizacija nemanipuliuoja vartotojų pasitikėjimu. Darbuotojų požiūriu tiriamose organizacijose atsakomybės lygis nėra aukštas, nes dauguma teiginių vertinami vidutiniškai. Žemą atsakomybės lygį rodo tai, kad darbuotojai nesutinka, kad organizacijos nemanipuliuoja vartotojų pasitikėjimu. Aplinkos apsaugos puoselėjimas svarbus atsakomybės rinkoje požiūriu. Atsakomybė rinkoje apibrėžiama teiginiais: organizacija naudoja ekologinius standartus atitinkančias technologijas; organizuoja aplinkosaugines iniciatyvas; naudoja tik tokias priemones ir technologijas, kurios mažina neigiamą įtaką aplinkai; organizacija rūpinasi darbuotojų ekologiniu švietimu, organizacija rūpinasi, kad visos atliekos būtų perdirbtos, rūšiuojamos atliekos, darbovietėje finansiškai skatinamos aplinką tausojančios idėjos. Įvertinus respondentų požiūrį į aplinkosaugos reikalavimų vykdymą galima teigti, kad tiriamosiose organizacijose atsakomybės lygis yra žemesnis nei vidutinis, o darbuotojai nurodo, kad organizacijose finansiškai neskatinama aplinką tausojančios idėjos, neprisidedama prie aplinkosauginių iniciatyvų organizavimo. Remiantis gautais rezultatais nustatytas vidutinis organizacijų socialinės atsakomybės rinkoje lygis.

Raktiniai žodžiai. Socialinė atsakomybė, vartotojai, rinka, paslaugos, aplinkosauga.

Literatūra

1. Blaga, S. (2013). Rethinking business sustainability. *Review of Economic Studies and Research Virgil Madgearu*, 6 (1), p. 5–21.
2. Carden, L. L., Boyd, R. O. (2011). Integrating corporate social responsibility with a risk management methodology: a strategic approach. *Southern Journal of Business and Ethics*, 3, p. 161–170.
3. Claydon, J. (2009). Two models of csr and sustainability. a comparison between the 'pyramid of corporate social responsibility' and the 'model of sustainable development. *Issues in Social and Environmental Accounting*, 2 (2), p. 260–265.
4. Delmas, M. A., Etzion, D., Nairn–Birch, N. (2013). Triangulating environmental performance: what do corporate social responsibility ratings really capture? *The Academy of Management Perspectives*, 27 (3), p. 255–267.
5. Homburg, Ch., Stierl, M., Bornemann, T. (2013). Corporate social responsibility in business–to–business markets: how organizational customers account for supplier corporate social responsibility engagement. *Journal of Marketing*, 77 (6), p. 54–72.
6. Millon, D. (2011). Two models of corporate social responsibility. *Wake forest law review*, 46, p. 523–540.
7. Pedersen, E. R. (2010). Modelling CSR: How Managers Understand the Responsibilities of Business Towards Society. *Journal of Business Ethics*, 91 (2), p. 155–166.
8. Segal, E. (2011). A social empathy: a model built on empathy, contextual understanding, and social responsibility that promotes social justice. *Journal of Social Service Research*, 37 (3), p. 266–277.
9. Valdes-Vasquez, R., Klotz, L. (2011). Incorporating the Social Dimension of Sustainability into Civil Engineering Education. *Journal of Professional Issues in Engineering Education & Practice*, 137 (4), p. 187–197.

RENGINIO KOKYBĖ ŽIŪROVŲ POŽIŪRIU: TEORINIS ASPEKTAS

Antanaitytė Živilė, Jasinskas Edmundas

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Aktualumas ir naujumas. Renginių organizatoriai vis dažniau susiduria su sunkumais pasiūlant aukštos kokybės renginius (Bakshi & Manhas, 2011). Žiūrovai atvykę stebėti renginio yra paslaugos gavėjai, kuriems kiekviena renginio detalė gali būti svarbi, jog renginys atitiktų jų laukiamą kokybę. Renginio kokybės vertinimas žiūrovų požiūriu svarbus, nes tai, pasak, Tossi, Niya & Pooya (2014) lemia žiūrovų pasitenkinimo lygį, kuris lemia pozityvius atsiliepimus apie renginį. Pozityvūs atsiliepimai apie renginį veda prie noro vėl apsilankyti, apibūdinti renginį teigiamai ir drąsinti ne tik save bet ir kitus dalyvauti dar kartą tame pačiame renginyje.

Norint pateikti kokybišką produktą žiūrovui, būtina žinoti veiksnius lemiančius renginio kokybę. Darytina prielaida, jog renginio kokybės vertinimui taip pat įtakos turi žiūrovo tipai, kuriems svarbūs skirtingi renginio kokybės veiksniai. Žinojimas, kokie veiksniai įtakoja kokybišką renginį, leidžia apgalvoti, kas yra svarbu žiūrovui, kodėl jis ateina, ką jis nori pamatyti ir kaip jam tai pasiūlyti, jog renginys žiūrovo nuomone taptų kokybiškas.

Tikslas – nustatyti renginio kokybę lemiančius veiksnius teoriniu aspektu.

Metodai: mokslinės literatūros apžvalga ir rezultatų analizė.

Rezultatų aptarimas. Išanalizavus literatūrą ir renginio kokybę lemiančių veiksnių ištyrimą matyti, jog vertinant renginio kokybę dažniausiai skirtumai pasitaiko tarp lyčių ir kitų demografinių rodiklių (amžius, išsilavinimas, pajamos). Tai parodo, kad demografiniai rodikliai stipriai įtakoja žiūrovų lūkesčius, numatomą renginio kokybę, todėl žiūrovai skirtingai vertina gautą renginio kokybę kaip patį rezultatą. Rezultatai rodo, jog žiūrovams yra svarbu jaustis saugiai ir nepatirti nepatogumų patenkant į renginį. Taip pat svarbi aplinkos, pramogų, papildomų paslaugų bei darbuotojų renginyje kokybė.

Išvados. Renginys yra apibrėžiamas kaip tam tikras susibūrimas, veiksmas vykstantis tam tikroje vietoje tam tikru laiku. Renginiai yra klasifikuojami į tam tikrus tipus. Pats sporto renginys yra klasifikuojamas pagal pobūdį (žanrą, stilių) ir pagal turinį. Išanalizavus literatūrą buvo išsiaiškinti veiksniai, kurie lemia renginio kokybę žiūrovų požiūriu: įgūdžių demonstravimas, renginio laikas ir informacija, pramogos, maistas ir gėrimai, darbuotojų ir žiūrovų įsitraukimas į renginį, draugiškumas, emocija, atmosfera, renginio aplinkos dizainas, išplanavimas, ženklavimas. Tam, kad nustatyti renginio kokybę žiūrovų požiūriu, mokslininkai naudoja tokius modelius kaip: SERVQUAL, SPORTSERV, MEQSS. Pastarasis iš jų pasirodė tinkamiausias nustatyti renginio kokybę, kadangi yra bendro pobūdžio, tinkamas naudoti kitoms industrijoms turintis aiškia ir sistemingą matavimo instrumentą SEQSS.

Raktiniai žodžiai: renginys, renginio kokybė, žiūrovo požiūris.

Literatūra

1. Bakshi, R., Manhas, R. (2017). Consumer perception of service quality attributes at sporting events. *International Journal of Multidisciplinary Research and Development*, 4 (4), 175–181.
2. Tossi, A. M., Niya, R. F., & Pooya, A. (2014). Examination of the Effect of Service Quality on Spectator Behavioral Intentions Through their Satisfaction. *International Review of Management and Business Research*, 3 (2), 1061–1072.
3. Cant, M., & Wiid, J. (2012). Sporting: service quality and satisfaction amongst male spectators on university sporting grounds. *Corporate Ownership & Control*, 10 (1), 205–214.
4. Ko, J. Y., Zhang, J., Cattani, K., Pastore, D. (2011). Assessment of event quality in major spectator sports. *Managing Service Quality*, 21 (3), 304–322.
5. Simsek, Y. K., Cevik, H. (2018). Are our stadiums ready for EURO 2024? Evaluation of service quality. *European Journal of Physical Education and Sport Science*, 4, 11–25.

KONKURENCINGUMO VERTINIMAS TURIZMO SEKTORIUJE

Bastytė Karolina, Štreimikienė Dalia

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Kelionių ir turizmo pramonė tebėra labai svarbi milijonų žmonių gyvenimui, skatinant augimą, kuriant darbo vietas, mažinant skurdą ir skatinant vystymąsi bei toleranciją. Jau šeštus metus iš eilės pramonės augimas pranoksta pasaulinės ekonomikos lygį, parodydamas pramonės atsparumą pasauliniam geopolitiniam netikrumui ir ekonominiam nepastovumui (Schwab, Muñoz & Alarcón-Urbistondo, 2017). Turizmo rinkų konkurencingumas vaidina pagrindinį vaidmenį turizmo rinkodaroje. Jei potencialūs klientai nematys konkrečios paskirties vietas, gali kilti neigiamų pasekmių, pradedant nuo padidėjusios tiesioginės konkurencijos iki ambivalentiško ar klaidingo tikslo teikiamų galimybių suvokimo. Turizmo paskirties vietų konkurencingumas yra labai svarbus, nes jis leidžia paskirties vietoms žinoti savo poziciją konkurentų atžvilgiu (Lopes ir kt., 2018). Turizmo konkurencingumas padeda paskirties vietoms užtikrinti tvirtą rinkos padėtį, nes jose yra įvairių išteklių derinys su regiono, kuriame jie yra, organizacijomis. Manoma, kad turizmo konkurencingumas yra bendra koncepcija, kurią reikia nuodugniai analizuoti (Mira, Moura & Breda, 2016).

Tyrimo objektas – konkurencingumo vertinimas turizmo sektoriuje.

Tyrimo tikslas – teoriniu aspektu išanalizuoti konkurencingumo vertinimą turizmo sektoriuje.

Tyrimo metodai ir organizavimas. Buvo atlikta mokslinės literatūros analizė.

Rezultatų aptarimas - Atlikus mokslinės literatūros analizę buvo išsiaiškinta, kad vienas iš pagrindinių susirūpinimą keliančių dalykų turizmo sektoriaus konkurencingumo vertinime yra daugybė vietų ir rinkų, kurios riboja bet kokių priemonių vystymąsi tiek požiūriu, tiek empirinio taikymo požiūriu. Oficialios institucijos ir literatūra pateikia daug pasiūlymų dėl konkurencingumo vertinimo kriterijų. Vienas iš labiausiai pripažintų priemonių buvo Pasaulio ekonomikos forumo parengtas Turizmo ir kelionių konkurencingumo indeksas, kuriuo siekiama išmatuoti veiksnius ir politikos kryptis, dėl kurių tiek kelionių, tiek turizmo sektoriai patrauklūs įvairiose šalyse arba turizmo vietose visame pasaulyje.

Raktiniai žodžiai: konkurencingumas, turizmo sektorius, konkurencingumo vertinimas.

Literatūra

1. Lopes, A. P. F., Muñoz, M. M., Alarcón-Urbistondo, P. (2018). Regional tourism competitiveness using the PROMETHEE approach. *Annals of Tourism Research*, 73, 1–13.
2. Miraa, M. R., Mouraa, A., Breda, Z. (2016). Destination competitiveness and competitiveness indicators: Illustration of the Portuguese reality. *TÉKHNE - Review of Applied Management Studies*, 14, 90–103.
3. Schwab, K., Martin, C., Samans, R., Moavenzadeh, J., Drzeniek-Hanouz, M. (2017). *The Travel & Tourism Competitiveness Report*. World Economic Forum, Geneva. P. 3–8.

СОВРЕМЕННЫЕ ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБРАЗОВАНИИ

Бережная Ольга

Инженерный институт Запорожского национального университета, Запорожье, Украина

Актуальность темы исследования. В современных условиях, развитие информационных технологий и использование информационных ресурсов является продуктом интеллектуальной деятельности современного общества, что обуславливает актуальность определенных методических подходов к использованию средств новых информационных технологий в образовании.

Для исследования данной проблемы особую значимость имеют работы, посвященные использованию новейших информационных технологий в подготовке специалистов, таких ученых как В. Варенко, Ю. Юхименко, Л. Филиппова А. Кобелев, В. Сладкова и А. Чубукова. Относительно использования информационного мониторинга в системе подготовки специалистов, то данный вопрос исследуется А. Кириленко, Г. Малик, М. Цывин и др. Также, существенный вклад в такого рода исследования сделали В. Воронкова, М. Комар, Д. Швец, В. Вембер, В. Быков, Г. Кедрович, П. Орлов, М. Жаладак и другие.

Методы и методология исследования. Изучение проблемного вопроса проводилось при помощи использовании системного метода, аналитического, логического анализа, метода сравнения, абстрагирования, обобщения и экстраполяция.

Результат исследования. Изучая данный вопрос, доказано, что под информационной технологией понимается процесс, использующий совокупность средств и методов сбора, обработки и передачи данных для получения информации нового качества о состоянии объекта, процесса или явления. Таким образом, особый интерес в нашем исследовании составляют современные информационные технологии в образовании, которые инициируют формирование информационно-коммуникативной сферы, делая доступной информацию любого вида для каждого (Сергиенко, 2018b). Обеспечивается такая возможность средствами информационных технологий, благодаря которым человек способен накапливать, хранить информацию, работать с любой информацией и применять ее в профессиональной деятельности (Сергиенко, 2018a).

Широкое внедрение новых информационных технологий в учебный процесс порождает ряд проблем, касающихся содержания, методов, организационных форм и средств обучения, гуманитаризации образования и гуманизации учебного процесса, интеграции учебных предметов и фундаментализации знаний, подготовки и совершенствования квалификации педагогических кадров, создание системы непрерывного образования, в частности системы самообразования и самосовершенствования, которая обеспечивала бы овладение основами современной информационной культуры (Андриякайтене и др., 2017)

Выводы. Таким образом, необходимость внедрения информационных технологий в учебно-воспитательный процесс не вызывает сомнений. Однако стоит отметить, что сегодня возможности компьютерных технологий огромны, но значительного влияния на массовую практику образования, соответствующего этим возможностям, пока не осуществляется. Это связано с тем, что использование информационных технологий в образовательном процессе требует системного обоснования.

Ключевые слова: информационные технологии, образование, учебный процесс, гуманизация, самообразование, возможности.

Литература

1. Андриякайтене, Р., Воронкова, В. Г., Кивлюк, О. П., Никитенко, В. А. (2017). Становление и развитие smart-общества как высокоразумного, высокотехнологического, высокоинтеллектуального. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії, 71, с. 17–25.
2. Сергиенко, Т. И. (2018). SMART – образование как основная парадигма развития информационного общества. Интеллектуальная культура Беларуси: методологический капитал философии и контуры трансдисциплинарного синтеза знания: материалы Третьей междунар. науч. конф., 15–16 ноября 2018 г., г. Минск. 3 (3), Ин-т философии НАН Беларуси; редкол.: А. А. Лазаревич (пред.) [и др.]. Минск: Четыре четвер, с. 234–236.
3. Сергиенко, Т. И. (2018). Принципи SMART - освіти в суспільстві в XXI столітті. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 23–24 квітня 2018 року «Теоретичні і практичні засади еволюції від інформаційного суспільства до «суспільства знань» і до smart-суспільства: виклики і можливості четвертої промислової революції». Ред.-упорядник: д.філософ.н., проф. В.Г.Воронкова. Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, с. 123–124.

FORESIGHT AS METHODOLOGY OF STRATEGIC PREVISION OF THE COUNTRY AND THE FUTURE TECHNOLOGY DEVELOPMENT

Chernova Liudmyla

The Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Mykolaiv, Ukraine

Significance of the research subject. Significance of the research of this problem consists in the fact that the foresight as methodology of strategic prevision in the context of which the objectives and priorities of the future technology development are determined – is one of the main subjects generating new outlook values and new approaches, presenting particular mechanisms of implementing a fundamentally new trajectory of economic growth and sustainable development. For this purpose, long-term and short-term programs should be developed as regards the social and economic, informational, technology, sustainable development of the country up to 2020–2050 to know weaknesses and obstacles, to generate conceptual vision of the future technology development based on foresight, with account taken of particular opportunities, areas and regional variations of the technology and the respective culture development (Ryzhova, 2011). The report included the analysis of such factors as the number of scientists and engineers per 1 million people, the number of published research articles, the budget of science and the number of patents obtained (The Global Technology Revolution 2020, Executive Summary, 2006). The research objectives – conceptualization of the foresight as methodology of strategic prevision of the country in the context of the future technology development. The research tasks – providing the definition of foresight as methodology of strategic prevision of the country, global challenges and trends of development (Starzhinskiy and others, 2016). The technology development results in a huge and ever more increasing power of the human, the so-called “global human empire”. The place of the state on the global market of science-intensive products, its access to the up-to-date information infrastructure, systems of education and staff training, using the innovative model of growth become the key conditions of the citizens’ wealth (Poyhuiev, 2010). The US, Japan and Germany are the leaders. Canada, Taiwan, Sweden, Great Britain, France and Switzerland are the top 10. We can expect the sustainable progress of China, India and North European countries (Nikitenko, 2013). The fourth industry revolution will fundamentally change the sector of finance services, make the world really global and rapid and allow overcoming the poverty. However, the new technology brings destruction to traditional finance institutions, particularly, to the banks. Chris Skinner finds the way out in forward-thinking IT solutions (this is the very target the banks have to invest in, and not in supporting the infrastructure becoming out-of-date). He also tells about risks and difficulties of implementation (Voronkova, Romanenko, Andriukaitiene, 2016). The plant uninterruptedly generates big amount of data and scientists use them for solution of multiple problems at the same time. Internet of Things – the concept of a space where everything from the analog and digital worlds can be combined (Maksymeniuk, Nikitenko, 2016). According to the concept of the fourth industry revolution, robots and artificial intelligence change the economy and subvert the existing order of things on the global level (Melnyk, 2014). We can expect significant changes in management of living and artificial world, mutual penetration of the physical world and the cyberspace, appearance of new business and politic models of behavior of people and states on the world stage (O’Reilly, Tim, 2018). At the present time, achievements in science and education, machinery and technology and their transformation into innovations, as never before, began to determine the dynamics of development of states, their competitiveness in the world community, the extent of provision with national security and integration into the world economy under equal rights (Rose, David, 2018). Ukrainian companies will be fully integrated into the world markets of technology (Voronkova, 2009). Companies, research centers, state regulators and finance institutions will unite in special groups – consortiums. Such associations can easier compete on international markets (Ryzhova, 2017). State-owned companies will become more transparent and flexible which is to increase efficiency of their work, release new resources and allow them to compete with more success on the world markets (Florida, 2018). Researches, discoveries and developments of Russian specialists will be safely protected by the copyright. The intellectual property protection system will be based on digital technologies. Universities, scientific centers and laboratories will closely cooperate with the business and with the state (Steiner, 2018). This period will be characterized by a breakthrough in the medical technology that can unite around themselves a lot of others and will generally form a set of MANBRIC technologies (medical, additive, nano- and biotechnology, robotics, information and cognitive technology) (Ford, 2016). Global understanding of these problems is decisive to assure that the new technology, particularly the one based on the artificial intelligence, serves the wealth of the humankind, contributes to sustainable development, respects the human rights and human dignity and enables diffusion of innovations (Rogers, 2009). New technology, such as the development and application of artificial intelligence, has to be regulated with account taken of global norms and standards. Evolution of the artificial intelligence technology destructs the society but forms our future. UNESCO, due to its scientific experience and humanitarian mandate, plans to take an active part in assisting with global comprehension of ethic and social interests of the artificial intelligence.

Practical recommendations. Develop the technology bearing the sustainable development and cultivating innovative trends of development. Innovative technology has to be developed within the boundaries of “technology mainstream” and in the context of improving the quality of life. Develop the foresight as methodology of strategic prevision of the country and the future technology development for overcoming the challenges of globalization and of the fourth industry and technology revolution 4.0. Develop the intellectual capital of the nation that can be the basis of the future technology development of the country.

Key words: foresight, strategic prevision methodology, technology development.

References

1. Florida, R. (2018). *The Rise of the Creative Class*. Translated from English by Maksym Yakovliev. Kyiv: Nash Format.
2. Ford, M. (2016). *Rise of the Robots. Technology and the Threat of a Jobless Future* / Translated from English by Volodymyr Horbatko. Kyiv: Nash Format.
3. Maksymeniuk, M. Y. & Nikitenko, V. O. (2016). The information and communicative society as kind of the complicated social system and interaction. *Humanitarian bulletin of Zaporizhzhia State Engineering Academy [collection of research works] Zaporizhzhia: ZSEA Publishing House*, 66. p. 266–278.
4. Melnyk, V. V. (2014). Globalization in the cultural sphere: the theoretical and methodological analysis. *Hileia. Historical sciences. Philosophical sciences. Political sciences: Scientific Bulletin: collection of research works*. Kyiv: Publishing House of The Adacemy of Sciences of Ukraine VIR, Ltd., Research & Manufacturing Company, 86. p. 219–225.
5. Nikitenko, V. O. (2013). Geocultural values in today's world development: a socio-philosophical dimension. *Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhia State Engineering Academy. Ministry of Education and Science of Ukraine, Zaporizhzhia State Engineering Academy. Zaporizhzhia*, 54. p. 266–280.
6. Nikitenko, V. O. (2016). Cultural and social competence creation in the process of english language study: information society aspect. *Humanitarian Bulletin of the Zaporizhzhya State Engineering Academy / ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia*. 67, p. 251–257.
7. O'Reilly, Tim (2018). *What's the Future and Why It's Up to Us* / Translated from English by Yuliia Kuzmenko. Kyiv. Nash Format.
8. Pozhuiev, V. I. (2010). Comprehension of the place and role of the information in the modern society. *Humanitarian bulletin of Zaporizhzhia State Engineering Academy*, 42. p. 4–13.
9. Rogers, E. M. (2009). *Diffusion of Innovations* / Translated from English by Vasyl Starko. Kyiv: Kyievo-Mohylianska Akademiia Publishing House.
10. Rose, D. (2018). *Enchanted Objects: Design, Human Desire and the Internet of Things*. Translated from English by D. Hlomoza. Kharkiv: Family Leisure Club Publishing House.
11. Ryzhova, I. S. (2011). Culture as the most fundamental way of the human being. *Humanitarian bulletin of Zaporizhzhia State Engineering Academy*. 46. p. 126–134.
12. Ryzhova, I. S. (2017). Smart technologies as the factor of the modern design development. *Humanitarian bulletin of Zaporizhzhia State Engineering Academy*. 69 (1). p. 174–183.
13. Starzhinskiy, V. P. (2016). *On the way to the society of innovations*. Minsk: Republican Institute of Higher School.
14. Steiner, Ch. (2018). *Automate This. How Algorithms Came to Rule Our World*. Translated from English by Oleksandr Lototskyi. Kyiv: Nash Format.
15. *The Global Technology Revolution 2020, Executive Summary (2006): Bio/Nano/Materials/Information Trends, Drivers, Barriers, and Social Implications* (Silberglitt et al., MG-475-NIC, 2006).
16. Voronkova, V. H. & Romanenko, T. P. & Andriukaitiene, R. (2016). The concept of project-oriented business under conditions of digital transformation to smart society. *Humanitarian bulletin of Zaporizhzhia State Engineering Academy*. 67. p. 13–27.
17. Voronkova, V. H. (2009). Formation of post-nonclassical paradigm of the modern management under conditions of globalization. *Humanitarian bulletin of Zaporizhzhia State Engineering Academy*. 38. p. 13–29.

ФОРМИРОВАНИЕ КРЕАТИВНОЙ МОДЕЛИ ОБРАЗОВАНИЯ И ЕЕ ВЛИЯНИЕ НА РАЗВИТИЕ ИНФОРМАЦИОННО-ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ И МЕНЕДЖМЕНТА

Череп Алла¹, Воронкова Валентина^{1,2}, Никитенко Виталина^{1,2}, Ажажа Марина^{1,2}, Муц Луай^{1,2}

Запорожский национальный университет, Запорожье, Украина¹, Инженерный институт, Запорожье, Украина²

Актуальность исследования данной проблемы в том, что креативная модель образования способствует формированию креативной экономики и креативной личности, а в целом их влиянию на развитие информационно-цифрового общества. В основе этого развития – информационно-компьютерные технологии как «прорывные», альтернативные, которые постоянно совершенствуются и внедряются во все сферы человеческой жизнедеятельности, способствуя формированию смарт-общества (Andriukaitiene, и др., 2017).

Цель исследования – осуществить концептуализацию формирования креативной модели образования и ее влияние на развитие информационно-цифровой экономики и менеджмента.

Задачи исследования - выявить основные направления развития креативной модели образования и ее влияния на развитие информационно-креативной экономики и менеджмента. **Анализ литературы.** Мы опираемся на работы Марины Ажажи, Регины Андриюкайтене, Валентины Воронковой, Ольги Кивлюк, Романа Олексенка, Александра Соснина, Виталины Никитенко, Марины Максименюк, Аллы Череп, в которых изложена модель креативной модели образования и ее влияния на развитие информационно-цифровой экономики и менеджмента (Brinolfsson, Makafi, 2016). Сегодня необходимо изменить систему образования как центра увеличения человеческого (интеллектуального) капитала, организовать ее за принципами креативности и творчества как наивысших ценностей образования, а поэтому следует культивировать креативное образование, креативное мышление и креативную личность, которые формируют креативный капитал как фактор цифрового роста (Voronkova, 2008).

Методология исследования - использование методов анализа и синтеза, абстрагирования, системного анализа и синтеза, системно-структурного и системно-функционального метода.

Результаты исследования: раскрыто, что образование есть актуальной темой в информационном обществе, которое эволюционирует в информационно-цифровое, которое еще называют «обществом знаний», цифровым обществом, «смарт-обществом», которое, соответственно, требует формирования креативной личности. В информационно-цифровом обществе акцент должен ставиться на развитие науки, культуры, знания, ноу-хау, смарт-технологий, формируя технологии, которые изменяют мир (Kelli, 2018). Сегодня во всех передовых развитых странах культивируется инновационная модель образования, которая в свою очередь культивирует инновационно-технологический путь развития, что требует вложения капиталов в новые инновационные процессы, способствующие повышению глобального индекса креативности.

Выводы. Образование должно сделать все необходимое для использования творческих способностей молодежи, привлекая к развитию креативных секторов экономики. В основе новой модели образования такие ценности, как креативность, использование творческого потенциала личности, высокая мотивация труда, инновационно-инвестиционная активность (Cherep, Markova, 2009). Сегодня новая модель образования должна поддерживать креативность при помощи внедрения креативных специальностей и профессий информационно-цифрового общества, что требует коренным образом изменить систему образования в направлении подготовки кадров как человеческого (интеллектуального, информационного, цифрового) капитала, для чего необходимо организовать ее согласно принципам критического мышления и креативности как наивысших ценностей образования. Мы выделяем составными частями креативного образования – интеллект, талант, творчество, креативность и критическое мышление, которые есть составляющими частями цифровых технологий. Образование должно вооружить молодежь креативными профессиями и дисциплинами - креативный менеджмент и креативная экономика, в основе которых креативные индустрии и технологии, а для этого следует быть постоянно готовыми к обновлению знаний и формированию новых компетентностей и способностей в контексте Диджитал (электронной) эры.

Ключевые слова: креативная модель образования, личность, Диджитал эра, менеджмент, экономика.

Литература

1. Andriukaitiene, R., Voronkova, V. G., Kyvliuk, O. P., Nikitenko, V. A. (2017). Formation and development of SMART-society as high-minded, high-tech and high-intelligent community. *Humanities Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy*, 71, с. 17–25.
2. Brinolfsson, E., Makafi, E. (2016). *Druha epokha mashyn: robota, prohres ta protsvitannia v chasy nadzvychainykh tekhnolohiy*. Kyiv: FUND.
3. Voronkova, V. (2008). *Philosophy of humanism management (socialanthropological measurings): monograph-Zaporizhzhya: RVV ZDIA*.
4. Kelli, K. (2018). *12 technologies which form our future*. Kyiv: Our format.
5. Cherep, A. V., Markova, S. V. (2009). Theoretical aspects of formation of innovative-investment activity. *Energetika*. p. 41–54.

PRIEINAMAS TURIZMAS. KAS TAI?

Dagytė Rūta

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Aktualumas ir naujumas. Turizmo sektorius – vienas dinamiškiausių ir įtakingiausių sektorių pasaulyje. Sektorius, kuris ne tik apjungia įvairias paslaugas ir profesijas, bet ir yra susijęs su daugeliu ekonominės veiklos sričių. Turizmo sektoriaus sudėtingumas ir šio sektoriaus dalyvių įvairovė reikalauja: jų glaudaus bendradarbiavimo planuojant ir įgyvendinant su turizmu susijusias strategines plėtros kryptis ir priemones (Vichauskaitė, 2010). Strateginės plėtros kryptių bei priemonių įgyvendinimas, savyje apjungia daug darniojo turizmo paslaugas skatinančių programų, kurios Lietuvoje pristato turizmo plėtros galimybes. Viena iš idėjų, įvardijama kaip universalus dizainas ir prieinamumas. Kaip teigia G. Anča, D. Veinberga, I. Neimanė (2014) universalus dizainas – tai naujas mąstymo būdas, pagal kurį pagrindinė visuomenės vertybė yra žmogus ir tik jo komfortas ir saugumas yra pagrindiniai kriterijai siekiant sukurti humanišką aplinką. Universalus dizainas neapibrėžia konkrečių reikalavimų specialioms grupėms, bet padaro kiekvieną paslaugą, infrastruktūrą bei aplinką prieinamą kiekvienam visuomenės nariui. Šis dizainas yra strategija, kurios tikslas - sukurti skirtingus produktus ir paslaugas, informaciją bei aplinką, kurie būtų prieinami, suprantami ir galimi naudoti visiems be specialaus pritaikymo. Universalus dizaino koncepcija skatina keisti jo akcentus jau projektavimo metu, orientuotus į vartotoją, parenkant kompleksinį požiūrį ir nustatant galimybę pritaikyti šį dizainą lankytojams įvairaus amžiaus, ūgio ir gebėjimų, taip pat numatant pasikeltinus žmoguje, vykstančius jo gyvenimo metais. Analizuojant turizmo vystymo galimybes Lietuvoje didelis dėmesys skiriamas ir žmonėms turintiems negalią. Lietuvoje neįgaliųjų turizmas beveik neišnaudota turizmo rinkos dalis. Labai ribotas informacijos prieinamumas ir specialiųjų paslaugų teikimas neįgaliesiems. Žymių lankytinų vietų nepritaikymas judantiems su pagalbinių priemonė. Lietuvoje turizmo sritį reglamentuoja Turizmo įstatymas pakeitimo įstatymas (2002)

Tyrimo tikslas: išanalizuoti neįgaliųjų turizmo galimybes prieinamo turizmo aspektu

Uždaviniai:

1. Atskleisti prieinamo turizmo sampratą;
2. Aptarti neįgaliųjų turizmo galimybes.

Metodai: mokslinės literatūros analizė ir apibendrinimas

European Network for Accessible Tourism (2015) prieinamas turizmas įvardijamas kaip objektai be kliūčių su tinkama infrastruktūra ir įranga; transportas: tinkamas keliauti oru, sausuma ir vandeniui; aukštos kokybės paslaugos: apmokyti darbuotojai; paslaugos, eksponatai, pramogos: visiems leidžiama susipažinti ir dalyvauti; rinkodara, rezervavimo sistemos, interneto svetainės ir paslaugos: informacija prieinama visiems. Lietuvoje susiduriant su aiškėmis prieinamo turizmo problemomis, būtina imtis aktyvesnių veiksmų ir pritaikyti užsienio šalių geruosius pavyzdžius: Visiems prieinamas turizmas turėtų būti išskirtas kaip vienas iš prioritetų nacionaliniuose strateginiuose turizmo planuose. Tai paskatintų aktyvesnius pokyčius, progresą šiuo metu prastai išvystytoje srityje. Turėtų būti sukurta nacionalinė vieninga visiems prieinamo turizmo ženklinimo sistema. Būtina įtraukti NVO sektorių, integruoti jų jau sukurtus ir pavienėse iniciatyvose naudojamus objektų, paslaugų žymėjimus, kuriamas visiems prieinamų vietovių internetines platformas (pvz. www.beslenksciu.lt)

Tyrimo rezultatų apibendrinimas ir išvados.

Neįgaliesiems turistams teikiamos turizmo paslaugos labai ribotos, nes neįgalieji dažniausia susiduria su privažiavimo, paslaugų prieinamumo, aplinkos nepritaikomumo, informacijos trūkumo, finansinėmis problemomis bei diskriminacijos baime. Juos labiausia domina kultūros paveldo ir specialaus intereso objektai. Išsprendus minėtas problemas atsirastų didesnės neįgaliųjų turizmo plėtros galimybės. Neįgaliesiems turistams labiausiai pritaikytos sveikatingumo ir poilsinės kelionės, dalinai pritaikytas - kaimo turizmas ir iš dalies arba visiškai nepritaikytas – pažintinis turizmas. Nei Turizmo įstatyme, nei kituose Turizmo departamento direktoriaus įsakymais tvirtinamuose teisės aktuose, reglamentuojančiuose turizmo paslaugų teikėjų priežiūrą, nėra specialių nuostatų dėl neįgaliųjų ar specialių poreikių turinčių turistų.

Raktiniai žodžiai: prieinamas turizmas, neįgalieji, darni plėtra.

Literatūra

1. Anča, G., Veinberga, D., Neimanė, I. (2014). Rekomendacijos dėl gamtinių rekreacinių teritorijų pritaikymo neįgaliesiems asmenims. (žiūrėta 2019-04-07) Prieiga internetu: https://www.daba.gov.lv/upload/.../BRO_14_teh_rekomend_pieej_ip_vajadz_LT.pdf
2. Bružaitė, V., Šadeikaitė, G. (2017). Darniojo turizmo plėtra Lietuvoje. Užsienio šalių gerosios praktikos analizė. Kurk Lietuvai jaunųjų profesionalų programa. Vilnius.
3. European Network for Accessible Tourism (2015). Final Report: EU Study Mapping in Performance Check on the Supply of Accessible Tourism Services in Europe. Brussels.
4. Vichauskaitė, V. (2010). Neįgaliesiems teikiamų turizmo paslaugų plėtros galimybės. Magistro baigiamasis darbas. Kaunas: LSU.
5. Lietuvos Respublikos Turizmo įstatymo pakeitimo įstatymas (2002). Valstybės žinios, 2002-12-24, Nr. 123-5507. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.197451>

KONTRPRODUKTYVAUS SOCIALUMO ALTERNATYVA: KRIKŠČIONIŠKŲ ORGANIZACIJŲ ĮSITRAUKIMO GALIMYBĖS TEIKIANT DVASINĘ PAGALBĄ PSICHOLOGINIO TERORO DARBO VIETOJE AUKOMS

Deikus Mykolas

Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas, Lietuva

Tyrimo aktualumas. Skirtingose pasaulio šalyse atliekami tyrimai rodo, kad ženkliai dalis visuomenės kenčia nuo kontrproduktyvaus socialumo darbuotojų tarpusavio santykiuose, kuris pasireiškia piktnaudžiavimu, psichologiniu teroru, manipulavimu, nepriklausomai nuo sektoriaus ar organizacijos tipo. Viena iš radikaliausių kontrproduktyvaus socialumo organizacijose formų yra psichologinis teroras. Nuo jo kenčiantys asmenys patiria socialinę atskirtį ir didžiulį stresą, išgyvena emocinį išsekimą, perdegimą, nedarbingumą, nukenčia jų profesinė veikla, santykiai šeimoje, kas drauge sąlygoja socialinį nestabilumą ir ženkliai valstybės socialines bei gydymo išlaidas. Žvelgiant iš darbuotojų santykiuose sukeltų psichologinių traumų perspektyvos, prasminga įvertinti Vakarų mokslininkų įdirbį, kuris rodo, kad dvasinė pagalba gali ženkliai prisidėti padedant psichologines traumas patyrusiems asmenims. Šiame kontekste tarpininkaujanti vaidmenį atlieka vertybės, dvasinės praktikos ir konsultacijos. Kai kuriose Europos šalyse stabdant psichologinį terorą prisideda krikščioniškosios organizacijos, pavyzdžiui, Vokietijoje veikiančios evangelikai oficialiame savo tinklalapyje (Evangelische Religion) pateikia rekomendacijas, kaip elgtis pastebėjus tokius, kaip mobingo atvejus savo aplinkoje, padėti nukentėjusiam. Tačiau krikščioniškų organizacijų įsitraukimo galimybės padedant nuo psichologinio teroro nukentėjusiems asmenims, iki šiol lieka nenagrinėtos. Pavyzdžiui, tarptautinėse mokslo publikacijų duomenų bazėse, kuriose pristatomi aukštą cituojamumo indeksą turinčiuose žurnaluose publikuojami tyrimai (įvedus raktinius žodžius: religinės organizacijos, psichologinis teroras, mobingas, pagalba, vertybės, krikščionybė, nukentėję asmenys), nerasta nė vieno tyrimo, kuriame būtų nagrinėjamos krikščioniškų organizacijų dvasinės pagalbos galimybės padedant psichologinio teroro aukoms. Nepaisant to, potencialiai reikšmingomis ir neįvertintomis lieka krikščioniškųjų vertybių inspiracijos, derinamos su organizacijų valdymu. Be įvairių kontrproduktyvių socialinių santykių įveikos strategijų, kuriomis siekiama apsaugoti asmenis nuo terorizavimo organizacijose, psichologinį terorą patiriančiai aukai būtinas artimos aplinkos, bendruomenės palaikymas, ką gali pasiūlyti religinės organizacijos. Todėl šiame kontekste būtinas krikščioniškų organizacijų dvasinės pagalbos psichologinio teroro aukoms galimybių įvertinimas.

Tyrimo metodai. Tyrimas atliktas taikant mokslinės literatūros analizės, sintezės, analogijos metodus.

Tyrimo tikslas: atlikti mokslinės literatūros analizę, apžvelgiant religinių organizacijų teikiamos dvasinės pagalbos praktikas nuo kontrproduktyvaus socialumo darbuotojų tarpusavio santykiuose nukentėjusiems asmenims.

Tyrimo problema formuluojama klausimu: kokie dvasinės pagalbos šaltiniai gali būti pasitelkti siekiant padėti nuo įvairių kontrproduktyvaus socialumo formų tarpusavio santykiuose nukentėjusiems asmenims?

Tyrimo rezultatai rodo, kad dvasingumas ir dvasinė pagalba plačiai aptariama socialinio darbo kontekstuose, kaip pasiteisinanti praktika. Psichologai, psichiatrai, licencijuoti ir pastoraciniai konsultantai daugybę metų naudoja dvasinės pagalbos strategijas, kurios pasiteisina. Pastaraisiais metais įvairiose užsienio šalyse atlikta nemažai tyrimų, kuriuose dvasingumas arba religingumas, dvasinės pagalbos reikšmė pabrėžiami dirbant su asmenimis, patyrusiais įvairias psichologines traumas, taip pat pasitelkiant ir dvasininkus. Be to, atkreiptinas dėmesys į tai, kad tradiciškai traumų srityje daugiausia dėmesio buvo skiriama netektims ir kančioms, o ne augimui ir jo galimybei. Dvasingumo įtraukimas į patirtų traumų sprendimus gali suteikti naujų alternatyvų teigiamai pasaulėžiūros ir transcendentinės reikšmės kūrimo rekonstrukcijai (Vis, Boynton, 2008). Tyrimai rodo, kad tiek dvasininkai, tiek religinių organizacijų darbuotojai turi ženklų potencialo padedant aukoms, kurios patiria sunkias psichologines traumas darbo vietoje. Kadangi panašių tyrimų Lietuvoje iki šiol nebuvo atliekama, todėl numatant tolimesnių tyrimų gaires, būtų prasminga atlikti empirinius tyrimus Lietuvos religinėse organizacijose.

Išvados. Nukentėjusiems nuo kontrproduktyvių socialinių santykių darbe asmenims reikalinga ne tik psichologinė, bet ir platesnė dvasinė pagalba, įtraukiant religines organizacijas, dvasininkus ir pastoracinius konsultantus. Tačiau būtina įvertinti šių organizacijų Lietuvoje pasirengimą ir galimybes tokią pagalbą suteikti.

Raktiniai žodžiai: socialumas, darbuotojų santykiai, psichologinis teroras, trauma, religinės organizacijos, dvasinė pagalba, dvasingumas.

Literatūra

1. Evangelische Religion. *Gewalt: Mobbing und Prävention*. Available at (2019-01-29): www.evangelische-religion.de
2. Vis, J.A., Boynton, H.M. (2008). Spirituality and transcendent meaning making: possibilities for enhancing posttraumatic growth. *Journal of Religion & Spirituality in Social Work: Social Thought*, 27 (1–2), 69–86. <https://doi.org/10.1080/15426430802113814>

Finansavimo šaltinis. Mokslinis tyrimas finansuojamas Europos socialinio fondo lėšomis pagal priemonę Nr. 09.3.3-LMT-K-712-10-0258 „Mokslininkų, kitų tyrėjų, studentų mokslinės kompetencijos ugdymas per praktinę mokslinę veiklą“.

ТРАНСФОРМАЦИЯ ЙОГИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНОГО РЫНКА

Дольская Ольга

Национальный технический университет Харьковский политехнический институт, Харьков, Украина

Актуальность. Сегодня занятия йогой практикуются средним классом урбанистической культуры в Азии, Америке, особенно в США, Европе. Ее популярность растет, но при этом мы наблюдаем ряд трансформаций в ее практической реализации.

Проблемы: Йогу можно анализировать в разных контекстах, но в глобальном мире самым мощным показателем ее активного характера стала индустрия йоги. Под влиянием многих факторов индустриального ракурса XXI века мы можем фиксировать факт неожиданных ее трансформаций.

Цель: проанализировать цифровые показатели доходов, поступающих от этого вида деятельности, показать дифференцированный характер индустрии йоги и отметить трансформацию философии телесной Йоги в один из видов спорта, который «нуждается» в продукции мирового рынка.

Центры, школы, клубы Йоги стали неотъемлемой составляющей глобализированной урбанистической культуры. Ведущими странами этого вида спорта/философии стали Канада, Сингапур, Австралия, Соединенные Штаты, Индия. Число людей, практикующих Йогу увеличивается с каждым годом. Например, в США в 2012 году ею занимались 20,4 миллионов людей, весной 2015 йогой и пилатесом занимались 25,4 миллиона, а согласно отчету Yoga Journal за 2016 год, в США йогой занимались уже 36,7 миллиона. По прогнозам это число возрастет до 55 миллионов в 2020г. Естественными выглядят в этом процессе выручки промышленных комплексов, снабжающих данный вид деятельности людей. Если в США в 2012 году выручка составляла около 7 млрд долларов, то сегодня рынок йоги стоит 16 миллиардов долларов (12 миллиардов фунтов) в США и 80 миллиардов долларов (74 миллиарда фунтов) во всем мире.

Бизнес-менеджеры пришли к выводам, что выручка от индустрии йоги становится более дифференцированной. Обычно большую часть бизнесу приносят доходы, полученные непосредственно от занятия йогой. Но все более активизируется рынок продажи одежды и сопутствующих товаров для йоги. Анализ рынка показал, что американцы не против потратить на одежду приблизительно такую же сумму, что и на занятия. Иногда эти суммы становятся равнозначными: в США в 2016 г. люди потратили на оплату занятий 5,8 миллиардов долларов, а на одежду – 4,6 миллиарда долларов. Отдельно стоят суммы, потраченные на аксессуары. Например, практикующие Йогу потратили 3,6 миллиарда долларов на коврики для йоги и другие предметы. По данным IBIS World, пилатес и йога принесут пятый по величине доход среди самых быстрорастущих отраслей в 2018 году. Такие показатели свидетельствуют о росте увлечением данной философской традицией. Однако возникает множество вопросов о векторе развития этой древней формой совершенствования человека. Цифры свидетельствуют о новом характере развития Йоги, ее трансформациях. Этому способствует мировой рынок и, как следствие, формирование нового восприятия самой Йоги.

Выводы. Рыночная составляющая этого древнего вида философии оказалась настолько мощной, что перспективы дальнейшего ее развития требует особого анализа и со стороны менеджеров бизнеса, и со стороны коучей, работающих в этой области, и со стороны организаторов особых пространственных зон/локаций для проведения занятий йогой. Те трансформации, которые мы наблюдаем, к сожалению, не столько способствуют развитию Йоги в ее традиционном понимании, сколько формируют совершенно новый вид Йоги, напоминающий простые спортивные занятия.

Ключевые слова: Йога, глобальный рынок, индустрия Йоги, трансформация Йоги.

Литература

1. Yoga Statistics: Staggering Growth Shows Ever-increasing Popularity (November 16, 2018 Yoga and Meditation) <https://www.yogitimes.com/article/unstoppable-trend-yoga-infographic-business>
2. Revenue of the yoga industry in the United States from 2012 to 2020 (in billion U.S. dollars) <https://www.statista.com/statistics/605335/us-yoga-industry-revenue/>
3. Why Yoga Studios Are a Booming Business Right Now, <https://www.fitdegree.com/blog/why-yoga-studios-are-a-booming-business-right-now> (January 28, 2019)
4. The yoga industry is booming – but does it make you a better person? <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2017/sep/17/yoga-better-person-lifestyle-exercise>

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМИ РЕСУРСАМИ НА ПРЕДПРИЯТИИ

Еризану Ирина

III ЗНУ, г. Запорожье, Украина

Актуальность темы исследования. В условиях становления и развития рыночных отношений особую актуальность приобретают наиболее рациональные пути совершенствования управленческих мероприятий в системе кадрового менеджмента предприятия. Традиционные методы управления человеческими ресурсами в новых условиях хозяйствования стали неэффективными и в определенной степени тормозят не только процесс развития кадрового менеджмента, но и производство в целом. Это объясняется в первую очередь тем, что человек из фактора производства в традиционной организации стал основой и источником ее успеха в условиях рыночных отношений. При усилении роли и стратегической функции сотрудников предприятия особое значение начинают приобретать методы всестороннего управления ими. Практическая значимость результатов исследования определяется направленностью разработанных рекомендаций в области управления человеческими ресурсами на повышение эффективности функционирования, как отдельных машиностроительных предприятий, так и всей отрасли в целом. Результаты исследования, доведенные до уровня практических рекомендаций, могут быть широко использованы при внедрении и дальнейшем совершенствовании процессов управления человеческими ресурсами на промышленных предприятиях (Арсеньев, 2005). Управление человеческими ресурсами в организации можно представить как сложную систему, состоящую из взаимосвязанных и взаимозависимых подсистем формирования, использования и развития человеческих ресурсов, где в качестве системообразующего фактора выступает компетентность как совокупность знаний, квалификации и опыта работников. Зарубежный опыт за последние 20-30 лет кардинальным образом изменил отношение к «человеческим ресурсам» и их роли в коммерческом успехе. «Люди - наш самый главный ресурс» - лозунг, который можно встретить чуть ли не в каждой эффективно работающей организации. Такие фирмы владеют огромным арсеналом инструментов и методов работы с кадрами, проверенным и осмысленным за многие годы. Эффективное развитие организации в современных условиях обуславливается не только наличием человеческих ресурсов, но и достоверной оценкой их формирования и использования для достижения поставленных целей, т. е. соизмерением ресурсов и результатов управления. Важным условием эффективного функционирования механизма управления человеческими ресурсами является согласование интересов основанных субъектов трудовых отношений на основе конструктивного взаимодействия, партнерства и сотрудничества, развития демократизации и самоуправления на уровне организации. Совершенствование механизма управления человеческими ресурсами в современных организациях предполагает применение стратегического подхода, основанного на разработке и реализации долговременной программы формирования и развития способностей, потребностей ценностей работников для обеспечения организационных и личных конкурентных преимуществ в рыночной среде.

Управление персоналом заключается в формировании системы управления персоналом; кадровом планировании, проведении маркетинга персонала, определении кадрового потенциала и потребности организации в персонале; учете и нормирование численности работников. Управление персоналом охватывает широкий спектр функций от приема до увольнения работника: это наем, отбор и прием персонала; деловая оценка персонала при приеме, аттестации и стимулирование трудовой деятельности, профориентация и адаптация, мотивация, управление конфликтами и стрессами, обеспечение безопасности персонала, обучение и повышение квалификации, переподготовка кадров.

Целью системы управления формированием человеческих ресурсов является своевременное обеспечение стратегических планов организации качественными человеческими ресурсами. Успех реализации стратегии управления человеческими ресурсами в организации зависит от следующих условий: - четкости и реальности поставленных целей, основанных на миссии и корпоративных задачах организации; - объективности и комплексности диагностики внутреннего и внешнего воздействия на систему управления человеческими ресурсами и организации в целом; - конкретности и последовательности организационных планов, обеспеченности их всеми видами ресурсов; - вовлеченности и участия работников в разработку и выполнение стратегических планов; - качества контроля реализации стратегического плана и оценки его социально - экономической эффективности.

Основная цель системы управления персоналом - обеспечить качественное и рациональное формирование, освоение и развитие человеческих ресурсов для достижения экономической эффективности организации и удовлетворения личных потребностей работников.

Управление трудовыми ресурсами включает в себя следующие этапы: 1. Планирование ресурсов: разработка плана удовлетворения будущих потребностей в людских ресурсах. 2. Набор персонала: создание резерва потенциальных кандидатов по всем должностям. 3. Отбор: оценка кандидатов на рабочие места и отбор лучших из резерва, созданного в ходе набора. 4. Определение заработной платы и льгот: Разработка структуры заработной платы и льгот в целях привлечения, найма и сохранения служащих. 5. Профорентация и адаптация: введение нанятых работников в организацию и ее подразделения, развитие у работников понимания того, что ожидает от него организация и какой труд в ней получает заслуженную оценку. 6. Обучение: разработка

программ для обучения трудовым навыкам, требующимся для эффективного выполнения работы. 7. Оценка трудовой деятельности: разработка методик оценки трудовой деятельности и доведения ее до работника. 8. Повышение, понижение, перевод, увольнение: разработка методов перемещения работников на должности с большей или меньшей ответственностью, развития их профессионального опыта путем перемещения на другие должности или участки работы, а также процедур прекращения договора найма. 9. Подготовка руководящих кадров, управление продвижением по службе: разработка программ, направленных на развитие способностей и повышение эффективности труда руководящих кадров (Васин, 2001).

Управление человеческими ресурсами - неотъемлемая составная часть управления социально-экономическими процессами, протекающими в организации. Управление человеческими ресурсами требует высоких профессионально-личностных качеств менеджеров, которые могут быть сформированы в ходе соответствующей подготовки.

Ключевые слова: управление, человеческий ресурс, процесс управления, предприятие.

Литература

1. Арсеньев, Ю. Н. (2005). Управление персоналом. Технологии: Учеб. пособие для студентов. Москва.: ЮНИТИ – ДАНА.
2. Васин, С. (2001). Совершенствование процессов управления человеческими ресурсами: На примере предприятий отрасли "Машиностроение и металлообработка" Пензы. Тема диссертации и автореферата по ВАК РФ 08.00.05.
3. Пути совершенствования системы управления человеческими ресурсами [Электронный ресурс]. (2010). Режим доступа к ресурсу: https://otherreferats.allbest.ru/management/00083306_0.html.

KORUPCIJĄ SĄLYGOJANČIOS PRIEŽASTYS IR ANTIKORUPCINIŲ PROGRAMŲ PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO REALIZAVIMAS LIETUVOS RESPUBLIKOJE

Etusas Aleksejus

Lietuvos verslo kolegija, Klaipėda, Lietuva

Korupcijos apraiškos pastebimos daugelyje šalių viename ar kitame lygmenyje. Šis reiškinys nėra naujovė pasaulyje, nes korupcijos apraiškų buvo pastebėta dar nuo Romos imperijos laiku. Korupcija signalizuoja, kad viešajame ir privačiame sektoriuose tarp piliečių įsivyravo neskaidrumo atmosfera, kuri vis labiau tampa visuotiniu reiškiniu.

Korupcijos egzistavimą kaip ir korupcijos sąvokos definiciją gana sunku apibrėžti, tačiau jos egzistavimas matomas per įvairius biudžeto lėšų išnaudojimo būdus, pernelyg didelį materialinių išteklių naudojimą, rinkimų sukčiavimus, konstitucinės tvarkos ir principų pamatų pažeidimus.

Lietuvoje šis žalingas reiškinys kelia grėsmę demokratijai, ardydamas ekonominę ir socialinę pažangą bei plėtrą valstybėje. Tam, kad sustabdyti korupcijos apraiškas, buvo įdėtos didelės pastangos. Lietuvos Respublikoje buvo priimtas korupcijos prevencijos įstatymas, kurio paskirtis nustatyti korupcijos subjektus, jų teises ir pareigas privačiame ir viešajame sektoriuose bei mažinti korupcijos paplitimą.

Straipsnio tikslas – išanalizuoti korupcijos augimo priežastys ir jos prevencijos programų priemonių įgyvendinimą Lietuvos Respublikoje.

Tyrimo metodai ir organizavimas. Statistinių duomenų analizė, mokslinės literatūros ir norminių teisės aktų analizė, anketinė apklausa.

Tyrimo rezultatai. Atsižvelgiant į skirtingas mokslinės analizės korupcijos reiškiniui apibūdinti, susiduriama su interpretacijomis korupcijos fenomeno definicijomis. Atlikus kiekybinį tyrimą viešajame ir privačiame sektoriuose, išsiaiškinta kiek dedama pastangų kovoje su korupcijos apraiškomis. Išnagrinėjus korupcinio pobūdžio teisės pažeidimų bylas Lietuvos teismuose, pastebėtas progresas vykdant antikorupcinių programų priemonių įgyvendinimą.

Išvados. Daugybė apibrėžimų korupcijos reiškiniui apibūdinti bei tikslios ir aiškios sąvokos nebuvimas daro neigiamą įtaką korupcijos reiškiniui pažaboti ir suteikią galimybę ieškoti spragų teisiniame reglamentavime. Neiškreipiant skirtingų autorių ir tyrimo respondentų nuomonės, korupcijos sąvoką reikėtų interpretuoti pagal teisės aktų reglamentą. Korupcijos priežasčių ir sąlygų išsiaiškinimas - pirminis žingsnis link korupcijos prevencijos. Atliktas tyrimas parodė, kad korupciją sąlygojančios priežastys kiek privačiame, tiek viešajame sektoriuose yra motyvacija ir ydingas požiūris išskiriant atlygio svarbą, piktnaudžiavimas patikėta galia arba dominuojančia padėtimi, siekiant asmeninės naudos.

Išanalizavus 2017–2018 m. korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus po Seimo 2015-2025 metų patvirtintos programos dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija, Lietuvoje pastebima gerėjimo tendencija. Valstybės mechanizmas palaiko kontrolės ir pusiausviros sistemą, o antikorupcinių programų priemonių įgyvendinimas veiksmingas kovojant su korupcijos apraiškomis.

Analizuojant korupcijos priemones, reikėtų vadovautis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymu. Antikorupcinės priemonės - tai rizikos analizė, antikorupcinis visuomeninis švietimas, kovos su korupcija programos, pranešimai apie korupcinio pobūdžio veikas, informacijos pateikimas valstybės tarnautojų ir juridinių asmenų registrams. Apibendrinus tyrimo rezultatus, atkreipiamas dėmesys į tai, kad viešojo ir privataus sektoriaus antikorupcijos priemonių įgyvendinimas vykdomas tinkamai, parengtos antikorupcinės programos, etikos kodeksai, taikomos švietimo priemonės, galimybės pranešti anonimiškai apie korupcijos atvejus. Vienintelis būdas kovoti su korupcija yra didesnis viešumas ir aktyvesnis piliečių įtraukimas į sprendimų priėmimą.

Raktiniai žodžiai: korupcija, korupcinio pobūdžio nusikalstama veika, prevencija, antikorupcija.

Literatūra

1. Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas, LRS, 2002, Nr. 57–2297.
2. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymas, LRS, 2000, Nr. VIII-1649.
3. Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos patvirtinimo, 2015, TAR, Nr. 3856.
4. Šumah, Š. (2018). Corruption, Causes and Consequences. London.
5. Rose – Ackerman, S., Palifka, B. J. (2016). Corruption and government. Cambridge university press. New York.

ЭКСТРОПИЯ КАК ФИЛОСОФИЯ БУДУЩЕГО ЧЕЛОВЕКА

Городыская Ольга

Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт, Харьков, Украина

Актуальность. Последние десятилетия привели к существенным трансформациям в понимании природы человека и оценке перспектив его жизни. Современная мысль, испытывающая значительное влияние информационных технологий и результатов геномной инженерии, все более тяготеет к пересмотру прежней критической позиции. Она стремится сформировать новый образ человека – гармоничного и даже более разумного, чем это было в эпоху Просвещения.

Цель. Для создания полноценной, практически востребованной модели человека необходимо проанализировать возможные перспективы ее применения, в частности, – в образовании и воспитании. Особенное внимание важно уделить тем негативным последствиям, которые уже имели место в истории цивилизации, так увлекшейся идеями разумности и самодостаточности человека.

Основной материал. В последней трети XX века постструктурализм и постмодернизм окончательно разрушили классическую модель человека-субъекта и сменил фокус интереса с метафизического плана жизни на приземленный, практичный, телесный. Такая позиция стала естественным следствием развития западной культуры, в которой многообразные способы нового пространственно-временного восприятия мира опосредуются растущей сетью массовых коммуникаций.

Постмодернизм подготовил новые горизонты для человека, одним из которых стал трансгуманизм. Согласно трансгуманизму на смену человеку нынешнему идет «постчеловек», способный управлять своими психическими, интеллектуальными и волевыми качествами. В трансгуманизма появилось направление экстропии, подразумевающей поступательное техногенное развитие человека. Макс Мор, директор Института Экстропии, разрабатывая философию будущего, сформулировал принципы экстропии: постоянный прогресс, само-трансформация, практический оптимизм, интеллектуальные технологии, открытое общество, само-направленность, рациональное мышление. В реализации этих принципов Мор видит философию будущего, но все они очевидно отсылают к человеку – обладателю разума, способному через обучение и науку изменить себя и мир. Но это лишь цитата из эпохи Просвещения, подразумевающая разумность человека, способность к критическому мышлению и личную честность. Однако хорошо известно, что такое представление эпохи Просвещения оказалось несостоятельным.

Экстропия создает элитарную модель человека, тоскующего по реализации разумной жизни. На рубеже XX-XXI веков Ж. Бодрийяр отрицал наличие личности у человека, погруженного в общество потребления, которое существует и теперь, а указанные принципы экстропии относятся именно к личностным качествам. Остро встает вопрос реализации этих принципов, учитывая, что реальность превращается в виртуальную, и единственной реальностью оказывается смерть. Здесь трансгуманизм получает некоторое преимущество, поскольку поиск практических путей преодоления смертности человека посредством научно-технических и информационных средств является чуть ли не основной задачей трансгуманизма в целом. Мор лишь предлагает дальнейшую эволюцию человека, поскольку трансгуманизм для него – философия жизни, интеллектуальное и культурное движение и поле обучения. Здесь обостряется вопрос о роли самого человека в процессе формирования трансгуманистического идеала, что не может не вызывать некоторые сложности.

Выводы. Для реализации идей экстропии требуется значительная трансформация всей системы образования и воспитания, даже более – изменение самих основ жизни общества. Модель человека, предложенная М. Мором, оптимистична и прогрессивна, но насколько она окажется жизнеспособной – можно понять лишь при радикальном изменении способа жизни человечества.

Ключевые слова: экстропия, трансгуманизм, человек.

Литература

1. Бодрийяр, Ж. (2000). Символический обмен и смерть. Москва: Добросвет
2. More, M. (2013). The Philosophy of Transhumanism. *The Transhumanist Reader: Classical and Contemporary Essays on the Science, Technology, and Philosophy of the Human Future*, p. 3-17.
http://media.johnwiley.com.au/product_data/excerpt/10/11183343/1118334310-109.pdf
3. More, M. (2003). Principles of Extropy. <https://web.archive.org/web/20131015142449/http://extropy.org/principles.htm>

MARIJAMPOLĖS KOLEGIJOS STUDENTŲ REKREACIJOS IR LASVALAIKIO YPATUMAI

Grap Jurgita, Lukoševičiūtė Melita, Jaruševičienė Lina

Marijampolės kolegija, Marijampolė, Lietuva

Tyrimo aktualumas. Studentų laisvalaikio leidimo būdus ir formas dažnai lemia paveldėti kultūros vartojimo įpročiai ir tradicijos, materialinė padėtis, gyvenimo būdas ir nuostatos. Kadangi studentai studijų metu patiria didelį protinį, bei emocinį krūvį, ypač aktualus tampa kokybiškas ir turiningas laisvalaikis (Germanavičiūtė, 2014, 10 p.) Tačiau jaunimo tarpe ypač paplitęs pasyvus gyvenimo būdas. Todėl norėta išsiaiškinti, kokią įtaką studijų kokybei turi poilsis ir laisvalaikis.

Tyrimo tikslas. Išanalizuoti Marijampolės kolegijos studentų požiūrį į laisvalaikį.

Uždaviniai.

1. Sužinoti, ar respondentai planuoja savo laisvalaikį.
2. Išsiaiškinti, kokius laisvalaikio būdus renkasi Marijampolės studentai.
3. Nustatyti, kokių įvairesnių laisvalaikio praleidimo formų norėtų studentai.

Objektas. Marijampolės kolegijos studentų rekreacijos ir laisvalaikio ypatumai.

Tyrimo metodika.

1. Literatūros analizė.
2. Anketinė apklausa.
3. Statistinių duomenų analizė.

Išvados. Išanalizavus duomenis paaiškėjo, kad:

1. Apklaustieji planuoja savo laisvalaikį.
2. Respondentai teikia pirmenybę aktyviam laisvalaikiui, mėgsta laiką leisti gamtoje, dalyvauti sportiniuose, bei kultūriniuose renginiuose.
3. Studentai pageidauja erdvesnių poilsio kambarių su stalo žaidimais, treniruoklių salės. Respondentai taip pat pageidavo ekskursijų ir rodomų filmų seansų.
4. Tyrime išsakytos studentų nuomonės atspindi jų požiūrį į dalykus, kurie padarytų studijas kolegijoje dar patrauklesnes esamiems ir busimiems studentams.

Raktiniai žodžiai: Laisvalaikis, rekreacija, studentai, stresas.

Literatūra

1. Charles, C. Bullock, Michael, J. Mahon, Charles L. Killingsworth (2010). Introduction to Recreation Services for People with Disabilities 3rd Edition. Sagamore Publishing LLC
2. Germanavičiūtė, G. (2014). Studentus moyvuojantys veiksniai renkantis laisvalaikį. Kaunas: LSU
3. Gratton, Ch., Taylor, P. (2000). *Economics of Sport and Recreation*. Spon Press
4. Liesienė, V. (2019). Sveiko miego paslaptys. Internetinė svetainė: <https://www.neuromedicina.lt/tag/poilsis>
5. Statkus, A. (2005). Rekreacinės veiklos organizavimo ypatumai viešojoje įstaigoje. Prieiga per internetą: gs.elaba.lt/object/elaba:1978407/1978407.pdf

UOGŲ ŪKIŲ PLĖTROS GALIMYBĖS LIETUVOJE

Greblikaitė Jolita, Rakštys Rolandas, Montvydaitė Deimena, Ispiryan Audronė

Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademija, Akademija, Kauno r., Lietuva

Lietuvos ūkiuose yra auginamos įvairios uogos: avietės, juodieji serbentai, šaltalankiai, aronijos, braškės ir kt. Panašių rūšių uogos yra auginamos ir artimiausiose kaimyninėse šalyse: Lenkijoje, Ukrainoje, Rusijoje, Skandinavijos šalyse. Kitos ES šalys specializuojasi kai kurių uogų auginime, pvz., Ispanija – braškių, Serbija – aviečių, Švedija, Suomija – bruknių, spanguolių. Šalys, esančios šiauriau, užaugina gerokai mažesnius šilumą mėgstančių uogų derlius, nes saulėtasis sezonas yra trumpesnis. Kita vertus, pvz., Ukrainos ar Rusijos žemės ūkis turi galimybę auginti pigiau dėl ne tokių griežtų tręšimo ir pan. reikalavimų, tokiu būdu ir patiekti į rinką produkciją gali mažesnėmis kainomis. Tad pastaruoju metu Lietuvos uogų augintojai patiria didelę konkurenciją iš užsienio šalių, Lietuvoje auginamų uogų savikaina yra didesnė, o ir derliaus kiekiai nėra tokie dideli. Uogų augintojai ima ieškoti išeičių, kurios galėtų padėti jiems ne tik išlikti, bet tuo pačiu ir tapti konkurencingiems uogų rinkoje.

Šio tyrimo tikslas – išanalizuoti situaciją ir pateikti uogų ūkių plėtros galimybes Lietuvoje.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, situacijos analizė.

Tyrimo rezultatai. Atlikus mokslinės literatūros analizę tiriamuoju klausimu bei uogų ūkių Lietuvoje situacijos analizę, galima pateikti ir vertinti keletą alternatyvų, kaip uogų ūkiai galėtų gerinti savo veiklą. Šios alternatyvos sietinos su ūkių vadyba ir su ūkiuose naudojamų gamybos technologijų vadyba bei pačio gamybos ir komercializavimo proceso vadyba. Norint tapti konkurencingais uogų sektoriuje, verta galvoti, kaip kuo plačiau panaudoti uogas ir jų turimas savybes kuo įvairesnių ir aukštesnės pridėtinės vertės produktų iš uogų gamybai. Tai yra viena iš išeičių, kuri gali paskatinti tapti konkurencingais. Kita vertus, konkurencija skatina Lietuvos uogų augintojus jungtis į asociacijas ar kooperatyvus, kurių nariai gali sukaupti didesnius uogų kiekius, kurie gali būtų realizuojami arba panaudojami perdirbti.

Apibendrinant visus atliktus tyrimus, galima padaryti išvadą, vaisių sulčių gamybos metu susidaro nemažas kiekis išspaudų, kuriose vidutiniškai pasilieka apie 30 proc. vaisiuose esančių sausųjų medžiagų. Tokiose išspaudose dažnai būna daugiau įvairių bioaktyvių junginių negu pačiuose vaisiuose ar iš jų pagamintose sultyse (Viškelis, 2008; Venskutonis, 2018). Pritaikius daugiapakopės uogų išspaudų biorafinavimo schemas iš kiekvienos uogų rūšies galima pagaminti kelias aukštos vertės funkcionaliąsias medžiagas, kurios galėtų būti pritaikytos funkcionaliojo maisto, maisto papildų ir kitų žmonių vartojimui skirtų produktų gamyboje (kosmetikos, farmacijos pramonė) (Pap et al. 2004, 2010). Tai pabrėžiama ir Nacionalinės mokslo programos „Sveikas ir saugus maistas“ baigiamojoje ataskaitoje (Lietuvos mokslo taryba, 2015). Pvz., aronijų išspaudas – šalutinis sulčių gamybos produktas. Didelė išspaudų dalis susidaranti technologinio aronijų perdirbimo metu yra pašalinama į atliekas, nors galėtų būti panaudojama biologiškai aktyvių junginių turintiems preparatams gaminti. Remiantis moksliniais tyrimais išspaudose lieka dalis bioaktyvių junginių, kurie galėtų būti perdirbti į didesnės pridėtinės vertės produktus, pasižyminčius teigiamu poveikiu sveikatai (Galanakis et al, 2010). Lenkų mokslininkai bendradarbiaudami su gamybininkais, panaudojo aronijų išspaudų maistines skaidulas, kurios teigiamai veikia virškinamąjį traktą duonos kepinų gamyboje, įtraukdami į receptūrą maistines skaidulas kaip fiziologiškai aktyvų ingredientą (Sójka ir kt., 2013).

Tyrimo išvados. Taigi, tyrimai rodo, kad uogų ūkiai turi galimybių gerinti savo veiklą ir tapti konkurencingesniais. Tos galimybės yra sietinos su: 1) apsisprendimu, ką pateikti į rinką (uogas, sultis, tyrę, kitus produktus), t. y. reikalingi rinkos tyrimai, situacijos analizė, vartotojų elgsenos tyrimai, 2) apsisprendimu, kokius produktus gaminti iš uogų, ar naudoti uogų išspaudas aukštos pridėtinės vertės produktų gamybai ir kaip, t. y. būtina rinkų analizė, rinkodaros planas, komercializavimo strategija ir planas; 3) apsisprendimu pasirinkti tinkamą uogų perdirbimo ir gamybos technologiją, t. y. reikia tinkamai įvertinti gamybos procesą ir jo vadybą; 4) galimybėmis svarstyti įvairias bendros veiklos alternatyvas, kurios sietinos su kitais uogų augintojais Lietuvoje ir ne tik, tokiu būdu mažinant gamybos ir rinkodaros kaštus.

Raktiniai žodžiai: uogų ūkiai, plėtra, veiklos alternatyvos, aukštos pridėtinės vertės produktai.

Literatūra

1. Venskutonis, P. R. (2018). Prieiga per internetą: <https://ktu.edu/uploads/files/fakultetai/Maisto%20institutas/files/BIORAFINAVIMAS.PRIEMONE.AUKSTOS.PRIDETINES.VERTES.PRODUKTAMS.ISSKIRTIL.pdf> [žiūrėta 2019 04 05].
2. Lietuvos mokslo tarybos 2015 m. veiklos ataskaita, (2015). [žiūrėta 2019 04 02]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/rs/legalact/TAK/730ad6a1e13311e5b181b790158f61/>
3. Pap, N., et al. (2004). Waste minimization and utilization in the food industry: Processing of arctic berries, and extraction of valuable compounds from juice- processing by- products. *Proceedings of the Waste Minimization and Resources Use Optimization Conference*. Oulu University Press: Oulu., p. 159–168.
4. Galanakis, Ch. M. et al. (2010). Clarification of high-added value products from olive mill wastewater. *Journal of Food Engineering*, 99 (2), p. 190–197.

AUTONOMIJOS KONCEPCIJOS IR APSISPRENDIMO TEORIJOS PRINCIPINĖS NUOSTATOS

Gužauskas Donatas

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Aktualumas ir naujumas. Nepakankamas fizinis aktyvumas vis labiau tampa pagrindine visuomenės sveikatos problema daugelyje išsivysčiusių šalių. Technologijų pažanga ir mažas fizinio krūvio poreikis gyvenant šiuolaikinėje visuomenėje, tiek jaunimo, tiek suaugusiųjų tarpe, sąlygoja sėdimo gyvenimo būdo lygio augimą (Gao, Chen, Sun, Wen, & Xiang, 2018). Per paskutiniąsias dekadas mokinių fizinis aktyvumas dramatiškai sumažėjo (Anderssen et al. 2011). Žaidimai lauke buvo pakeisti į mažiau fizinių pastangų reikalaujančius užsiėmimus patalpose (Grund et al., 2000), daugiau laiko praleidžiama prie kompiuterio ar kompiuterinių žaidimų, TV, mobilių telefonų, gyvą bendravimą keičia bendravimas socialiniuose tinkluose ar sms žinutėmis, kas nereikalauja laiko leisti bendroje fizinėje erdvėje. Vaikai vis dažniau yra vežami į mokyklą automobiliu ar važiuoja autobusu, negu keliautu į mokyklą eidami arba dviračiu. Tuo pačiu dalyvavimas organizuotame sporte taip pat mažėja (Rice et al., 2000).

Pastarųjų metų moksliniai tyrimai atskiruose Europos regionuose pateikia skirtingus vaikų fizinio aktyvumo rodiklių duomenis, tačiau daugelyje šalių daugiau nei 50 proc. jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų yra nepakankamai fiziškai aktyvūs (Ahrens et al., 2011; Griffiths et al., 2013). Atskleista, jog mažiausiai fiziškai aktyvūs vaikai yra Pietų Europos šalyse, daugiausia – Šiaurės ir Rytų Europos regionuose (Konstabe t al., 2014).

Nors supratimas, kodėl vaikai dalyvauja arba nedalyvauja fizinėje veikloje, yra sudėtingas klausimas, tačiau vienas perspektyvus požiūris yra sutelkti dėmesį į motyvaciją kaip pagrindinį veiksni, įtakančią individų elgesio inicijavimą ir palaikymą (Chatzisarantis, Haggerb 2008). Savimotyvacija ne tik turi įtakos dalyvavimui fizinėje veikloje, bet ir susijusi su pačia fizine veikla (André, Dishman, 2012).

Šio straipsnio **tikslas** – atskleisti autonomiškos aplinkos ir vaikų fizinio aktyvumo sąsajas.

Mokslininkai pažymi, jog mokinių vystymosi stadijoje, svarbu kuo anksčiau juos įtraukti į fizinį aktyvumą (El Rayess et al., 2017; Zhao, Chen, 2018; Agaronov et al., 2018), nes tai teigiamai veikia mokinių elgseną. Fizinė veikla yra svarbus sveikatos rodiklis padedantis pagerinti daugybę trūkumų ir iššūkių, su kuriais susiduria mokiniai (Zhu, et al., 2017). Pasak M. Zhao ir S. Chen (2018) moksliniai tyrimai rodo, jog dalyvavimas fizinėje veikloje leidžia vaikams, linksmintis su savo bendraamžiais ir ugdyti kritinius tarpasmeninius gebėjimus. Teigiamas fizinio aktyvumo intervencijų poveikis buvo pastebėtas socialinio elgesio ir socialinės funkcijos gerinimui (Draft WHO, 2017), komunikacijos tobulinimui (Allar et al., 2017), kūno masės indeksui (Evans, E. W., at al., 2017) ir antsvorio rizikos vaikams mažinimui (Haapala et al., 2016). Lizikevičiūtė ir Rutkauskaitė (2017) teigia, jog Lietuvos moksleivių fizinis aktyvumas jau yra pasiekęs kritinę ribą ir, palyginus su kitų Europos šalių moksleivių judėjimo aktyvumu, Lietuva užima priešpaskutinę vietą, lenkdama tik Slovakiją, o fizinis aktyvumas Lietuvoje yra vienas mažiausių tarp ES šalių – vos 10 proc. (Lizikevičiūtė ir Rutkauskaitė, 2017). Pradėjus lankyti mokyklą keičiasi vaikų dienos režimas, veiklos pobūdis. Vietoj judrių žaidimų vaikai didelę dienos dalį praleidžia mokyklos suole, ženkliai mažėja jų fizinis aktyvumas. V. Žaltauskė ir A. Petrauskienė (2016) analizavo Lietuvos pirmų klasių mokinių fizinio aktyvumo pokyčius penkerių metų laikotarpyje. Autorės pastebėjo, kad dauguma Lietuvos pirmokų 2008, 2010 ir 2013 m. buvo pakankamai fiziškai aktyvūs. Didžioji dalis pirmokų patys nueidavo ir grįždavo iš mokyklos, žaisdavo ir sportuodavo po 2 – 3 val. savaitgaliais ir darbo dienomis, trečdalis lankė sporto ar šokių būrelius. Tačiau, nežiūrint į tai, fizinio aktyvumo tendencija su metais išlikdavo mažėjanti.

Šis straipsnis yra teorinio pobūdžio. Autonomijos koncepcija remsis apsisprendimo teorijos (self determination theory) principinėmis nuostatomis.

Raktiniai žodžiai: autonomijos koncepcija, mokykla, vaikų fizinis aktyvumas

Literatūra

- Allar, I., Elliott, E., Jones, E., Kristjansson, A. L., Taliaferro, A., Bulger, S. M. (2017). Involving Families and Communities in CSPAP Development Using Asset Mapping. *Journal of Physical Education, Recreation and Dance*, 88 (5), p. 7–14.
- El Rayess, F., Gandhi, M., Mennillo, H. (2017). School-Based Nutrition and Physical Activity Program: A Five-Year Evaluation. *Rhode Island Medical Journal*. 100 (2), p. 39–44.
- Evans, E. W., Abrantes, A. M., Chen, E., Jelalian, E. (2017). Using Novel Technology within a School-Based Setting to Increase Physical Activity: A Pilot Study in School-Age Children from a Low-Income, Urban Community. *BioMed Research International Article ID 4271483*. p. 1–7.
- Gao, Z., Chen, S., Sun, H., Wen, X., & Xiang, P. (2018). Physical Activity in Children's Health and Cognition. *BioMed research international*
- Lizikevičiūtė, J., Rutkauskaitė, G. (2017) Mokinių fizinio aktyvumo ir sveikos gyvensenos skatinimas. Prieiga per internetą: <http://kurkl.lt/projektai/mokiniu-fizinio-aktyvumo-ir-sveikos-gyvensenos-skatinimas/>
- Zhao, M., Chen, S. (2018). The Effects of Structured Physical Activity Program on Social Interaction and Communication for Children with Autism. *Academic Journal BioMed Research International Article ID 1825046*, p. 1–14.

LIETUVOS KARTINGŲ ŽIEMOS ČEMPIONATO ORGANIZAVIMO VERTINIMAS: ORGANIZATORIŲ POŽIŪRIU

Juodviršis Simas, Mejerytė-Narkevičienė Kristina

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Tinkamas renginių organizavimas, be jokios abejonės, yra vienas iš svarbiausių elementų tam, kad būtų galima užtikrinti tinkamą tokius renginius organizuojančių įmonių veiklą, taip pat garantuoti, kad bus užtikrintas renginyje dalyvaujančių asmenų (tiek dalyvių, tiek žiūrovų) saugumas ir būtų patenkinti šių asmenų lūkesčiai. Dėl šios priežasties yra labai svarbu tiek teoriniu, tiek ir praktiniu atžvilgiais įvertinti, kokia yra atitinkamo renginio proceso eiga, kokios galimos grėsmės ir galimybės, komandos stiprybės ir silpnybės, taip pat kokie finansavimo šaltiniai yra reikalingi ir kas turėtų būti daroma tam, jog renginį būtų galima suorganizuoti.

Lietuvoje vyksta daugybė įvairių sporto renginių, kurie yra susiję su daugeliu sporto rūšių (krepšinis, futbolas ir kt.). Vieni iš jų yra itin populiarūs (jau mūsų minėti krepšinis ir futbolas), tuo tarpu kitoms sporto rūšims tokio populiarumo trūksta (atitinkamai trūksta ir tam tikro finansavimo bei struktūrinių ir organizacinių gebėjimų). Taigi, nėra jokių abejonų, kad tinkamas renginio organizavimas yra svarbus procesas, kurį labai svarbu išanalizuoti tiek teoriniu, tiek ir praktiniu atžvilgiais.

Tyrimo tikslas - įvertinti Lietuvos kartingų žiemos čempionato organizavimą, organizatorių požiūriu.

Tyrimo objektas – čempionato organizavimas.

Tyrimo metodai: mokslinė literatūros analizė, pusiau struktūruotas interviu, kokybinė turinio analizė. Kokybinio tyrimo atlikimui buvo pasirinkti Lietuvos kartingų čempionato organizatoriai, viso šiame čempionate buvo apie 50 asmenų, kurie padėjo organizuoti čempionatą, tačiau tyrime buvo apklausti tik 3 interviu dalyviai dėl duomenų prisotinimo, jie buvo pasirinkti dėl to, kad yra patys pagrindiniai organizatoriai, o Lietuvos kartingo žiemos čempionato organizavimo procese jie visi darbuojasi jau daugiau negu penkerius metus. Visi apklausti informantai buvo vyrai, o amžius yra nuo 34 iki 52 metų. Buvo atliktas kokybinis tyrimas, su Lietuvos kartingo žiemos čempionato organizatoriais, o instrumentą sudarė 8 kategorijos, šioms kategorijoms buvo priskirti 22 klausimai.

Tyrimo rezultatų apibendrinimas ir išvados. Lietuvos kartingo žiemos čempionatas pasižymi šiais esminiais bruožais: tai sezoninis, sporto, masinis ir reikšmingo finansavimo reikalaujantis renginys. Šio renginio organizatoriai privalo kiek įmanoma labiau kompleksiskai, o ne izoliuotai vertinti Lietuvos kartingo žiemos čempionato procesą ir su tuo susijusius elementus. Vienas iš svarbių elementų, kurį turi užtikrinti Lietuvos kartingo žiemos čempionato organizatoriai, yra tai, kaip formuojamas šio renginio įvaizdis. Būtent nuo įvaizdžio pobūdžio priklauso tai, kaip bus vykdoma Lietuvos kartingo žiemos čempionato komunikacija bei kokios sėkmės susilauks pats renginys.

Tyrimas atskleidė, kad tokio pobūdžio renginius riboja jiems tinkamų trasų kiekis šalyje, o organizuojant renginį skirtinguose kartodromuose pritraukiama daugiau žiūrovų ir dalyvių. Sudarant renginio biudžetą atsižvelgiama į ankstesnių metų patirtį, paslaugų tiekėjų siūlomas kainas bei planuojamas išlaidas. Organizuojant čempionatą naudojamosi rėmėjų lėšomis ir Lietuvos kartingo federacijos biudžetu. Lietuvos kartingo žiemos čempionato organizacinio komiteto nariai renkami pagal aiškiai apibrėžtą tvarką: tarybą renka Lietuvos kartingų federacijos nariai suvažiavimo metu. Aiški ir nusistovėjusi sistema užtikrina skaidrumą ir demokratiją. Organizuojant šį sporto renginį užtikrinamas darbų pasidalijimas pagal organizatorių kompetencijas ir pagal vietą, kurioje vyksta varžybos. Organizuoti renginį žmoniškųjų išteklių ir jų kompetencijų pakanka, tačiau siekiant užtikrinti sklandų ir kokybišką renginį, jo metu pasitelkiami įvairių sričių specialistai. Pagrindinės problemos, su kuriomis susidūrė čempionato organizatoriai – tai lėšų trūkumas, laiko stoka ir tiekėjų įsipareigojimų nevykdymas. Organizavodami tokio pobūdžio renginį organizatoriai turi sekti orų kaitą ir prognozes ir operatyviai į jas reaguoti, kad trasos būtų pritaikytos čempionatui bet kuriuo oru. Pagrindiniai sunkumai, su kuriais susiduriama rengiant visam čempionatui reikalingą infrastruktūrą, yra: nuosavos infrastruktūros trūkumas, įrangos transportavimas ir oro sąlygos.

Raktiniai žodžiai: kartingai, čempionatas, čempionato organizavimas, sporto renginiai.

Literatūra

1. Bowdin, G. et al., (2007). *Events Management*, 2nd Ed, Elsevier Butterworth-Heinemann, Oxford.
2. Gužauskas, A. (2011). *Renginių organizavimas*. Metodinė medžiaga studentams ir renginių organizatoriams. Klaipėdos valstybinė kolegija.
3. Zillman, D.; Vorderer, P. (2000). *Media entertainment. The psychology of its appeal*. Mahwah. New York: Lawrence Erlbaum Associates.

ПАСПОРТИЗАЦИЯ ОБЪЕКТОВ ТУРИСТСКОГО ИНТЕРЕСА АЛМАТИНСКОЙ ОБЛАСТИ (РЕСПУБЛИКА КАЗАХСТАН)

Имангулова Татьяна, Губаренко Анастасия, Лютерович Олег

Казахская академия спорта и туризма, Алмата, Республика Казахстан

В данной статье представлены результаты исследовательской работы по вопросам инвентаризации и разработки паспортов объектов туристского интереса Алматинской области. Разработаны основные критерии отбора туристских объектов, проведены масштабные краеведческие исследования, был систематизирован полученный материал. Данная исследовательская работа направлена на определение текущего состояния объектов и субъектов индустрии туризма и повышение качества экскурсионного обслуживания.

В исследовании особое внимание уделяется характеристике природно-географических условий Алматинской области, исторической топонимике, отраслевой классификации природных и культурных ресурсов этой территории, специализированной терминологии, необходимой для презентации объектов туризма.

Главная цель исследования состоит в детальной паспортизации (инвентаризации) объектов туристского интереса Алматы, а также в создании карточек-описаний более 150 исторических и природных объектов, которые подготовлены авторами по оригинальной методике, разработанной в НИИ туризма Казахской Академии спорта и туризма.

В ходе работы нами были задействованы следующие методы исследования: изучение специальной зарубежной и отечественной литературы; анкетирование — метод массового сбора материала с помощью анкет; методы опроса — беседа, интервью; теоретический анализ для выделения и рассмотрения отдельных сторон, признаков, особенностей, свойств явлений; индуктивные и дедуктивные методы — для логического обобщения полученных эмпирическим путем данных; теоретические методы необходимы для определения проблем, формулирования гипотез и для оценки собранных фактов; статистические методы для обработки полученных данных методами опроса.

Результатом исследовательской работы стала разработка учебного пособия «150 ЭКСКУРСИОННЫХ ОБЪЕКТОВ АЛМАТИНСКОЙ ОБЛАСТИ». Данное пособие необходимо для стандартизации экскурсионного обслуживания, а также предназначено для студентов факультетов и кафедр туризма, изучающих дисциплины «Экскурсоведение», «Экскурсионный менеджмент», «Экскурсионные объекты Республики Казахстан», «Музееведение», действующих экскурсоводов, гидов – переводчиков, а также слушателей курсов экскурсоводов.

Ключевые слова: туризм, экскурсия, паспортизация, достопримечательность, объект туристского интереса.

Литература

1. Имангулова, Т. В., Губаренко, А. В. (2018). Инвентаризация объектов туристско-краеведческого интереса города Алматы, в целях повышения качества экскурсионного обслуживания Республики Казахстан \ Актуальные проблемы развития туризма. Москва, с. 36-39.
2. Закирьянов, Б. К., Лютерович, О. Г., Оразымбетова, Б. К., Арстанов, Б. А., Семибратова, П. А. (2018). Учебное пособие: 200 экскурсионных объектов г. Алматы. Алматы: Servis Press.
3. Имангулова, Т. В., Губаренко, А. В. (2016). Туристско-топонимический словарь Алматинской области. Алматы.
4. Лютерович, О. Г. (2016). Три популярные экскурсии по Семиречью: Путеводитель, Алматы: «Service Press».
5. Рогожинский, А. Е. (2009). Архивы и археология Семиречья XIX века: дела минувших лет и некоторые обстоятельства современного состояния памятников Чу-Илийских гор // Научные чтения памяти Н. Э. Масанова: Сб. материалов науч.-практ. конф. Алматы, с. 97–98.

GRAIKŲ-ROMĖNŲ IMTYNININKŲ PRIEŠVARŽYBINĖ BŪSENA: JAUNIŲ IR JAUNIMO AMŽIAUS GRUPIŲ ATVEJIS

Ivaškienė Vida¹, Markevičius Vytautas²

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva¹, Mykolo Romerio universitetas, Vilnius, Lietuva²

Priešvaržybinė būsena – tai sportininko organizmo psichofizinis nusiteikimas artėjančioms varžyboms ir prisitaikymas, pasireiškiantis psichiniais pokyčiais (noru startuoti, tikėjimu pasiekti kuo geresnį rezultatą), suaktyvėjusia kraujotaka, kvėpavimo, medžiagų apykaitos sistemų veikla (*Sporto terminų žodynas*, 2002). Mokslinė problema yra ta, kad imtynininkų priešvaržybinė būsena yra dar nepakankamai tyrinėta.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti jaunių ir jaunimo amžiaus grupių graikų-romėnų imtynininkų priešvaržybinę būseną.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti jaunių ir jaunimo amžiaus grupių graikų-romėnų imtynininkų savijautos, aktyvumo ir nuotaikos ypatumus.

2. Nustatyti ir palyginti tiriamųjų situacinį nerimą prieš varžybas.

Tyrimo metodai:

1) mokslinės literatūros analizė,

2) anketinė apklausa,

3) statistinė analizė.

Anketinei apklausai naudotas SAN testas ir S. Spielbergo–J. Chanino skalė (*Практическая психодиагностика: методы и тесты*, 2003).

SAN testo pavadinimas sudarytas iš pirmųjų žodžių raidžių: S – savijauta, A – aktyvumas, N – nuotaika. Jame pateikiama 30 priešingos reikšmės žodžių porų, nusakančių skirtingus savijautos, aktyvumo, nuotaikos ypatumus. Kiekvieną kategoriją apibūdina 10 porų žodžių: 10 – savijauta, 10 – aktyvumą, 10 – nuotaiką. Emocinė būsena įvertinta balais nuo 1 iki 9: 1–3 – žema; 4–6 – vidutinė; 7–9 – aukšta.

S. Spielbergo–J. Chanino skalė skirta situacinio nerimo lygiui šiuo momentu įvertinti (*Практическая психодиагностика: методы и тесты*, 2003). Šią skalę sudaro 20 klausimų. Gauti rezultatai vertinami taip: 0–30 balų – mažas nerimas; 31–45 balai – vidutinis nerimas; 46 ir daugiau balų – didelis nerimas.

Statistinė tyrimo duomenų analizė atlikta naudojant SPSS 19.0 statistinių duomenų apdorojimo paketą. Vidurkių skirtumų patikimumui nustatyti taikytas nepriklausomų imčių Studento *t* kriterijus. Skirtingų grupių rezultatams palyginti taikytas χ^2 (*chi kvadrato*) kriterijus. Skirtumas buvo laikomas statistiškai reikšmingu, kai $p < 0,05$.

Anoniminė anketinė apklausa atlikta 2017 m. rudenį Vilniuje ir Kaune. Joje dalyvavo 103 graikų-romėnų imtynes sportuojantys jaunuoliai (54 jauniajai ir 49 jaunimo amžiaus grupės).

Rezultatai ir jų aptarimas.

Nustatyta, kad graikų-romėnų imtynes sportuojančių jaunuolių savijauta, aktyvumas ir nuotaika priešvaržybiniu laikotarpiu yra vidutinio ir aukšto lygio – vertinama 6,52–7,51 balų ribose. Amžiaus aspektu skirtumų nenustatyta ($p > 0,05$). Žemo lygio savijautos, aktyvumo ir nuotaikos vertinimų nenustatyta.

Išanalizavus S. Spielbergo–J. Chanino testo rezultatus nustatyta, kad 66, 67 proc. jaunių ir 71,40 proc. jaunimo amžiaus grupės situacinis nerimas yra mažas. Vidutinis situacinis nerimas nustatytas trečdaliui respondentų, o didelį nerimą jaučiančių imtynininkų nenustatyta.

Mūsų tyrimo rezultatai panašūs į kitų tyrėjų (Ivaškienė ir kt., 2010) priešvaržybinių būsenų tyrimų rezultatus: juose buvo nustatyta, kad daugumos tiriamų sportininkų savijauta, aktyvumas, nuotaika priešvaržybiniu laikotarpiu buvo aukšto lygio, o situacinio nerimo lygis mažas.

Išvados. Daugumos graikų-romėnų imtynes sportuojančių jaunių ir jaunimo amžiaus grupės atstovų savijauta, aktyvumas, nuotaika priešvaržybiniu laikotarpiu yra aukšto lygio, o situacinio nerimo lygis yra mažas.

Raktiniai žodžiai: priešvaržybinė būsena, jauniajai, jaunimo amžiaus grupė

Literatūra

1. Ivaškienė, V., Liaugminas, A., Liaugminas, S., Daukšas, D., Markevičius, V., Raškevičius, K., Juknevičius, V. (2010). Graikų-romėnų imtynininkų ir boksininkų priešvaržybinė būsena. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 3 (78), p. 29–33.
2. *Sporto terminų žodynas*. (2002). 2-asis pataisytas ir papildytas leidimas. Parengė S. Stonkus. Kaunas: LKKA.
3. *Практическая психодиагностика: методы и тесты*. (2003). Самара: Издательский Дом «БАХРАХ-М».

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ ПОИСКА И ОТБОРА ПЕРСОНАЛА НА ПРЕДПРИЯТИИ

Яценко Артём

Инженерный институт Запорожского национального университета, Запорожье, Украина

Уровень качества процесса подбора персонала в значительной степени определяет эффективность работы коллектива, конкурентоспособность производителя на рынке и экономические показатели деятельности предприятия. **Проблемная ситуация:** изучение проблем поиска и подбора кадров, оценка релевантных возможностей потенциального сотрудника создают немало проблем руководителям при приеме на работу или повышении по карьерной лестнице. Несовершенство существующих механизмов и инструментов обуславливают необходимость пересмотра существующих методологических рекомендаций, научных подходов, а также внедрение эффективных современных методов кадрового обеспечения предприятий. **Цель исследования:** обобщение опыта обеспечения потребности в персонале руководителями современных предприятий и усовершенствование инструментов поиска и подбора персонала.

Методы исследования. Методологической и теоретической базой исследования являются фундаментальные положения научных трудов отечественных и зарубежных ученых, которые занимались изучением проблем совершенствования механизмов и инструментария поиска и подбора персонала. Методы исследования, которые позволяют решить сформулированную задачу: наблюдение, сравнение, анализ, обобщение эмпирических и теоретических данных.

Результат исследования. «Отбор персонала – процесс изучения психологических и профессиональных качеств работника с целью определения его соответствия и пригодности для выполнения обязанностей на определенной должности, а также процесс оптимального выбора из возможных претендентов на вакантное место» (Черванева, 2011). Процедура поиска и отбора кадров предполагает: предварительный отбор претендентов на вакансию, проверка на профессиональную и психологическую пригодность кандидата, окончательный выбор и утверждение сотрудника на должность. Для эффективного поиска и отбора персонала следует использовать как внешние, так и внутренние источники подбора кадров. Внутренние источники предполагают поиск специалистов за счет сотрудников предприятия, а внешние за счет ресурсов внешней среды. Инструментами для поиска кадров являются: собственная база данных возможных кандидатов; подача объявления о вакансии в средства массовой информации; обращение в службы занятости, кадровые агентства, высшие учебные заведения; размещение рекламы о вакансии на специализированных Интернет ресурсах. Основными препятствиями процедуры поиска и отбора персонала являются: отсутствие четких критериев при подборе сотрудников, недостаточный опыт и низкая квалификация кадровых специалистов, отсутствие стратегического планирования в организации с учетом динамики экономических процессов во внешней среде. Учитывая несовершенство используемых инструментов поиска сотрудников, обусловлена необходимость усовершенствования кадровой работы, которая не только способствует повышению качества производимых изделий или услуг, но снижает расходы, связанные с управлением персоналом. Одним из таких инструментов является аутсорсинг, который предполагает передачу непрофильных функций предприятия стороннему подрядчику. Важным условием осуществления эффективного отбора является система методов, с помощью которых происходит оценка профессиональных навыков, характера и темперамента, интеллектуальных способностей, устанавливается наличие и степень развитости таких качеств как: стрессоустойчивость, коммуникабельность, грамотность, стремление к развитию и росту и др. К основным методам отбора кандидатов можно отнести: собеседование, стрессовое собеседование (проверка стрессоустойчивости), графология, анализ резюме, психологические тесты, логические и ассоциативные задачи, проведение CASE- интервью, анализ характеристики с предыдущего места работы, сбор информации в социальных сетях.

Выводы. Таким образом, «процесс поиска и отбора персонала представляет собой совокупность действий с использованием специальных методов оценивания, направленных на выбор одного из кандидатов, который из числа всех претендентов, максимально соответствует требованиям предприятия» (Михалюк, 2015). В современных рыночных условиях руководителям предприятий следует учитывать тот факт, что ошибки кадровой политики способны ухудшить психологический климат коллектива и значительно снизить эффективность труда. Следовательно, необходимо ответственно подходить к процедуре подбора кадров, используя научные подходы и успешный опыт эффективных менеджеров.

Ключевые слова: поиск и отбор персонала, инструменты отбора, оценка персонала, аутсорсинг.

Литература

1. Міждисциплінарний словник з менеджменту. (2011). За ред. Д. М. Черваньова, О. І. Жилінської. Київ: Нічлава.
2. Михалюк, К. В. (2015). Удосконалення механізмів пошуку і відбору персоналу в організації в умовах ринку. *Матеріали XX науково-технічної конференції студентів, магістрантів, аспірантів і викладачів ЗДІА. Проблеми економічного розвитку у сучасних умовах*. 4. Запоріж. держ. інж. акад. Запоріжжя: ЗДІА.

MARIJAMPOLĖS KOLEGIJOS STUDENTŲ SVEIKOS GYVENSENOS IR SPORTO VADYBOS YPATUMAI

Janulevičiūtė Gintarė, Dimidovičiūtė Liveta, Galinaitytė Monika, Padvelskytė Reda, Jaruševičienė Lina, Kulbokas, Romas

Marijampolės kolegija, Marijampolė, Lietuva

Tyrimo aktualumas. XXI a. – pažangumo laikotarpis, kai į priekį juda ne tik mokslas, bet taip pat ir medicina. Šiuolaikinis žmogus skiria vis daugiau dėmesio savo sveikatai bei jos gerinimui., todėl išaugo sporto ir sveikos gyvensenos poreikis. Sportas tapo nepamainoma daugelio kasdienybės dalis, todėl norėta išsiaiškinti mūsų kolegijos studentų sveikatos ypatumus: kiek studentų sportuoja, kiek laiko jie skiria sportui ir kaip sveikai jie maitinasi.

Tyrimo tikslas. Išanalizuoti Marijampolės kolegijos studentų sportinės veiklos ypatumus, kokia sportine veikla jie užsiima bei kokį gyvenimo būdą jie mieliau renkasi.

Uždaviniai.

1. Atskleisti priežastis, kurios skatina studentus užsiimti sportine veikla.
2. Išsiaiškinti kiek laiko jie skiria sportui.
3. Išanalizuoti MK studentų mitybos ypatumus.
4. Nustatyti MK studentų miego trukmę ir kokybę.

Objektas. Marijampolės kolegijos studentų sveikos gyvensenos ir sporto vadybos ypatumai.

Tyrimo metodika.

1. Literatūros šaltinių apžvalga ir analizė.
2. Anketinė apklausa.
3. Statistinių duomenų analizė.

Išvados. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad dauguma Marijampolės kolegijos studentų rūpinasi savo sveikata, mityba, miegu, bei sportuoja.

1. Studentai sportuoja, nes nori būti sveikesni, sportas teikia jiems malonumą.
2. Kolegijoje trūksta sportinės veiklos renginių bei projektų.
3. Tyrimo metu nustatyta, kad kolegijoje labiausiai paplitusi sporto rūšis tarp merginų – aerobika.

Raktiniai žodžiai: studentai, kūno kultūra, sportas, laisvalaikis

Literatūra

1. Tamošauskas, P., Morkūnienė, V., Višinskienė, D. (2008). Studentų kūno kultūra: teorija ir praktika. Vilnius: VGTU leidykla Technika.
2. Žilinskienė, N. (2017). Jaunuosius sportininkus treniruotis skatinantys veiksniai. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.

SAVANORIŠKOS VEIKLOS ORGANIZAVIMO IR VALDYMO ASPEKTAI SPORTO RENGINYJE

Kanapinskaitė Viktorija, Mikalauskas Rimantas

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Aktualumas ir naujumas. Šiuolaikinėje visuomenėje savanoriška veikla tampa gan populiari. Savanoriškos veiklos organizavimas tampa dažnas reiškiny, pradedant nuo mokyklų, universitetų ir t.t. iki įstaigų, kurios vien organizuoja savanorišką veiklą. Šiandieniniame pasaulyje vyksta daug sporto renginių, kuriuose labai reikalinga pagalba, dažnai kviečiami savanoriai, kurie galėtų padėti organizuoti sporto renginius. Savanorystė žmogui suteikia reikalingumo jausmą, padeda įgyti vertingų įgūdžių ir savybių, naudingų realizuojant savo lūkesčius ar siekiant asmeninės karjeros, leidžia išbandyti savo naujose situacijose, skatina komunikabilumą, išmokstama bendrauti ir dirbti komandoje, suteikia neoficialaus ir neformalaus mokymosi galimybių, išmokstama valdyti krizines situacijas, įgaunama organizacinių įgūdžių, suteikia galimybę į pasaulį pažvelgti iš kitos perspektyvos ir daug kitų dalykų savanorystė duoda žmogui (Eley, 2003). Savanoriška veikla žinoma turi ir pareigas, kurias savanoris savanoriaudamas turi atlikti pvz.: sąžiningai ir su pasiryžimu atlikti patikėtą veiklą, vykdyti veiklą, remiantis organizacijos nurodymais, siekti, kad vykdoma veikla atitiktų organizacijos tikslus ir vertybes, informuoti organizaciją, iškilus problemoms dėl patikėtos veiklos vykdymo bei laikytis konfidencialumo reikalavimų, vykdant veiklą.

Mokslinė problema. Norint spręsti savanoriškos veiklos organizavimo ir valdymo problemas, trūksta kvalifikuotų žinių ir tyrimų apie savanorystę. Nuolat vykstant esminiams pokyčiams visuomenėje vis labiau jaučiamas savanorystės paslaugų poreikis, bet ne visuomet žmonės gali jį patenkinti. Savanoriškos veiklos rezultatai, poveikis studentams, bendruomenėms, švietimo įstaigoms ir darbdaviams yra labai svarbus norint, kad jie motyvuotų save toliau savanoriauti („Holdsworth“ ir Quinn, 2010; VKEKK, n.d.).

Tyrimo tikslas – atskleisti savanoriškos veiklos aspektus sporto renginiuose.

Metodai. Mokslinės literatūros šaltinių analizė.

Rezultatai. Atlikus mokslinės literatūros analizę, išaiškėjo, kad apie pačią savanorystę yra labai mažai kalbama, mažai kvalifikuotų žinių yra teikiama jauniems žmonėms, kad jie turėtų pirminę informaciją apie savanorystę, kur galėtų kreiptis. Organizuojant renginius dažnai pastebima, kad mažas srautas žmonių ateina padėti (savanoriauti). Savanoriaujant galima įgyti daug žinių, praktikos, kurios padės ateityje darbinatis ar užsiėmant kitokia veikla.

Raktiniai žodžiai: Organizavimas, valdymas, savanorystė.

Literatūra

1. Eley, D. (2003). Perceptions of and reflections on volunteering: The impact of community service on citizenships in students. *Voluntary Action*, 5 (3), p. 27–46.
2. Holdsworth, C., & Quinn, J. (2010). Student volunteering in English higher education. *Studies in Higher Education*, 35 (1), p. 113–127.

TRENDS FOR REDUCING THE RISKS OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP PROJECTS IN UKRAINE

Kapitanenko Natalya¹, Klymova Yrina²

Engineering Institute of Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhya, Ukraine¹,

Zaporizhzhya College of Humanities of Zaporizhzhya National Technical University, Zaporizhzhya, Ukraine²

Relevance of research. Amid the global economical crisis the importance of cooperation between the state, the private sector and civil society institutions, providing the public-private partnership (PPP) is formed, is growing. The implementation of the country's strategic objectives of the socio-economic development requires not only attracting resources from the private sector, but also using complex organizational, managerial and production technologies. The introduction of PPP projects contributes to the national economy development and the provision of competitive social and economic development of the state.

Issue under the study. Cooperation projects between the state of Ukraine, territorial communities represented by relevant state bodies and local self-government bodies (state partners) and legal entities, except state and municipal enterprises, or individuals - entrepreneurs (private partners), which are carried out on the basis of an agreement in accordance with the procedure established by the law and other legislative acts are relatively new phenomenon for Ukraine. This explains the need for theoretical understanding of new socio-economic phenomena to reduce risks throughout their implementation.

Objectives of the research: conceptualization of PPP projects as one of the most promising ways to attract investments in the existing state and municipal infrastructure and as a direction to strengthen the partnership interaction of public authorities, society and business.

Research methods. The use of such methods of scientific knowledge as dialectical, logical, systemic, allowed to establish that the development of the Ukrainian economy in the context of globalization accelerated significantly the generation of management decisions. The introduction of the best experience of world companies in the implementation of PPP mechanisms will give a new quality of infrastructure facilities' management in Ukraine.

The result of the study. The study of PPP formation history indicates the existence of two models of cooperation between the state and business: the first is the introduction of cooperation principles in the context of introducing changes to the existing system of government (USA, Canada, EU countries); the second is the formation of a completely new institutional environment in market economy conditions (post-Soviet countries) (Olentsevich, Kovalova, 2014).

The law "On Public-Private Partnership" of July 01, 2010 has been adopted in Ukraine, which defined the organizational and legal framework for the interaction of public partners with private partners and the basic principles of PPP on a contractual basis. However, the law has not been fully implemented.

The participation of private business, investors in the development of various sectors of the economy is common practice for many countries, because the lack of budget funds not only in Ukraine. One-third of the total investments currently concentrated at the markets of developing countries are directed to PPP projects. Ukraine should take into account this trend and start using the PPP tool to attract investment and develop the economy (2, 2018).

An analysis of PPP state in Ukraine demonstrates the need to use it in sectors important for the development of the country: port infrastructure, roads, airports, health care and utilities. These polls show that the restraining factors of PPP projects are: weak regulatory and legal framework, insufficient government support, lack of successful experience in implementing projects, lack of attractive objects, lack of investor interest.

To solve the problem, it is necessary to improve the quality of project preparation, standardize contracts and financial instruments, and ensure constant tax and regulatory conditions.

Conclusions: PPP is one of the most popular forms of cooperation between the state and business in the world. Transformation of programs, strategies into specific projects is the most important task for the joint decision of public authorities and the business community in the context of integration and democratization processes in Ukraine.

Keywords: public-private partnership, project, project risk

References

1. Olentsevich, N. V, Kovalyova, O. V. (2014). Public-private partnership in developing countries: experience for Ukraine. *Economic analysis*, 15 (1). p. 134–143.
2. Public-private partnership in infrastructure. (2018). Industry control. Киев.: Center for transport strategies. 17 с. URL: <https://cfts.org.ua/media/documents/2018/industry-control-2018-ru.pdf>

DARBUOTOJŲ ADAPTAVIMO YPATUMAI TURIZMO ORGANIZACIJOSE

Katasanovas Vidmantas

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Darbo tikslas –išanalizuoti darbuotojų adaptavimo ypatumus turizmo organizacijose.

Tyrimo metodai ir organizavimas.

Darbe taikomas tyrimo metodas –mokslinės literatūros analizė.

Sisteminės, lyginamosios mokslinės literatūros analizė leido suformuluoti pagrindines sąvokas, išanalizuoti darbuotojų adaptavimo procesą, veiksmus, metodus. Literatūros apžvalgoje panaudoti pastarųjų metų moksliniai straipsniai, publikuoti recenzuojamuose moksliniuose žurnaluose, lietuvių ir anglų kalba.

Darbuotojų adaptavimas – tai procesas, kai darbuotojui suteikiamos žinios ir įgūdžiai, kurių dėka jis gali prisitaikyti prie organizacijos ir atitikti jos reikalavimus (Kurutienė, 2006), tai darbuotojo elgsenos pasikeitimas įvykstantis jam susipažinus su organizacijos veikla (Gore, 2017). Efektyvus darbuotojų adaptavimo dėka darbuotojas greičiau perpranta darbo specifiką ir pasirengia dirbti pilnu krūviu, užtikrinama greitesnė darbuotojo integracija į kolektyvą (Kim et al., 2015), darbuotojas geriau suvokia galiojančias taisykles, tvarką, padaro mažiau klaidų, gali efektyviau dirbti ir patiria mažiau streso (Lawson, 2015; Castillo et al., 2013). Efektyvus darbuotojų adaptavimas leidžia organizacijai pasiekti didesnio darbo efektyvumo, stabilesnį, mažiau kintant personalą, lankstumą prisitaikant prie kintančių verslo aplinkos sąlygų (Drobysheva ir Kostylev, 2014; Gore, 2017).

Darbuotojų adaptavimo rezultatas – stipri darbuotojų adaptacija. Mokslinėje literatūroje išskiriama kelių tipų darbuotojų adaptacija: profesinė (kai darbuotojui žino, kaip dirbti, kaip elgtis organizacijoje kad atitiktų jos ir vadovų lūkesčius), psichologinė (kai darbuotojas gerai jaučiasi, patiria mažą stresą, kai jaučia, jog jo ir įmonės tikslai ir vertybės panašios), socialinė (kai darbuotojas jaučiasi pilnavertis kolektyvo narys, užmezga pozityvius ryšius su kolegomis, vadovais) (Gore, 2017; Hampel ir Lamont, 2011). Tai užtikrinama įvairiomis darbuotojų adaptavimo priemonėmis, pradedant individualiais ir grupiniais apmokymais, baigiant įtraukimą į įvairias formalias ir neformalias veiklas.

Darbuotojų adaptavimas turi būti pradedamas priėmus darbuotoją į darbą, ir trukti tiek, kiek reikia pagal darbuotojų poreikius. Darbuotojų adaptavimui taikomi įvairūs metodai: darbo vietos pritaikymas darbuotojo poreikiams, pokalbiai, interviu su darbuotojais neformali parama, mentorystė, individualus mokymas, komandinis mokymas, instruktavimas darbo vietoje, informacinė, mokomoji medžiaga saviugdai, komandos stiprinimo priemonės, formalūs susitikimai, neformalūs pramoginiai renginiai (Gore, 2017; Charles, 2017; Lebedeva ir Prokhorova, 2018; Sekou, 2015; Панина, 2015; Hampel ir Lamont, 2011) Darbuotojų adaptavimo procese ypatingas dėmesys turi būti skiriamas darbuotojo apmokymui, nes geresnė profesinė darbuotojo adaptacija padidina ir darbuotojo psichologinį komfortą bei socialinę adaptaciją.

Išvados: Darbuotojų adaptavimas – tai personalo valdymo veikla, kai darbuotojui suteikiamos žinios ir įgūdžiai, dėl kurių jis greičiau ir lengviau prisitaiko organizacijoje. Darbuotojų adaptavimas teikia naudą tiek darbuotojui (mažesnis stresas, geresnis individualus efektyvumas), tiek ir organizacijai (sklandesnis darbas, greičiau pasiekiami rezultatai, stabilesnis personalas, mažesnė darbuotojų kaita). Darbuotojų adaptavimas turi užtikrinti darbuotojų profesinę (įgyja žinių, kaip dirbti), psichologinę (jaučiasi tikras organizacijos narys), socialinę (užmezga ryšius su kitais nariais) adaptaciją. Vykdamas darbuotojų adaptavimą siūloma taikyti kompleksines priemones: darbo vietos pritaikymą, individualizuotą paramą, pagalbą darbuotojui, individualias bei kolektyvines mokymo priemones, formalias bei neformalias komandines veiklas.

Raktiniai žodžiai: personalas, adaptacija, adaptavimas.

Literatūra

1. Castillo N., Ochoa A., Márquez, B. and Cervantes, L. (2013). *Competitiveness' KeyFactor s: the organization's internal resources, its heterogeneous distribution and its difficulty to imitate them*. Lulu.com.
2. Gore, W. (2017). *Adaptation of People in Collective*. LuluPress, Inc.
3. Hampel, B., Lamont, E. (2011). *Perfect Phrases for New Employee Orientation and Onboarding: Hundreds of ready-to-use phrases to train and retain your top talent (Perfect Phrases Series)* McGraw-Hill Education; 1 edition.
4. Kim, M., Chai, D. S., Kim, S., Park, S. (2015). **New employee orientation: Cases of Korean corporations**. *Human Resource Development International*, 18 (5), p. 481–498.

ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ VERBAVIMO IR ATRANKOS YPATUMAI SPORTO SEKTORIUJE

Katasanovas Vytautas

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Darbo tikslas – išanalizuoti žmogiškųjų išteklių verbavimo ir atrankos ypatumus sporto sektoriuje.

Tyrimo metodai ir organizavimas. Darbe taikomas tyrimo metodas – mokslinės literatūros analizė. Atlikta sisteminė mokslinės literatūros analizė, kuri leido atskleisti žmogiškųjų išteklių verbavimo ir atrankos sampratą, tikslus, mokslinėje literatūroje apibrėžtus būdus, kaip vykdyti sporto sektoriaus organizacijų poreikius atitinkančią darbuotojų verbavimą ir atranką. Mokslinės literatūroje buvo ieškoma duomenų bazėse „EBSCOhost“, „Emerald“, „Scencedirect“, analizuojama pastarojo dešimtmečio mokslinės publikacijos.

Mokslinės literatūros analizė leido suformuluoti pagrindines sąvokas. Personalo verbavimas apibūdinamas kaip personalo valdymo funkcija, kurią vykdant ne tik ieškomi potencialūs kandidatai į laisvas darbo vietas (Florea, 2014), bet ir vykdomas reikalavimų pareigybėms identifikavimas, apibrėžiami pradiniai kandidato tinkamumo darbo vietai kriterijai (Graham, 2013). Žmogiškųjų išteklių verbavimo tikslas - identifiuoti organizacijos poreikius laisvoms darbo vietoms ir juos apibrėžti, surasti reikiamos kvalifikacijos specialistus, juos užverbuoti, kad jie dalyvautų tolimesnėje personalo atrankoje. Žmogiškųjų išteklių atranka – procesas, kurio metu parenkamas tinkamiausias kandidatas, įvertinant kandidatus testais, užduotimis, pokalbiu (Petrylaitė, 2017; Lipinskienė, 2012; Nikolaou ir Oostrom, 2015). Pagrindinis atrankos tikslas – surasti tinkamiausią kandidatą tam tikrai darbo vietai (Mooney, 2017), taigi bendras verbavimo ir atrankos rezultatas – surastas ir atrinktas naujas personalo narys.

Sporto organizacijose žmogiškųjų išteklių verbavimas ir atranka yra itin svarbūs, šiandien sporto sektoriaus organizacijose kyla iššūkių, susijusių su kvalifikuoti ir patyrusių darbuotojų pritraukimu, nes sporto organizacijų klientai yra itin išrankūs paslaugų kokybei (Fominienė, 2014), o užtikrinant paslaugų kokybę būtinas kvalifikuotas personalas. Dėl to sporto organizacijose žmogiškųjų išteklių verbavimas ir atranka turi būti traktuojami kaip viena iš sporto organizacijos vidinio marketingo, orientuoto į personalą, funkcijų (Rodin, 2015), ir tam suteikiama didelė reikšmė.

Sporto organizacijose gali būti taikomi bendrieji personalo verbavimo proceso etapai: Laisvų darbo vietų įvardijimas, analizė, verbavimo suvaržymų analizė, verbavimo šaltinių parinkimas (Lipinskienė, 2012). Greta įprastų personalo verbavimo metodų (paieška vidinėje ir išorinėje aplinkoje, darbo skelbimai ir kt.) (Heathfield, 2018; Wicker, Frick, 2016), sporto organizacijose taikomi ir specifiniai: ypatingoji atranka, perviliojimas, atranka praktikos metu (Finlay, Coverdill, 2018; Bone, 2015). Pastarieji metodai leidžia pritraukti tiek ir didelę patirtį bei, dažniausiai, darbo vietą turinčius profesionalus, tiek ir surasti jaunus perspektyvius dar patirties neturinčius specialistus.

Vykdant personalo atranką, įvairioms organizacijoms siūloma taikyti kelis etapus apimančią atranką (pateiktų kandidato dokumentų įvertinimas; pirminis atrankos etapas (pokalbis), antrinis atrankos etapas, apimantis kandidatų vertinimą ir testavimą keletu būdu, apjungiant ir praktines užduotis (Lipinskienė, 2012; Nikolaou, Oostrom, 2015), tai aktualu ir sporto organizacijoms. Sporto organizacijose kandidatų atrankos metu tikslinga įvertinti specifines kompetencijas, Antrinėje atrankoje metodai pasirenkami atsižvelgiant į tai, kaip kandidatai buvo atrinkami verbavimo metu, taip pat į pareigybinius reikalavimus. Sporto organizacijose plačiai taikomi tokie antrinės atrankos metodai kaip pokalbis, interviu, praktinių darbo įgūdžių pademonstravimas, darbo planų/ programų įvertinimas (trenieriams) sveikatos patikrinimas (Mooney, 2017; Covell ir Walker, 2013). Daugiaetapė personalo atranka leidžia visapusiškai įvertinti kandidatus ir jų tinkamumą darbui.

Išvados: Žmogiškųjų išteklių verbavimas ir atranka yra personalo valdymo funkcijos, vykdomos siekiant surasti, atrinkti tinkamus kandidatus į laisvas darbo vietas. Verbavimas ir atranka yra specifinius tikslus turinčios veiklos: verbavimo tikslas yra identifiuoti, apibrėžti įmonės poreikius laisvoms darbo vietoms, surasti į jas tinkamus kandidatus, kurie dalyvautų tolimesnėje atrankoje. Atrankos tikslas yra atrinkti tinkamiausią kandidatą darbo vietai užimti. Žmogiškųjų išteklių verbavimą tikslinga vykdyti naudojanti išoriniai ir vidiniais ištekliais, taikant ir specifinius metodus, orientuotus į profesionalų arba perspektyvių darbo praktikoje darbuotojų atranką (ypatingoji atranka, perviliojimas, atranka praktikos metu). Žmogiškųjų išteklių atranką tikslinga vykdyti keliais etapais, apjungti skirtingo pobūdžio metodus, taip užtikrinant įvairiapusį kandidatų įvertinimą.

Raktiniai žodžiai: žmogiškieji ištekliai; personalo verbavimas; personalo atranka.

Literatūra

1. Lipinskienė, D. (2012). *Personalo vadyba*. Klaipėda.
2. Petrylaitė, Ž. (2017). Žmogiškųjų išteklių verbavimo ir atrankos ypatumai Šiaulių miesto privačiame sektoriuje. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 39 (2), p. 226–233.
3. Mooney, C. (2017). *Dream Jobs in Sports Personnel*. The Rosen Publishing Group, Inc.
4. Nikolaou, I., Oostrom, J. K. (2015). *Employee Recruitment, Selection, and Assessment: Contemporary Issues for Theory and Practice*. Psychology Press.

РЕКЛАМА КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ РОЛИ ГРАФИЧЕСКОГО ДИЗАЙНА В УСЛОВИЯХ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

Костюченко Анна

Запорожский национальный технический университет, Запорожье, Украина

Актуальность темы исследования заключается в том, что в условиях информационного общества в значительной степени повышается реклама как средство повышения роли графического дизайна во всех сферах жизнедеятельности. Для продвижения рекламы и внедрения новых услуг информационного поколения требуются новые подходы и методы, которые продолжают оказывать все возрастающее влияние на нашу жизнь. Огромные достижения в сфере телекоммуникаций и компьютерной техники продолжают видоизменять методы предоставления услуг, особую роль в этом процессе играет активное развитие *Internet*.

Цель исследования – концептуализация рекламы как средства повышения роли графического дизайна в условиях информационного общества и ее влияние на улучшение артефактов графического дизайна.

Задачи исследования: проанализировать роль рекламы и ее связи с общественностью в условиях информационного общества; раскрыть методы рекламы как средства повышения роли графического дизайна в условиях информационного общества, а также проектирования рекламной графики в условиях информационного общества. В статье исследуются методологические аспекты изучения рекламы в контексте графического дизайна и ее влияние на улучшение дизайнерских артефактов.

Методы исследования. Проектный анализ – это методология, которая используется для обозначения, сравнения и основания управленческих отношений. В основе проектного анализа методологические принципы: альтернативности, обусловленности, сравнения, обозначения сроков проекта. Среди общенаучных методов мы выделяем универсальные методы, как наблюдение и эксперимент - на эмпирическом уровне, дедукция, анализ, синтез, аналогия - на теоретическом уровне. Ныне большую роль играют математические методы, системный подход, кибернетические формы и средства познания, которые зародились в недрах других наук.

Результат исследования. Разработка концепции рекламы как средства повышения роли графического дизайна в условиях информационного общества; анализ фирменного стиля как визуально-информационной системы, включающей логотип, шрифт, цвет, изображения и прочие элементы, с помощью которых компания подчеркивает свою уникальность. Реклама как средство повышения роли графического дизайна в условиях информационного общества, новых форм и средств визуализации не утрачивает своего практического значения за счет присущих ей сущностных характеристик, которые служат источником для возникновения креативных форм и средств визуализации. Опыт тотальной визуализации как средства креативного представления информации служит активизации потребительского внимания и усилению запоминаемости сути рекламных кампаний и усилению коммуникативного взаимодействия.

Практическое значение темы исследования заключается в том, что исследование рекламы как средства повышения роли графического дизайна в условиях информационного общества служит разработке инновационных курсов, как рекламный менеджмент, рекламный маркетинг.

Ключевые слова: дизайн, реклама, информационное общество.

Литература

1. Батра, Р. & Майерс Д. & Аакер Д. (1999). Рекламный менеджмент; пер. с англ. Изд. 5-е. М.; Спб.; К.: Издательский дом «Вильямс».
2. Дэбнер, Д. (2007). Школа графического дизайна. М.: Рипол Классик.
3. Лавок, К. (2005). Маркетинг услуг: персонал, технологии, стратеги. М: Издательский дом «Вильямс».
4. Манихин, А. А. (2010). Место event-маркетинга в комплексе интегрированных маркетинговых коммуникаций. *Креативная экономика*, 4 (40), с. 135–142.
5. Переломова, О. С. (2008). Інтертекстуальність як системотвірна текстово-дискурсивна категорія. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. *Вип.* 34, с. 87–95.
6. Прищенко, С. В. (2010). Теорія та методологія дизайну: навч. посібник /за ред. проф. Є.А. Антоновича. Вид. 2-е. випр. і доповн. Київ: Альтерпрес.
7. Риждова, І. С. (2009). Дизайн в технічних вузах України. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. *Випуск* 37, с. 87–95.
8. Риждова, І. С. (2005). Дизайнерська діяльність: сутність, структура, механізм, спрямованість. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. *Випуск* 22, с. 159–169.
9. Риждова, І. С. (2011). Культура як найбільш фундаментальний спосіб людського буття. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. *Вип.* 46, с. 126–134.

ПРОБЛЕМЫ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПРЕДПРИЯТИИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Крайник Елена

Инженерный институт Запорожского национального университета, Запорожье, Украина

Актуальность темы исследования. Персонал является главной производительной силой при решении вопросов конкурентоспособности, экономического роста и обеспечения эффективной работы предприятия. Глобальные технологические и структурные изменения в производстве обусловили изменение роли персонала предприятия. Поэтому возникает необходимость в повышении эффективности системы управления персоналом на предприятии в условиях глобализации. Управление персоналом является многогранным и одновременно сложным процессом, имеющий свои специфические закономерности и должно приобрести системный характер по решению кадровых проблем, внедрению новых и совершенствованию имеющихся форм и методов работы. (Пожуева Т, 2014).

Проблемам теории, методологии и практики управления персоналом посвятили большое количество научных трудов зарубежные и отечественные экономисты: А.И. Амоша, Дж. Блэк, А. Браверман, С. Дзюба, П. Журавлев, Дж. М. Иванцевичи, В.М. Колпаков, А. А. Лобанов, Ф.Ю. Поклонский, М. Рак, Д.С. Синк, М. Скударь, А.А. Томпсон, С. Шекшня и др. Однако некоторые аспекты проблем оценки эффективности управления персоналом на предприятии рассмотрены не достаточно, из-за сложности и многоаспектности этой проблемы в современных условиях.

Цели исследования – анализ существующих проблем по оценке эффективности управления персоналом, поиск путей повышения эффективности управления персоналом.

Методы исследования. В процессе исследования использован метод анализа и синтеза, который позволяет исследовать особенности формирования управления персоналом на предприятии.

Результат исследования. Оценка управления персоналом должна осуществляться на протяжении всех фаз управленческой деятельности. Она способна побуждать руководителя вносить в него необходимые коррективы, а также тесно связана с другими этапами процесса управления. Оценка эффективности управления персоналом основана, прежде всего, на информации о работниках: продвижение по службе, их профессиональные, квалификационные, половозрастные характеристики, медицинские и психологические параметры, производительность и новаторская активность. Понимание важности управленческой составляющей приводит к тому, что проблемы, связанные с совершенствованием управления, постоянно находятся в центре внимания. Руководители процветающих западных фирм любят повторять, что главный потенциал предприятий заключается в кадрах. Каковы бы ни были прекрасные идеи, новейшие технологии, самые благоприятные внешние условия, без хорошо подготовленного персонала высокой эффективности работы добиться невозможно. Практика подтверждает, что человеческие возможности являются определяющими в достижении поставленных целей. Поэтому, прогнозируя экономический рост, нельзя упускать из виду состояние кадрового потенциала.

Выводы. Таким образом, подводя итоги, можно отметить, что управление персоналом является сложным и длительным процессом, во время которого и осуществляется приобретение, использование и развитие навыков, знаний и умений работников. Однако, именно этот эффективно организованный процесс может обеспечить достижение целей долгосрочного и перспективного развития предприятия. (Крайник Е., Савранська С., 2018). Именно кадровый потенциал, а не оборудование и производственные запасы, является краеугольным камнем конкурентоспособности, экономического роста и эффективности. Корпоративный менеджмент в современном мире является неотъемлемой частью любого предприятия, в том числе в решении проблем управления персоналом. Эффективность применяемых методов и использованных приемов зависит от того, какую именно модель корпоративного менеджмента берет за основу руководство предприятия. Ведь взвешенное решение, которое может повлиять не только на том, как пройдут деловые переговоры, но и на дальнейшую судьбу предприятия, можно принять только при условии соблюдения норм и стандартов корпоративного менеджмента (Крайник К., 2017).

Ключевые слова: эффективности управления, эффективность, корпоративный менеджмент, потенциал

Литература

1. Пожуева, Т. О. (2014). Підвищення ефективності управління персоналом у ринкових умовах. Т.О. Пожуева – Держава та регіони: Економіка та підприємництво, 2 (77), с. 119–123.
2. Крайнік, О. М. Савранська С.М., (2018) Складові елементи системи управління конкурентоспроможністю кадрового потенціалу підприємства в умовах ринку // Матеріали XXIII Науково-технічної конференції студентів, магістрантів, аспірантів і викладачів ЗДІА «Проблеми економічного розвитку у сучасних умовах», ТОМ IV 23–26 жовтня 2018р., Запоріжжя, ЗДІА, с. 119.
3. Крайнік О.М. (2017) Національна модель корпоративного менеджменту: особливості формування / О.М. Крайнік - Інвестиції: практика та досвід./ Гол.ред. Л.П. Клименко. Вип.20., Київ. с. 10–14.

SOCIAL BUSINESS IMPACT FOR STATE ECONOMY MEASUREMENT METHODS

Kisielius Eimantas

Kaunas University of Technology, Kaunas, Lithuania

Social business in the past decade, garnered particular attention from policy makers, academics, practitioners, and the general public. It is important tool to tackle social challenges and to respond to them when the market and the public sector do not. Social business and social entrepreneurs create innovative initiatives and solutions to unsolved social problems, putting social value creation at the heart of their mission in order to create benefit to different individuals', communities' and other groups. Several researchers state the importance of social value creation and argue about lack of research in social business process and social initiatives development. Austin, Stevenson and Wei-Skillern (2006) confirm that evaluation of social business as activity, its inputs and gained impact is complex, complicated, and not metered process. As there is no unified attitude to development of social business initiatives, there is a need for further research at this point. One of the key elements in accelerating the number of social business is to show the benefits of such initiatives.

Aim - justify the impact of social business for the state economy.

Objectives:

1. Reveal the concept of social business by arguing its complexity.
2. To reveal the factors influencing the development of social business in order to develop a model for calculating the impact of social business for the state economy.
3. Using developed research methodology, conduct empirical research.
4. To reveal the practice of social business development in Lithuania and further development possibilities based on impact calculations and empirical research.

Analysis of theoretical and empirical studies allows to state that there is variety of attitudes on social business topic, there are no unified method of measuring social impact for state economy. Empirical research revealed that practitioners use SROI method, based on defining input, activity, output, outcome, impact for different groups of stakeholders.

Keywords: social business, social impact, social business impact measurement, social enterprise, social value.

Literature

1. Acs, Z., Audretsch, D. B., Braunerhjelm, P., & Carlsson, B. (2004). The Missing Link: The Knowledge Filter and Entrepreneurship in Endogenous Growth. C.E.P.R. Discussion Papers.
2. Elkington, J., & Hartigan, P. (2008). The power of unreasonable people: How social entrepreneurs create markets that change the world. Harvard Business Press.
3. Hockerts, K., Mair, J., & Robinson, J. (Eds.). (2010). Values and opportunities in social entrepreneurship. Springer.

EFFECT OF SINGLE LEG'S EXHAUSTION ON MOTOR FUNCTIONS OF SINGLE AND BOTH LEGS

Kybartas Gintautas, Skurvydas Albertas

Lithuanian Sports University, Kaunas, Lithuania

Šiame darbe analizuojamos fiziškai aktyvių žmonių vienos ir abiejų kojų motorinė funkcijos prieš, po ir 24 valandas po 10 serijų 10 pakartojimų ekscentrinį dešinės kojos tiesimų. Šešiolika fiziškai aktyvių vyrų davė kraujo mėginių kreatinkinazės tyrimui, jų abiejų kojų keturgalviai raumenys buvo veikiami 20hz ir 100hz elektros stimuliacija, jie atliko izometrinius kojų tiesimus naudojant abi arba vieną koją ir kartu buvo gavo dvi 1hz stimuliacijas su 10ml pertrauka tam, kad būtų nustatyta jų keturgalvių maksimali susitraukimo jėga (MVC) ir raumens aktivacijos lygis (CAR). Testai buvo atlikti 3 kojų padėtyse: kairė koja sulenkta 90°, o dešinė 45°, kairė koja sulenkta 45°, o dešinė 90°, abi kojos sulenkto 90°. Taip pat, norint pamatuoti dalyvių maksimalų ir vidutinį vertikalų šuolį bei maksimalią kojų galią, jie ant jėgos plokštės atliko po 3 vertikalūs šuolius uždėjus rankas ant liemens. Po to vyrai atliko 10 serijų 10 pakartojimų ekscentrinį dešinės kojos tiesimų, norint sukurti keturgalvio raumens pažeidą. Pakartotiniai testai buvo atlikti iš karto po išsekimo (post-) ir po 24 valandų (post-24h). Kritenkinazės tyrimas parodė statistiškai svarbų padidėjimą ($p < 0.05$) post-24h. MVC ir elektros stimuliacijos sukelti jėgos momentai nežymiai padidėjo post-24h lyginant su post- testu. MVC rodikliai geriau atsistatė kojas sulenkus 45°. MVC analizės metu aptiktas statistiškai svarbus post- ir post-24h sumažėjimas ($p < 0.05$). Nors, palyginimas tarp kojų parodė statistiškai didesnę ($p < 0.05$) kairės kojos MVC, naudojant abi kojas, palyginimas tapo statistiškai nebesvarbus, kai buvo naudojama tik viena koja. Tai buvo susieta su nuovargiu, sukeltu prieš tai buvusių testavimų.

The aim of this study was to determine physically active people's motor functions of single and both legs before, after and 24 hours after 10 sets of 10 eccentric right leg extensions. 16 physically active men gave blood sample for creatine kinase evaluation, suffered 20hz and 100hz electrical stimulations to both legs' quadriceps and performed isometric leg extensions using two and single leg with application of two 1hz stimulations with 10ml interval to determine maximum voluntary contraction (MVC) and central activation ratio (CAR). Measurements were completed in 3 conditions: left knee positioned at 90° and right knee positioned at 45°, left knee positioned at 45° and right knee positioned at 90°, both knees positioned at 90°. Moreover, participants performed 3 countermovement vertical jumps on force plate with hands on their waist to evaluate their maximum power of lower limbs, maximum and average jump height. After that participants completed 10 sets of 10 eccentric right leg's extensions to cause quadriceps muscle damage. Following that post-tests and after 24 hours post-24h tests were performed. Analysis of creatine kinase showed significant increase ($p < 0.05$) post-24h with large effect size. MVC and torques generated by stimulations insignificantly increased post-24h in comparison to post-values. MVC recovered better at 45°. Significant post- and post-24h decreases ($p < 0.05$) were found during MVC assessment. Although, between-leg comparisons showed significantly higher ($p < 0.05$) MVC in left leg, while using both legs, it had become insignificant during MVC. while using single leg, observation, which was performed after stimulations and MVC, while using both legs, test, consequently we linked it with fatigue, caused by testing procedures.

Key words: eccentric, exhaustion, motor, functions.

Literature

1. Abaïdia, A.-E., Delecroix, B., Leduc, C., Lamblin, J., McCall, A., Baquet, G., & Dupont, G. (2017). Effects of a Strength Training Session After an Exercise Inducing Muscle Damage on Recovery Kinetics. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 31(1), p. 115–125. <https://doi.org/10.1519/JSC.0000000000001479>
2. Froyd, C., Millet, G. Y., & Noakes, Timothy. (2013). The development of peripheral fatigue and short-term recovery during self-paced high-intensity exercise. *The Journal of Physiology*, 591 (5), p. 1339–1346. <https://doi.org/10.1113/jphysiol.2012.245316>
3. Grassi, B., Rossiter, H. B., & Zoladz, J. A. (2015). Skeletal muscle fatigue and decreased efficiency: two sides of the same coin? *Exercise and Sport Sciences Reviews*, 43 (2), p. 75–83. <https://doi.org/10.1249/JES.0000000000000043>
4. Héroux, M. E., & Gandevia, S. C. (2013). Human muscle fatigue, eccentric damage and coherence in the EMG. *Acta Physiologica (Oxford, England)*, 208 (4), p. 294–295. <https://doi.org/10.1111/apha.12133>
5. Peñailillo, L., Blazevich, A., Numazawa, H., & Nosaka, K. (2015). Rate of force development as a measure of muscle damage. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 25 (3), p. 417–427. <https://doi.org/10.1111/sms.12241>

SPORTO POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS LIETUVOS SAVIVALDYBĖSE: ADMINISTRACIJOS IR TARYBŲ KOMITETŲ ATVEJIS

Kriščiūnas Domas

Marijampolės kolegija, Marijampolė, Lietuva

Aktualumas. LR seimo nutarime dėl 2011–2020 metų valstybinės sporto plėtros strategijos patvirtinimo nurodoma, kad svarbu sukurti ir tobulinti horizontalią sporto viešojo administravimo struktūrą, apimančią daugelį valstybės valdymo sričių ir savivaldybių institucijas, kuri sudarytų sąlygas plėtoti bendradarbiavimą su nevyriausybinėmis sporto organizacijomis ir privačiu sporto veiklos sektoriumi. Sudaryti teises ir ekonomines sąlygas aktyvaus ir sveiko gyvenimo būdo bei universalių sporto klubų, kaip pirminių nacionalinės sporto sistemos subjektų, sparčiam vystymuisi; skatinti jų indėlį į neformalųjį sportinį vaikų ir jaunimo ugdymą ir užimtumą, įvairių sporto šakų plėtrą, mėgėjų ir profesionaliojo sporto sąveiką. Tuo požiūriu išskelti uždaviniai siekiant sukurti nevyriausybinių sporto organizacijų (federacijų) strateginio bendradarbiavimo su viešojo administravimo struktūromis kelių pakopų sistemą, išplėsti savivaldybių institucijų bendradarbiavimą su LR Vyriausybės įgaliota institucija sporto srityje taip, kad šie įsipareigojimai apimtų Nacionalinės sporto visiems plėtros programos įgyvendinimą, bendruomenių gyvybingumo stiprinimą per sportą, sveikos gyvensenos sąlygų ir sporto infrastruktūros plėtros užtikrinimą rengiant teritorinio planavimo dokumentus ir investicijų programas; sukurti, tobulinti ir plėtoti viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimo sporto srityje sistemą; plėtoti visų valdymo sričių, susijusių su sporto socialine funkcija, institucijų bendradarbiavimą, parengiant ir įgyvendinant fizinio aktyvumo, sveikos gyvensenos ir darbingumo, visuomenės sanglaudos per sportą, laisvalaikio užimtumo ir socialinės prevencijos bei kitas tarpinstitucines programas, atitinkamai pertvarkant ir išplečiant Vyriausybės įgaliotos institucijos funkcijas, stiprinant jos administracinius gebėjimus, viešojo finansavimo kriterijų laikymosi vidaus kontrolę. Įgyvendinant strategiją ypač aktualu, kaip tai atliekama savivaldybių administracijų ir tarybų lygmenyje, kurioms deleguojamos funkcijos įgyvendinti sporto politikos prioritetines funkcijas. Sporto politikos įgyvendinimo problemos analizuojami tiek mokslininkų bei sporto politikos įstatymų leidėjų atstovų

Darbo tikslas. Išanalizuoti, kaip formuojama ir įgyvendinama LR sporto politika savivaldybių administracijų ir tarybų veikloje.

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros analizė, įstatymų analizė, sporto valdymo sistemos analizė.

Tyrimo rezultatai ir išvados. 2011–2020 metų valstybinės sporto plėtros strategijoje pažymima, kad sporto sektoriaus administravimo sistema ir jos plėtros priemonės nebuvo horizontaliai integruotos ir koordinuojamos tarp daugelio įstaigų ir institucijų (visose viešojo administravimo struktūrose, per savivaldybių institucijas, nevyriausybines organizacijas, verslo atstovus). Apsiribota iš esmės tik sporto sektoriaus vidaus politika. Fizinis ugdymas siejamas tik su formaliojo švietimo sistemos bendrojo lavinimo mokyklose uždaviniais. Nacionalinėje sporto visiems plėtros programoje suvokta būtinybė apibrėžti pagrindinį savivaldybių vaidmenį, tačiau to iki šiol nepadaryta. Visuose sporto plėtros programų dokumentuose sprendžiami sporto sektoriaus vidaus uždaviniai, o ne valstybės strateginiai uždaviniai, įgyvendinami per sportą; tikroji sporto socialinė funkcija ir galimybės bei prioritetai liko nepakankamai suvokti. Savivaldybių tikrasis vaidmuo ir prioritetas bendruomeniškam sportui plėtoti, bendruomenių gyvybingumui skatinti nėra iki galo suvoktas ir įgyvendintas; nors privataus verslo vaidmuo taip pat pažymimas, ypač dėl privačių investicijų į sporto infrastruktūrą, tačiau jo reikšmė sporto sąjūdžio plėtrai ir bendradarbiavimas su socialiai atsakingo verslo atstovais kaip prioritetas liko iki galo nesuvoktas ir neįgyvendintas; savarankiškas klubų, nevyriausybinių organizacijų vaidmuo ir jų reikšmė taip pat liko nesuvokti. Esant funkciniam veiklos pasidalinimui sporto politikos procese visos organizacijų savitarpio sąveikos grandys, veikdamos kompetencijos ribose privalo siekti įgyvendinti įstatymus, sporto politikos strateginius uždavinius. Siekiant šių uždavinių įgyvendinimo institucijų veikla priklauso nuo bendrai valstybės centrinės valdžios priimtų politinių sprendimų, viešųjų programų ir projektų, kurie skirti vykdomosioms, administruojančioms struktūroms. Svarbu tai, kad vykdomosioms struktūroms būtų deleguojamos vienodo pobūdžio funkcijos, kad politikos įgyvendinimas nuosekliai vyktų visose respublikos vietovėse. Sporto politikos įgyvendinimo proceso tobulinimas ir šio tobulinimo paieškos, siekiant savivaldybių administracijų ir tarybų veiklos efektyvumo, turi būti pagrindinis visų jame dalyvaujančių institucijų siekis. visa sporto politiką formuojančių ir įgyvendinančių institucijų sistema yra per daug centralizuota. susidaro labai ryškūs instituciniai skirtumai tarpusavio priklausomybės valdyme ir struktūrinių problemų sureguliuojime tarp nacionalinių organizacijų bei savivaldybių organizacijų. Tai neigiamai veikia savivaldybių teritorinių sporto padalinių būklę, kuomet skirstomos dotacijos iš valstybės biudžeto, darant sportininkų atranką, vykdamas perspektyvių sportininkų medicininius technologinius tyrimus, steigiant sporto bazes ir kt.

Raktiniai žodžiai: sporto politika, savivaldybių administracija, savivaldybių tarybos.

Literatūra

1. Pollitt, Ch., Bouckaert, G. (2003). Viešojo valdymo reforma. Lyginamoji analizė. Vilnius: Algarvė.
2. Takkula, H. (2016). Integruotas požiūris į sporto politiką: geras valdymas, prieinamumas ir sąžiningumas. Europos parlamentas, Kultūros ir švietimo komitetas. Prieiga per internetą: http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2016-0381_LT.html?redirect

СТРАТЕГИЯ УСТОЙЧИВОГО УПРАВЛЕНИЯ УРБОЕКОСИСТЕМИ

Курис Юрий

Инженерный институт Запорожского национального университета, Запорожье, Украина

Актуальность темы исследования. Реалии сегодняшнего дня свидетельствуют, о том, что формирование стратегии устойчивого развития является одним из ключевых вопросов современного развития всех стран мира. Относительно концепции, на которой основывается стратегия устойчивого управления урбоэкосистемы, то она формируется на синтезе трех базовых составляющих. То есть, сегодня, идея новой культурной парадигмы, которая появилась в конце XX века, на первый план выводит функцию по обеспечению устойчивого развития, которая закономерно связана с усилением роли государства в достижении сбалансированности между экологическими, экономическими и социальными интересами. Достижения гармоничности и оптимальности взаимоотношений в системе «общество-природа» является главной предпосылкой и средством преодоления угрозы глобальной экологической катастрофы (Сергиенко, 2006) и порожденной антропогенной деятельностью глобального экологического кризиса, который ставит под угрозу само существование человека как биологического существа.

Теоретические основы устойчивого развития общества в своих работах исследовали как отечественные, так и зарубежные ученые. Среди украинских исследователей значительную роль играют: Б. Данилишин, С.Дорогунцов, В.Мищенко, Л.Шостак, В.Шевчук, З.Герасимчук, В.Прадун, Л. Мельник, М.Шапочка, А. Тихонов, Н. Гребенюк, А.Грянник, В. Феденко, В.Трегобчук и др. Но, среди большого количества теорий развития прежде всего хотелось бы выделить исследования выдающегося зарубежного ученого, такого как Й.Шумпетер, который раскрыл внутреннюю природу развития, объяснил цикличность и определил ключевые детерминанты - предпринимательскую инициативу и ход научно-технического прогресса (Бобровская, 2016). Но, вместе с тем, остается потребность в более детальном исследовании стратегии устойчивого управления урбоэкосистемы.

Методами исследования выступают общенаучные приемы и методы: сравнительный, исторический, диалектический и системный анализ.

Результат исследования. Одной из важнейших особенностей современного экономического развития общества является разработка теории и реализация стратегии устойчивого развития на всех уровнях обеспечения безопасности жизнедеятельности общества (Курис и др., 2017). Определение категории устойчивое развитие, трактуется как процесс изменений, при котором необходимо установить баланс между удовлетворением современных потребностей человечества и защитой интересов будущих поколений, не нанося вреда окружающей среде. Таким образом, переход к индустриальному этапу общественного экономического развития характеризуется проникновением глобальных экономических тенденций развития на локальный уровень (развитие города). Это ставит принципиально новые задачи и формирует новые приоритеты городской политики в развитии современных городов.

Выводы. Анализ теоретико-методологических подходов к формированию системы управления устойчивым социально-экономическим развитием позволяет утверждать, что в перечне факторов, обеспечивающих развитие территорий, главное место занимают методы стратегического управления, которые базируются на принципах комплексности, пропорциональности, адаптивности, непрерывности, оптимальности, экономической безопасности и результативности. Также, отметим, что взаимосвязь глобальных и локальных проблем обеспечения устойчивого развития экономики требует разработки особенностей теории и выработки на ее основе стратегии устойчивого развития современного города.

Ключевые слова: устойчивое развитие, потенциал развития, урбанизация, глобализация, природные ресурсы, безопасность жизнедеятельности, развитие.

Литература

1. Бобровська, О. Ю. (2016). Потенціал місцевого самоврядування в забезпеченні сталого розвитку регіону // Аспекти публічного управління, 4–5 (30–31), с. 56–69.
2. Куріс, Ю. В., Тарасов, В. К., Банах, А. В. (2017). Соціально-психологічні засади виробничої діяльності // Гуманітарний вісник ЗДІА, 68, с. 216–224.
3. Сергієнко, Т. І. (2006). Колізії екологізму в сучасному світі. Матеріали міжвузівської студентської наукової конференції «Сучасні екологічні проблеми та молодь – III». У VIII ч. Запоріжжя, 6, с. 20–21.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННЫХ СРЕДСТВ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ: СОСТОЯНИЕ, ПРОБЛЕМЫ, ПЕРСПЕКТИВЫ

Кузаева Анастасия

Запорожский инженерный институт Запорожского национального университета, Запорожье, Украина

Актуальность исследования. Актуальность вопроса заключается в том, что цивилизация развивается быстрыми темпами. Стремительное развитие новейших компьютерных технологий, науки, техники намного облегчили жизнь человека на планете Земля. Постоянно создается много различных программ для бизнеса, для работы в офисе, для медицины и, конечно же, для образования. Внедрение информационно-коммуникационных технологий в учебную деятельность является одним из приоритетных направлений развития образования. Они обеспечивают дальнейшее совершенствование учебно-воспитательного процесса, доступность и эффективность образования, доступ к качественному образованию.

Проблемы исследования. В учебном процессе по статистическим данным учителя и преподаватели в 40% случаях мало используют (нет навыков либо не заинтересованы) компьютер и не присутствуют в Интернете. Однако в наше время так важна информационная сеть (Гончаренко, 2012).

Цели исследования. Внедрение информационно-коммуникационных технологий в образовательный процесс создает новые перспективы для углубления теоретической базы знаний учеников, студентов, учителей и преподавателей. Образование должно ориентироваться на перспективы развития общества. Образование требует изменений, оно должно приносить что-то новое, соответствовать развития общества. В современном образовании необходимо применять новейшие информационные технологии. Использование электронных средств в образовательном процессе имеет большое количество преимуществ.

Методы исследования. Методы исследования, которые помогут решить данные проблемные ситуации, - системный, статистический, информационный, свидетельствующие о том, что использование электронных средств учебного назначения на уроке или занятии больше запоминается учеником или студентом, нежели обычный разговор с преподавателем без каких-либо мультимедийных средств.

Результаты исследования. Так как современные дети с детства знакомы с электронными гаджетами, то использование электронных средств учебного назначения на уроке/паре заинтересовывает их, они становятся более активными, а материал более доступным и понятным, лучше запоминается. Это способствует улучшению уровня знаний учащихся, их успеваемости; значительно облегчается и работа учителя/преподавателя. Именно поэтому массовое внедрение электронных средств обучения в образовательную сферу выдвигается в разряд приоритетных и требует большего внимания. В Украине, которая «шагает» к единому цивилизационному пространству, внедрение электронных средств в учебный процесс приобретает всё более масштабный и комплексный характер (Вакалюк, 2014).

Выводы. Вопрос создания и использования электронных средств в учебном процессе достаточно актуален и необходим для развития государства. Постепенное, настойчивое решение этой проблемы путем повышения квалификации педагогов, обновления программного и технического обеспечения выведет образование в Украине на конкурентоспособный уровень, гарантируя его качество и мобильность.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, электронные средства учебного назначения.

Литература

1. Гончаренко, Л. М., Костенко, О. І. (2012). Використання ІКТ для підвищення якості навчання. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/27861/
2. Вакалюк, Т. А. (2014). Види та призначення електронних засобів навчання. *Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології у виробництві та освіті: стан, досягнення, перспективи розвитку*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції. Черкаси, с. 110–112.

INFORMACIJOS VARTOTOJUI TEIKIMAS TEORINIU POŽIŪRIU

Liutvaitienė Renata, Andriukaitienė Regina

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Tyrimo aktualumas. Informacijos perdavimas yra bendravimo procesas, kuriame dalyvaujant bent dviems šalims vykdomos veiklos apima siuntėjo ketinimus, kanalus ir priemones. Šiame procese svarbūs ir veiksniai, susiję su bendravimu apima žodžius ir nežodinius signalus, įtakoja žmonių veiksmus. Anot Hartley and Chatterton (2015), informacijos pateikimo procese bendraujama vartotoju, siekiant informuoti, nurodyti, motyvuoti, įtikinti, skatinti, derėtis, suprasti kitų žmonių požiūrį ir idėjas, gauti ir teikti konsultacijas, informaciją, patarimus, sprendimus ir t.t. Nei viena sėkminga organizacija, šiandien neišsivaizduojama, be išbulintos ir efektyvios informacijos perdavimo sistemos, kuri yra vienas kertinių elementų, lemiančių organizacijos sėkmę arba nesėkmę. Tikslingas ir savalaikis informacijos valdymas apima visus organizacijos narius ir išorinius organizacijos partnerius. Informacijos valdymas komunikaciniame procese yra pagrindinė organizacijos konkurencijos didinimo priemonė. Informacijos pateikimas vartotojams apie paslaugas yra aktuali tema kiekvienai paslaugų įmonei tuo aspektu, kad dėl gausios paslaugų pasiūlos bendravimas ir informacijos perdavimas vartotojui, siekiant paveikti jų norą naudotis paslaugomis ar pirkti prekes, turi vis didesnę reikšmę. Dabartiniame etape išaugusios socialinių medijų technologinės galimybės įgalina vartotoją greitai gauti išsamias ir savalaikes žinias apie siūlomas paslaugas, jų kokybę ir kitų vartotojų nuomonę, todėl paslaugų teikėjai turi šias galimybes pilnavertiškai išnaudoti.

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros analizė ir sintezė,

Tyrimo tikslas: Atlikti mokslinės literatūros analizę identifikuojant informacijos pateikimo vartotojams būdus ir priemones.

Tyrimo problema: kokie informacijos teikimo vartotojams paslaugos procese būdai ir priemonės gali būti pasitelkiami siekiant tikslingai informuoti ir paveikti vartotojus rinktis paslaugas?

Tyrimo rezultatai rodo, kad kokybiškas informacijos pateikimas sąlygoja, koks bus grįžtamasis ryšys tarp vartotojų ir paslaugų teikėjo. Teisingai pasirinktų informacijos kanalų ir priemonių programos galutinis tikslas yra paveikti vartotojo sąmonę įtikinant naudotis paslaugomis ar pirkti gaminį. Tradicinės informacijos priemonės taikomos integruojant šiuolaikines technologines galimybes vizualizuojant reklamą, informuojant apie pardavimų skatinimo priemones internetinėje erdvėje. Informacijos priemonės naudojamos siekiant suteikti vartotojui informaciją ir sukelti vartotojų susidomėjimą teikiama paslauga ir įmone, tuo pačiu suformuoti ir išlaikyti paslaugų įmonės įvaizdį ir reputaciją bei įtikinti klientus naudotis paslaugomis. Informacijos pateikimo procesas kinta priklausomai nuo technologinių pokyčių, sąlygojančių paslaugos teikėjo ir vartotojo bendravimo perkėlimą į internetinę erdvę, todėl komunikuojant su vartotojais svarbu kompleksiskai integruoti naujausias informacijos apie paslaugas perdavimo būdus ir priemones. Socialinių medijų reikšmę ir vertinimo modelius tyrė Vaitonė (2015), Išoraitė (2012), Juščius ir Baranskaitė (2015), Pavlovic (2014) ir kt. Nation, (2013) teigia, kad svarbiausi faktoriai, kurie nusako tinklalapių naudojimą yra kaip "mokymosi galimybė" – greitai ir lengvai vartotojas gali rasti puslapyje tai, kas reikalinga, o išoriniai vartotojai turi būti "laikomi laimingi", nes jie naudoja puslapius sau patiems. Internetas yra greičiausias būdas gauti vartotojo dėmesį ir labai plačiai. Vienas iš būdų, kuriuo organizacijos rado kaip susisiekti su savo vartotojais, yra socialinė medija. Socialiniai tinklai tokie kaip Facebook, Twitter, Google+ ir Pinterest reprezentuoja didelę galimybę verslui atkreipti klientų dėmesį, tuo pat metu kuriant prekinį ženklą. Verslas taiko tokius būdus, kuriais jie gali naudoti socialinės medijos puslapius kaip priemonę tikslui pasiekti, sukurti prekinio ženklo įsisavinimą ar kampaniją vartotojams.

Išvados. Tinkamas informacijos pateikimas komunikaciniame procese sąlygoja galutinį vartotojų apsisprendimą. Informacijos pateikimo vartotojams priemonės sąlygojamos intensyviai kintančių technologijų pasiūlos, todėl teikiant informaciją vartotojui tikslinga naudotis ne tik įprastinėmis spausdintomis priemonėmis, bet ir kūrybiškai integruoti technologines socialinių medijų galimybes pateikiant tikslingą vartotojus skatinančią informaciją rinktis paslaugas.

Raktiniai žodžiai: informacija, vartotojai, informacijos teikimo būdai ir priemonės.

Literatūra

1. Hartley, P., Chatterton, P. (2015). Business Communication. *Routledge is an imprint of the Taylor & Francis Group, USA.*
2. Išoraitė, M. (2012). Integruotų marketingo komunikacijų pramogų arenose tyrimas. *Vadyba*, 21 (2), p. 33–39.
3. Juščius, V. Baranskaitė, E. (2015). Internetinės rinkodaros tendencijos ir efektyvumo vertinimo kriterijai. *Regional Formation and Development Studies*, 2 (16), p. 44–53.
4. Nation, C. (2013). The importance of external business communication. Demand media. [žiūrėta 2019-03-01] per internetą: <http://smallbusiness.chron.com/importance-external-business-communication-19304.html>
5. Pavlovic, J., Lalic, D., Djuraskovic, D. (2014). Communication of Non-governmental Organizations via Facebook Social Network // *Engineering Economics*, 25 (2), p.186–193.
6. Vilkaitė-Vaitonė, M. (2015). komunikacija su tiksline auditorija per socialinius tinklus: apgyvendinimo įstaigų atvejis. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 37 (4).

YOGA AS A RETREAT FROM A MODERN LIFE

Lobas Viktoria

National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Vienna, Austria

According to the World Health Organization 300 million people around the world suffer under depression. (1) This is a huge amount considering the whole population. Nearly 50 percent of those are also diagnosed with an anxiety disorder. (1) As the Guardian magazine says: "... from the Office for National Statistics that suicide currently stands as the biggest single killer of men aged under 45 in the UK". (2) Knowing this, we would like to admit, that the average economic situation on the planet gradually improves within last decades. Evidence shows that rapid economic growth between 1985 and 2001 was crucial to this enormous reduction in poverty in China. (3) India has seen significant falls in poverty since the 1980s. (4) Mozambique illustrates the rapid reduction in poverty associated with growth between 1996 and 2002, the economy grew by 62 per cent and the proportion of people living in poverty declined from 69 per cent to 54 per cent. (5) We would also like to admit, in the recent time medical care, life expectancy and other social components constantly develop all around the globe. On the one hand we observe the improvement in many areas, which are supposed to promote the well-being of a person, but on the other hand we see an increase on depression rates, mental disorders etc. This is a really serious dilemma of our generation to which we must pay a particular attention.

For the last decades we live in a challenging society – wishing to have more, bigger, better, which obviously led us to working harder and not being satisfied with what we already have. In the Guardian magazine we read, that the Prince Harry suffers under the same feelings, struggles and doubts. He also represents a tacit plea for help, a kind of "Save me from what I'm supposed to be," which usually means autonomous, successful, potent, dominant, along with all the other clichés of what's been termed "hegemonic masculinity". (2) So many disorders of our time are caused by high expectations, ambitions and fast pace of life. We live in competition and constant challenge. Calmness, silence, rest is missing so we search for relaxation practices as well as practices which withdraw the attention and turn it inside. Some World's cultures and religions like Daoism, Buddhism, Hinduism for thousands of years state, that happiness is within and we must look for it inside. Therefore, yoga has become increasingly popular in today's busy society because it offers us such spectrum of solutions. More and more scientists and researchers of our time bring us empirical studies, which prove the benefits of yoga. That is why we consider it to be a savior from the modern life, a safe and silent island for an individual. In this paper we understand yoga as a sum of physical practices, breathing exercises, various meditative technics and some moral guidelines or belief systems. The teacher and his knowledge can help to balance the chaotic and busy life of a modern society and improve its quality.

In the next papers we would like to look at the practice of yoga deeper bringing examples of various practices and their benefits. In this thesis our purpose was to explain the importance and necessity of it.

Keywords: rapid life, yoga philosophy, yoga retreat, harmony, burn out

References

1. Amy Morin, LCSW. (March 21, 2019). Depression Statistics Everyone Should Know. <https://www.verywellmind.com/depression-statistics-everyone-should-know-4159056>
2. Kevin Braddock. (August 13, 2017) Man down: why do so many suffer depression in silence? <https://www.theguardian.com/society/2017/aug/13/why-do-men-suffer-depression-in-silence>
3. Lin (2003). Economic Growth, Income Inequality, and Poverty Reduction in People's Republic of China, *Asian Development Review*, 20 (2), p. 105–124.
4. H. Bhanumurthy; H. Mitra (2004). Economic Growth, Poverty, and Inequality in Indian States in the Pre-reform and Reform Periods, *Asian Development Review*, 21 (2), p. 79–99.
5. Arndt; James; Simler (2006). Has Economic Growth in Mozambique Been Pro-Poor? Food Consumption and Nutrition Division Discussion Paper 202.

INOVACIJOS SPORTO ORGANIZACIJOJE: TEORINĖS ĮŽVALGOS

Lukoševičiūtė Gerda, Fominienė Vilija Bitė

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Šiuolaikinėje rinkoje inovacijos ir jų taikymas darbinėje veikloje tai vienas pagrindinių veiksnių, kuris užtikrina organizacijų sėkmę, padeda neatsilikti nuo konkurentų bei užtikrina didesnį vartotojų pasitenkinimą pasinaudojus teikiamomis paslaugomis ar produktais (Andrea, 2012). Ne išimtis ir sporto paslaugas teikiančios organizacijos. Norint organizacijai išlikti rinkoje, įgyti konkurencinį pranašumą svarbu gilintis į inovacijų sistemą ir ją lemiančius veiksnius (Pogosian & Dzemyda, 2012).

Tyrimo tikslas – aptarti sporto organizacijos inovacijų sistemos dimensijas padedančias plėtoti naujoves, tikslu išlaikyti esančius bei pritraukti naujus sporto organizacijų narius.

Tyrimo objektas – inovacijos sporto organizacijoje.

Tyrimo metodas – mokslinės literatūros analizė.

Rezultatai ir išvados. Inovacijų sistemą, pritaikomą sporto organizacijoje, sudaro keturios pagrindinės dimensijos: organizacijos pralaidumas, inovacijų praktikos taikymas ir įgyvendinimas, vadybinės kompetencijos, aplinkosauginiai ir organizaciniai veiksniai. Pirmos trys dimensijos yra svarbiausios/centrinės sistemos dalys. Kiekvienos inovacijų sistemos dimensijos taikymas bei žiniomis paremtas organizacijos požiūris padidina sėkmingo inovacijų diegimo tikimybę sporto organizacijoje. Organizacinių ribų pralaidumo sąvoka apibūdina, kodėl ir koku laipsniu organizacija turėtų atverti savo ribas, kad galėtų diegti naujoves. Inovacijų praktikos taikymas ir įgyvendinimas yra susijęs su įvertinimu, kokia inovacijų praktika yra geriausia ir kada ji turėtų būti naudojama. Vadybinės kompetencijos reikalingos sėkmingai įgyvendinti inovacijų strategijas ir praktiką. Aplinkosauginiai ir organizaciniai veiksniai lemia aplinką, kurioje tokia praktika vyksta. Šie keturi aspektai sudaro conceptualų atviros inovacijų veiklos rėmą, vystomą sporto organizacijoje (Wemmer & Koenigstorfer, 2016).

Raktiniai žodžiai: inovacijų sistema, sportas, organizacija.

Literatūra

1. Andrea, N. (2012). A review of tourism and hospitality innovation research. *Annals of Faculty of Economics*, 1 (2), p. 364–370.
2. Pogosian, S., Dzemyda, I. (2012). Inovacijos versle ir jas lemiantys veiksniai teoriniu ir politiniu aspektu. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 1 (25), p. 63–76.
3. Wemmer, F., & Koenigstorfer, J. (2016). Open innovation in nonprofit sports clubs. *VOLUNTAS: international journal of voluntary and nonprofit organizations*, 27 (4), p. 1923–1949.

SVEIKATA, FIZINIO AKTYVUMO MOTYVAI IR FORMOS LAISVALAIKIU**Lūžaitė Asta¹, Trinkūnienė Laima¹, Piekienė Edita²***Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva¹, Tado Ivanausko progimnazija, Kaunas, Lietuva²*

Tikslas. Nustatyti Kauno miesto kūno kultūros mokytojų sveikatos ypatumus, fizinio aktyvumo motyvus ir formas laisvalaikio.

Darbo metodai ir organizavimas: kiekybiniam tyrimui atlikti 2018 metais buvo vykdoma anketinė apklausa, mokslinės literatūros analizė, tyrimo duomenims apskaičiuoti buvo taikomas statistinės analizės metodas.

Rezultatų aptarimas. Nustatyta, kad kūno kultūros mokytojos statistiškai reikšmingai dažniau skundžiasi miego sutrikimais, greitu širdies plakimu, galvos svaigimu per praėjusius 12 mėn. lyginant su vyrais. Vyrai mokytojai statistiškai reikšmingai dažniau pasirinko sportavimo motyvą „tai mano, kaip kūno kultūros mokytojo pareiga“ lyginant su moterimis. Dauguma respondentų sportuoja, tačiau nereguliariai lanko sporto šakos treniruotes ir nesiekia sportinių rezultatų – 53,8 proc. vyrų ir 69,2 proc. moterų. Didesnis procentas trumpesnį darbo stažą turinčių pedagogų nurodė aktyviai sportuojantys ir dalyvaujantys varžybose lyginant su ilgesnį darbo stažą turinčiais pedagogais.

Išvados: Nustatyta, kad kūno kultūros mokytojai tiek vyrai, tiek moterys rūpinasi savo sveikata ir savo sveikatą linkę vertinti gerai bei pakankamai gerai. Statistiškai reikšmingai didesnis procentas jaunesnių pedagogų nurodė, jog juos skatina sportuoti noras siekti aukštų sportinių rezultatų lyginant su vyresniais pedagogais. Kūno kultūros mokytojai laisvalaikio mankština 2-3 kartus per savaitę, tačiau nesiekia sportinių rezultatų.

Raktiniai žodžiai: kūno kultūros mokytojai, saviugda, sveikata.

Literatūra

1. Bartholomew, K. J. et al. (2014). Job pressure and ill-health in physical education teachers: The mediating role of psychological need thwarting. *Teaching and Teacher Education*, 37, p. 101–107.
2. Yury, R. R. et al. (2017). Physical activity and health in teachers. A review. *Apunts Med Esport*, 52 (196), p. 159–166.
3. Kardelienė, L., Masiliauskas, D., Kardelis K., Trinkūnienė, L. (2009). Kūno kultūros mokytojų saviugda: fizinio aktyvumo formos ir motyvai laisvalaikio. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 2 (73), p. 35–42.
4. Trinkūnienė, L. (2015). Kūno kultūros mokytojų požiūris į savo darbą kaip profesinės pozicijos prielaidą. *Pedagogika*, 118 (2), p. 145–158.

KAPITALAS IR JO APSKAITA

Maceikaitė Agnė, Petrošienė Birutė

Marijampolės kolegija, Marijampolė, Lietuva

Kapitalas yra vienas iš įmonės turto formavimo šaltinių. Jis susideda iš apmokėto įstatinio kapitalo dydžio, akcijų priedų (akcijų nominalios vertės perviršio), perkainojimo rezervo, privalomojo rezervo, rezervo savoms akcijoms įsigyti ir rezervo akcijoms suteikti, jį šitaip traktuoja bendrosios ekonomikos atstovai ir teisininkai, todėl tokios sudedamosios dalys yra nurodytos LR akcinių bendrovių įstatyme.

Kiekviena akcinė bendrovė, individuali įmonė ar ūkinė bendrija, žemės ūkio bendrovė ar žemės ūkio kooperatyvas ir kitos įmonės norėdamos būti įregistruotos ir užtikrintai funkcionuoti pirma privalo suformuoti įstatinį kapitalą piniginiiais ar turtingais įnašais.

Tyrimo problema: kiekvienai įmonei labai svarbu kapitalas. Jeigu jis bus suformuotas netinkamai ar neteisingai vedama jo apskaita, įmonės veiklos rezultatai bus nuostolingi, sumažės įmonės konkurencingumas ir plėtros galimybės.

Temos aktualumas: įmonės norėdamos būti įregistruotos ir užtikrintai funkcionuoti pirma privalo susiformuoti įstatinį kapitalą.

Tyrimo tikslas: teoriškai išaiškinti kas yra kapitalas, kam jis reikalingas, kaip vedama jo apskaita.

Tyrimo objektas: nuosavo kapitalo apskaita.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti nuosavo kapitalo sudėtį ir sampratą.
2. Išanalizuoti nuosavo kapitalo kaitą.
3. Išanalizuoti apskaitos reglamentavimą susijusį su kapitalu.

Darbo metodai – mokslinės literatūros ir kitų šaltinių analizė, duomenų rinkimas, palyginimas ir analizavimas.

Išvados:

1. Išanalizavus nuosavo kapitalo sudėtį ir sampratą, galima teigti, kad tai yra vienas svarbiausių įmonių finansinę būklę apibūdinančių rodiklių. Nuo jo tinkamo suformavimo, naudojimo priklauso įmonės veiklos rezultatai, jos konkurencingumas ir plėtros galimybės. Todėl labai svarbu nuolat analizuoti nuosavo kapitalo sudėtį, struktūrą, pelningumą, jo pokyčius lemiančius veiksnius. Nuosavam bendrovės kapitalui priskiriamas ne visas įstatinis kapitalas, o tik apmokėtoji jo dalis.
2. Išanalizavus nuosavą kapitalą, galima teigti, kad jis gali kisti, priklausomai nuo jį veikiančių veiksnių. Nuolat analizuojant galima nustatyti nuosavo kapitalo pokyčius per tam tikrą laikotarpį, apskaičiuoti konkrečių veiksnių įtaką nuosavo kapitalo pelningumui ar nuostoliui.
3. Išanalizavus įstatinio kapitalo apskaitos reglamentavimą, galima daryti išvadą, kad įsteigiant AB ar UAB būtinas įstatinis kapitalas, kad įmonė galėtų racionaliai paskirstyti turtą. Išanalizavus akcijų priedų apskaitos reglamentavimą, galima daryti išvadą, kad akcijų priedai atsiranda, kai akcijų emisijos (išleidimo, pardavimo) kaina yra didesnė už akcijų nominaliąją vertę. Išanalizavus rezervų ir nepaskirstytojo pelno apskaitos reglamentavimą, galima daryti išvadą, kad akcinei bendrovei, bei uždarajai akcinei bendrovei, vykdant ūkinę veiklą, būtina proporcingai paskirstyti uždirbtą pelną, kad įmonės veikla būtų efektyvi.

Raktiniai žodžiai: akcinis kapitalas, nuosavas kapitalas, apskaitos reglamentavimas.

Literatūra

1. Bagdonavičius, S. (2018). *Finansų analitika profesionalams*. Vilnius: BMK Leidykla.
2. Bajoriūnienė, I., Christauskas, Č. (2014). *Apskaitos praktikumas. Mokomoji knyga*. Kaunas: Technologija.
3. Mackevičius, J., Giriūnas, L., Valkauskas, R. (2014). *Finansinė analizė*. Vilnius: Vilniaus Universiteto leidykla.
4. Ivanauskienė, A. (2016). *Buhalterinės apskaita*. Vilnius: TEV.
5. Černius, G. (2014). *Įmonės finansų valdymo pagrindai*. Vilnius: Mykolo Riomerio universiteta.
6. Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.154657> [žiūrėta 2019-01-16].
7. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas 42 straipsnis: (žiūrėta 2019-01-16) <http://www.infolex.lt/ta/68110:str42>
8. Lietuvos Respublikos 8-ojo verslo apskaitos standarto „Nuosavas kapitalas“ metodinės rekomendacijos. Prieiga per internetą: http://www.avnt.lt/assets/Veiklos-sritys/Apskaita/VAS/Methodines-rekomendacijos/8-VASMR_nuo-2016-m-sausio-1-d.Svetainei.pdf [žiūrėta 2019-01-16].

STRATEGINIO VALDYMO ASPEKTAI SPORTO ORGANIZACIJOJE

Malakauskė Karolina, Mikalauskas Rimantas

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Aktualumas. Šiais pokyčių kupiniais laikais, organizacijos norėdamos suspėti su besikeičiančiomis aplinkybėmis privalo imtis iniciatyvos ir vykdyti tinkamus strateginius sprendimus. Įmonės geba aktyviau veikti, jei sugeba apibrėžti sau tikslią orientaciją, sukurti efektyvius veiksmų planus. Kaip teigia M. Arimavičiūtė (2005), strateginis valdymas – tai mąstymas ir veikla, kurio įgūdžiai padeda pasirinkti tinkamus strateginius sprendimus, taikyti atskiras strategijos koncepcijas. Strateginis valdymas yra aktualus visoms, sėkmingai funkcionuoti siekiančioms organizacijoms, tad sporto organizacijos, taip pat ne išimtis. Sportas yra svarbus visuomenei savo teigiamu poveikiu sveikatinimo, socialiniuose, užimtumo ir kituose sferose. Dėl šios priežasties, reikšminga naudoti strateginio valdymo elementus sporto organizacijoje.

Objektas: Strateginis valdymas sporto organizacijoje.

Tikslas: Nustatyti strateginio valdymo teorinius aspektus sporto organizacijoje.

Uždaviniai:

1. Apibrėžti strateginio valdymo sampratą;
2. Apžvelgti strateginės analizės modelius.

Metodai - mokslinės literatūros analizė.

Tyrimo rezultatų apibendrinimas ir išvados:

Yra gausybė strateginio valdymo apibrėžimų, tačiau visi jie turi bendrą bruožą. Vienas iš plačiai strateginio valdymo sampratą aprėpiančių apibūdinimų yra išsakytas M. Katsioloudes (2006): valdymas tradiciškai tradiciškai įvardijamas, kaip planavimas, organizavimas, samdymas, atranka, vadovavimas, bendravimas, susijusių problemų sprendimas, sprendimų priėmimas, derybos, konfliktų sprendimas, mokymas, kontrolė, atlyginimas, vertinimas, naujovės, tačiau valdymas yra daugiau nei , valdymas yra objektas, kuris nuolat keičiasi. Strateginės analizės modelis priklauso, nuo analizuojamos aplinkos pasirinkimo. Kaip teigė D. Miknevičiūtė ir A. Valackienė (2017), makroaplinkos analizei dažniausiai taikoma PEST analizė, mikroaplinkos analizei pasitelkiamas M. Porterio penkių jėgų modelis, o siekiant išanalizuoti vidinę organizacijos aplinką yra naudojama SSGG analizė

Raktiniai žodžiai: strateginis valdymas, strateginė analizė, strateginės analizės modelis

Literatūra

1. Arimavičiūtė, M. (2005). Viešojo sektoriaus institucijų strateginis valdymas. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas.
2. Fitzroy, P., Hulbert, J., Ghobadian, A. (2012). Strategic Management: The Challenge of Creating Value. London and New York. Rout edge, Tailor&Francis Group.
3. Katsioloudes, M. (2006). Strategic Management, Global Cultural Perspectives for Profit and Non-Profit Organizations. London and New York: Rout edge, Tailor&Francis Group.
4. Miknevičiūtė, D., Valackienė, A. (2017). Strateginių pokyčių krypties identifikavimo organizacijose koncepto pristatymas. *Tiltai*, 3, p. 29-38.
5. Vasiliauskas, A. (2002). Strateginis valdymas. Vilnius: Enciklopedija

DARNIOS LAISVALAIKIO ORGANIZACIJOS VIZUALIZACIJA TEORINIU ASPEKTU**Malašauskienė Irena, Švagždienė Biruta***Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva*

Aktualumas ir naujumas. Norint kalbėti apie vadybos mokslą laisvalaikio organizavime, paliečiant pačią darnią organizaciją kaip paslaugos kūrėją ir turėtoją, vartotoją, nuo kurio organizacijos gyvavimas tiesiogiai priklauso, bei aplinką, kurioje egzistuoja analizuojami subjektai, būtina tyrinėti globalius klausimus (Ganglmair-Wooliscroft, A., et al. 2017; Agyeiwaah, E., et al. 2017). Mokslininkai Draškovič, M., Štreimikienė, D., ir kt. (2017) teigia, kad tyrimai turi būti nukreipti į darnios laisvalaikio organizacijos išorės ir vidaus veiksnius ir koncentruoti į: darnaus laisvalaikio pagrindinių rodiklių nustatymo tyrimus; tarpkultūrinius rinkos tyrimus; klimato kaitos egzistuojančio sezoniškumo mažinimo tyrimus; darnaus vartojimo tyrimus; socialinės įtraukties tyrimus ir kt. Analizuojant laisvalaikio organizavimo bei vystymo perspektyvas, būtina pradėti aptarimą nuo pačios verslo analizės studijos. Nuo to, kaip laisvalaikio organizacijos organizuoja savo veiklą, kuria pridėtinę vertę ekonominiu ir socialiniu aspektu ir tolimesnių sprendimų priėmimas. Laisvalaikio organizacija priklauso tai paslaugas teikiančių įmonių grupei, kurioms svarbų vaidmenį vaidina turimos žinios, jų valdymas ir konkurencinė aplinka. Kaip teigia B. Romikaitytė ir J. Kisieliauskas (2012), paslaugų organizavimui užimant vis didesnę ekonomikos dalį atsirado poreikis nuspėti laisvalaikio organizavimo kryptis, prognozuoti pokyčius, kurti naujas paslaugų rūšis, valdyti ekonomiką, remti vystymąsi, naudoti laisvalaikio organizavimui reikalingus resursus tam, kad būtų sukurtas konkurencinis pranašumas ir būtų galima sėkmingai pasipelnyti iš sparčiai augančios ūkio srities.

Tezių tikslas - išanalizuoti darnios laisvalaikio organizacijos aplinkos identifikaciją, koncentruojantis į paslaugos teikėjų ir vartotojų išorės ir vidaus komponentų vertinimą.

Tyrimu bus siekiama atsakyti į klausimą, kokia yra darnios laisvalaikio organizacijos situacija teoriniu požiūriu pasaulyje ir Lietuvoje.

Metodai: Mokslinės literatūros analizė ir teorinė interpretacija, siekiant apibendrinti atliktus tyrimus šiuo klausimu, ieškant atsakymų, kokia yra darnios laisvalaikio organizacijos situacija, kaip ši darni laisvalaikio organizacija yra interpretuojama mokslinės analizės pagrindu. Bus atliekama sampratų koncepcijos analizė, konkretizuojant bei pagrindžiant svarbiausias sąvokas.

Tyrimu bus siekiama nustatyti, kaip vertinama darni laisvalaikio paslaugas teikianti organizacija teoriniu požiūriu. Ar verslo atstovai pasiruošę suteikti paslaugas vartotojui? Kokie šios ypatumai atskleidžiami, derinant bei paskirstant verslininko ir vartotojo poreikius?

Išvados. Mokslinės literatūros analizė leis pažinti ir atpažinti pasaulio praktinę patirtį darnios laisvalaikio organizacijos teoriniu ir praktiniu aspektu bei parengti paslaugos teikėjų ir vartotojų išorės ir vidaus komponentų pritaikomumo galimybes Lietuvoje. Išanalizavus darnios laisvalaikio organizacijos galimybes, atsiradusios galimybės verslui plėtotis ir taip tapti konkurencingesniais su kitų šalių verslininkais. Kaip tyrimų tęstinumą, galima įžvelgti, galėtų būti paslaugos vartotojams parengta informacija. Šia informacija galėtų naudotis kiekvienas paslaugos vartotojas ir draugiškesnei aplinkai būdą besirenkantis žmogus. Kiekviena nauja idėja reikalauja investicijų, kurios leidžia atlikti tyrimus, mažinant net ir emigravimo problemas, verslo patrauklumo stiprinimo ir nedarbo mažinimo problemas.

Raktiniai žodžiai: darni organizacija, laisvalaikis, vartotojas, paslauga

Literatūra

1. Agyeiwaah, E., McKercher, B., Suntikul, W. (2017). Identifying core indicators of sustainable tourism: A path forward? *Tourism Management Perspectives*, 24, p. 26–33.
2. Draškovič, M., Štreimikienė, D. (editors) (2017). Sustainable development: crisis or regulation? : scientific monograph. Podgorica : ELIT - Ekonomska laboratorija za istraživanje tranzicije.
3. Ganglmair-Wooliscroft, A., Wooliscroft, B. (2017). Ethical behaviour on holiday and at home: combining behaviour in two contexts. *Journal of Sustainable Tourism*, 4 (3), p. 589–604.
4. Romikaitytė, B., Kisieliauskas, J. (2012). Lietuvos turizmo sektoriaus plėtrai įtaką darantys veiksniai. *Vadybos mokslas ir studijos - kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai*, 2 (31), p. 125–135.
5. Švagždienė, B., Jasinskis, E., Simanavičius, A. (2017). The success of learning organisation: values contextualization dimensijon. *Montenegrin journal of economics. Podgorica: Economic laboratory on transition research*. 13 (4), p. 101–108.

LAISVOSIOMIS IMTYNĖMIS UŽSIIMINĖJANČIŲ VAIKINŲ AGRESIJOS RAIŠKA JAUNIŲ IR JAUNIMO AMŽIAUS GRUPĖSE

Markevičius Vytautas¹, Ivaškienė Vida², Zuoza Aurelijus Kazys²

Mykolo Romerio universitetas, Vilnius, Lietuva¹, Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva²

Agresija visada buvo ir yra socialinė bei psichologinė problema, kuri kelia ypatingą visuomenės susirūpinimą (Stephens, 2004; Farmer et al., 2007). Nors mokslinėje literatūroje gana plačiai nagrinėjama sportuojančių asmenų agresyvaus elgesio problema, dvikovos sporto šakų atstovų agresijos raiška tyrineta nepakankamai. Kyla probleminis klausimas – kokiame amžiaus grupėje – jaunių ar jaunimo – laisvosiomis imtynėmis užsiiminėjančių vaikinių agresijos raiška yra didesnė?

Tyrimo tikslas – išanalizuoti laisvosiomis imtynėmis užsiiminėjančių vaikinių agresijos raišką jaunių ir jaunimo amžiaus grupėse.

Tyrimo metodai: literatūros šaltinių analizė, anketinė apklausa, statistinė analizė. Agresijai nustatyti buvo naudotas A. Basso ir A. Darki klausimynas (Волков, 2002). Tyrimo duomenims apdoroti buvo naudojamas programinis statistinių duomenų paketas *SPSS 19.0 for Windows*. Išvados buvo daromos remiantis Kolmogorovo–Smirnovo (*Kolmogorov–Smirnov*) bei Šapiro-Wilko (*Shapiro-Wilk*) testais.

Tiriamąją imtį sudarė 160 Kauno ir Vilniaus sporto mokyklose ir klubuose laisvosiomis imtynėmis užsiiminėjančių vaikinių (jaunių ir jaunimo amžiaus grupių atstovai). Tyrimas atliktas 2017 m. pavasarį.

Rezultatai ir jų aptarimas. Tyrimas atskleidė, kad jaunių ir jaunimo amžiaus grupių laisvosiomis imtynėmis užsiiminėjančių vaikinių netiesioginės agresijos, kaltės jausmo, įtarumo raiška reikšmingai nesiskiria. Didesnė fizinės agresijos raiška nustatyta jaunių amžiaus grupėje, o verbalinės agresijos didesnė raiška – jaunimo amžiaus grupėje ($p < 0,05$). Jaunių amžiaus grupės imtynininkų agresijos ir priešiško indeksai ženkliai didesni, nei jaunimo amžiaus grupės ($p < 0,05$).

Mūsų tyrimo rezultatai patvirtina kitų tyrėjų (Nasvytienė ir Montvydaitė, 2003; Ivaškienė ir kt., 2015) gautus rezultatus, atskleidusius jog jaunesni paaugliai agresyvesni už vyresnius.

Stephens (2004) nuomone, sportininkai, kurių socialiniai įgūdžiai yra nepakankami ir kurių moralinių sprendimų brandumas yra ribotas, linkę ne tik pateisinti agresyvius veiksmus, bet ir patys mėgsta panaudoti smurtą sportinės kovos metu.

Išvados. Didesnė fizinės agresijos raiška nustatyta laisvosiomis imtynėmis užsiiminėjančių vaikinių jaunių amžiaus grupėje, o verbalinės agresijos didesnė raiška – jaunimo amžiaus grupėje ($p < 0,05$). Jaunių amžiaus grupės imtynininkų agresijos ir priešiško indeksai ženkliai didesni, nei jaunimo amžiaus grupės ($p < 0,05$).

Raktiniai žodžiai: laisvosios imtynės, vaikinai, agresija, jaunių ir jaunimo amžiaus grupės.

Literatūra

- Farmer, T. W., Farmer, E. M. Z., Estell, D. B., Hutchins, B. C. (2007). The Developmental Dynamics of Aggression and the Prevention of School Violence. *Journal of Emotional & Behavioral Disorders*, 15 (4), p. 197–208.
- Ivaškienė, V., Markevičius, V., Juknevičius, V., Velička, D. (2015). Skirtingo fizinio aktyvumo vyresniųjų paauglių agresijos raiškos ypatumai lyties aspektu. *Sporto mokslas*, 1 (79), p. 52–56.
- Nasvytienė, D., Montvydaitė, J. (2003). 16–19 m. jaunuolių frustracijos ypatybės. *Pedagogika*, 68, p. 328–334.
- Stephens, D. E. (2004). Moral atmosphere and aggression in collegiate intramural sport. *International Sports Journal*, 5, p. 66–74.
- Волков, И. П. (2002). *Практикум по спортивной психологии*. Санкт-Петербург: Питер.

TURISTO MOTYVAI, LEMIANTYS SVEIKATINGUMO STOVYKLŲ PASIRINKIMĄ

Matuliauskaitė Amanda, Mejerytė-Narkevičienė Kristina

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Kelionės žmonėms tai lyg atsipalaidavimo laikotarpis, per kurį pamirštami visi kasdieniniai rūpesčiai, rutina. Kitaip tariant, tai pabėgimas. Ankstesni tyrimai, kurie yra susiję su sveikatingumu, parodė, kad po kelionių dažnai žmonės jaučiasi laimesni (Dolnicar, Yanamandram & Cliff, 2012; Neal, Uysal & Sirgy, 2007), sveikesni (Gilbert & Abdullah, 2004) ir pailsėję (Kühnel & Sonnentag, 2011; Etzion, 2003). Kelionės ir aplinkos pakeitimas padeda atsigauti, tačiau jose neišmokstama daug naudingų dalykų kaip gyventi pagal sveiką gyvenimą. Todėl vis labiau populiarėja sveikatingumo stovyklos. Šiose stovyklose stengiamasi, kad turistai pamirštų apie savo rutiną, kasdieninius darbus, stresą. Rūpinamasi, kad klientas išmoktų sveikai gyventi, maitintis, į savo rutiną įtrauktų fizinę veiklą. Dažniausiai mokslininkų tyrimuose kalbama apie vaikų ar sergančiųjų stovyklas (Backstrom, 2016; McLeod, Lovich, Newman & Shields, 2014; Laing & Moules, 2016; Henderson, Whitaker, Bialeschki, Scanlin & Thurber, 2007).

Tyrimo tikslas – identifikuoti turistų motyvus lemiančius sveikatingumo stovyklų pasirinkimą.

Tyrimo objektas – turistų motyvai.

Tyrimo metodai ir organizavimas: mokslinė literatūros analizė, anketinė apklausa, statistinė duomenų analizė. Pirmajame etape buvo analizuojama mokslinė literatūra. Antrame etape buvo pasirinktas kiekybinis tyrimas, kurio metu buvo naudojami šie metodai: mokslinės literatūros analizė, anketinė apklausa – buvo paruoštas internetinis klausimynas su 16 klausimų. Statistinė duomenų analizė- šio metodo pagalba buvo sisteminami ir analizuojami tyrimo duomenų rezultatai, rašomas aptarimas ir išvados. Dauguma rezultatų buvo verčiami į procentus, o iš likusių 3 klausimų – matricių, buvo vedami vidurkio balai. Trečiame etape vyko kiekybinio tyrimo duomenų sisteminimas ir analizė su programą „Microsoft Excel“.

Tyrimo rezultatų apibendrinimas ir išvados. Turistų motyvaciją galima apibrėžti kaip būseną, kai yra žinomi tikslūs poreikiai, lūkesčiai bei susidarytas požiūris apie tam tikrą vietovę, ir visa tai turistą motyvuoja atlikti, pasiekti tam tikrus veiksmus ar jausmus. Lietuvoje sveikatingumo stovyklų trukmė nuo 2 iki 9 dienų, rengiamos 1-2 kartus į metus, dalyvauja nuo 20 iki 30 žmonių. Lietuvos organizacijų rengiamos stovyklos užsienyje trunka nuo 7 iki 12 dienų. Būdingiausias kryptis yra Europoje. Daugiausiai tokio tipo stovyklų gali pasiūlyti užsienio organizatoriai. Sveikatingumo stovyklose yra vykdomos šios pagrindinės veiklos: susipažinimas su sveika mityba bei jos praktikavimas; paskaitos, seminarai, konsultacijos; joga, meditacija, masažai; treniruotės, kita aktyvi veikla; kitos įvairios sveikatai ir grožiui naudingos procedūros. Dalyvavusius sveikatingumo stovyklose labiausiai skatina rinktis šias stovyklas tokie motyvai kaip prasmingo ir harmoningo gyvenimo ieškojimas, noras atsipalaiduoti ir įveikti stresą dėl darbo ir asmeninio gyvenimo. Nedalyvavusius, tačiau jei tektų dalyvauti tokio tipo stovykloje, skatintų šie motyvai: energijos ir savęs kompetencijos poreikis, prasmingo ir harmoningo gyvenimo ieškojimas. Respondentai nori patenkinti naujovės, pabėgimo ir susijaudinimo poreikius.

Raktiniai žodžiai: motyvacija, požiūris, motyvai, sveikatingumas, stovykla.

Literatūra

1. Kim, K., Jugaratnam, G., & Noh, J. (2006). Travel decisions of students at a US university: Segmenting the international market. *Journal of Vacation Marketing*, 12 (4), p. 345–357.
2. Li, M., Cai, L. A., & Qiu, S. (2016). A Value, Affective Attitude, and Tourist Behavioral Intention Model. *Journal of China Tourism Research*, 12 (2), p. 179–195.
3. Snepenger, D., King, J., Marshall, E., & Uysal, M. (2006). Modeling Iso-Ahola's Motivation Theory in the Tourism Context. *Journal of Travel Research*, 45(2), p. 140–149.
4. Tasci, A. D., & Ko, Y. J. (2017). Travel needs revisited. *Journal of Vacation Marketing*, 23 (1), p. 20–36.

STRATEGIES AND METHODS FOR DEVELOPING HANDBALL SKILLS IN THE FORMAL PHYSICAL EDUCATION CURRICULUM

Mikalonytė Rasa

Vytautas Magnus University Education Academy, Vilnius, Lithuania

Sports of playing games for the student competence are rapidly growing and beneficial in the process of the development of skills. Historically, training and learning sports and games were prevailing teaching methods in physical education, and modules, such as curriculum approach, could be useful for social purposes and healthy development. In terms of sport education, we understand the notion of “curriculum” as the contents of training, utilization of methods or organization of the full educational content. It has been established that sport education could contribute to the training of a healthy physical culture and the enthusiasm for students to participate in physical activities. Historically, physical education based on sports has been a predominant form. The effect of sport education, while playing games, on the student competence is growing fast, but has not received much attention from the scientists.

A problematic question arises whether handball could be one of the components for the physical education program, which would stimulate the development of skills by applying the method of small-sided games (SSG).

The research **object**: strategies and methods of handball.

The aim: reveal the strategy of handball education with the help of SSG method. The following 108 conceptual provisions were used as references: The philosophical stream of pragmatism links the education of an individual to life practice. In their opinion, education takes place only through the direct individual experience of the learner, while experimenting with the reality, and children acquire knowledge and skills while playing and working. The representatives of humanistic pedagogy prefer self-education (the contents of training can help the learner to adjust to the society, realise their possibilities and express themselves. The article reviews the notions of physical education and sports, presents handball strategies in formal and informal physical education curriculum, and discusses the possibilities of handball education by applying the method of small-sided games (SSG). The article uses the analysis of scientific literature. Training based on techniques denies tactical training by dividing them, but gaming provides a new meaning, which allows to follow the integrity of the game (technique, tactics) education. Usually the basis for such gaming method relies on certain task limitations, which change the usual characteristics of the game, but maintain the main principle of the game.

Conclusions. Handball training program based on game method is beneficial to the development of individual and team tactical, technical activities and improvement of other gaming components. Education through games allows the trainees to discover different solutions, teaches how to think fast and make right decisions. Training tasks are completely connected to certain handball actions by applying SSG method.

Key words: Sports, strategy, handball, education

References

1. Farias, C., Valério, C., & Mesquita, I. (2018). Sport Education as a Curriculum Approach to Student Learning of Invasion Games: Effects on Game Performance and Game Involvement. *Journal of sports science & medicine*, 17(1), p. 56.
2. Hastie P.A., Martínez de Ojeda D., Calderón A. (2011) A review of research on Sport Education: 2004 to the present. *Physical Education and Sport Pedagogy* 16, p. 103–132.
3. Hordvik, M. M.; MacPhail, A.; Ronglan, L. T. (2017). Teaching and learning sport education: A self-study exploring the experiences of a teacher educator and pre-service teachers. *Journal of Teaching in Physical Education*, 36 (2), 232–243.
4. Hill-Haas, S.,V., Dawson, B., Impellizzeri, F., M., Coutts, A., J., (2011). Physiology of small-sided games training in football. *Sports medicine*, 41 (3), p. 199–220.
5. Goodman, T., Snow, S. (2003). Small sided games manual. Coaching education department, p. 1–64.

STUDENTŲ FIZINIO AKTYVUMO IR SVEIKATOS BŪKLĖS ŠAŠAJA

Mineikaitė Monika, Smilgevičiūtė Gabija, Jaruševičienė Lina

Marijampolės kolegija, Marijampolė, Lietuva

Tūkstančius metų žmogaus egzistavimas ir vystymasis priklausė nuo aktyvios fizinės veiklos. Mūsų dienomis vis tvirtesnes pozicijas įgyjanti idėja kuo daugiau humanizuoti profesinę veiklą ir likviduoti sunkų darbą, sudarė visas prielaidas sėdimam gyvenimo būdai paplisti. Gamybos procesų automatizavimas, naujų technologijos režimų kūrimas padidino protinio darbo svarbą. Akademiko A. Bergo duomenimis, prieš šimtą metų fizinis raumenų darbas sudarė apie 94-96% viso žmogaus darbo, o dabar tik 1%. Techniškai išsivysčiusiose šalyse gamybos mechanizavimas, buitines technizavimas bei sėdimas darbas sumažino poreikį judėti. Susidarė objektyvios sąlygos, dėl kurių žmogus buvo priverstas keisti gyvenimą. Paplito pasyvus gyvenimo būdas, netruko pasireikšti ir jo pasekmės. Aktyvios fizinės veiklos apribojimas pareikalavo iš žmogaus didžiulių protinių pastangų ir nepaprastai padidino psichinę bei nervinę įtampą. Atsirado hipokinezės problema. Mokslinėje literatūroje dažnai vartojamas hipodinamijos terminas. Jis atspindi sumažėjusią raumenų jėgą. Iširta, kad organizmas sunkiai pakelia nejudrumą. Medicinos statistika rodo, kad ypač paplitę širdies ir kraujagyslių ligos. Mokslininkų nuomone šiomis ligomis dažniau serga žmonės, kuriems įprastas sėdimas gyvenimo būdas. Jie miršta 2-3 kartus dažniau, negu fiziškai aktyvūs.

Išsivysčiusių šalių miestų gyventojai yra labiausiai nutukę. Pasaulyje 315 mln. žmonių nutukę. Nutukimas dažnai sąlygoja gyvenimo trukmę. Kasmet miršta 300 000 nutukusių žmonių. Nutukimas daro ir psichologinį poveikį, nes nutukę žmonės, ypač moterys ar merginos neestetiška atrodo.

Mokslininkų atlikti tyrimai rodo, kad kūno svoris paprastai padidėja dėl nepakankamo fizinio aktyvumo, todėl viršsvoris labiau priklauso nuo hipokinezės, o ne nuo mitybos.

Kokia fizinių pratimų įtaka jauno žmogaus organizmui? Fizinis aktyvumas susijęs su trimis sveikatos aspektais: fiziniu, psichiniu ir socialiniu. Geriausiai iširta ryšys tarp fizinio aktyvumo ir funkcinės širdies – kraujagyslių sistemos būklės. Kasdieniniai fiziniai pratimai ir sportinė veikla skatina organizmo kraujotaką, normalizuoja AKS. Fiziniai pratimai daro teigiamą įtaką organizmo darbingumui ir sveikatai, yra susiję su socialiniu žmogaus aktyvumu. Kūno kultūra ir sportas, skatindami darbo produktyvumą, tampa svarbiu ekonominio vystymosi veiksniumi.

Įvairūs judesiai, kitoks raumenų aktyvumas yra ne tik energijos iškrova, bet ir jos kaupimas. Kai žmogus eina, bėga, šokinėja, atlieka pratimus su svarmenimis, treniruokliais, ir kvėpavimas tampa dažnesnis, organizmas kur kas daugiau įsisavina deguonies ir maisto medžiagų. Kitaip sakant, organizmas net su kaupu susigrąžina prarastą energiją. Judėdamas žmogus tarsi pats užsuka savo gyvenimo laikrodį. Bene labiausiai fizinių pratimų poveikį jaučia širdis. Kadangi tuo turi pasirūpinti širdies kraujagyslių sistema, itin svarbus vaidmuo tenka žmogaus širdžiai. Bet kokia fizinė veikla – ėjimas, bėgimas ir t. t. suaktyvina širdies veiklą. Ir atvirkščiai, ilgalaikis sėdėjimas mažina kraujotaką. Netreniruojami raumenys (ir širdies) mažėja, silpsta. Reguliariai tikslingai mankštinantis galima pagerinti organizmo veiklą. Neretai žmogui tenka naudoti organizmo veiklą. Neretai žmogui tenka naudoti organizmo rezervų jėgas. Pastebėta, kad nepakankamai fiziškai aktyvaus jaunuolio širdis minutę gali išstumti tik 2-3 kartus daugiau kraujo krūvio metu, negu ramybės būsenoje.

Sportuojantis žmogus geriau sugeba valdyti savo kūną, todėl sėkmingiau prisitaiko prie gyvenimo aplinkybių. Studentų fizinio auklėjimo pagrindinė kryptis – tai visų fizinių ypatybių ugdymas bei viso organizmo funkcinės būklės, sveikatos stiprinimas. Jaunuoliams baigia vystytis centrinė nervų sistema, tobulėja nervinių procesų paslankumas. Jaudinimo procesai kaip ir anksčiau lieka vyraujantys. Antroji nervų signalinė sistema pasiekia aukštą išsivystymo laipsnį. Šiame amžiaus tarpsnyje labai ryškūs pokyčiai vyksta psichikos sistemoje, baigia formuotis jų charakterio bei asmenybės bruožai, tobulėja visos motorinės ypatybės, formuojasi harmoningas gražus kūnas. Studentams patartina ne mažiau kaip 2-3 kartus per savaitę savarankiškai sportuoti, o pratybų trukmė turi būti ne mažesnė, kaip 1,5-2 val. Pratimų komplekse turi būti ne mažiau 10-12 pratimų. Labai svarbus studentams teorinių žinių bagažas biomechanikos, psichologijos, sporto medicinos, biologijos, sporto pedagogikos pagrindų klausimais.

Geras studentų teorinis pasirėngimas – tai vienas pagrindinių veiksnių, lemiančių savarankiškų pratybių efektyvumą. Savarankiškai fiziškai besilavinantys studentai pirmiausia turi laikytis tinkamo darbo ir poilsio režimo, reguliariai ir racionaliai maitintis, būti gryname ore, grūdintis. Viena paprasčiausių studentų fizinės saviugdodos formų yra rytmečio mankšta. Tarp studentų paplitusios ir treniruotės pobūdžio savarankiškos kūno kultūros pratybos. Tai taip pat sudėtinga fizinės saviugdodos forma. Savarankiškų pratybių metu stiprinama sveikata, kompleksiškai lavinamos fizinės ypatybės, gerinamas bendras darbingumas. Specializuotos sportinės krypties savarankiškos pratybos pagerina mėgiamos sporto šakos sportinį techninį lygį.

Tyrimo tikslas – nustatyti sportuojančių, nesportuojančių ir sveiką gyvenseną praktikuojančių studentų fizinio aktyvumo ir jų sveikatos būklės sąsają.

Tyrimo organizavimas. Buvo išrinkta 15 sportininkų studentų (amžiaus vidurkis 21,5 m.), 93 nesportuojantys studentai (amžiaus vidurkis – 22 m.) ir 10 sveikuolių (amžiaus vidurkis 20 m.). Atlikta anketinė apklausa.

Tyrimo metodai: literatūros šaltinių analizė, anketavimas, matematinė statistika.

Tyrimo rezultatai: susiejus fizinį aktyvumą ir sveikatą, išryškėjo tokios tendencijos: kuo daugiau valandų per savaitę tiriamieji juda, tuo didesnis procentas jų teigia, kad jų sveikata yra labai gera ir gera. Nesportuojantys studentai nurodė mažesnę savo aktyvumą ir tarp jų buvo daugiau nei kitose tiriamųjų grupėse savo sveikatą įvertinusių kaip vidutinę

ir prastą. Didžioji sportuojančių dalis teigė, kad jų sveikata yra gera ir laisvu nuo studijų metu jie juda nuo dviejų iki septynių valandų per savaitę (36,8%), daugiau nei septynias valandas (63,2%), atostogų metu sportuoja daugiau nei aštuonias valandas (73,7%). Nustatyta, kad studentai laisvalaikiu sportuoja – 52,6%, aktyviai poilsiauja – 36,8%, pasyviai ilsisi – 10,5%. Studijų metu daugiausia (19%) nesportuojančių studentų juda nuo vienos iki dviejų valandų per savaitę. Atostogų metu, t. y. vasarą 40% nesportuojančių studentų juda nuo vienos iki dviejų valandų per savaitę, 52,5% - nuo dviejų iki šešių, septynių valandų per savaitę. Daugiau kaip 54% nesportuojančių studentų kaip laisvalaikio užsiėmimą nurodė pasyvų poilsį, aktyvų poilsį - 46%. Net 74% sveikuolių nurodė aktyvų poilsį kaip pagrindinį laisvalaikio užsiėmimą.

Pastebėta, kad sportuojančių studentų ir sveikuolių fizinis aktyvumas ypač padidėja atostogų metu - vasarą, o nesportuojančių yra nepakankamas ir studijų ir atostogų metu. Fizinis aktyvumas priklauso ir nuo sezono, klimato ypatumų (didesnis vasarą, negu žiemą). Tai patvirtina ir kitų autorių duomenys (Hechler et al., 2004). Buvo nustatyta, kad didesnė dalis nesportuojančių studentų renkasi pasyvų poilsį: skaitymą, TV žiūrėjimą ir kt. Sportininkai ir ypač sveikuoliai rinkosi aktyvesnį poilsį.

Išvados. Apžvelgus gautus rezultatus, galima daryti prielaidą, kad skirtingo fizinio aktyvumo studentų sveikata skiriasi. Daugiausia nesportuojančių studentų savo sveikatą vertino prasčiau, negu sportininkai ir sveikuoliai ir jų fizinis aktyvumas buvo mažesnis.

Raktiniai žodžiai: sportuojantis studentas, fizinis aktyvumas, žmogaus organizmas

Literatūra

1. Dadelo, S. (2015). Sveika gyvensena. *Vadovėlis*. Vilnius: VGTU.
2. Radzevičienė, L., Vaitkevičius, J. V., Mockevičienė, D. (2016). *Paauglių fizinis aktyvumas ir sveikata*. Kaunas: UAB „Vita Litera“.
3. Zumeras, R., Gurskas, V. (2012). Mokinių fizinis aktyvumas ir sveikata. Metodinė-informacinė medžiaga, skirta visuomenės sveikatos priežiūros specialistams bei pedagogams. Vilnius: Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras.

DIFFERENCES IN GAME PERFORMANCE COMPONENTS BETWEEN HIGH- AND LOW-RANKED YOUTH BASKETBALL TEAMS

Morales-Belando, María de la Trinidad¹, Conte Daniele², Arias-Estero José Luis¹

Universidad Católica San Antonio de Murcia, Murcia, Spain¹, Lithuanian Sports University, Kaunas, Lithuania²

Relevance of the research: In invasion games, children develop game performance combining decision-making, skill execution, cover, and support components (Oslin, Mitchell, & Griffin, 1998). Generally, youth basketball coaches consider skills execution the principal component (Tallir, Lenoir, Valcke, & Musch, 2007). However, it is not yet known what of those components determine the differences between the high and low-ranked teams. Consequently, knowing the differences in game performance components between different ranked youth basketball teams, might provide coaches with information to optimize their training sessions.

Aim: The aim of the present work was to know whether the highest-ranked teams obtained higher values in decision-making, skill execution, cover, support, game performance, and game involvement than lowest ranked teams.

Methods: Forty-three basketball players (age = $10.46 \pm .73$ y) belonging to the two highest-ranked and the two lowest-ranked youth basketball teams during a month tournament were recruited. The selected high-ranked teams played twice versus each low-ranked teams for a total of eight games. Each game was recorded with the same camera (Everio Full HD-GZ-HD7, JVC, Japan) and footages were analyzed by an experienced observer. The components analyzed using the Game Performance Assessment Instrument were: decision-making, skill execution, cover, support, game performance, and game involvement (Oslin et al., 1998). According to Metzler (2005) the indexes of decision-making, skill execution, cover, and support components were calculated through the formula: Number of appropriate component/ number of inappropriate component. Moreover, game performance index were calculated as follow: (decision-making index + skill execution index + cover index + support index) / 2. Furthermore, game involvement index was calculated summing the appropriate and inappropriate decision-making, skill execution, cover, and support components (Metzler, 2005). Differences between high- and low-ranked teams were investigated using the independent sample t-test.

Results: The analyzed teams averaged an index less than 1 for the following components: decision-making ($M = .86$), skill execution ($M = .70$), cover ($M = .50$), and support ($M = .27$). The highest-ranked teams obtained better cover ($p = .003$) and game performance ($p = .018$) scores compared to lowest-ranked teams.

Conclusions: Results revealed low indexes in decision-making, skill execution, cover, and support components. These findings encourage coaches to train those components and in particular cover and support. According to the differences between highest- and lowest-ranked youth basketball teams, low-ranked youth basketball coaches also should focus on the development of player's cover skills. Possibly, the use of game-based teaching approaches might improve the cover and game performance in youth basketball as well as the rest of game components.

Key words: mini-basketball, sport pedagogy, Teaching Games for Understanding, GPAI.

References

1. Metzler, M. W. (2005). Tactical games: Teaching games for understanding. In M.W. Metzler (Ed.), *Instructional models for physical education*, p. 401–438. Scottsdale, AZ: Holcomb Hathaway.
2. Oslin, J., Mitchell, S., Griffin, L. (1998). The Game Performance Assessment Instrument (GPAI): Development and preliminary validation. *Journal of Teaching in Physical Education*, 17, p. 231–243.
3. Tallir, I. B., Lenoir, M., Valcke, M., Musch, E. (2007). Do alternative instructional approaches result in different game performance learning outcomes? Authentic assessment in varying game conditions. *International Journal of Sport Psychology*, 38 (3), p. 263–282.

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ УПРАВЛЕНИЯ ПЕРСОНАЛОМ ПРЕДПРИЯТИЯ: ПРЕИМУЩЕСТВА И НЕДОСТАТКИ

Мовчан Александр

Инженерный институт Запорожского национального университета, Запорожье, Украина

Актуальность исследования. Многие современные предприятия стали перенимать зарубежный опыт управления персоналом. Данный процесс можно назвать интернационализацией в сфере современного менеджмента. Такая организация работы с сотрудниками предполагает создание всевозможных моделей на предприятиях, а также применение системного подхода для рационального использования трудовых ресурсов.

Проблемная ситуация: Современное управление персоналом на предприятиях в Украине имеет множество недостатков, начиная от подбора сотрудников и заканчивая мотивацией персонала. Практическое применение современных форм управления персоналом, опираясь на зарубежный опыт, позволит повысить социально-экономическую эффективность любого производства (Беляцкий Н.П., Васелько С.Е. и др., 2014г.).

Задачи исследования: Целью данной работы является исследование зарубежного опыта управления персоналом и перспективы его использования на украинских предприятиях. Правильно выбранный подход к заимствованию управленческого опыта у зарубежных коллег может привести к эффективным результатам.

Методы исследования. В работе использованы общие и частные методы исследования, в том числе методы анализа и синтеза, метод сравнения, моделирования, обобщения и прогнозирования, которые позволяют исследовать зарубежный опыт управления персоналом с последующим его внедрением в отечественную практику менеджмента.

Результаты исследования. В настоящее время наиболее популярными моделями управления персоналом, которые используются в индустриально развитых странах, являются американская, японская и западноевропейская.

Американский опыт управления персоналом заключается в найме работников, квалификация и профессиональные качества которых соответствуют предполагаемой должности. Выполняя свои обязанности, специалист должен привести компанию к высоким результатам. В тоже время, специалистам часто приходится покидать свои компании из-за отсутствия карьерного роста. Как следствие, американская модель управления персоналом характеризуется высокой текучестью кадров, большинство специалистов меняет компанию раз в несколько лет (Конарева, 2008.).

Менеджеры организаций в Японии смотрят в первую очередь на потенциального работника, внимательно изучая все его сильные и слабые стороны. Только после этого осуществляется подбор соответствующей должности для соискателя. В стране широко распространен пожизненный найм сотрудников, большинство корпораций заинтересованы в том, чтобы их работники оставались в штате многие годы. В результате определенную неформальность общения воспринимают как слабость руководства, а пожизненный контракт — как гарантию рабочего места вне зависимости от успехов (Овчинников Д.Л., 2008 г.).

Согласно Европейской диагностической модели управления персоналом работа в компаниях подразумевает строгое структурирование должностных обязанностей, упор на кадровую политику, четкую организацию труда всех сотрудников компании. Такая практика, принятая во многих компаниях ФРГ, заставляет работников больше трудиться ради возможности продвижения, при этом всегда оставляя нотку сомнения в достигнутых результатах, что не позволяет им расслабиться (Беляцкий Н.П., и др., 2014г.).

Выводы. Таким образом, управление персоналом на зарубежных предприятиях представлено разными подходами для организации труда своих работников. Если в США упор делается на эффективность деятельности работника, в Японии больше ценят самих сотрудников и считаются с их интересами, то Европейской модели присущи высокие социальные стандарты как цель при осуществлении работы с персоналом.

Каждая из моделей обладает сильными и дискуссионными качествами. Именно поэтому украинские предприятия все больше отдают предпочтение смешанной системе управления персоналом, которая способна привести как к высоким результатам деятельности компании, так и создать благоприятные условия труда для персонала.

Ключевые слова: управление персоналом, зарубежный опыт, модель управления.

Литература

1. Беляцкий, Н. П., Велесько, С. Е., Ройш, П. (2014). Управление персоналом. Мн.: Интерпрессервис, Экоперспектива
2. Конарева, Л. А. (2008). Партиципативное управление и мотивация персонала. *США-Канада: экономика, политика, культура*, 9.
3. Овчинников, Д. Л. (2004). О системе управления персоналом в современной Японии. *Актуальные проблемы соврем. Науки*, 4.

VIEŠŪJŲ ERDVIŲ PRITAIKYMAS SVEIKATINGUMO POREIKIAMS. TEORINIS ASPEKTAS

Murza Osvaldas

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Aktualumas ir naujumas. Pačia bendriausia prasme miesto viešoji erdvė įvardijama kaip vieta, kurioje kiekvienas bet kokios lyties, rasės, tautybės, amžiaus ar socialinio sluoksnio pilietis gali mėgautis sambūviu su kitais žmonėmis, atstovauti kolektyviniam ir bendram interesui, nenustelbdamas ar nenaikindamas jo įvairovės. Žvelgiant į miesto viešąsias erdves socialiniu, kultūriniu požiūriu, jos suvokiamos kaip kultūros objektai, kuriuos formuoja žmogaus išraiškos laukas (architektūra, infrastruktūra), žmogaus elgesio būdas (įvairios subkultūros) arba reikšmės kūrimas (normos, vertybės, reikšmės, visuomeniniai aspektai) (Adamonytė, Kriauciūnaitė-Neklejonovienė, Rekus, 2018)

Tyrimo tikslas: išanalizuoti viešųjų erdvių pritaikymą sveikatingumo poreikiams (teorinis aspektas).

Uždaviniai:

1. Atskleisti viešųjų erdvių pritaikomumo sampratą;
2. Aptarti sveikatingumo poreikius.

Metodai: mokslinės literatūros analizė ir apibendrinimas.

Analizuojant viešųjų erdvių pritaikymą, dažniausiai atliekami tyrimai, kurie analizuoja miesto viešas erdves. Kaip teigia A. Jankauskaitė, R. Olšauskaitė Urbonienė, J. Abromas (2014) miestų aikštėse vyksta svarbiausi miesto gyvenimo įvykiai – organizuojami renginiai, visuomenės susibūrimai, jos naudojamos trumpalaikiam poilsiui, susitikimams, bendravimui, tranzitui. Keičiantis visuomenės prioritetams, viešosios erdvės (aikštės) transformuojamos pagal poreikius (cit. Malakauskienė, Gerikienė, 2012). Aikštės transformavimą diktuoja socialiniai, ekonominiai, estetiški, kultūriniai, ideologiniai veiksniai. Kuriami nauji aikščių sutvarkymo idėjų projektai yra pritaikomi esamiems visuomenės poreikiams: estetinė išvaizda, srautų paskirstymu ir kt. Pastarasis aspektas yra palankus, nes miesto aikštės išdėstytos prie pagrindinių miesto gatvių, tačiau susiduriama su estetinė aikštės aplinkos problema. Anot K. Rudokas (2013) miestų viešosios erdvės samprata ir planavimas per amžius keitėsi priklausomai nuo socialinių, ekonominių ar politinių visuomenės raidos procesų. Vietų kūrimas – tai tokia planavimo strategija, kuomet, bendradarbiaujant su gyventojais, įgyvendinami nebrangiai kainuojantys, žmonių poreikius tenkinantys ir greitai įvedami pokyčiai (Arribas, 2017). Viešųjų erdvių pritaikymas leidžia prisidėti prie gyventojų sveikatos stiprinimo ir yra strateginis valstybės ir savivaldos institucijų tikslas. Siekiant šio tikslo 2014–2020 m. numatyta didinti šalies gyventojų fizinį aktyvumą, ugdyti sveikos mitybos įpročius, vykdyti žalingų įpročių ir psichikos sutrikimų prevenciją, atnaujinti ir plėtoti sveiką gyvenimą skatinančią ir sveikatos raštingumą didinančią viešąją infrastruktūrą, skatinti sveikatos žinių kūrimą, įgyvendinti tikslines visuomenės sveikatos stiprinimo ir išsaugojimo priemones (Javtokas, Karlienė, Kriauciūnaitė, Andriūnaitė, Zabelienė, Poliakovienė, 2014).

Tyrimo rezultatų apibendrinimas ir išvados. Viešųjų erdvių paskirtis yra neatsiejama nuo individų apsikaitimo kultūrine, socialine ar ekonomine informacija ir su šiomis kategorijomis susijusių procesų atlikimu, o tai užtikrina visuomenės narių savirealizacijos galimybę. Plečiantis apsikaitimo informacija būdams ir tobulėjant technologijoms, pastebimas fizinio buvimo erdvėje poreikio mažėjimas, kuris implikuoja tiek miestų suburbanizacijos procesus, tiek yra viena iš miesto viešosios erdvės krizės priežasčių (Rudokas, 2013).

Sveikatos stiprinimas yra procesas, suteikiantis daugiau galimybių rūpintis savo sveikata ir ją gerinti. pagrindinės veiklos kryptys (formuoti sveikatą palaikančią politiką ir aplinką, stiprinti bendruomenės veiklą, ugdyti asmeninius įgūdžius, o sveikatos priežiūrą orientuoti sveikatos stiprinimo kryptimi).

Raktiniai žodžiai: Viešos erdvės, sveikatingumas, darni plėtra.

Literatūra

1. Adamonytė, I., Kriauciūnaitė-Neklejonovienė, V., Rekus, D. (2018). Viešųjų erdvių tvarkymo miestelių ir kaimų teritorijose aspektai. *Optimization of ornamental and garden plant assortment, technologies and environment Scientific articles*, 9 (14), p. 77–84.
2. Jankauskaitė, A., Olšauskaitė Urbonienė, R., Abromas, J. (2014). Miesto viešųjų erdvių (aikščių) planavimo ypatumai po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo: Klaipėdos „Atgimimo“ aikštės pavyzdžiu. *Miestų želdynų formavimas*, (11), p. 90–98.
3. Javtokas, Z., Karlienė, V., Kriauciūnaitė, A., Andriūnaitė, M., Zabelienė, I., Poliakovienė, R. (2014). Visuomenės sveikatos stiprinimo vadovas savivaldybėms. Vilnius: Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras.
4. Mateos, A., M. (2017). Vietų kūrimo strategijų ir DJMP Inovacijos apžvalga. Prieiga per internetą: http://sump-network.eu/fileadmin/user_upload/PROSPERITY_Innovation_Brief_PLACEMAKING_STRATEGIES_SUMPs_051018_LT.pdf [žiūrėta 2019-04-01].
5. Rudokas, K. (2013). Viešosios miestų erdvės paradigmos kaita posovietinėje Lietuvoje. *LOGOS* 77, p. 211–222.

DARNAUS TURIZMO PLĖTROS VEIKSNIAI IR JŲ SVARBA

Neverdauskaitė Guostė, Štreimikienė Dalia

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Turizmo pramonė yra viena didžiausių visame pasaulyje. Ji stipriai prisidėjo prie pasaulinio ekonomikos vystymosi. „World Travel & Tourism Council“ duomenimis, viena iš dešimties darbo vietų visame pasaulyje priklauso turizmo pramonei. Turizmo pramonė ne tik sukūrė daugybę darbo vietų visame pasaulyje bet ir sumažino skurdą, rėmė vietos gyventojų bei bendruomenių interesus, sukūrė lankytojams galimybes susipažinti su kultūros vertybių paveldu ir suteikė lankytojams ir vietos bendruomenei socialinę, švietimo ir ekonominę naudą per kultūrinę patirtį ir mainus (Yuanyuan, 2019). Tačiau, turizmo pramonė vystėsi ne tik į gerąją pusę, bėgant metams atsirado ir akivaizdūs neigiami padariniai.

Problema ta, kad didžiulis indėlis į ekonomikos plėtrą padarė milžinišką neigiamą poveikį aplinkai, kultūrai ir visuomenei. Terminas „Darnusis turizmas“ atsirado dar devintojo dešimtmečio pabaigoje, tuomet buvo stipriai analizuojamas tiek palitikoje, tiek moksliniuose tyrimuose. Tačiau, prireikė beveik 20 metų, kad „Darnusis turizmas“ taptų realiu bei griežtus reikalavimus keliančiu reiškiniu (Budeanu, Miller, Moscardo, Seng Ooi 2015). Taigi, šiame straipsnyje bus aptariama darnaus turizmo bei jo plėtros veiksnių svarba mūsų visuomenei, aplinkai bei kultūros išsaugojimui.

Tyrimo objektas. Darnaus turizmo plėtros veiksniai ir jų svarba visuomenei.

Tyrimo tikslas. Šio tyrimo tikslas yra atskleisti darnaus turizmo koncepcijos esmę bei jos plėtros veiksnių svarbą turizmo sektoriuje teoriniu aspektu.

Tyrimo metodai ir organizavimas – mokslinės literatūros analizė.

Rezultatų aptarimas. Atlikus mokslinės literatūros analizę išaiškėjo, kad blogai valdomas turizmas yra linkęs naikinti pats save. Nevaldomas turizmas gali sunaikinti kultūrinį ir gamtos paveldą. Taip pat, nevaldomas turizmas, spartina kontrolės praradimą ekonomikos augimo aplinkoje, žmonės pradeda kenkti patys sau. Tad tradicinį turizmo modelį reikia keisti į darnųjį turizmą, kurio pagrindinės misijos yra: išsaugoti nykstančią florą/fauną, apsaugoti bioįvairovę, sukurti harmoniją tarp žmonių ir saugomų lankomų vietovių, sumažinti turizmo neigiamą poveikį gamtai, harmoningai santykiai tarp vietinių bendruomenių bei teigiamas ir tvarkingas ekonomikos augimas.

Raktiniai žodžiai: Darnusis turizmas, Eko turizmas, plėtros veiksniai.

Literatūra

1. Budeanu, A., Miller, G., Moscardo, G., Ooi C-S (2015). Sustainable Tourism, Progress, Challenges and Opportunities: Introduction to this Special Volume, *Journal of Cleaner Production*, 45, p. 65–85. doi: 10.1016/j.jclepro.2015.10.027
2. Yuanyuan, L. (2019). *Stumiančiųjų ir traukiančiųjų veiksnių įtaka išvykstančiųjų turistų ketinimui lankyti darnaus turizmo tikslines vietas* (Daktaro disertacija). Vilnius: Vilniaus universitetas.

ŠEIMŲ, AUGINANČIŲ PRADINIO MOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKUS, AKTYVAUS LAISVALAIKIO MOTYVACIJA

Pakamanytė Rasa, Mejerytė-Narkevičienė Kristina

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Aktualumas ir naujumas. Fizinis aktyvumas laisvalaikiu praturtina asmenybės saviraišką, atskleidžia naujų ugdomųjų vertybių turinį, kuria naujas elgsenos, bendravimo formas, tobulina judesių kultūrą. Tai ypač svarbu šiuolaikinės visuomenės gyvenime, kuriame vis didesnes perspektyvas turi intelektualai, linksma, energinga, fiziškai tobula asmenybė. Dėl to fizinis aktyvumas tampa viena iš pagrindinių individo fizinės, socialinės ir emocinės gerovės sąlygų (Maciulevičienė, Kardelis, 2006). Šiuo metu mažai abejojama, kad fizinė veikla yra svarbi sveikatos stiprinimo priemonė. Daug tyrimų, atliktų per pastaruosius 40 - 50 metų rodo, kad sėslus gyvenimo būdas ir žemas fizinio pajėgumo lygis yra susijęs su aukštu kraujospūdžiu (Skurvydas, Zuožienė, Stasiulis ir kt., 2006). Tačiau užsiimti bet kokia fizine veikla mus paskatina motyvacijos veiksnys. Motyvacijos sąvoka bendrąja prasme reiškia asmens psichologinę būseną (vidinę paskatą ar poreikį), kuri lemia jo „įsipareigojimo laipsnį“ veikti kažko siekiant (Gražulis, 2005). Labai svarbus motyvacijos fizinei veiklai pagrindas sukuriamas šeimoje. Šeima – pagrindinė visuomenės ląstelė ir natūrali visų jos narių, ypač vaikų augimo ir gerovės aplinka. Nuo to kokį pamatą tėvai sukurs sveikatai išsaugoti ir stiprinti ankstyvoje vaikystėje, nemažai priklausys ir mūsų ateities visuomenės sveikata. Vaikai gyvenamosios sampratą pradeda kurti jau ankstyvoje vaikystėje, bendraudami su jais artimais žmonėmis. Vaikas pamėgdžija tėvų ir kitų šeimos narių elgesį, (Dregval, Petrauskienė, Petkutė, 2007) todėl labai svarbu, kad tėvų ir visos šeimos laisvalaikis būtų aktyvus ir sveikas.

Lietuvoje atlikti tyrimai dažniausiai nagrinėja šeimų, tėvų, vaikų gyvenamosios ypatumus (Dregval, Petrauskienė, Petkutė, 2007; Strazdienė, Strukčinskienė, Griškoniš, 2015) tačiau trūksta tyrimų kurie nagrinėtų šeimas motyvacijos lygmeniu. Šeima kaip pagrindinė visuomenės ląstelė turi būti aktyvi ir sveika. Todėl svarbu, kad praleidžiamas laikas kartu būtų kokybiškas ir kiek įmanoma aktyvus. Tad svarbu išsiaiškinti kokie motyvaciniai veiksniai lemia šeimos laisvalaikio pasirinkimą ir kaip skatinti šeimas aktyviai leisti savo laisvalaikį.

Tyrimo tikslas - identifikuoti motyvus skatinančius šeimas rinktis aktyvaus laisvalaikio veiklas.

Tyrimo objektas – šeimų motyvacija.

Tyrimo metodai - mokslinės literatūros analizė, anketinė apklausa, aprašomoji statistinė duomenų analizė.

Tyrimo rezultatai rodo, kad aktyvus laisvalaikis reikalingas tiek fiziškai, tiek emociškai pailsėti, todėl šeimoms svarbu koks bus kartu praleidžiamas laikas. Daugumos respondentų nuomone jie renkasi būtent aktyvias laisvalaikio praleidimo formas, tokias kaip : vedžioja šunį, važiuoja dviračiu, važiuoja paspirtuku, žaidžia badmintoną, futbolą, eina pasivaikščioti, plaukioja vasarą vandens telkiniuose, eina į batutų parką, žaidžia sportinius žaidimus, važinėja riedučiais, daro ūkio darbus namuose, plaukioja baseine, keliauja. Tyrimo duomenimis nustatyta, kad vaikai savaitgaliais yra fiziškai aktyvesni nei darbo dienomis. Darbo dienomis vidutiniškai jie yra aktyvūs bent 2 valandas, o savaitgaliais nuo 3 valandų ir daugiau. Šie duomenys visiškai atitinka PSO rekomendacijas. Tyrimo duomenimis buvo pastebėta, kad gyvenamosios aplinkos infrastruktūra yra svarbi šeimos fiziniam aktyvumui.

Išvados. Šeimas rinktis aktyvias laisvalaikio veiklas daugumos respondentų nuomone įtakoja tinkama infrastruktūra aplink gyvenamą vietą, todėl labai svarbu, kad ji būtų sutvarkyta. Taip pat daugumos nuomone svarbu jog aktyvus laisvalaikis gerina gyvenimo kokybę. Tačiau labiausiai šeimoms užsiimti aktyviu laisvalaikiu trukdo laiko stoka. Pagrindiniai motyvai šeimoms rinktis aktyvų laisvalaikį iš vidinės motyvacijos - malonumas tokiu būdu šeimoje išmokyti kažką naujo, iš išorinės motyvacijos – tai geras būdas vystyti socialinius, fizinius ir intelektualius įgūdžius, kurie šeimai pravers ateityje. Tačiau įrodyta jog vidinė motyvaciją yra stipresnė už išorinę.

Raktiniai žodžiai: aktyvaus laisvalaikio motyvai, motyvacija, šeimos motyvacija, motyvai.

Literatūra

1. Felser, G. (2006). Motyvacijos būdai: asmens sėkmę lemiantys faktoriai. Vilnius: Alma litera.
2. Gražulis, (2005). *Motyvacijos pasaulis – jo supratimo keliai ir klustkeliai*. Vilnius: Ciklonas.
3. Gužauskas, D., Šukys, S. (2017). Šeimos, kaip edukacinės aplinkos, poveikis pradinių klasių mokinių fiziniam aktyvumui. *Sportinį darbingumą lemiantys veiksniai*. 10, p. 15–22.
4. Rašytojų kolektyvas (2017). *Laisvalaikio pagrindai*. Kaunas. Vitae Litera.
5. Strazdienė, N., Strukčinskienė, B., & Griškoniš, S. (2015). Jaunesnio mokyklinio amžiaus vaikų gyvenamosios ypatumai ir sveikatos stiprinimas šeimoje. *Visuomenės sveikata*, 4 (25), p. 10–15.

POLITICAL ECONOMY THEORIES IN DEFENCE INDUSTRY CONTEXT

Palavenis Donatas

General Jonas Žemaitis Military academy, Vilnius, Lithuania

Due to the increasing expenditures in defence sector on the worldwide scale there might be a need for states to reassess impact of national defence industries, defence spending for national economies, security and defence politics and foreign politics. The usage of political economy theories and its new approaches could support possible ways for answering question on defence industry impact for nation's welfare, security and economics.

The aim of this research is to review political economy theories that can be used in defining defence industry, as such, and consider practical applicability options of different methodological approaches in the context of defence industry.

Following **tasks** were developed to reach research aim:

1. Describe political economy phenomena and define its evolution.
2. Evaluate traditions of political economy theory and define its practical usage.
3. Assess methods used in the actual analysis of defence industry and define main findings.

While writing this essay, the **comparative literature analysis method** was used.

Paper is **structured** in to two parts. First part is devoted to the analysis of political economy subject and its approaches towards empirical research. Second part is designed to research possible application options of different theoretical political economy approaches in the context of defence industry.

Main findings: shows that there is a phenomenal linkage of new political economy approaches to “grand” theories; concludes that proper methodology does not guaranty reliability of research results; outlines the fact that numerous researches, that focused on defining the impact of military spending and developing own defence industry to local and state economies, do not provide a clear evidence that military spending is likely to have the negative economic effect to state.

Keywords: political economy, defence industry, military spending, defence.

References

1. Adam, C., Dercon, S. (2009). The political economy of development: an assessment. *Oxford Review of Economic Policy*, 25, p. 2.
2. Agostino, G., Dunne, P. J., Pieroni, L. (2010). Assessing the Effects of Military Expenditure on Growth. *Oxford Handbook of the Economics of Peace and Conflict*, ed. Skaperdas, S., Garfinkel, M. R. New York: Oxford University Press.
3. Blyth, M. (2009). International political economy as a global conversation. *Routledge handbook of international political economy*, ed. Blyth, M., New York: Routledge.
4. Jacson, R., Sorensen, G. (2013). Introduction to International Relations. *Theories and approaches (fifth edition)*, New York: Oxford University Press.
5. Salavrakos, I. D. (2012). Political Economy, Theories of the State and Economic Crisis. *International Journal of Business and Social Science*, 3 (20), p. 79–98.

BESIMOKANČIOS ORGANIZACIJOS IR ŠVIETIMO SISTEMOS TEORINĖ INTERPRETACIJA

Palujanskienė Paulina, Švagždienė Biruta

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Temos aktualumas ir naujumas. N. Kvedaraitė (2009) besimokančios organizacijos sampratą grindžia tarpšakinio požiūriu, taikydama dviejų mokslo sričių (vadybos ir edukologijos) žinias. Tai pagrindžia teiginį, jog švietimo strategija turėtų būti neatsiejama nuo ekonominės ir socialinės raidos perspektyvų. Kiekviena organizacija, tarp jų ir Lietuvos bendrojo lavinimo mokykla, veikia kintančioje, nuolat besivystančioje aplinkoje. Ši kaita suintensyvėja pasauliui žengiant į žinių ir informacinę visuomenę (Kvedaraitė, 2009). Pasak N. Kudokienės bei A. Juodaitytės (2005), šiame kontekste Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklai iškyla gebėjimo veikti dinamiškoje aplinkoje problema. Pasauliui vystantis į žinių ir informacinę visuomenę, mokyklai nebepakanka vadovautis vien direktyvomis, tenka iš aplinkos pasirinkti savo veiklai tobulinti reikalingų žinių ir kūrybiškai panaudoti projektuojant bei modeliuojant šią veiklą. Tam reikalingas mokyklos, kaip organizacijos, nuolatinis tobulėjimas ir tapimas kitokia – kokybiškai nauja organizacija. Mokykla, galinti plačiai organizuoti tobulinimosi procesus, telkti tokiam darbui žinias bei įgūdžius, dažnai vadinama organizacija, kuri mokosi.

Tyrimo tikslas. Atskleisti besimokančios organizacijos ir švietimo sistemos dalyvės - mokyklos teorinę interpretaciją.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė ir interpretacija.

Tyrimo rezultatų aptarimas. Pastaruoju metu Lietuvoje, kaip ir daugelyje pasaulio šalių, ypač domimasi šių dienų fenomenu – besimokančia organizacija. Mokykloje, kaip besimokančioje organizacijoje, mokymuisi gali būti pasitelkiami skirtingi ištekliai: besimokantys mokytojai ir jų individualūs atradimai, mokiniai, jų įžvalgos ir keliami klausimai, bendruomenės idėjos ir poreikiai, mokyklos partnerystės ir mokymosi ryšiai su aplinka, projektinė veikla, specializuoti kursai, seminarai ir pan. (Valuckienė ir kt., 2015). Besimokančios organizacijos teorija (Senge, 1990; Hallowell, 2009; Peleckienė, 2014) grindžia besimokančių organizacijų patirtį. Teigiama, kad tik kompleksinis visa apimantis požiūris į organizaciją – įvertinant įvairius jos vystymosi aspektus, gali organizacijos narių pastangas labiausiai priartinti prie planuoto rezultato. Šios teorijos pradininkas P. Senge sukritikavo modernaus pasaulio fragmentiškumą, susiskaidymą ir požiūrį, kad atskirų sistemų elementų tobulinimas lems sėkmingą jos veiklą. Jo manymu, tai dar naujaisiais amžiais susiformavęs ir pasenęs mąstymas, kurio pakako, kai pasaulyje buvo palyginti nedaug dalyvių, kai technologinis praktinio gyvenimo lygmuo lėmė nuosaikų naujos informacijos, būtinos praktiniams sprendimams, atsiradimą ir kai toks mąstymas buvo gana lėtas. P. Senge mano, kad šių dienų pasaulis yra kitoks: sudedamųjų dalių kiekis, subjektų gebėjimas savarankiškai veikti ir visų šių dalių vis didesnis kitimas lėmė iš esmės kokybiškai kitokią situaciją: kai ne atskirų dalių individualus veikimas, o šių dalių kokybiškas suderinamumas ir glaudus ryšys lemia bendrą iš šių dalių sudarytos visumos kokybę.

Pasak Valuckienės ir kt., 2015, norint suprasti besimokančios organizacijos modelį, reikia atsakyti į klausimą, kaip funkcionuoja nuolat besimokanti sistema? Mokymosi ir kaitos erdvė, pavaizduota lyg nuolat besisukantis ratas, atskleidžia, kaip nauji gebėjimai keičia individo ir organizacijos suvokimą, nuostatas ir įsitikinimus. Lavėjant gebėjimams, keičiasi „matomas“ pasaulis, todėl kinta individo ir organizacijos suvokimas ir jausmai. Kai nauji gebėjimai pasiekia tam tikrą lygį, individas pasaulį pamato tiesiog kitoki – pakitusį. Jis jau sugeba įžvelgti reiškinio priežastis, nors anksčiau matė tik rezultatą. Įvykus šiems pokyčiams, individas yra pajėgus nusakyti, kaip konstruoja savąjį pasaulio vaizdą, ir įvertinti bei apmąstyti keitimosi kelius ar būdus. Svarbu pažymėti, kad tokie nauji gebėjimai bei suvokimas keičia kiekvieno asmens nuostatas, požiūrius ir įsitikinimus. Nors šis procesas vyksta lėtai ir palaipsniui, tačiau jis veikia organizacijos kultūrą – giliausią ir nematomą organizacijos sluoksnį (Schein, cituojama pagal Ross ir kt., 1994, p.20). Sportas visuomenės sveikatos ir švietimo faktoriaus skiltyje, pristatomas kaip darantis įtaką švietimui ir leidžia šalies gyventojams mokytis naujų informacinių ir komunikacinių technologijų, kas suteikia galimybę skleisti jų pačių sveikos gyvensenos įpročius ir tradicijas, kartu reikalaujant prisitaikyti prie visuomenės raidos ir modernios praktikos.

Raktiniai žodžiai: besimokanti organizacija, mokykla, sporto paslauga

Literatūra

1. Kudokienė, N., Juodaitytė, A. (2005). Mokyklos, kaip besimokančios organizacijos, formavimosi tendencijos. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 1 (5), p. 34–42.
2. Kvedaraitė, N. (2009). Šiuolaikinės mokyklos kaip besimokančios organizacijos bruožų raiška personalo savivaldaus mokymosi sklaidos procesuose. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, edukologija. Šiaulių universitetas.
3. Peleckienė, V. (2014). Besimokanti organizacija: teorija ir praktika. Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas.
4. Senge, P. (1990). *The fifth discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. Century Business, London.
5. Valuckienė, J., Balčiūnas, S., Katiliūtė, E., Simonaitienė, B., Stanikūnienė, B. (2015). Lyderystė mokymuisi: teorija ir praktika mokyklos kaitai. *Monografija*. Šiauliai: Šiaulių universitetas.

TARPTAUTINIAI STUDENTAI LIETUVOS AUKŠTAJAME MOKSLE: AR NAUDA JAUČIA ABI PUSĖS

Paškevičė Alma, Požėrienė Jūratė

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Aukštasis mokslas yra strateginis kiekvienos šalies švietimo sistemos dalis, daranti tiesioginį poveikį valstybės politiniam, ekonominiam, socialiniam ir kultūriniam gyvenimui (Žilinskaitė, 2005). Globalizacijos ir informacinių technologijų vystymasis keičia aukštojo mokslo viziją. Spėjama, kad per ateinančius 20 metų aukštojo mokslo poreikis sparčiai augs. Šiuo metu studentų pasaulyje yra 99 mln., o 2030 m. jų sieks iki 414 mln. (Higher Education to 2030, 2018). Šiomis dienomis tarptautiškumas užima svarbų globalizacijos rodiklį. Dideli judumo rodikliai teigiamai veikia šalis: tarptautiškumas, aukštasis ekonomikos lygis, glaudus bendradarbiavimas su įvairių šalių piliečiais. Prognozuojama, kad studentų pasaulinis mobilumas padidės iki 2,2 milijonų – 2025 m. (Guhr, Furtado, 2014). Didėjant Europos integracijai, europiečių indentiškumas formuojamas įgyvendinant įvairias Europos sąjungos bendrąsias politikas. Valstybėms narėms prisijungus prie Europos Sąjungos svarbiausias keliamas tikslas – integracija į vieningąją rinką, kuri apima laisvą prekių, paslaugų, kapitalo bei darbo jėgos judėjimą. Taigi tokios problemos kaip darbo jėgos konkurencingumas, mokymo turinio ir kvalifikacijos atitikimas ES šalių profesinio rengimo rekomendacijoms yra aktualios (Švietimo ir mokslo srities esamos būklės ir tendencijų analizės ataskaita, 2007). Šio tūkstantmečio esmė siekiant sėkmės ir efektyvumo – žiniomis ir ekonominiu konkurencingumu grįsta visuomenė. Tapimą tokia visuomene lemia daug veiksnių, bet svarbiausias iš jų yra bendradarbiavimas tarp mokslo, verslo ir valdžios sektorių (Cibulskienė, D., ir kt., 2010).

Tikslas – nustatyti, ar patiria abipusę naudą tarptautiniai studentai, studijuojantys Lietuvoje, ir Lietuva, kaip šalis ir jos institucijos.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros šaltinių analizė.

Rezultatai ir išvados. Rodríguez C. ir kt. (2011) teigia, kad Erasmus programa visoje Europoje vaidina svarbų socialinį ir ekonominį vaidmenį. Erasmus studentų mobilumo veiksniai lemia migracijos teorija. Nustatyta, kad šalies dydis, pragyvenimo kaina, atstumas nuo savo šalies, išsilavinimo kokybė, universiteto kokybė, priimančiosios šalies kalba ir klimatas yra svarbūs veiksniai. Tyrimų rezultatai rodo, kad yra kitų veiksnių, tokių kaip šalies ypatybės ir laiko poveikis, kurie gali turėti įtakos judumo srautams. Programa reikšmingai prisidėjo tobulinant dalyvių gebėjimus ir įgūdžius, ypatingai bendrąsias kompetencijas. Programa reikšmingai prisidėjo prie mokslo ir studijų kokybės gerinimo ir inovacijų diegimo. Pastebimai keičiasi programoje dalyvaujančių institucijų kultūra: daugėja atvirumo, drąsos eksperimentuoti, išbandyti naujoves, mokytis. Stiprėja bendradarbiavimas organizacijų viduje, plėtojami ir stiprinami ryšiai su vietos ir užsienio partneriais. Diejami nauji valdymo procesai, struktūros ir pasiekimų stebėsenos sistemos (Guhr, Furtado, 2014). Tarptautiniai studentai pagal "Erasmus" mainų programą studijuojantys Lietuvoje, suteikia ilgalaikę ekonominę naudą, todėl jų būtina kuo daugiau pritraukti. Kadangi studentų ir švietimo turizmo rinka nuolat auga, ES rekomenduojama remtis ERASMUS ir tarptautinių studentų judumu, o tai paskatins silpnėjančią ekonomiką. Taigi neabejotina abipusė nauda, todėl reikia pritraukti daugiau tarptautinių studentų į Lietuvą. D. Selickaitė ir D. Reklaitienė (2015), pagal mainų programą daugiau studentų iš Lietuvos išvyksta mokytis į kitas šalis nei yra atvykstančių į Lietuvą Erasmus studentų. Tai kelia grėsmę, kad gali įvykti „protų nutekėjimas“, ir tai gali turėti neigiamų padarinių šalies intelektinei gerovei bei ekonominiam vystymuisi ateityje. Kita vertus, išvykstantys į kitą šalį mokytis studentai, jeigu sugrįš į Lietuvą kaip inovatyvūs specialistai, ypač tų sričių, kurių labiausiai trūksta, dėl to Lietuvai bus tik naudingiau. Erasmus programos nauda ekonomiškai stipriose šalyse, kuriose tarptautinių studentų judumas yra labai aukšti nekyla abejonių dėl naudingumo. Sėkmingos Erasmus programos įgyvendinimas ir judumas studentų Lietuvoje ir kitose šalyse atneš ne tik trumpalaikę, bet ir ilgalaikę ekonominę naudą. Tarptautinių studentų įsitraukimas į studentų mainų programas yra naudingas tiek priimančiajai studentus šaliai, tiek ir išleidžiančiajai. Į Lietuvą atvykę studentai įgyja įvairias specialybes, susipažįsta su Lietuva, jos kultūra. Išskyla grėsmė, kad iš Lietuvos išleidžiant studentus mokytis į kitas šalis, gali būti „protų nutekėjimas“, tačiau nėra mokslinių tyrimų, kurie parodytų, kiek užsienyje studijavusių studentų lieka dirbti svetur, negrįžta į Lietuvą, todėl nėra jokio mokslinio pagrindo manyti, jog bus „protų nutekėjimas“. Šis klausimas netirtas ir yra atviras, todėl žiūrint iš mokslinės pozicijos, jis reikalauja gilesnių tyrimų.

Raktiniai žodžiai. aukštasis mokslas, tarptautiškumas, bendradarbiavimas, tarptautiniai studentai

Literatūra

1. Cibulskienė, D., Tijūnaitienė, R., Bersėnaitė, J., Būdvydytė-Gudienė, A., Steponavičiūtė, V., Dargis, V. (2010). Mokslininkų, tyrėjų organizacijų ir verslo sektoriaus bendradarbiavimo modelis. Šiauliai: Šiaurės Lietuva.
2. Qing Gu, Michele Schweisfurth & Christopher Day (2009). Learning and growing in a 'foreign' context: intercultural experiences of international students, Compare: A Journal of Comparative and International Education, 40:1, 7–23.
3. Rodríguez, C., Bustillo, G. R., Mesanza, P. M. (2011). The determinants of international student mobility flows: an empirical study on the Erasmus programme // Higher education, 62 (4), p. 413–430.
4. Selickaitė, D., Reklaitienė, D. (2015). Global Impact of Erasmus Exchange Students for Lithuania: When Its Success Can Be Named, *Transformations in Business & Economics*, 14-2B (35B), p.42–59.

FUTBOLAS KAIP SPORTINĖ ŠAKA INTEGRUOJANTI PABĖGĖLIŲ VAIKUS IR JAUNIMĄ Į VISUOMENĘ

Paškevičė Alma, Požėrienė Jūratė

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Pastaraisiais metais pasaulis patyrė didžiausią masinį žmonių judumą nuo Antrojo pasaulinio karo. Padaugėjo priverstinės migracijos iš Sirijos, Irako, Eritrėjos dėl karo smurto ir persekiojimo šiose šalyse. Globalizacijos mastu sporto reiškinys pradamas vertinti, kaip galimą integracijos priemonę pabėgėliams. Pabėgėlių integracijos proceso per sportą priemonės veiksmingumas dar nėra plačiai žinomas, tačiau yra aktualus šiai dienai. Pabėgėlių vaikų ir jaunimo migracijos krizė paskatino nevyriausybinės organizacijas rašyti ir įgyvendinti sporto projektus siekiant išspręsti pabėgėlių integracijos pasaulyje problemą. Pasaulyje sportas vaidino svarbų vaidmenį dar senovės civilizacijoje. Sportas užėmė svarbų vaidmenį ekonominiu, socialiniu, kultūriniu ir politiniu požiūriu (Mechikoff, 2006). Pastaruoju metu sporto dėmesys fiziniui aktyvumui didėja dėl spartaus mąstymo apie sveikatos būklės gerinimą. Sportas daugiau sulaukė dėmesio, kai Europoje vyksta migrantų krizė kuri prasidėjo 2015 metais (Geddes, 2016). Tuomet prasidėjo pabėgėliams sportinių integracijų projektai. Siekiant juos integruoti į naujas bendruomenes. Atvykus į betkurią valstiją, imigrantų, migrantų, pabėgėlių vaikai susiduria su nuolatinėmis švietimo kliūtimis, kalbinio barjero, dvikalbystės problemomis, patyčiomis ir kultūriniu diskriminavimu (Ukasoanya, 2013). Sportas gali sumažinti stresą, skatinti psichinę gerovę ir skatinti socialinę integraciją bei bendrą fizinę sveikatą. Nepaisant pabėgėlių vaikų ir jaunimo didėjančių skaičių, trūksta mokslinių tyrimų apie pabėgėlių vaikų ir jaunimo integracijos poreikius.

Tikslas – atskleisti futbolą kaip sportinę šaką integruojant pabėgėlių vaikus ir jaunimą į visuomenę.

Tyrimo metodai: siekiant atsakyti į keliamą tyrimo tikslą buvo atlikta mokslinės literatūros, sportinių projektų su gerųjų praktinių patirčių analize, padėjusių išryškinti pabėgėlių integracijos poreikį per sportą.

Rezultatai. Literatūros ir sportinių projektų analizė atskleidė, kad nevyriausybines Europos organizacijos glaudžiai tarpusavyje bendradarbiauja siekiant sustiprinti pabėgėlių integraciją Europoje. Nevyriausybines organizacijos savo veikloje naudoja ir taiko praktikoje sportinės šakos – futbolo žaidimo metodus ir priemones kaip neformalųjį mokymąsi. Airijoje įsikūrusi savanorių organizacija vykdo futbolo mokymus pabėgėlių vaikams ir jaunimui. Jie teigia, kad futbolą yra išskirtinis integracijos įrankis padedantis lavinti bendravimo ir socialinius įgūdžius, kurie atsispindėjo 2017 m. birželio mėnės surengtame vasaros festivalyje „Futbolas pabėgėliams“ (Football for refugees, 2017). Vokietijos Federacijos savanorių tarnyba vykdo sportinius projektus pabėgėliams, kuriuose pastebėjo, kad futbolo žaidimas padeda pabėgėlių vaikams ir jaunimui lengviau atsikleisti per socialinius įgūdžius, kaip kūno kalba, tarpkultūrinis santykis, juokas, bendravimo įgūdžių lavinimas ne gimtąją kalba (Le Blond ir kt., 2016).

Išvados. Mokslinės literatūros ir sportinių projektų gerųjų praktinių patirčių analizė atskleidė, kad futbolą – sportinę šaką gali prisidėti prie integracijos priimančiose šalyse pabėgėlius. Sportas gali kurti produktyvius bendravimo ir socialinius įgūdžius ir palengvinimą integruojantis į bendruomenės kultūrą.

Raktiniai žodžiai: pabėgėlių integracija, sportas, futbolas, visuomenė

Literatūra

1. Geddes, A., Scholten, A (2016). The Politics of Migration and Immigration in Europe. 2nd ed. Sage: London. p1-245.
2. Ukasoanye, G. (2013). Social Adaption of New Immigrant Studentes: Cultural scripts, roles, and symbolic interactionism. International Journal for the Advancement of Counseling, 36 (2), p. 150–161.
3. Mechikoff, R (2006). A History and Philosophy of Sport and Physical Education: From Ancient Civilizations to the Modern World. New York: Mcgraw-Hill.
4. Le Blond, J., Welters, G. (2016). Refugees and asylum-seekers sign up to offer warm welcome in Germany. [interaktyvus: žiūrėta 2019-02-28]. <http://www.unhcr.org/en-us/news/stories/2016/10/57e92aa24/refugees-asylum-seekers-sign-offer-warm-welcome-germany.html> 2018-11-10
5. Football for refugees. (2017). [interaktyvus: žiūrėta 2019-02-05]. <https://footballforrefugees.com/summer-festival/>

PABĖGĖLIŲ VAIKŲ IR JAUNIMO VIDINIO DIALOGO ASPEKTAS

Paškevičė Alma, Požėrienė Jūratė

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Nuolatiniai kariniai konfliktai, smurtas, stichinės nelaimės sukėlė didžiausią pasaulinį pabėgėlių skaičių nuo Antrojo pasaulinio karo. Pabėgėliai dažnai priversti bėgti staiga, turintys mažai laiko pasiruošti, kur jie gali rasti saugų prieglobstį, kai kurie net daugelį metų praleidžia pabėgėlių stovyklose kaimyninėse šalyse prieš persikėlimą į trečiąsias šalis. Prieš perkėlimą ne tik vaikai ir jaunimas dažnai patiria įvairių traumų ir stresorių dėl netikrumo, bet daugeliu atveju jų mokymasis būna nutrauktas (Žibas, 2017; Bartlett, L., ir kt., 2017). Svetimose šalyse pabėgėlių vaikai ir jaunimas susiduria su edukaciniais išūkiais, kaip kalbos nemokėjimas ir tos visuomenės požiūrio ir nuostatų (Crea, 2016). Pabėgėlių vaikų ir jaunimo poreikiai labai skiriasi ir priklauso nuo tokių veiksnių kaip jų amžius, ankstesnė mokymosi patirtis, migracijos istorija, pabėgimo priežastys ir netgi lūkesčiai dėl jų naujų namų. Pabėgėlių vaikų ir jaunimo visame pasaulyje vis daugėja skaičius ir kelia visoms šalims nerimą dėl jų poreikių nustatymo ir ilgalaikio dėmesio (Bartlett, L., ir kt., 2017).

Tikslas – išanalizuoti pabėgėlių vaikų ir jaunimo vidinio dialogo aspektą.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros šaltinių analizė.

Rezultatai. Literatūros analizė atskleidė, kad pabėgėliai patiria sunkinančių aplinkybių, turinčių įtakos jų sprendimui pabėgti iš savo gimtosios šalies, dėl to patiriama trauminė patirtis ir nutraukiamas ugdymosi procesas. Pastebima, kad 2015m. daugiau, kaip pusę visų pabėgėlių sudaro vaikai, jaunuoliai ir jiems reikalingas ne tik prieglobstis svetimoje šalyje, bet ir produktyvi integracija į visuomenę bei jų švietimo priemonės (Brigham ir kt., 2015; Žibas, 2017). Tarpkultūrinis ugdymas siejamas su kitomis bendrosiomis ugdymo filosofijomis, kaip mokymas apie žmogaus taisykles, teises, antirasistinis švietimas ir raidos ugdymas. Tarpkultūrinis ugdymas reikalingas tam, kad žmonės susipažintų su kitomis kultūromis (Spulber, 2018). Pabėgėlių vaikai ir jaunimas į Šiaurės Ameriką, Europą ir Australiją atvyksta su sena švietimo patirtimi ir bando integruotis su turimomis žiniomis per neformalųjį ugdymą, kaip kalbos mokymas, raštingumas, sportiniai žaidimai ir kitiems gebėjimams ugdyti. Pabėgėlių vaikams ir jaunimui skiriamas ypatingas dėmesys neformaliajam ugdymui. Ugdymas, tai sudėtinė socializacijos proceso dalis, sudaranti sąlygas asmenybės kaitai, bet kuriame amžiaus tarpsnyje. Neformalųjį ugdymą papildantis formalusis švietimas yra sritis, kur savo kompetencijas gali ugdytis įvairių gebėjimų vaikai ir jaunuoliai (Dryden-Peterson, 2015). Remiantis Tarptautinio švietimo ir ugdymo planavimo instituto tyrimo duomenimis, pažymima, kad neformalaus ugdymo formos yra tinkamos ir laisvai prieinamos tokiai tikslinei grupei, kaip pabėgėliai. Pabėgėlių vaikų ir jaunimo edukaciniame procese svarbiausiais tampa pasitikėjimo savimi ugdymas, multikultūrinio bendravimo, socialinių įgūdžių ugdymas, mokymosi motyvacijos skatinimas ir sėkmingos mokymosi patirties įgijimas (Jackson, 2015).

Išvados. Pabėgėlių vaikai ir jaunimas susiduria su edukaciniais išūkiais svetimose šalyse, kuriose nori integruotis į visuomenę. Ir jų poreikiai skiriasi ir priklauso nuo amžiaus, ankstesnės ugdymosi patirties, migracijos istorijos ir lūkesčių dėl ateities.

Raktiniai žodžiai: vaikai ir jaunimas, pabėgėliai, ugdymas

Literatūra

1. Bartlett, L., Mendenhall, M., Ghaffar-Kucher, A. (2017). Culture in acculturation: Refugee youth's schooling experiences in international schools in New York City. *International Journal of Intercultural Relations*, 60, p. 109–119.
2. Crea, T. M. (2016). Refugee higher education: Contextual challenges and implications for program design, delivery, and accompaniment. *International Journal of Educational Development*, 46, p. 12–22.
3. Dryden-Peterson, S. (2015). Refugee education in countries of first asylum: breaking open the black box of prieresettlement experiences. *Theory and research in education*.
4. Jackson, S. (2015). Learning and teaching in the globalised world. *Education for the 21 century: Multiculturalism, Childrens Rights and Global Citizenship*. Israel.
5. Spulber, D. (2018). Intercultural education and social contentment. *Geopolitical Social Security and Freedom Journal*. 1 (1), p. 70–79.
6. Žibas, K. (2017). Lietuvos visuomenės nuostatos prieglobsčio suteikimo ir pabėgėlių integracijos klausimais: apklausos rezultatai. Konferencijos medžiaga, LR seimas 2017.10.09.

AKTYVAUS LAISVALAIKIO PASLAUGŲ VERTIMAS VARTOTOJŲ POŽIŪRIU

Paukštys Mindaugas

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Aktualumas. Laisvalaikis sąvoka suvokiama, kaip laisvas laikas nuo priverstinių darbų, kurio metu tenkiname savo fiziologinius poreikius. Asmens raidoje, galima pastebėti, kad laisvalaikio metu įgyjami, vystomi ir tobulinami įvairūs įpročiai ir įgūdžiai. Dažnai susiduriama su situacija, kai prasta asmens ekonominė asmens gali įtakoti socialinę, kultūrinę ir sociologinę laisvalaikio sampratą. Dvi pagrindinės laisvalaikio formos – aktyvus ir pasyvus laisvalaikis. Tuo tarpu, laisvalaikio veiklas ir paslaugas skirstydami į formas, rūšis, kategorijas autoriai klasifikuoja skirtingai. Technologijoms pastoviai tobulėjant ir žmonių įsitraukimui į jas augant, pastebima, kad laisvu laiku aktyviai praleisti laiką tampa vis populiariau. Remiantis Eurostat.eu (2014) duomenimis, beveik 30 proc. ES šalių gyventojų aktyviam laisvalaikiui skiria 2.5 val. ir daugiau per savaitę. Daugiau negu puse Suomijos gyventojų praleidžia savo laisvą laiką aktyviai, tai aukščiausias rezultatas Europos sąjungoje. Tačiau naujaisiais EBPO duomenimis pavišintais Worldatlas.com (2018) atskleidė, kad EBPO narėse daugiausia laiko aktyviam laisvalaikiui skiria Belgija. Belgai aktyviam laisvalaikiui skiria 369 minutes, tai daugiau negu 6 valandos per dieną. Stebbins (2018) išskiria, kad laisvalaikis nėra problema, tikriausia mes turime problemą renkantis tinkamą laisvalaikio praleidimo veiklą ar užsiėmimą, kuri turėtų prieinamą kainą, padėtų įgyti norimus įgūdžius ir neužimtų per daug laiko. Laisvalaikio paslaugų rinkai augant, turime skirti daugiau laiko vartotojų elgsenai. Įtakoti vartotojo pasirinkimą galime ne tik renkantis prekę ar paslaugą, bet ir ją vartojant, naudojant. Galiausiai vartotojo reakcija uždeda galutinį tašką vartotojas sugrįš ar ne. Prekės paslaugos vartotojo elgsenos veiksniai galime išskirti į vidinius ir išorinius. Išoriniais veiksniais dėmesys atkreipiamas į įmonės įvaizdį, pozicionavimą ir kt. Didesnę įtaką daro vidiniai veiksniai, kurie padeda atlikti pasirinkimą pagal pojūčių sistemą. Vidinių veiksmų reakciją priklauso nuo prekės, paslaugos teikėjo sukurtų lūkesčių ir pasitenkinimo.

Darbo tikslas. Nustatyti aktyvaus laisvalaikio paslaugų kokybę vartotojų požiūriu.

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros analizė, statistinė analizė, anketinė apklausa, aprašomoji statistinė duomenų analizė.

Tyrimo rezultatai ir išvados. Tyrimo metu vertinama aktyvaus laisvalaikio paslaugų kokybės vertinimas šiauriniame Suomijos regione. Anketinių apklausų rezultatai atskleidė, kad populiariausia aktyvaus laisvalaikio programos grupė susijusi su naujų įspūdžių įgijimu. Šios grupės programa – šiaurės pašvaistės iškyla buvo daugiausia įmonės programų vertintojų sulaukusi paslauga. Įmonės teikiamų paslaugų kokybės vertinimas pakilo lyginant su paeito sezono vertinimais. Didžiausias vertinimų kriterijų vidurkis kilimas pastebimas – dėmesiui į gamtos tausojimą pakilo 0.55 balo ir įrodant gerėjančių įmonės paslaugų kokybę, kainos ir kokybės vertinimų vidurkis pakilo 0.45 balo. Įmonės gerėjančių paslaugų pasirinkimui ir apsisprendimui užsisakyti teikiamas paslaugas klientų vertinimu daugiausia įtakoję: užsakytos paslaugos per kelionių agentūrą ar kelionių vadovą ir tiesiogiai užsakytos paslaugos su darbuotojo konsultacija įmonėje. Tyrimo metu pardavimų statistika atskleidė, kad 2017/2018 žiemos sezono metu buvo matomas 20 proc. vakaro programų pardavimų augimas lyginant su dienos programos. 2018/2019 žiemos sezono metu, matomas 40 proc. gaudimas dienos programų, lyginant vakaro programomis. Lyginant apklausos rezultatus ir statistinius duomenis abiejų sezonų, galima teigti, kad populiariausia aktyvaus laisvalaikio grupė – naujų įspūdžių. Tai atskleidžia, kad išskirtinė aplinka klientus vilioja praleisti laiką patiriant naujų patirčių. Remiantis tyrimo rezultatais, nustatyta, kad įmonės teikiamų aktyvaus laisvalaikio paslaugos orientuotos į naujų įspūdžių patyrimą. Galima, teigti, kad įmonės klientai naudojami aktyvaus laisvalaikio paslaugomis norėdami patirti, tai ko negalėtų patirti kitoje šalyje. Didžioji dalis programų buvo vykdoma dienos metu, nors vakaro metu programos taip pat paklausios. Vertinant vartotojų paslaugų kokybės vertinimą, matomas paslaugų kokybės augimas teigiama linkme. Lyginant visus vertinimo kriterijus galima išskirti, kad klientai vis daugiau atkreipia dėmesį į gamtos tausojimą, kainos ir kokybės santyki ir lengvumą užsisakant paslaugas.

Raktiniai žodžiai: Aktyvus laisvalaikis, vartotojas, paslaugų kokybė ir vertinimas.

Literatūra

1. Eurostat (2014). Share of people spending at least two and a half hours per week of leisure time on physical activities [Grafikas]. Statistics on sport participation. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/4187653/7825811/IMG+Graph+physical+activities.png/d24f7c7a-a5b6-4651-8786-cc8688248368?t=1487925665492>
2. Stebbins, R. A. (2018). Leisure as not work: a (far too) common definition in theory and research on free-time activities. *World Leisure Journal*, 60 (4), p. 255–264.
3. Worldatlas (2018). OECD Countries that spend the most time on leisure activities [Grafikas]. Prieiga per internetą: <https://www.worldatlas.com/articles/oecd-countries-that-spent-the-most-time-on-leisure-activities.html>
4. Wu, H. C., Li, M. Y., & Li, T. (2018). A study of experiential quality, experiential value, experiential satisfaction, theme park image, and revisit intention. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 42 (1), p. 26–73.

INDIVIDUALIOS KELIONĖS - SOLO KELIONĖS

Perkumienė Dalia¹, Kukučionis Paulius²

Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademija Akademija, Kauno r., Lietuva¹, Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva²

Temos aktualumas. Šiuolaikiniame pasaulyje turizmas užima nuolat didesnę visuomenės gyvenimo dalį bei tampa vis reikšmingesnis, kaip laisvalaikio praleidimo veikla. Dėl to šis ūkio sektorius tapo visuotiniu, jungiančiu savyje daugelio šalių interesus, vartotojus bei gamintojus, didinančius turizmo, kaip verslo galimybes. Turizmas tapo vienas sparčiausiai besivystančių verslo sričių pasaulyje, lemiantis atskirų regionų, šalių socialinę bei ekonominę gerovę ir skatinantis įvairiausių verslo sričių (apgyvendinimo, transporto maitinimo ir kt.) vystymąsi. Nuolat auganti turizmo industrijos plėtra skatina atsirasti vis naujesnių turizmo rūšių, kurios atspindėtų darnaus vystymosi dėsnius, būtų draugiškos aplinkai, būtų ne masinio pobūdžio, suteiktų kitokių pažinimo ir keliavimo tendencijų. Viena tokių galimybių – solo turizmas, apimantis įvairias turizmo rūšis, tai: nuotykių turizmą, pramogų turizmą, ekstremalųjį turizmą bei daugelį kitų. Individualios kelionės gali atverti daug netikėtų patirčių, kurios būtų neįmanomos, jeigu tektų skaitytis su bendrakeleivių poreikiais ir norais.

Solo turizmas – tai viena turizmo rūšių, kuri labai mažai analizuota užsienio šalių mokslininkų. Lietuvių autorių mokslinių straipsnių šia tema nepavyko aptikti. Todėl solo turizmo tema yra itin aktuali mūsų šalyje ir, stokojant tokių duomenų, yra atliekama ši analizė. Analizuojant solo turizmą, bandoma išanalizuoti, kokie yra šios turizmo rūšies ypatumai, kokie motyvai paskatina pasirinkti keliavimą vienam.

Darbo objektas – solo turizmas kaip asmens individuali kelionė.

Darbo tikslas – įvertinti solo turizmą, kaip asmens individualią kelionę.

Darbo uždaviniai:

1. Atskleisti turizmo, kaip verslo teorijos koncepciją;
2. Aptarti solo turizmo sampratą, ypatumus ir motyvus;
3. Išanalizuoti solo turizmą, kaip asmens individualią kelionę pačių vartotojų požiūriu.

Tyrimo metodai. Teorinė darbo dalis parengta, atliekant mokslinės literatūros analizę, duomenų palyginimą, sisteminimą, klasifikavimą. Empiriniam tyrimui buvo pasitelktas anketinės apklausos metodas. Gauti tyrimo rezultatai apdoroti Microsoft Excel programa.

Tyrimo rezultatai ir išvados. Solo turistai daugiausia jauni, neturintys šeimos, baigę bakaluro studijas ar turintieji vidurinį išsilavinimą asmenys. Individualiai keliauja maždaug vienodai – tiek moterys, tiek vyrai. Dažniausiai keliaujama po Europos Sąjungos šalis, po Lietuvą, o rečiau vieni vyksta į egzotiškas šalis, pajūrį. Išsiaiškinta, kad dauguma solo turistų save laiko lanksčiais ir smalsiais keliautojais. Keliauti vieniems dažniausiai nusprendžiama, kad tai vienas iš būdų praleisti laisvalaikį, noru tenkinti individualius savo poreikius, galima keliauti savo ritmu ir tik nedidelė dalis respondentų keliauja vieni todėl, kad neturi kelionės kompanionų. Be to, daugumą keliauti solo skatina noras patirti įvairiausių emocijų, nuotykių, pažinti kitas kultūras, tradicijas, gamtą, patirti įvairių malonumų, plėsti savo jausmus ar akiračių. Tad teigtina, kad solo turistai – tai šiuolaikiniai žmonės, siekiantys būti laisvi, nepriklausomi, aktyvūs, norintys nors trumpam pakeisti kasdienybę ir solo turizmą renkasi, kaip parsmingą ir turiningą laisvalaikio praleidimo būdą.

Nustatyta, kad dauguma solo turistų keliauja vieni todėl, kad tai suteikia galimybę bendrauti su įvairiais žmonėmis, kad tai puiki atostogų alternatyva. Vertinant, kokius apribojimus sukelia keliavimas vieniems, išsiaiškinta, kad dauguma atsisakytų kelionės paskirties vietos dėl savo saugumo, daugumai būdinga didesnis susirūpinimas dėl sveikatos, dauguma labiau pažeidžiami saugumo prasme. Tačiau daugumos solo keliautojų nuomone, rizikos lygis, pateisina gaunamą kelionės patirtį. Tai parodo, kad solo turistai yra veiklūs, siekiantys tobulėti, norintys intelektualiai praleisti laiką, yra bendraujantys, o ne uždari, drovūs vienišiai.

Raktiniai žodžiai: turizmas, solo turizmas, individualus turizmas, solo turizmo ypatumai.

Literatūra

1. Adam, I. (2015). Backpackers' risk perceptions and risk reduction strategies in Ghana. *Tourism Management*, 49, 99–108.
2. Galindo Martin, M.A., Gil-Pechuan, I., Ribeiro Soriano, D. (2011). Tourism services, 31 (10), 1561–1566.
3. Heimtun, B., Abelsen, B. (2014). Singles and solo travel: gender and type of holiday. *Tourism, Culture & Communication*, 13.
4. Jakytė, R. (2010). Darnus vartojimas Lietuvos turizmo srityje. Vilnius: MRUNI.
5. Žuromskaitė, B., Gražulis, V., Jagminas, J. ir kt. (2016). Turizmas: plėtra, iššūkiai, perspektyvos. *Vadovėlis*. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas.

КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ «НОВОГО ПРОСВЕЩЕНИЯ» КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ТРАНСФОРМАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В ОБРАЗОВАНИИ

Пунченко Олег¹, Воронкова Валентина², Пунченко Наталия²

Одесская национальная академия связи им. А. С. Попова, Одесса, Украина¹, Запорожский национальный университет, Инженерный институт, Запорожье, Украина²

Актуальность исследования. Актуальность исследования в том, что в условиях трансформационных процессов в образовании следует сформировать концептуальную модель «нового Просвещения». «Новое Просвещение» должно основываться, во-первых, на «связанности» субъектов образовательной реальности. Однако, на этом требовании базировались все предыдущие парадигмы образования, поскольку на передаче знания и опыта прошлого формировались требования к содержанию новой парадигмы. **Проблемная ситуация.** В Юбилейном докладе «Римского Клуба» в связи с 50-летием его основания «Come On! Капитализм, близорукость, население и разрушение планеты» обращено внимание на ряд проблем, входящих сегодня в интеллектуальный горизонт философского знания. Среди них выделены: формирование единой планетарной гармоничной цивилизации, духовно-нравственного мировоззрения, необходимость перехода к «новому Просвещению». **Цель исследования:** обосновать смысло-соразмерную архитектуру концепции «нового Просвещения». **Методы исследования** – системного анализа, DELFI, SWOT-анализ, матрицы BCG, PTA, математическое моделирование и прогнозирование, кластерный подход культуротворчества, направленные на формирование новой модели образования, в основе которой концепция «нового Просвещения». **Результаты исследования.** Новое, что заложено в идее «связанности». Во-первых, использование информационных технологий, расширение горизонта изучаемых дисциплин и их связей, что должно способствовать формированию нового духовно-нравственного мировоззрения обучаемых; освобождение мышления, скованного старыми методологическими установками, и стимулирование развития их творческого потенциала; использование природных способностей обучаемого и развитие креативного мышления (Андрюкайтене, Воронкова и др., 2017). Во-вторых, оно должно носить ценностный характер, корениться в универсальных ценностях, как квинтэссенции человеческой мудрости. «Знание, – утверждает китайская мудрость, – это сокровище, которое следует повсюду за тем, кто им обладает». Значит, знания должны носить устойчивый и многомерный характер. Для расширения горизонта знаний обучаемого ему нужна большая интеллектуальная и художественная подпитка. В-третьих, устойчивость знаний касается не только проблемы коэволюции человека и природы – это центральное требование, но знание должно отражать свой устойчивый характер через осмысление и практическую реализацию других глобальных проблем человечества. В-четвертых, необходим переход в мышлении от аналитического к интегральному. Интеллектуальное мышление характеризуется стабильностью, надежностью, вариативностью, исключительностью, оригинальностью своих связей с наукой, способностью воссоединять, согласовывать, органически соединять в единое целое фрагменты изучаемой реальности. Такое мышление отражает качественно новый уровень интеллекта обучаемого. Но это концептуальная модель, а для ее внедрения в практику образовательной реальности необходима разработка инструментальной модели, в качестве которой может выступать новая парадигма образования. Китайская модель образования сегодня требует, чтобы образовательные проекты, инвестиционные модели в образовании проходили практическую проверку через постановку экспериментов, доказывая свою значимость и инновационность. Способность общества к внедрению инноваций определяет уровень социального, культурного и экономического развития страны. В-третьих, информационность, отражающая экспоненциальный рост информации, предназначенной для использования в информационном обороте, для широкой информатизации обучаемого в образовательном процессе.

В-четвертых, гуманистическое измерение содержания образования, формирование духовного мира обучаемого на основе требований гуманистического идеала современности. Исходя из этой архитектуры ноосферно-информационной парадигмы образования, в которой впервые в ее диалектическом взаимодействии объединены два фундаментальных концепта, ее можно репрезентировать как «качественно новый уровень формирования инновационного типа мышления обучаемых, базирующийся на информационных ресурсах общества и способствующий на основе креативной методологии и достижений современной науки, становлению нового уровня индивидуального и общественного интеллекта» (Пунченко, Пунченко, 2017). **Выводы:** концептуальная модель «нового Просвещения» требует формирования смысло-соразмерной инструментальной модели, которая репрезентирована в качестве новой парадигмы образования – ноосферно-информационной, базирующейся на интеллектуальности, инновационности, информационности, гуманистичности.

Ключевые слова: «новое Просвещение», ноосферно-образовательная парадигма, интеллектуальность.

Литература

1. Андрюкайтене, Р., Воронкова, В., Кивлюк, О., Романенко, Т., Рижова, И. (2017). Концептуализация smart-общества и smart-технологий в контексте развития современной цивилизации. *Mokslas ir praktika: aktualijos ir perspektyvos*. р. 11–12.
2. Пунченко, О. П., Пунченко, Н. О. (2017). Археология ноосферного образования. Одесса: Друкарський дім, Друк Південь.

APSKAITOS POLITIKOS PARUOŠIMAS ĮMONĖJE

Raginaitė Raminta, Petrošienė Birutė

Marijampolės kolegija, Marijampolė, Lietuva

Įmonių apskaita turi būti tvarkoma atsižvelgiant į besikeičiančią verslo aplinką, apskaitą bei mokesčius reglamentuojančius teisės aktus. Apskaitos politika turi būti grindžiama visais apskaitos reikalavimais, išvardintais įvairiuose teisės aktuose bei įmonės vidaus dokumentuose. Įmonės privalo sukongretinti apskaitos procedūras savo apskaitos politikoje, nes teisinis apskaitos reguliavimas valstybiniu lygiu negali visiškai atitikti konkrečios įmonės rinkos ekonominių santykių.

Pagal Lietuvos Respublikos Buhalterinės apskaitos įstatymą, apskaitos politika -tai apskaitos principai, apskaitos metodai ir taisyklės, skirti ūkio subjekto apskaitai tvarkyti ir finansinėms ataskaitoms sudaryti. Vitalija Bagdžiūnienė apibrėždama apskaitos politiką pabrėžia, kad pirmiausia tai apskaitos standartų taikymas konkrečioje įmonėje. Įmonės vadovas, parinkdamas apskaitos politiką, privalo laikytis pagrindinių apskaitą reglamentuojančių įstatymų, apskaitos standartų bei atsižvelgti į vidinius įmonės poreikius. Lietuvoje pagrindiniai apskaitą reglamentuojantys norminiai aktai yra šie: LR Buhalterinės apskaitos įstatymas ir LR Įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas, Verslo apskaitos standartai, Tarptautiniai finansinės atskaitomybės standartai (jų reikia laikytis įmonėms, kurių vertybiniais popieriais prekiaujama biržose).

Įmonės apskaitos politika negali apsiriboti vien tik finansų apskaita. Ji turi būti orientuota į visų apskaitos sričių – valdymo apskaitos, finansų apskaitos, mokesčių apskaitos ir biudžeto asignavimų apskaitos - tikslų siekimą. Siekiant teisingai apskaitoje atspindėti įmonės veiklos rezultatus būtina parengti reikiamas organizacines, technines ir metodines priemones apskaitos standartams įgyvendinti. Organizacinio apskaitos politikos aspekto apimamos sritys: apskaitos organizavimo būdas; buhalterijos padalinio struktūra; komercinės paslaptys; valdymo apskaita. Techninis aspektas apima: apskaitos sistemą; dokumentų formas ir jų apyvartą; laikotarpio pabaigos procedūras; atskaitomybės formą; dokumentų saugojimo tvarką. Svarbiausios apskaitos politikos metodinio aspekto sritys: ilgalaikio turto apskaita; trumpalaikio turto apskaita; nuosavo kapitalo apskaita; įsipareigojimų apskaita; pajamų ir sąnaudų pripažinimas.

Tyrimo problema – įmonės privalo sukongretinti apskaitos procedūras savo apskaitos politikoje, tačiau pasirinkti apskaitos metodai turėtų būti koncentruoti ne vien į teisingą finansinės atskaitomybės informaciją, jie dar turėtų suformuoti tokius veiklos rezultatus, kurie būtų artimi įmonės tikslams.

Temos aktualumas – parengti apskaitos politikos įsakymą įmonėms yra privaloma, nes to reikalauja apskaitą reglamentuojantys teisės aktai. Įmonės privalo sukongretinti apskaitos procedūras savo apskaitos politikoje.

Darbo tikslas – išanalizuoti pagrindinius įmonės apskaitos politikos parengimo principus.

Tyrimo objektas – įmonės apskaitos politika.

Darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti apskaitos politikos sampratą;
2. Išsiaiškinti apskaitos politikos tikslus ir naudą;
3. Išanalizuoti apskaitos politikos turinio aspektus.

Darbo metodai – mokslinės literatūros ir kitų šaltinių analizė, duomenų rinkimas, palyginimas ir analizavimas.

Išvados:

1. Apskaitos politika – tai galimybė įmonėms pačioms nusistatyti patogiausius metodus, būdus ir taisykles, skirtus jos apskaitai tvarkyti ir tikrai bei teisingai finansinei atskaitomybei sudaryti bei pateikti.
2. Apskaitos politikos tikslas atitinka finansinės atskaitomybės tikslą - atspindėti tikrą ir teisingą įmonės finansinę būklę ir veiklos rezultatus.
3. Apskaitos politika turi būti aiškiai aprašyta ir nepalikti galimybės buhalterio interpretacijoms, kurios gali iškreipti teisingų veiklos rezultatų atvaizdavimą.
4. Apskaitos politikos sudedamieji elementai gali būti grupuojami pagal tris aspektus: techninį, organizacinį ir metodinį. Apskaitos politikoje visi šie aspektai turi būti numatyti taip, kad būtų įgyvendinti visų apskaitos rūšių tikslai – tiek valdymo apskaitos, finansų, mokesčių ir biudžeto asignavimų apskaitų tikslai.

Raktiniai žodžiai: apskaitos politika, metinė finansinė atskaitomybė, verslo apskaitos standartai.

Literatūra

1. Bagdžiūnienė, V. (2008). Apskaitos politika: Viešojo sektoriaus ūkio subjektams. Vilnius: Všį Conto Litera.
2. Česnauskė, J. (2018). Apskaitos pagrindai: teorija ir praktika. Kaunas.
3. Verslo apskaitos standartai. Prieiga per internetą: <http://www.avnt.lt/veiklos-sritys/apskaita/verslo-apskaitos-standartai/priimti-standartai/>
4. Buhalterinės apskaitos įstatymas, patvirtintas 2001m. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.43178AA9832E/hMIYFfoVxx>
5. LR Akcinių bendrovių įstatymas, patvirtintas 2000m. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E22116F1B0E0>

5–8 KLASIŲ MOKINIŲ MOKYKLOJE VYKDOMOSIOS FIZIŠKAI AKTYVIOS VEIKLOS ĮTAKA MOTYVACIJAI SPORTUOTI

Rakevičiūtė Karolina, Česnaitienė Vida

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Tyrimo tikslas – nustatyti ir įvertinti 5-8 klasių mokinių mokykloje vykdomosios fiziškai aktyvios veiklos įtaka motyvacijai sportuoti.

Tyrimo metodika. Tyrime dalyvavo pasirinktos dvi skirtingos mokyklos, X progimnazija ir Y pagrindinė mokykla. Tyrime dalyvaujantys respondentai buvo atrinkti vadovaujantis savanoriško dalyvavimo tyrime principu. Y pagrindinėje mokykloje anketinė apklausa buvo vykdoma raštu, X progimnazijoje tyrimas buvo vykdomas per internetinę platformą www.apklausa.lt, į kurios nuorodą galėjo prisijunkti tik X mokyklos mokiniai nurodžius vygdytojui. Pradedant vygdyti tyrimą, respondentai buvo supažindinti su tyrimo tikslu, anketos turiniu, jos pildymo eiga, taip pat mokiniai buvo informuoti apie jų duomenų anonimiškumą.

Tyrimo rezultatai ir išvados. Galima teigti, kad fizinis aktyvumas yra tinkama veikla stiprinti ir lavinti ne tik kūno savybes bet ir pačios asmenybės – stiprėja ne tik kūnas, bet ir protas (Zimmerman ir kt., 2018). Gauti tyrimo rezultatai apie fizinį aktyvumą atskleidė, X progimnazijos fiziškai aktyvių mokinių, iš apklaustųjų buvo tik 43%, o tai mažiau nei pusė. Taip pat ir Y pagrindinė mokykla nepasižymėjo dideliu fiziniu aktyvumu – iš apklaustųjų mokinių tik ketvirtadalis, t.y. 25% yra fiziškai aktyvūs. Skirtumas tarp mokyklų fizinio aktyvumą gali lemti mažas mokyklų įsitraukimas į vykdomus visuomeninius projektus, mažas po pamokinės veiklos pasirinkimas, trūkumas fizinio lavinimo pamokų. Tyrimas parodė, kad populiariausia sporto kryptis, tarp tirtų mokinių, yra komandinis sportas – krepšinis, futbolas ir t.t. (abiejuose mokyklose). Šiek tiek atsiliko tokios sporto šakos kaip šokiai, plaukimas ar kita asmeninė sportinė veikla. Reguliariai sportuojančių mokinių motyvacija siekti geresnių ir aukštesnių rezultatų yra nemaža, X progimnazijoje, t.y. 62%. Y pagrindinėje mokykloje šis procentas, deja, mažesnis nei pusė – tik 44%. Tam gali turėti įtakos per menkas mokyklų ir kitų panašios visuomeninės paskirties centrų dėmesys vaikams, dėl fizinio aktyvumo skatinimo. Tirtose mokyklose buvo galima rinktis tik tris sporto veiklos rūšis, o didesnis jų veiklos pasirinkimo spektras, tuo pačiu - didesnis fizinio aktyvumo ugdymas, tikrai galėtų padidinti mokinių fizinį aktyvumą, kuris stiprintų jų mokymosi ir visas kitas asmenybės savybes (Rutkauskaitė, R., Maciulevičienė E., 2017). Be to, didėtų ir jų motyvacija į reguliarių būrelių lankymą ir užsibrėžtų rezultatų siekimą (Lee K. ir kt., 2017).

Tyrimas atskleidė, kad mokinių motyvacija fiziniam aktyvumui tiesiogiai siejasi su didesne kaimynystės saugumas ($r=0,386$; $p<0,001$), geresni mokinių tarpusavio ryšiai ir palaikymas ($r=0,287$; $p<0,001$), kūno kultūros pamokų ($r=0,324$; $p<0,001$), ir mokytojo patrauklumas ($r=0,322$; $p<0,001$). Mokiniai mažiau motyvuoti fiziniam aktyvumui yra labiau linkę pateisinti savo neaktyvumą energijos trūkumu ($r=-0,22$; $p<0,005$). Buvo nustatyta statistiškai reikšminga tiesioginė labai stipri koreliacija tarp kūno kultūros pamokų ir mokytojo patrauklumo ($r=0,883$; $p<0,001$).

Raktiniai žodžiai: vaikai, fizinis aktyvumas, motyvacija, popamokinė veikla.

Literatūra

1. Lee K, Guy A, Dale J, Wolke D.(2017). *Does psychological functioning mediate the relationship between bullying involvement and weight loss preoccupation in adolescents? A two-stage cross-sectional study.* Int J Behav Nutr Phys Act, 14 (1), p. 38.
2. Zimmerman, M. A., Eisman, A. B., Reischl, T. M., Morrel-Samuels, S., Stoddard, S., Miller, A. L., ... & Rupp, L. (2018). Youth empowerment solutions: Evaluation of an after-school program to engage middle school students in community change. *Health Education & Behavior*, 45 (1), p. 20–31.
3. Rutkauskaitė, R., Maciulevičienė E. (2017). Mokinių mokymosi pasiekimai ir jų sąsajos su fiziniu aktyvumu bei fiziniu pajėgumu. *Sporto mokslas/ Sport science*, 4 (90), p. 3–13.

ВОЗМЕЩЕНИЕ МОРАЛЬНОГО ВРЕДА КАК СПОСОБ ЗАЩИТЫ ГРАЖДАНСКИХ ПРАВ И ИНТЕРЕСОВ

Руденко Марьяна

Запорожский гуманитарный колледж Запорожского национального технического университета, Запорожье, Украина

Актуальность исследования. Исследование вопросов возмещения морального вреда всегда актуальны, ведь этот институт защищает права и свободы человека. В настоящее время иск о возмещении морального вреда приобретает все большую популярность, что свидетельствует о росте правосознания граждан, правовой культуры общества и это еще один шаг к правовому государству. Вопрос важен как для государства Украина, так и для каждого человека. **Проблемная ситуация:** Основными причинами рассмотрения возмещения морального вреда как способа защиты гражданских прав и интересов является отсутствие систематизации законодательства по этому вопросу. Возмещение морального вреда является фактом конкретного случая. Соответственно, совершение противоправного деяния в отношении лица свидетельствует о возможности, но не обязательности права на возмещение морального вреда (Церковна, Сыроваткин, 2014).

Задачи исследования: концептуализация института возмещение морального вреда как способа защиты гражданских прав и интересов в контексте особенностей правоприменительной практики этого института.

Методы исследования. В работе использованы аналитический, исторический и логический методы.

Результат исследования. В соответствии с ч. 2 ст. 23 Гражданского кодекса Украины моральный вред заключается: в физической боли и страданиях, которые физическое лицо испытало в связи с увечьем или иным повреждением здоровья; в душевных страданиях, которые физическое лицо испытало в связи с противоправным поведением относительно него самого, членов его семьи или близких родственников; в душевных страданиях, которые физическое лицо испытало в связи с уничтожением или повреждением его имущества; в унижении чести и достоинства физического лица, а также деловой репутации физического или юридического лица. В теории гражданского права относительно определения понятия морального вреда, который причинен физическому лицу, существуют три подхода. Для первого свойственно установление факта моральных, психических или физических страданий. Для второго недостаточно установления этих страданий, а необходимым, кроме них, является наличие потерь неимущественного характера или негативных последствий морального или иного неимущественного характера, возникших вследствие тех же моральных, психических или физических страданий. Третий подход заключается в унижении чести, достоинства и деловой репутации или в нравственных переживаниях в связи с повреждением здоровья, а также вследствие нарушения других прав. Более импонирует второй подход по определению понятия моральный ущерб, поскольку сами страдания не могут быть оценены с помощью любой методики, они не подвергаются точной оценке, а потери неимущественного характера можно определить. Результатом страданий негативные последствия неимущественного характера, которые и являются моральным вредом.

Выводы: Анализ теории права и правоприменительной практике возникает проблема терминологии, в отношении этого института права. Законодательство, регулирующее правоотношения в определенных отраслях, дает определение относительно особенностей этих отраслей. Определение понятия «моральный вред», содержится в разных нормах не носят универсального характера, и могут быть применены лишь к ограниченному кругу правоотношений. Порой понятие моральной (неимущественного) вреда толкуется еще более широко: как " последствия правонарушения, не имеющие экономического содержания и стоимостной формы». Пытаясь выяснить правовую природу этого понятия отдельные ученые разграничивают «моральные потери» (сами страдания) и «моральный вред» (включает страдания и их последствия). Профессор П. М. Рабинович сформулировал понятие морального вреда на общетеоретическом уровне – «это унижение оценки достоинства человека, которое вызывает в его психике негативные состояния и процессы». Таким толкованием этот ученый несколько приблизил противоречивые позиции правоведов по дефиниции морального вреда, ведь оно указывает на то, что разница в объяснении такого ущерба из-за «потери» или из-за «страданий» принципиально незначительна: страдания человека уже сами по себе свидетельствуют об определенных потерях-потерях нормального психологического состояния, снижение самооценки лица и тому подобное (Юренко, 2017).

Ключевые слова: моральный вред, возмещение морального вреда, способ защиты гражданских прав и интересов.

Литература

1. Церковна, А. О., Сыроваткин, С. А. (2014). Проблеми правового регулювання компенсації моральної шкоди в цивільному праві України. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*, 29, с. 101–105.
2. Юренко, А. В. (2017). Проблема визначення категорії "моральна шкода у цивільному праві України". Збірник тез доповідей студентів, аспірантів та здобувачів - учасників 73-ї звітної конференції Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, 25 квітня 2017 р., м. Одеса. Секція економічних і правових наук / ОНУ ім. І. І. Мечникова, ЕПФ; відп. ред. А. В. Смітюх. Одеса: Фенікс, с. 129–132.

CREATIVITY AS INTRINSIC ATTRIBUTE OF THE EFFICIENT MANAGER

Shavkun Iryna, Dybchinska Yana

Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhya, Ukraine

The relevance of the research. Creative management envisages coping with the process of managers' creative thinking as well as organization creative potential while approving and implementing management decisions. The aim of creative management is to generate new ideas and find new solutions for the corporation to be a success.

Purpose of the research is to reveal the attributes of the creative manager.

Research methods. Analysis and synthesis of information, comparative analysis and expert assessments.

Research results. The main task of the creative manager is to find new solutions while processing information in a new way. And it does not matter whether you are creative as a part of the team or do it individually. However, it is not enough just to set a goal. This type of management implies a number of characteristics. First and foremost the idea must be clear and the tactics is supposed to be elaborated by the whole team. This can be ensured by a continuous process of staff development. Leadership style based on trust and cooperation is designed to provide the motivation for cooperation and innovations as well as to develop creative climate in the company's divisions.

Proceeding from the purpose of the study to reveal the attributes of the creative manager it is expedient to outline at least in general terms relevant groups of competences. First, it is problem vision of the world, ability to think strategically, to see prospects, to diagnose problems still at the earliest stages. System and panoramic perception of reality, processes of functioning, the ability to think logically, to draw adequate conclusions even despite insufficient information - all these promote the development of the object managed. Second, developed psychological self-regulation deserves special attention. The ability to quickly adjust psychologically when conditions change activities or force to take a fundamentally new decision determines the attitude towards issues and their evaluation. Third, the ability to simulate the functions of different team members provides psychological insight, allowing to see and distinguish in people the features of their behavior, the ability to perceive, understand, accept and use points of view that may be different from their own or even opposite to them. Fourth, the ability to delegate not only power and responsibility, but also the authority of the leader. Here it is expedient to highlight the phenomenon of latent (hidden) leadership while involving people in activities not on a formal subordination basis, and by "going into the shadows." This is what allows to encourage people in joint work without resorting to material or administrative coercion.

Conclusions.

Creativity is an indispensable tool in developing initiatives to facilitate the organization competitive advantage. The following criteria of creativity are expedient to specify. Fluency as the number of ideas generated per time unit. Originality as the ability to produce "unique" ideas. Susceptibility as sensitivity to unusual details and contradictions. Metaphoricalness as willingness to work in a hypothetical, "impossible" context, the tendency to use symbolic, associative means to express thoughts.

People as the object of management are to be found both within the organization (personnel) and outside it (suppliers, partners, intermediaries, customers, consumers and other target audiences). The creative manager is aimed at making non-standard solutions of non-routine tasks in developing the object of control. The phases of this process are diverse in form and content. The range of such multiplicity may vary from defining problems and selecting the most important areas to interpreting the existing and modernized process (object).

Creative atmosphere in the group and coordinated behavior can be regarded as a prerequisite to adequately evaluate and monitor the results under conditions of maximum volatility and unpredictability of today's environment. Thus creativity forms an essential component of efficient management.

Keywords: efficient management, creative manager, creativity, innovation, organization.

References

1. Blomberg, A. (2016). *Organizational creativity – hegemonic and alternative discourses*, Turku School of Economics, Series A, (URL: https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/119889/Ae1_2016.pdf?sequence=2&isAllowed=y). (Accessed 1 February 2019).
2. Dawson, P., Andriopoulos, C. (2017). *Managing Change, Creativity and Innovation* (URL: https://www.researchgate.net/profile/John_Edmonstone/publication/321884773_Managing_change_creativity_and_innovation/links/5a4a16c70f7e9ba868ae03f5/Managing-change-creativity-and-innovation.pdf?origin=publication_detail). (Accessed 1 February 2019).
3. Goodman, M., Dingli, S. (2017). *Creativity and Strategic Innovation Management: Directions for Future Value in Changing Times*, Routledge. (URL: <https://olipson.com/download.php?q=creativity-and-strategic-innovation-management-goodman-malcolm>). (Accessed 1 February 2019).
4. Florida, R. (2014). *The Rise of the Creative Class. Revisited*. Revised and Expanded Kindle Edition. (URL: <https://docs.google.com/document/d/18B3I3s9NVxaPhFWti575FkBDL1a2U7Sbm57cuEUvZU/edit>) (Accessed 01 February 2019).

FIZINIO AKTYVUMO NAUDA IR KLIŪTYS FIZIŠKAI NEAKTYVIŲ SUAUGUSIŲJŲ AKIMIS: KOKYBINĖ ANALIZĖ

Skrebutėnaitė Ieva Eva

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Aktualumas ir naujumas. Dabartiniu metu vis daugiau žmonių, sulaukę vidutinio amžiaus tarpsnio gyvena nejudrų gyvenimo būdą. Daugumą iš jų dirbą sėdimą darbą biuruose, vairuoja automobilius, mažiau laiko skiria aktyvesnei veiklai ir dažniau renkasi pasyvų poilsį priešais televizorių. Tuo tarpu reguliarius fizinius krūvis yra siejamas su saugesniu, sveikesniu ir ilgesniu gyvenimu. Visame pasaulyje dauguma suaugusiųjų yra nepakankamai fiziškai aktyvūs (tiek ekonomiškai išsivysčiusiose, tiek ir besivystančiose šalyse) ir šis fizinio aktyvumo lygis toliau mažėja visose amžiaus grupėse.

Tyrimo tikslas – nustatyti pagrindines priežastis dėl kurių suaugę žmonės yra nepakankamai fiziškai aktyvūs.

Tyrimo metodai ir organizavimas. Tyrimo problemai spręsti buvo pasirinktas kokybinis tyrimas, kadangi jis skatina sutelkti dėmesį į žmonių mąstymo sąrangas ir patirtis konkrečiuose socialiniuose bei kultūriniuose kontekstuose. Atliekant tokį tyrimą, siekiant identifikuoti vidines psichologines ir elgsenos charakteristikas konkrečiuose kontekstuose ir situacijose, remiamasi interviu.

Tyrimo rezultatai. Pastaruoju metu vis dažniau socialiniame ir kultūriniame gyvenime galime išgirsti daug kur plačiai naudojama terminą „sveika gyvensena“, kuris yra siejamas su gyvenimo kokybės lygiu. Šią išraišką suvokiame kaip visapusę fizinę, psichinę ir socialinę gerovę, o ne vien tik ligos ar negalavimų nebuvimas. Šiuo laikotarpiu visuomenėje siekiama skatinti fizinio aktyvumo naudą, tačiau pastebėta, jog pastaruoju metu fizinis pasyvumas palaipsniui didėja bei išlieka visuomenės sveikatos problema visame pasaulyje. Atsiranda daug priežasčių, dėl kurių daugelis suaugusių atsisako aktyvaus laisvalaikio gamtoje arba kitos aktyvios fizinės veiklos. Manoma, kad fizinio pasyvumo priežastys yra motyvacijos stoka, trūkstamo laiko ir, žinoma, nepasitikėjimo savo jėgomis. Jeigu nuo dabar pradėsime stengiantis keisti savo gyvenimo ydas, galima išvengti ir atsiriboti nuo visų išvardintų barjerų, kurie trikdo sveiko būdo puoselėjimą. Reguliari fizinė veikla gali skatinti kaulų ir raumenų augimą, padėti sukurti tinkamą laikyseną ir pusiausvyrą, stiprinti širdies ir kraujagyslių sistemą, teigiamai veikti kvėpavimo sistemą. Geresnė sveikata ir grūdinimasis didina pasitikėjimą savimi bei gerina savigarbą stiprinti raumenų tonusą, didinti viso kūno pajėgumo išsvermę.

Išvados. Šio kokybinio tyrimo duomenys parodė fizinės sveikatos ryškų pokytį, nes suaugusieji skundėsi, kad jų fizinį aktyvumą riboją antsvoris, nugaros skausmai, širdies ir kraujagyslių ligos bei žarnyno problemos. Todėl esant šiems fiziniam sveikatos sutrikimams suaugusieji negali jaustis pilnavertiškai. Tiriamieji teigiamai vertina fizinio aktyvumo naudą. Pasportavę jaučiasi fiziškai stipresni, energingesni ir atsipalaidavę. Taip pat fizinė veikla teigiamai veikia emocijas, greičiau pamiršamos visokios blogos mintys ir atsiranda daugiau pozityvo. Tiriamųjų fizinio neaktyvumo priežastys yra vidinės ir išorinės. Vidinės priežastys – laiko trūkumas, motyvacijos stoka, antipatija sportui, sveikatos sutrikimai, vienišumo jausmas ir amžius. Išorinės priežastys – nuovargis ir darbo krūvis, oro sąlygos, finansinė padėtis, šeima bei buitinis.

Raktiniai žodžiai: fizinis aktyvumas, neaktyvūs suaugusieji, sveikata

Literatūra

1. Clark, B., Kolbe-Alexander, T., Duncan, M., & Brown, W. (2017). Sitting time, physical activity and sleep by work type and pattern—The Australian Longitudinal Study on Women's Health. *International journal of environmental research and public health*, 14 (3), p. 290.
2. Mathews, E., Lakshmi, J. K., Ravindran, T. S., Pratt, M., & Thankappan, K. R. (2016). Perceptions of barriers and facilitators in physical activity participation among women in Thiruvananthapuram City, India. *Global health promotion*, 23 (4), p. 27–36.
3. Dong, W., Gao, J., Zhou, Z., Bai, R., Wu, Y., Su, M., & Wang, X. (2018). *Effects of China's urban basic health insurance on preventive care service utilization and health behaviors: Evidence from the China Health and Nutrition Survey*. PloS one, 13 (12), e0209890 DOI: 10.1371/journal.pone.0209890

LIETUVOS TURIZMO VERSLO TEISINĖS APLINKOS APŽVALGA

Skrebutėnienė Renata

Lietuvos verslo kolegija, Klaipėda, Lietuva

Turizmas šiandien yra viena iš sparčiausiai besivystančių verslo šakų Lietuvoje. Tai lemia patogi šalies geografinė padėtis, gausūs istoriniai paveldas, gamtiniai ir kultūriniai išteklių. Tarptautinis turizmas populiarina šalies kultūrą, nustato ir sutvirtina tautinį identitetą bei skatina ekonomikos augimą. Į mūsų šalį atvykstantys turistai atveža inovatyvias idėjas ir jų įgyvendinimo priemones, skatina socialinę integraciją, užtikrina darbo vietų kūrimąsi. Remiantis Lietuvos statistikos departamento pranešimu 2017 metais turizmo sektoriuje sukurta pridėtinė vertė padidėjo ir sudarė 3,1 % šalies bendrosios pridėtinės vertės, tai yra apie 1,2 mlrd. EUR. 2017 metais turizmo sektoriuje dirbo 4,9 % visų privataus sektoriaus darbuotojų, tai yra 47 200 asmenų.

Bet kokia veikla visada yra reguliuojama atitinkamais įstatymais, Vyriausybės ir ministerijų nutarimais ar potvarkiais. Siekiant tinkamai vykdyti turizmo ūkinę-komercinę veiklą būtina tam tikrų norminių aktų visuma, kuri vadinama teisine verslo aplinka. Turizmo veiklą reglamentuojančių teisės aktų pamatas - Lietuvos Respublikos Konstitucija. Tačiau priklausomai nuo paslaugų pobūdžio, turizmo teisėta veikla neatsiejama nuo gamtosaugininkų, priešgaisrinės apsaugos, visuomenės sveikatos priežiūros specialistų ir visos eilės kitų institucijų leidimų, pažymėjimų ar laidavimo. Todėl turizmo verslo subjektams tenka žinoti ir taikyti civilinius, darbo, finansų, draudimo, ekologinius, transporto ir civilinio proceso įstatymus.

Straipsnio tikslas - išanalizuoti norminių teisės aktų įvairovę, reglamentuojančių turizmo verslą ir jų įgyvendinimo ypatumus Lietuvos Respublikoje.

Tyrimo metodai ir organizavimas. Statistinių duomenų analizė, mokslinės literatūros ir norminių teisės aktų analizė.

Tyrimo rezultatai. Turizmo verslo teisinė aplinka, o ypač jos atskiri aspektai, kaip antai maitinimo ir apgyvendinimo paslaugos, Lietuvoje beveik visai netyrinėta tema nacionalinės teisės kontekste. Trūksta susistemintos turizmo teisinės aplinkos analizės, kurioje išryškėtų konkrečių turizmo rūšių įstatyminė bazė. Atskirioms turizmo teisės sritims dėmesio skiriama nedaug, nėra parengta teisėkūros strategija, kuri skatintų darnų turizmo vystymąsi konkrečiuose miestuose ar regionuose bei mažintų egzistuojančių didžiulį atotrūkį tarp urbanistinių centrų ir jų apskričių.

Išvados. Mokslininkų tyrimai atskleidžia, kad turizmo verslo teisinės aplinkos sampratą labai sudėtinga apibūdinti, nes ši kategorija yra įvairių visuomenės socialinių veiklų ir dalyvių mišinys, tokių kaip: turizmo paslaugų teikėjai, vidaus politika ir reguliacinės sistemos. Turizmo verslo teisinę aplinką galima suprasti skirtingais būdais, į ja galima žiūrėti kaip į teisės šaką, ir kaip į sociogeografinį reiškinių, išreiškiamą žmonių srautų judėjimų šalies viduje ir už jos ribų.

Analizuojant turizmo verslo teisės pagrindus reikėtų vadovautis Lietuvos Respublikos turizmo įstatymu. Apibendrinus rezultatus, pažymėtina, kad daugybė apibrėžimų apibūdinti turizmo sampratą bei tikslios ir aiškios sąvokos nebuvimas daro neigiamą įtaką Lietuvos turizmo verslui, suteikia galimybę atsirasti teisinėms spragoms. Būtina paminėti, kad turizmo verslo teisinė aplinka susideda iš dviejų lygiaverčių grandžių – turizmo ir jį reglamentuojančių teisės normų. Teisinė aplinka – tai specifinės teisės normos, o turizmas – tai verslas su kitomis sudėtinėmis dalimis.

Skatinant visų turizmo sričių kompleksinę plėtrą, galima pasiekti gerų rezultatų, kurie būtų įdomūs ne tik turistams, bet ir palankūs verslo subjektams, tačiau įstatymų leidėjo aktualių problemų sprendimas turėtų neapsiriboti vien teorija, geresnio turizmo verslo teisinės aplinkos rytojaus reikėtų siekti konkrečiais veiksmais.

Raktiniai žodžiai: turizmo verslas, teisės norminiai aktai, turizmo verslo teisinė aplinka, Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas.

Literatūra

1. Ambrozaitis, K. (2004). Kultūrinio turizmo organizavimas. Vilnius: Tyto Alba.
2. Kolb, M. B. (2006). Tourism marketing for cities and towns Using Branding and Events to Attract Tourists, USA: Elsevier.
3. Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas įstatymas, LRS, 2002, Nr. 57-2297.
4. Pirmasis Lietuvos Respublikos Turizmo įstatymas, Valstybės žinios, Nr. 32-852, 1998.
5. Simanavičius, A., Simanavičienė, Ž. (2012). Turizmo rizikos specifiniai bruožai. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.

ТЕОРЕТИКО КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ БИЗНЕС-АНАЛИТИКИ И ЕЕ МЕСТО В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ

Сергиенко Татьяна

Инженерный институт Запорожского национального университета, Запорожье, Украина

Актуальность темы исследования. В современных условиях, под влиянием большого количества факторов на деятельность предприятий, при принятии любых решений уменьшается роль интуиции и растет важность бизнес-аналитики, эффективное функционирование которой способствует формированию эффективной долгосрочной стратегии развития предприятия (Сергиенко, 2015). Это обуславливает поиск эффективных форм взаимодействия бизнес-стратегии и бизнес-аналитики на предприятиях, что позволяет использовать данные для успешного развития в будущем на основе информационных технологий. Современный инструментарий бизнес-аналитики помогает определить стратегии предприятия, в соответствии с которыми меняются управленческие решения по использованию данных, получаемых от аналитиков руководством предприятия (Сергиенко, Браілов, 2018).

Различные аспекты усовершенствования аналитического обеспечения управления исследовали: Н.Барабаш, Т.Безродная, А.Белов, И.Босак, Е.Вербин, С.Галузина, А.Гудзинский, М. Денисенко, Т. Кирейцев, В. Казак, И.Колос, В. Новак, Л. Макаренко, М.Луцкий, В. Матросова, Е.Пальга, А.Пархоменко, Т.Пахомова, Ю.Пинчук и другие ученые. Но, все же остаются некоторые вопросы, касающиеся определения места бизнес-аналитики в системе управления предприятием.

Методы исследования. В процессе исследования использованы общенаучные и специальные методы. В частности, использование структурно-функционального метода и метода логического обобщения позволило уточнить категорию бизнес-аналитики, выяснить ее составляющие и роль в процессе развития предприятия.

Результат исследования. Рассматривая теоретико-концептуальные аспекты бизнес-анализа предприятия, необходимо отметить, что бизнес анализ – это изучение деятельности предприятия в комплексе, которое дает возможность дать объективную оценку, выявить закономерности и тенденции развития с учетом стратегии, определить задачи с учетом поставленной цели и выявить недостатки в деятельности предприятия. То есть, бизнес - анализ предприятия рассматривает потребности бизнеса в целом. Проведение бизнес-анализа необходимо в первую очередь для высшего руководства предприятия, чтобы понять текущее состояние дел по реализации бизнес-целей, оценить возможности предприятия в реализации своих стратегических целей. С учетом выше изложенного, отметим, что бизнес-анализ, в большинстве случаев, проводится с целью определения будущих потребностей или преодоления препятствий на пути к реализации поставленных долгосрочных целей.

Выводы. Таким образом, подводя итоги, отметим, что главной задачей бизнес-анализа является сбор и исследование неструктурированной информации об ожиданиях и потребностях заказчика с целью получения подробных структурированных согласованных требований к проектируемому бизнес-решению.

Ключевые слова: предприятие, бизнес-анализ, управление, стратегия, цель, потребность, руководство, инициатива, решение.

Литература

1. Сергиенко, Т. І. (2015). Технологія розробки і прийняття рішень у проєкті // Управління проєктами: вітчизняний і зарубіжний досвід: [монографія] Під ред. С.Чернова, В.Воронкової, А.Двигун, О.Сосніна та ін.. - Запоріжжя: РВВ ЗДІА, с. 118–135.
2. Сергиенко, Т. І., Браілов, Д. Д. (2018). Стратегія управління як один із інструментів розвитку організації в довгостроковій перспективі в умовах інформаційного суспільства. Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Формування освітнього простору в умовах інформаційного суспільства» 26-27 квітня 2018р. Україна, м. Запоріжжя Вид-во ЗДІА, с. 143–144.

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ МЕНЕДЖМЕНТА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УКРАИНЕ

Стародубец Виктория

Инженерный Институт Запорожского национального университета, Запорожье, Украина

Современное развитие цивилизации способствовало появлению не только новых видов товаров и услуг, но и во многом преобразовало социально-экономическую жизнь общества. В условиях интеграции в мировую экономику необходимо иметь конкурентоспособные промышленные предприятия, а без соответствующего уровня менеджмента это невозможно. Поэтому перспективы развития менеджмента довольно высоки. Эксперты рынка труда прогнозируют увеличение спроса на определенные категории менеджеров, которые смогут вывести украинские предприятия на новый уровень экономического развития.

Проблемная ситуация: Изучение тенденций развития менеджмента промышленных предприятий в Украине, являющимся одним из основных инструментов обеспечения устойчивого развития рыночной экономики. **Задачи исследования:** Исследование состояния развития современного менеджмента промышленных предприятий в Украине, а также влияния ключевых факторов, которые способствуют качественным изменениям в указанном вопросе. **Методы исследования.** Анализ проводится на основе статистических и аналитических методов. Методы исследования, которые позволяют решить эту проблему, метод группировки, метод сравнительного анализа и анализ-синтез.

Результат исследования. Основным фактором, влияющим на тенденции развития промышленного менеджмента, является готовность и способность менеджера быстро осваивать и эффективно внедрять новшества. Следует отметить, что это не только новая техника, оборудование или технология производства, но и экономические, организационные и управленческие инновации, которые непосредственно оказывают влияние на тенденции развития менеджмента промышленного предприятия и его деятельность в целом. Непрерывное обновление, внедрение нового и реализация инновационных технологий, как в сфере управления, так и производства, значительно повысят уровень конкурентоспособности предприятия (Герелюс, 2017). Интенсивное развитие промышленного менеджмента напрямую зависит от уровня профессионализации управления, которая подразумевает не только высококвалифицированную и профессиональную подготовку руководителя, но и обеспечение соответствующего образования линейных менеджеров, работников и всех участников производственного процесса. Внедрение системы развития персонала, включающей различные формы повышения квалификации, научные конференции, тренинги, стажировки в ведущих компаниях как в Украине, так и за ее пределами, которые позволят освоить новые технологии и навыки, приведет к устойчивой и эффективной работе предприятия. Промышленное предприятие и его менеджмент должны быть направлены на профессионализм управления. Развитие и модернизация менеджмента базируется на новом подходе, при котором руководители с целью усовершенствования методов управления должны направить усилия на исследования и разработки в исследуемой сфере, разработку новых концепций управления, внедрение передового отечественного и зарубежного опыта управления, введение системы мониторинга состояния управления (Кузьменко, Хухаркин, 2016). Экономически значимыми являются не только знания и опыт, но и креативные способности: гибкость мышления, адаптивность, способность генерировать новые идеи и решать нестандартные задачи. Не менее важным фактором, на который следует обратить внимание современному менеджеру, это быть настоящим лидером для своих подчиненных и нести ответственность за свои действия. Сейчас востребованными являются менеджеры, которые способны вывести компанию из кризиса с минимальными затратами. Это люди, обладающие сильным характером, те, которые могут принимать нестандартные, но эффективные решения, имеют харизму, чтобы вдохновить команду на позитивный результат (Кулина, Войтович, 2017).

Выводы. Факторы, влияющие на тенденции развития менеджмента промышленных предприятий, это систематическое внедрение инноваций в управление предприятия, развитие информационных технологий и технической вооруженности управленческой деятельности, постоянное совершенствование профессионального уровня персонала, модернизация внутреннего уклада хозяйствования предприятия с учетом влияния факторов внешней среды. Также следует использовать эффективные западноевропейские методы управления с учетом экономико-правовых особенностей украинских реалий и специфики ведения бизнеса.

Ключевые слова: менеджмент, развитие, тенденции, управление, факторы.

Литература

1. Герелюс, Н. І. (2017). Менеджмент в Україні: стан та перспективи розвитку. *Сучасний менеджмент: витоки, реалії та перспективи розвитку*. Дубляни. С. 3-5.
2. Кузьменко, О. Б., Хухаркін, С. П. (2016). Напрямки розвитку менеджменту на підприємствах України. *Збірник наукових праць Чорноморського державного університету ім. Петра Могили*. Миколаїв, с. 97-101.
3. Кулина, О., Войтович, П. М. (2017). Сучасні напрямки розвитку менеджменту в Україні. *Сучасний менеджмент: витоки, реалії та перспективи розвитку*. Дубляни. С. 8.

НАПРАВЛЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ЛИЧНОСТИ СОВРЕМЕННОГО МЕНЕДЖЕРА НА ПРЕДПРИЯТИИ

Ситко Дарья

Инженерный институт Запорожского национального университета, Запорожье, Украина

Актуальность исследования. Личность руководителя – это ключевая фигура на предприятии, которая всегда привлекает к себе внимание. Развитие личности руководителя связано с тем, что постоянное саморазвитие менеджера является важным фактором эффективного управления предприятием – этого требуют решения многочисленных задач, правильность и оригинальность принятых им решений, а также его авторитет, имидж профессионала, мастера своего дела (Кот, 2013).

Проблемная ситуация. Эффективность управления начинается с умения осознавать собственные цели, понимать и адекватно оценивать себя и сотрудников, целесообразно распределять свое время, вовремя и оптимально принимать решения. Говоря об эффективности менеджера, имеем в виду его внутренний потенциал как человека, личностный и профессиональный рост. Это целый комплекс знаний, умений и навыков, необходимых для успешного выполнения управленческих функций. Также эффективная деятельность менеджера предусматривает раскрытие своих сильных личностных качеств и дальнейшее их использование с выгодой как для себя, так и предприятия, на котором он работает. К менеджеру предъявляют требования высокого уровня профессионализма и компетентности. Современный менеджер должен постоянно совершенствоваться. Способность к саморазвитию является одним из важнейших качеств эффективного менеджера. **Задачи исследования:** изучение теоретико-методических основ и обоснование научно-практических факторов формирования личности эффективного современного менеджера.

Методы исследования. Теоретической и методологической основой исследования являются фундаментальные и современные подходы психологии менеджмента, наработки теоретиков и практиков в области психологии менеджмента. Для достижения задач работы использовано совокупность методов и приемов научного познания. Метод логического обобщения применен для теоретического обоснования важности поставленной задачи. С помощью методологии системного анализа и синтеза проведено исследование подходов развития личности современного менеджера на предприятии. Методы теоретического обобщения, группирования и сравнения использованы для изучения составляющих элементов эффективного современного менеджера (Бондарчук, 2014).

Результат исследования. Формирование качеств, которые являются необходимыми для успешной деятельности, – это одно из обязательных условий работы менеджера над собой. В основе принятого решения находятся собственные ценности и мотивы менеджеров. Успешные менеджеры большей частью ориентированы не на собственные интересы, а на цели предприятия. Менеджер должен овладеть наукой и искусством управления самим собой, освоить приемы персонального менеджмента (самоменеджмента), что поможет руководителю эффективно организовывать свою собственную работу и работу своих подчиненных; избегать стрессовых ситуаций, повышать и сохранять высокую трудоспособность; достигать лучших результатов труда и получать удовольствие от выполняемой работы. Для того, чтобы оставаться конкурентоспособным в рыночной системе, менеджеры должны уметь быстро реагировать на изменения, поэтому в процессе формирования личности эффективного менеджера важную роль играет гибкость. Гибкость менеджера определяется взаимодействием трёх главных факторов, а именно его отношением к: 1) объективной реальности, т.е. внешней среде в целом; 2) к себе, как к эффективной самоорганизующейся системе, как к источнику внутренних ресурсов и средств; 3) своей направленности, целей, всего, что определяет его желание меняться. С точки зрения руководителя, гибкость значит: целеформирование (менеджер определяет любую цель позитивно и конструктивно), принятие решений (в любой ситуации есть несколько решений, каждое из которых ведет к результату). Таким образом, быть гибким значит принимать такую позицию, в которой желанные результаты создаются независимо от данной ситуации и ее сложности (Димченко, 2015).

Выводы. Важными факторами формирования личности современного менеджера на предприятии является его умение объективно оценивать себя и делать правильные шаги в своем саморазвитии. Формирование у менеджера эмоциональной, интеллектуальной и поведенческой гибкости обеспечит повышение управляемости конечными целями организации.

Ключевые слова: личность, менеджер, эффективность, саморазвитие, предприятие.

Литература

1. Кот, Г. М. (2019). Зарубіжний досвід дослідження особистісних якостей ефективного менеджера. Г.М. Кот, О. Ю. Пилипчук [Електронне джерело]. Режим доступу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/download/2119/2110>.
2. Бондарчук, О. І. (2014). Соціально-психологічні основи особистісного розвитку керівників: монографія. О. І. Бондарчук. Київ: Наук. світ.
3. Димченко, Н. С. (2015). Формування особистості менеджера як професійного керівника організації. Н.С. Димченко. Збірн. наук. праць Луцького нац.техніч. ун-ту. Сер. «Економіка та менеджмент». 9 (34), 1, с. 79–83.

VADOVAVIMAS IR LYDERYSTĖ ŠIAULIŲ REGIONO REKLAMOS AGENTŪROSE

Sologubas Simas

Vilniaus universitetas, Vilnius, Lietuva

Šiuolaikinėje reklamos paslaugų verslo aplinkoje stebima aktyvi kaita. Intensyvėjant technologiniams pokyčiams, stiprėjant konkurencijai, didėjant žmogiškojo kapitalo svarbai, reklamos agentūroms tampa vis sunkiau užimti ir išlaikyti norimą poziciją rinkoje. Joms tampa būtina reaguoti į ekonominės, socialinės, technologinės aplinkos veiksmus, o taip pat aktyvinti žmogiškojo kapitalo panaudojimą, vadybinį ugdymą. Vadybinis ugdymas turėtų apimti ir lyderystės ugdymą. Tai reiškia, kad vadovams svarbu ugdyti save kaip lyderius. Tai būtina sėkmingo vadovavimo kitiems sąlyga.

Vadovavimas ir lyderystė gana aktyviai tyrinėta tiek Lietuvos (Liukinevičienė, 2013; Minelgaitė, Vaičiukynaitė, 2017), tiek užsienio šalių (Ionescu, 2013; Spender, 2016; Schedlitzki ir kt., 2017) mokslinėje literatūroje. Ir nors gana aktyviai tyrinėta lyderystės ir vadovavimo samprata, modeliai, pasigendama aiškaus vadovavimo ir lyderystės skirtumų išgryninimo. O ir lyderystė reklamos agentūrose iki šiol analizuota minimaliai.

Straipsnyje keltas **tikslas** - atskleisti lyderystės ir vadovavimo bruožų raišką Šiaulių regiono reklamos agentūrose. Teorinė analizė parodė, kad lyderystė – tai lyderio ir jo sekėjų santykiai, pagrįsti įtaka ir skirti pokyčių įgyvendinimui, siekiant bendrų tikslų. Vadovavimas – tai vadovams būtinos žinios ir gebėjimai, reikalingi organizacijos tikslų įgyvendinimui, bendraminčių, darbuotojų darniai veiklai organizacijoje. Lyderystės ir vadovavimo bruožų analizė atskleidė, kad lyderis ir vadovas organizacijoje nebūtinai turi būti tas pats asmuo. Siekiant nustatyti, ar tai taikytina ir reklamos agentūrų atveju, atliktas empirinis tyrimas – reklamos agentūrų darbuotojų apklausa. Empirinio tyrimo rezultatai parodė, kad dauguma Šiaulių regiono reklamos agentūrų darbuotojų lyderį traktuoja kaip asmenį, kuris prisiima atsakomybę ir yra linkęs daryti kažką nauja, neapsiribodamas instrukcijomis, o pasinaudodamas turimu potencialu ir siekdamas geresnių veiklos rezultatų. Geresnių veiklos rezultatų siekimas akcentuotas ir mokslinėje literatūroje. Kaip nurodė I. Minelgaitė ir E. Vaičiukynaitė (2017), lyderystė yra svarbi organizacijos veiklos rezultatams. Tad empirinio tyrimo rezultatai dera su mokslinėje literatūroje pateiktomis išvalgomis. Šiaulių regiono reklamos agentūrų darbuotojai gana dažnai akcentavo ir kitą lyderio veiklos aspektą – darbuotojų skatinimą siekti bendrų tikslų. Pažymėtina ir lyderio įtaka darbuotojams, įgyvendinant pokyčius. Tirtu regiono reklamos agentūrose išvelgti skirtumai tarp lyderystės ir vadovavimo sąvokų. Empiriškai patvirtinta lyderio įtaka organizacijos sėkmei.

Atlikto empirinio tyrimo **rezultatai** negali būti laikomi universaliais. Rezultatai yra tinkami vadovavimo ir lyderystės tendencijų tirtoje reklamos paslaugų rinkoje Šiaulių regione nustatymui. Tyrimo rezultatų taikymui kituose paslaugų sektoriuose ar kituose regionuose tikslingi būtų papildomi tyrimai.

Raktiniai žodžiai: vadovavimas, lyderystė, pokyčių valdymas, žmogiškasis kapitalas, reklamos paslaugos.

Literatūra

1. Liukinevičienė, L. (2013). Lyderystė viešajame valdyme. *Viešasis valdymas: koncepcijos ir dimensijos. Mokslo studija*. Vilnius: BMK leidykla.
2. Schedlitzki, D., Edwards, G., While, G. (2017). Leadership, management and the Welsh language. *European Management Review*, 14, p. 19–31.
3. Spender, J. C. (2016). Some thoughts on „business leadership“. *Revue française de gestion*, 256, p. 57–69.
4. Ionescu, L. (2013). Leadership management in Romanian companies. *Valahian Journal of Economic Studies*, 4 (18), p. 49–56.
5. Minelgaitė, I., Vaičiukynaitė, E. (2017). Į sekėją orientuota lyderystė ir emocijos: tarpdisciplininė perspektyva. *Socialiniai tyrimai*, 40 (1), p. 38–46.

SPORTO ORGANIZACIJOS PASLAUGŲ KOKYBĖS VERTINIMAS: TEORINIS ASPEKTAS

Stanislovaitis Romanas, Jasinskas Edmundas

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Paslaugų kokybė ir ypač paslaugų kokybės vertinimas įgyja vis svarbesnę reikšmę tiek praktinėje vadyboje, tiek mokslinė prasmė (Hartwig, Billert, 2018). Literatūroje nėra vieningos paslaugų definicijos, tačiau patvirtinta, jog visas paslaugas sieja bendras pagrindas – tiekėjo ir kliento bendradarbiavimas siekiant abipusės gerovės (Peters, 2016). Moksliniuose tyrimuose pateikiamos įvairios paslaugų kokybės vertinimo skalės, atsižvelgiant į vertinimo tikslus, bei rekomendacijos praktiniam pritaikymui. Jaakkola ir kt. (2017) pastebėjo, jog didėja poreikis suskirstyti vertinimo modelius į kategorijas, atsižvelgiant į paslaugų rūšis.

Šiuolaikinėje didelės sporto paslaugų pasirinkimo įvairovės eroje, aukščiausios kokybės paslaugų teikimas yra gyvybiškai svarbus, kritinis veiksnys, lemiantis organizacijos išskirtinumą ir lyderystę (Farooq, 2018). Siekiant sėkmingos ir ilgalaikės sporto organizacijos veiklos, tikslinga atlikti kryptingą mokslinių tyrimų apžvalgą, kurioje atsispindėtų paslaugų kokybės vertinimas įvairiais aspektais. Tai leistų pasirinkti tinkamiausius modelius sporto organizacijos teikiamų paslaugų kokybės vertinimui.

Tezių tikslas – įvertinti sporto organizacijos paslaugų kokybę teoriniu aspektu.

Metodai: mokslinės literatūros apžvalga bei rezultatų analizė, siekiant išsiaiškinti, kokia yra teorinė paslaugų kokybės vertinimo samprata, svarbiausi aspektai bei specifiškumas vertinant paslaugų kokybę sporto organizacijose.

Rezultatų aptarimas. Esminis komponentas vertinant paslaugų kokybę yra kliento pasitenkinimas paslauga, tiesiogiai priklausantis nuo paties kliento lūkesčių (Danish, R. Q., 2018). Gali būti daug lygiaverčių modelių, tačiau paslaugas teikianti organizacija privalo išsiaiškinti, kokių paslaugų konkrečiu metu vartotojui trūksta, koks vartotojams priimtinausias paslaugos pateikimo būdas, svarbiausi reikalavimai personalui. Sporto organizacijos pasirinktas modelis turi apimti platų bei įvairiapusišką paslaugų kokybės vertinimo spektrą.

Išvados. Atlikus mokslinės literatūros apžvalgą atskleisti sporto organizacijų teikiamų paslaugų kokybės vertinimo aspektai pasaulyje ir Lietuvoje. Analizė teoriniu aspektu leidžia patobulinti sporto paslaugų kokybės vertinimo pritaikomumą praktikoje. Kiekvienai sporto organizacijai svarbus įvertinimas suteikiamų paslaugų tikslumo, operatyvumo, klientų saugumo, taip pat sporto organizacijos įvaizdžio bei sukurtos aplinkos aspektais. Tinkamiausi modeliai sporto organizacijų paslaugų kokybės įvertinimui yra SERVQUAL, SQAS ir QUESC. Gautos žinios suteikia galimybę kryptingai plėtoti verslui, atkreipiant dėmesį į klientų jautriausiai vertinamas teikiamų paslaugų kokybės spragas, tapti konkurencingais ar pranašesniais už konkurentus.

Raktiniai žodžiai: sporto organizacija, kokybė, paslauga, vartotojas.

Literatūra

1. Hartwig, K., Billert, M. S. (2018). Measuring Service Quality: A Systematic Literature Review. In: *European Conference on Information Systems (ECIS)*. Portsmouth, UK.
2. Peters, C. P., Maglio, R., Badinelli, R. R., Harmon, R. Maull, J. C. Spohrer, T. Tuunanen, S. L. Vargo, J. J. Welser, H. Demirkan and others (2016). Emerging Digital Frontiers for Service Innovation. *Communications of the Association for Information Systems (CAIS)* 39 (1), 8, p. 136–149.
3. Jaakkola, E., Meiren, T., Witell, L., Edvardsson, B., Schäafer, A., Reynoso, J., Sebastiani, R. & Weitlaner, D. (2017). Does one size fit all? New service development across different types of services. *Journal of Service Management*, 28 (2), p. 329–347.
4. Farooq, S., Salam, M., Alain, F., Jaafar, N. (2018). Impact of Service Quality on Customer Satisfaction in Malaysia Airlines: A PLS-SEM Approach. *Journal of Air Transport Management*, 67, p. 169–180.
5. Danish, R.Q., Humayon, A., Iqbal, H., Raza, S., Shahid J. (2018). The impact of service quality and service value on customer satisfaction through customer bonding: evidence from telecommunication sector. *European Online Journal of Natural and Social Sciences: Proceedings* 7 (1), p. 40–47.

SURVIVAL OF THE FITTEST: CONSIDERING THE COMPATIBILITY OF CULTURAL CONTEXTS IN EDUCATIONAL BORROWING

Sukackė Vilma

Kaunas University of Technology, Kaunas, Lithuania

Context. It can be suggested that the majority of processes that occur in the present day society are inseparable from technology. Rapid technological advancement has sped up globalization, which in turn among many other outcomes resulted in the mobility and spread of individuals, practices, and ideas. Such processes of diffusion are especially visible in the field of education. As some scholars note, it is now easier than ever for policy-makers to compare the results of various tests (e.g., PISA) that are conducted on a large scale, comparing the performance of students in multiple countries. As a result, by expecting to easily solve the issues that are present in specific educational systems, policy-makers advise to implement whatever is deemed to be effective in the educational system of the country whose students showed the best performance in whatever testing that was carried out. However, there are various challenges associated with such educational borrowing. First and foremost, it is highly likely that the object, which is being borrowed, becomes an innovation to various stakeholders involved. Innovation adoption is a complex process that requires specific conditions as well as specific mindsets of the implementers. One of the most widely used frameworks for investigating such processes is Rogers' Diffusion of Innovation Theory, which despite being developed in 1962 is still arguably the most commonly used model. In the framework, Rogers distinguishes different types of people according to their willingness to adopt innovation. In addition, according to Rogers (2003), "[a]dopting and integrating emerging technologies throughout the teaching and learning environment relies on the successful diffusion of the innovations, and that diffusion depends on acceptance of change". This area, especially when it comes to adoption of innovative technology has also attracted the attention of scholars interested in predicting behavior of consumers. One of the initial stages of technology adoption is its acceptance, which is the most widely measured by using some modification of Technology Acceptance Model that was proposed by Davis (1986). One can argue that when specific learning objects are developed, they are usually rooted in and adapted to a specific context. Moreover, if they are effective in one context, it does not mean that they will achieve the same outcome in another context without any adaptation. Scholars acknowledge and stress that policy-makers do not always address the differences between culture, traditions, and religion that might shape the way that the individuals in the specific context are used to teach and learn. To avoid failures in solving the issues or improving the practices of one educational context by introducing educational borrowing, it is highly advised to adapt rather than adopt the objects so they become compatible with the target cultural contexts. **Relevance.** In their practices, educators constantly adapt curriculum. However, scholars acknowledge that there is a lack of understanding how such practices are performed (Dietiker, Males, Amador, and Earnest, 2018). From a practical standpoint, there is also a lack of guidelines on how to implement innovative practices, which results in such circumstances as (not) innovative practices that differ on a variety of levels, including personal, professional, organizational, national, international, and global. There is a diversity of scientific fields that address the impact of different layers of culture on various processes, including education, but there is no single taxonomy that can be applied to the context of educational borrowing and the stages that lead to its adoption (e.g. acceptance and adaptation).

Purpose. To address the existing limitations of the different layers of culture being addressed in adapting educational borrowing, the suggested presentation aims to discuss the potentially most suitable taxonomies of personal, organizational, and national culture that can be applied in addressing adaptation of educational borrowing from one context to another. The **objectives** of the presentation are the following: (i) to explain the concept and process of educational borrowing, (ii) to discuss the different relevant levels of culture in the theoretical aspect, (iii) to discuss the advantages and disadvantages of different taxonomies of culture, and (iv) to present the challenges that are brought by incompatibility of cultures in the context of educational borrowing, as indicated by scholarly output. To achieve the aforementioned aims, when preparing the presentation, scientific literature analysis and synthesis was performed as the key **methodology** of data source. **Results and conclusions.** The suggested presentation will propose the taxonomies of different layers of culture that can be relevant to doing research on adaptation of educational borrowing.

Keywords: Educational borrowing, innovation in education, cultural context

References

1. Chapman, S., Wright, P., Pascoe, R. (2018). Arts curriculum implementation: "Adopt and adapt" as policy translation. *Arts Education Policy Review*, 119 (1), p. 12–24.
2. Dietiker, L., Males, L. M., Amador, J. M., Earnest, D. (2018). Curricular noticing: A framework to describe teachers' interactions with curriculum materials. *Journal for Research in Mathematics Education*, 49 (5), p. 521–532.
3. Harris, A., Jones, M. (2018). Why context matters: a comparative perspective on education reform and policy implementation. *Educational Research for Policy and Practice*, 17 (3), p. 195–207.
4. Romanowski, M. H., Alkhateeb, H., Nasser, R. (2018). Policy borrowing in the gulf cooperation council countries: Cultural scripts and epistemological conflicts. *International Journal of Educational Development*, 60, p. 19–24.
5. Stec, M., Bauer, M., Hopgood, D., Beery, T. (2018). Adaptation to a curriculum delivered via iPad: The challenge of being early adopters. *Technology, Knowledge and Learning*, 23 (1), p. 109–127.

LYDERYSTĖ SPORTO ORGANIZACIJOJE IR LOJALUMAS: LIETUVOS IR LENKIJOS SPORTO KLUBŲ LYGINAMOJI ANALIZĖ

Svarytė Laura, Staškevičiūtė-Butienė Inga

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Nuolat auganti konkurencija verčia didinti veiklos efektyvumą. Šių dienų aktualijos rodo, kad didėjanti konkurencija rinkoje neaplenkia ir sporto nišos. Sporto įstaigų vadovai norėdami išlaikyti aukštas vadovaujama įstaigų pozicijas privalo daugiau dėmesio skirti lyderystės ugdymui, žmogiškiesiems ištekliams, bei vadovavimo klausimams (Indriūnienė ir kt., 2016; Robinson, Neubert & Miller, 2018). Įstaigų darbuotojai svariai prisideda didinant organizacijos konkurencinį pranašumą, todėl labai svarbu kas ir kaip jiems vadovauja.

Mokslininkai įrodė, kad tokios savybės, kaip gebėjimas kitus įtikinti sėkme, norimo rezultato išsireikalavimas bei mokėjimas tinkamai drąsinti kolegas yra būtinos organizacijos lyderiui. Minėtas savybes puoselėjantis vadovas, tai lyderis, kuris atkakliai įgyvendina savo tikslus ir idėjas, atpažįsta savo bei kitų žmonių emocijas, apibrėžia pagrindinius organizacijos tikslus, atitinkančius ateities viziją, prisiima atsakomybę už įvykdytus pokyčius, sprendimų priėmimą, riziką, išlaiko nešališką ir objektyvų elgesį bei tarpininkauja konfliktinėse situacijose (Chen & Mason, 2018).

Tyrimo tikslas – nustatyti x sporto klubų lyderystės ir žaidėjų kaitos tarpusavio ryšį.

Hipotezė – manoma, kad transakcinė lyderystė didina žaidėjų kaitą sporto organizacijoje.

Tyrimo metodai ir organizavimas. Tyrime buvo naudotas kiekybinio tyrimo **metodas**. Anketavimui pasirinkta tikslinė grupė – tai apklaustų klubų vadovų personalas (žaidėjos) ir patys vadovai. Anketą sudaro 24 klausimai įvertinantys vadovo lyderystę, 12 klausimų vertino transakcinės lyderystės tipą, 12 transformacinės lyderystės tipą. Prieš apklausiant komandų žaidėjas ir vadovus, anketa buvo praktiškai patikrinta, atliktas bandomasis tyrimas – buvo pateiktos 6 anketos, po tris žaidėjoms ir vadovams. Šio bandymo metu patikrinamas anketos turinys, ar klausimai aiškiai ir suprantami parašyti, atsakymų supratingumas, nuoseklumas, pateiktų atsakymų išsamumas. Bandymasis anketos tyrimas reikalingas, nes jo metu galima identifikuoti klaidas, o tinkamai sudaryta anketa skatina respondento norą bendradarbiauti, kuo teisingiau atsakinėti. Klausimą sudarė Radvilė Bumbulytė (2012). Transformacinio ir transakcinio lyderystės klausimyno skalių vidinius nuoseklumus nustatyti skaičiuotas Cronbacho alfa koeficientas (transformacinio Cronbacho alfa – 0,92, transakcinio – 0,89). Tyrime dalyvavo 39 respondentai iš jų 9 vadovai ir 30 žaidėjų. Visos apklaustos 30 žaidėjos yra moterys, jų pasiskirstymas pagal amžių: 16 žaidėjų iki 25 metų amžiaus (iš jų 12 žaidžia Lietuvoje ir 4 Lenkijoje), bei 14 žaidėjų 26 - 35 metų (iš jų 3 žaidžia Lietuvoje ir 11 Lenkijoje). Pasiskirstymas pagal išsilavinimą: 12 žaidėjų yra baigę tik vidurinę (iš jų 10 žaidžia Lietuvoje ir 2 Lenkijoje); 3 žaidėjos turi profesinį išsilavinimą (visos žaidžia Lenkijoje); 5 žaidėjos įgijusios aukštesniojo mokslo išsilavinimą (visos žaidžia Lenkijoje) ir 10 žaidėjų įgijusios aukštąjį išsilavinimą (iš jų 5 žaidžia Lietuvoje ir 5 Lenkijoje).

Rezultatai. Vertinant Lietuvoje esančio sporto klubo vadovų lyderystę, buvo nustatyta, kad vadovai ir žaidėjai panašiai vertina esamą lyderystės tipą: transformacinė lyderystė (atitinkamai 3,4 ir 3,2 balo), transakcinė lyderystė (atitinkamai 2 ir 1,9 balo). Tyrimo rezultatai atskleidė, kad Lietuvos sporto klubo vadovams yra būdingesnis transformacinio lyderio tipas. Vertinant Lenkijoje esančio sporto klubo vadovų lyderystę, buvo nustatyta, kad vadovai ir žaidėjai skirtingai vertina esamą lyderystės tipą: transformacinė lyderystė (atitinkamai 2,5 ir 1,7 balo), transakcinė lyderystė (atitinkamai 1,7 ir 3,3 balo). Tyrimo rezultatai atskleidė, kad Lenkijos sporto klubo vadovams yra būdingesnis transakcinio lyderio tipas. Priežastinio ryšio analizės metu buvo nustatyta, kad žaidėjų kaita yra tampriausiai susijusi su vadovų gebėjimu suburti žaidėjus pokyčiams (koef. 0,91), gebėjimu vesti pokyčių keliu (koef. 0,91).

Išvada. Gauti koreliaciniai ryšiai leidžia daryti prielaidą, kad transakcinės lyderystės vadovai skatina žaidėjų kaitą, o transformacinės lyderystės vadovavimas žaidėjų kaitos tikimybę mažina. Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad iškelta hipotezė, kad transakcinė lyderystė didina kaitą sporto organizacijoje pasitvirtino.

Raktiniai žodžiai: transakcinė lyderystė, transformacinė lyderystė, sporto organizacija, lojalumas.

Literatūra

1. Chen, Ch. & Mason, D. S. (2018). A Postcolonial Reading of Representations of Non-Western Leadership in Sport Management Studies. *Journal of Sport Management*, 32 (2) p. 150–169.
2. Indriūnienė, V., Pilkauskaitė – Velickienė R., Emeljanovas A., Tilindienė, I. (2016). Trumpalaikio į sprendimus sutelkto ugdomojo vadovavimo veiksmingumas skatinant lyderystę ir darbuotojų motyvaciją. *Transformations in Business & Economics*, 15(2B), p. 660–671.
3. Robinson, G. M., Neubert, M. J., Miller, G. (2018). Servant Leadership in Sport: A Review, Synthesis, and Applications for Sport Management Classrooms. *Sport Management Education Journal*, 12 (1), p. 39–56.

LAIKO PASKIRSTYMO DARBUI IR ASMENINIAM GYVENIMUI YPATYBĖS PAGAL ASMENS TIPUS LIETUVOJE

Tauraitė Viktorija

Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas, Lietuva

Tyrimo aktualumas. Laikas – ribotas ekonominis išteklius, kurį svarbu ne tik kontroliuoti, bet ir racionaliai paskirstyti tarp darbo ir asmeninio gyvenimo. Siekiant suderinti darbą ir asmeninį gyvenimą, gali būti susiduriama su darbo-asmeninio gyvenimo konfliktu, bei jo neigiamomis pasekmėmis tiek darbui, tiek asmeniniam gyvenimui. Laiko paskirstymo skirtumams gali turėti įtakos asmens preferencijų skirtumai. Taigi aktualu nagrinėti laiko paskirstymą tarp užimtų gyventojų, identifikuojant pagrindines ypatybes tarp skirtingų asmens tipų Lietuvoje.

Tyrimo tikslas – išanalizavus pagrindinius laiko paskirstymo teorinius principus, išsiaiškinti užimtų gyventojų Lietuvoje laiko paskirstymo turinį darbui ir asmeniniam gyvenimui pagal skirtingus asmens tipus.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė; lyginamoji analizė; statistinių duomenų analizė; atvejo analizė; anketinė apklausa; laiko dienoraštis.

Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas. Darbo-laisvalaikio modelis apibūdina darbo pasiūlos dalyvių elgseną, kai individo laikas skiriamas dviem pagrindinėms sritims: darbui ir laisvalaikiui, kai laisvalaikis suprantamas plačiąja prasme ir apibūdinamas, kaip neapmokamam darbui skirtas laikas, įskaitant ir įvairias laisvalaikio formas. Tyrime išskiriami trys pagrindiniai asmenų tipai: (1) asmenys, pirmenybę skiriantys asmeniniam gyvenimui; (2) asmenys, siekiantys suderinti darbą ir asmeninį gyvenimą; (3) asmenys, pirmenybę skiriantys darbui (darboholikai). Laiko paskirstymo tyrimų trūkumas sąlygojo atlikti šį tyrimą, kuriame pagrindinis dėmesys yra skiriamas laiko paskirstymo darbui ir asmeniniam gyvenimui ypatybėms pagal asmens tipus Lietuvoje. Laiko dienoraščio duomenimis, nustatytas užimtų gyventojų Lietuvoje laiko paskirstymo turinys bendrai ir pagal asmens tipus. Identifikuoti pagrindiniai skirtumai ir panašumai. Taip pat patikrinta hipotezė apie tai, ar darboholikai uždirba santykinai didesnę mėnesio neto darbo užmokestį nei asmenys, siekiantys suderinti darbą ir asmeninį gyvenimą.

Išvados. Atlikus mokslinės literatūros analizę, išsiaiškinta, kad darbo-laisvalaikio (asmeninio gyvenimo) modelis apibūdina darbo pasiūlos dalyvių elgseną. Ankstesnių mokslinių tyrimų apžvalga parodė, kad laiko paskirstymo tyrimai yra aktualūs, naudingi ir informatyvūs. Apibendrinant empirinio tyrimo rezultatus, galima teigti, kad egzistuoja racionalūs skirtumai laiko paskirstymo srityje pagal asmens tipus.

Raktiniai žodžiai: darbo-laisvalaikio modelis; darbui skiriamas laikas; asmeniniam gyvenimui skiriamas laikas; laiko paskirstymas; asmens tipai.

Literatūra

1. Douglas, E. J., Morris, R. J. (2006). Workaholic, or just hard worker? *Career Development International*, 11 (5), p. 394–417.
2. Fortin, B., Jacquemet, N., Shearer, B. (2010). Labour Supply, Work Effort and Contract Choice: Theory and Evidence on Physicians. *IZA Discussion Papers*, 5188, p. 1–39.
3. Gatapia, S. C. M., Dorado, R. A. (2016). Employment Decision of Female Spouses of Filipino Overseas Contract Workers. *Journal of Economics, Management & Agricultural Development*. 2 (1), p. 103–115.
4. Hurst, E. (2015). Measuring time use in household surveys. *Journal Of Economic & Social Measurement*, 40 (1–4), p. 177–196.
5. Merz, J. (2009). Time Use and Time Budgets: Improvements, Future Challenges and Recommendations. *IZA Discussion Papers*, 4358, p. 1–28.

SOCIALINIAI KŪNO KULTŪROS IR SPORTO ASPEKTAI. TRENIRAVIMO TECHNOLOGIJOS KŪNO KULTŪROS MOKYTOJŲ SVEIKATA IR SAVIJAUTA

Totulis Tomas

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Tyrimo tikslas: Išanalizuoti sveikatos ir savijautos veiksnių vertinimą kūno kultūros mokytojų požiūriu.

Darbo metodai ir organizavimas: kiekybiniam tyrimui 2019 metais atlikti buvo vykdoma anketinė apklausa, mokslinės literatūros analizė, tyrimo duomenys apskaičiuoti statistinės analizės metodais.

Rezultatų aptarimas: Nustatyta, kad 36 proc. respondentų savo sveikatą vertina labai palankiai, tačiau net 24 proc. apklaustųjų nurodo, kad savo sveikatą vertina kaip blogą. Rezultatai pagal lytį pasiskirstė panašiai, nes tiek vyrų (33 proc.) tiek moterų (36 proc.) savo sveikatą dažniausiai vertina kaip labai gerą. Emocines sveikatos vertinimas yra labai skirtingas. Teiginiui: ar dažnai per praėjusį mėnesį jautėtės nepajėgsiantys įveikti daugybės užgriuvusių problemų ir reikalų daugiausia (34 proc.) respondentų (moters 32 proc., yra 35 proc.) pasirinko vertinimą – dažnai ir net 29 proc. apklaustųjų nurodė, kad labai dažnai. 28 proc. teigimu su šiomis problemomis susidūrė retai, ir tik 9 proc. apklaustųjų teigė, kad niekada. Taigi, respondentų atsakymai rodo, kad emocinė sveikata vertinama ne visada palankiai. Moterys palankiau vertina savo mitybos įpročius, kas leidžia teigti, jog jos atsakingiau žiūri į mitybą ir maitinimąsi. 3,3 proc. moterų suvokia, kad jų mitybos įpročiai yra blogi, tačiau vyrai taip nemano, jų (50 proc.) daugiau nei moterų (41,9 proc.) savo mitybos įpročius vertina kaip patenkinamus. Vyrai daugiau dėmesio skiria laisvalaikio sportavimui ir aktyviam mankštinimuisi vyrai, nes jų atsakymų pateikta daugiau nei moterų pozicijoje, kad sportuoja kasdien 4 – 6 kartus per savaitę (32 proc. ir 28 proc.). Taip pat vyrai dažniau nei moterys sportuoja 2 – 3 kartus per savaitę (26 proc. ir 24 proc.) bei kartą per savaitę (32 proc. ir 30 proc.), kas parodo, jog vyrai daugiau turi galimybių ir noro aktyviai sportuoti nuolat.

Išvados:

1. Kūno kultūros mokytojų savęs vertinimas yra išreikštas daugeliu įvardintų klausimuose kriterijų, kas leidžia daryti prielaidą, kad kūno kultūros mokytojai pasitiki savimi, vertina savo darbo rezultatus ir veiklą. Statistinis reikšmingumas tarp lyčių mitybos įpročių nėra stebimas, kadangi p yra 0,266.
2. Tik pusė kūno kultūros mokytojų akcentuoja palankią ir sveiką mitybą. Statistiškai reikšmingas yra tik ekologiškos žaliavos ir maisto produktų pasirinkimas, nes p yra 0,048. Kitiems maisto produktams statistinis reikšmingumas nestebimas, nes vaisių ir daržovių vartojimo p yra 0,396, maisto produktų derinimo p yra 0,791, natūraliomis sąlygomis gaminamo maisto p yra 0,352, o maisto produktų be GMO vartojimo p yra 0,511.

Raktiniai žodžiai: sveikata, savijauta, mokytojas, mitybos įpročiai

Literatūra

1. Alifanovienė, D., Gerulaitis, D., Kepalaitė, A. ir kt. (2017). Ugdymo specialistų profesinio streso įveikos strategijų analizė. *Specialusis ugdymas*, 2 (37), p. 11–24.
2. Barauskas, M., Stukas, R., Jablonskienė, V. ir kt. (2018). Didelio meistriškumo sportininkų ir sporto trenerių ekologiškų maisto produktų vartojimas Lietuvoje. *Sporto mokslas*, 3–4 (93–94), p. 69–78.
3. Barauskas, M., Stukas, R., Jablonskienė, V. ir kt. (2018). Lietuvos didelio meistriškumo sportininkų mitybos įpročiai. *Sporto mokslas*, 3–4 (93–94), p. 79–86.
4. Česnavičienė, J., Gudžinskienė, V. (2014). Mokytojų, kaip sveikatos ugdytojų vaidmuo ir jų patirtys įgyvendinant integruotąjį sveikatos ugdymą. *Andragogika*, 1 (5), p. 27–43.
5. Evans, J. (2017). Physical Educations, Sport and Schooling. *Studies in the Sociology of Physical Education*. Prieiga per internetą: <https://www.taylorfrancis.com/books/9781315410883>

SPORTO EKONOMINIS INDĖLIS ŠALIES EKONOMIKAI

Vaidotas Artūras, Jasinskas Edmundas

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Pasak Jason (2015) sportas yra neatsiejama žmonijos ir visuomenės dalis, tuo pačiu tai yra ir dalis mūsų ekonomikos. Nors ekonominis sporto poveikis yra ankstyvoje vystymosi stadijoje, tačiau jis sparčiai auga. Kaip savo darbe atskleidžia Salgado (2017), atlikto tyrimo metu sporto ekonominė nauda pastebimai didėti pradėjo 2000 metais ir pasiekė aukščiausią lygį 2008–2013 metais.

Darbo tikslas – nustatyti sporto ekonominį indėlį šalies ekonomikai

Tyrimo metodai – Mokslinės literatūros analizė.

Rezultatai. Gauti rezultatai parodė, kad sportas ne veltui gali būti laikomas ekonomikos šaka, nes jis kuria pridėtinę vertę tiek surenkant mokesčius, tiek sutaupant išlaidas sveikatos priežiūrai sportuojančių ir į aktyvų gyvenimą įsitraukiančių žmonių dėka. Sportas turi reikšmės ir kitiems ekonomikos sektoriams tokiems kaip turizmas, maitinimas, švietimas bei bendrai šalies ekonomikai. 2010 metais Anglijoje sportas pateko tarp 15 geriausių ekonomikos šakų, nes pridėtinė vertė siekė 20,3 mlrd. svarų sterlingų - 1,9% viso Anglijos BVP ir atlikti skaičiavimai parodė, kad su sportu susijusi veikla sukuria 2,3 proc. visų darbo vietų (Sport England, 2013). Ir Europos Sąjungoje sportas yra labai svarbus ekonomikos sektorius, kuris sudaro 1,76 % ES bendrosios pridėtinės vertės ir kurio dalis valstybių narių ekonomikoje yra palyginama su žemės ūkiu, miškininkystės ir žuvininkystės bendra dalimi. Be šio tiesioginio poveikio, 1,22 % ES bendrosios pridėtinės vertės dalis susidaro netiesiogiai dėl didinamojo poveikio. Darbo rinkoje su sportu susijusio užimtumo dalis sudaro 2,12 % viso užimtumo ES. Lietuva pagal ekonominius rodiklius gerokai atsilieka nuo ES vidurkio, bendra pridėtinė vertė 2014 m. sudarė tik 0,7 proc. ir su sportu susijusioje veikloje dirbo 1,2 proc. Lietuvos gyventojų.² Sporto sektoriaus ekonominiam poveikiui įvertinti nuo 2010 metų pradėta rengti palydovinė sporto sąskaita. Nors pagal paskutinius šios sąskaitos duomenis matome, kad Lietuvoje sporto sektoriaus sukuriama pridėtinė vertė bei gyventojų užimtumas šioje srityje auga, tačiau vis dar gerokai atsiliekame nuo Europos sąjungos vidurkio. Jei vystysime ir skatinsim šia ekonominę veiklos sritį nemažiau kaip iki šiol yra galimybė, kad pasieksime bendrą Europos sąjungos vidurkį.

Raktiniai žodžiai: sportas, ekonomika, sporto ekonomika.

Literatūra

1. Economic value of sport in England. (2013). Source: DCMS (2013), Meta-Evaluation of the impacts and legacy of the London 2012 Olympic Games and Paralympic Games, London: DCMS. Prieiga internetu: <https://www.sportengland.org/media/3465/economic-value-of-sport.pdf> [žiūrėta 2019-04-15].
2. Tarybos ir Taryboje posėdžiavusių valstybių narių vyriausybės atstovų išvadų dėl sporto kaip inovacijų ir ekonomikos augimą skatinančio veiksnio projektas (2014). Europos Sąjungos Tarybos nutarimas. Briuselis. Prieiga internetu: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=LT&f=ST%2014954%202014%20INIT> [žiūrėta: 2019-04-15].
3. Potts, J., Stuart, t. (2015). New economics of sports. Prieiga internete: https://www.researchgate.net/publication/286153999_New_economics_of_sports [žiūrėta 2019-04-02].
4. Salgado-Barandela, J., Barajas, A., Sánchez-Fernández, P. (2017). Economic Impact of Sport: Topic of Growing Interest for the Scientific Literature. *Revista Internacional de Medicina y Ciencias de la Actividad Física y el Deporte*, 68 (17), 729–755.

SPORTO GINČAI IR JŲ SPRENDIMO BŪDAI: KOKIOS YRA ŠIŲ DIENŲ TENDENCIJOS?

Valančienė Dovilė

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Aktualumas ir naujumas. Šiuolaikiniame pasaulyje sportas vis labiau užima reikšmingą ekonomikos dalį visame pasaulyje, neišvengiamai kasdien šioje srityje kyla daugybė ginčų: tiek dėl sportinės veiklos sutarčių įvairiausių aspektų, tiek dėl įvairiausių teisės aktų pažeidimų. Sportas dažnai paliečia tiek žiūrovų, tiek atletų, tiek įvairių organizacijų interesus. Ir šie konfliktai yra visiškai neišvengiami, todėl reikėtų ieškoti vis efektyvesnių jų sprendimų būdų (Sandu, 2015). Ginčų veiksmingas sprendimas ir nuolatinis siekis supaprastinti šį procesą ne tik apgina konfliktuojančių šalių teises, bet taip pat skatina ir sporto rinkos vystymąsi, o tai naudinga ne tik sportininkams, organizacijoms, bet ir visai visuomenei (Nafziger, 2002). Sporto ginčų srityje – kreipimasis į bendrosios kompetencijos teismą tampa vis retesniu reiškiniumi. Dažniausiai pirmoji institucija, kuri nagrinėja sporto ginčus tampa atitinkamos sporto šakos federacija, vėliau ginčas paprastai nagrinėjamas nacionaliniuose arba tarptautiniuose arbitražuose. Reiktų pastebėti, kad vis labiau populiarėja alternatyvūs sporto ginčų sprendimo būdai, pavyzdžiui, taikinimas, mediacija, mini teismas, neutralus vertinimas, eksperto vertinimas, „med-arb“ (Blackshaw, 2002). Šie alternatyvūs būdai vis labiau suteikia galimybę sporto ginčus išspręsti taikesniu būdu, siekiant išlaikyti geresnius santykius tarp ginčo šalių.

Tyrimo tikslas – apžvelgti sporto ginčų sprendimų būdus, išsiaiškinant pagrindines šių dienų tendencijas.

Tyrimo metodai: sisteminė, kritinė, lyginamoji mokslinės literatūros ir teisės aktų analizė.

Išvados: Sporto ginčų srityje vis labiau pastebima tendencija, kad šiuos ginčus vis mažiau nagrinėja bendrosios kompetencijos teismai, o tai yra ne tik palanki situacija sporto teisės tobulėjimui, bet ir alternatyvių sporto ginčų sprendimo būdų populiarėjimui. Tendencijos rodo, kad vienas iš populiariausių alternatyvių ginčų sprendimo būdų sporto srityje yra mediacija. Taip prisidedama prie siekio išsaugoti taikesnius santykius ir prisidėti prie sporto rinkos vystymosi.

Raktiniai žodžiai: sporto ginčai, alternatyvūs sporto ginčų sprendimo būdai, mediacija, sporto rinka.

Literatūra

1. Blackshaw, I. (2002). *Mediating Sports Disputes: National and International Perspectives*. T.M.C. Asser Press, the Hague, the Netherlands.
2. Nafziger, J. A. R. (2002) *Dispute Resolution in the Arena of International Sports Competition*. *The American Journal of Comparative Law*, 50.
3. Sandu, C. (2015). *ADR in Sport Disputes: Should Mediation be Used over Arbitration?* *Conflict Studies Quarterly*, 11.

LYGINAMOJI IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ GRUPĖS FIZINIO PAJĖGUMO ANALIZĖ

Volungevičius Ignas

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Tyrimo tikslas – nustatyti ir palyginti sportuojančių ir nesportuojančių ikimokyklinio amžiaus (5–6 m.) vaikų fizinį pajėgumą.

Tyrimo metodai: literatūros šaltinių analizė, testavimas. Tyrimo rezultatams apdoroti buvo taikoma statistinė analizė.

Tyrimo organizavimas. Tyrimas buvo atliekamas 2018–2019 m. (lapkričio–vasario mėn.) Kaune. Tyrimas buvo atliktas laikantis bioetikos principų. Informacija apie tyrimą, tyrimo eigą, testavimą, tyrimo naudą ir tikslą bei informuoto asmens sutikimo forma buvo išdalintos viename iš vaikų sporto centrų bei dviejuose pasirinktuose Kauno miesto darželiuose. Sutikimo formą tėvai/globėjai patvirtino raštu. Tėvai ir globėjai buvo įspėti, kad jokie asmeniniai vaiko/globotinio duomenys nebus viešinami. Sutikimo formoje buvo parašyta, kad bet kuriuo metu, neįvardindami priežasties, tėvai/globėjai galėjo neleisti savo vaiko/globotinio dalyvauti tyrime ir tuo pačiu sunaikinti visus vaiką liečiančius duomenis. Be to, vaikas bet kuriuo metu turėjo teisę savanoriškai pasitraukti iš tyrimo. Tyrimui atlikti gautas Lietuvos sporto universiteto socialinių tyrimų etikos priežiūros komiteto leidimas Nr. 12424.

Tyrimo laikas ir vieta, gavus tiriamųjų tėvų ir globėjų sutikimą, buvo iš anksto suderinta su įstaigų administracija. Tyrime dalyvavo 100 ikimokyklinio amžiaus vaikų (50 sportuojančių ir 50 nesportuojančių).

Ikimokyklinio amžiaus vaikų fiziniam pajėgumui įvertinti buvo atlikti 4 testai. Fizinio pajėgumo testai buvo pasirinkti atsižvelgiant į mokslinę literatūrą. Tiriamieji buvo testuojami pirmoje dienos pusėje apie 2–3 val. Antropometriniai matavimai atlikti prieš fizinius bandymus. Atlikdami testus, vaikai lavino kojų, rankų raumenų jėgą, vikrumą ir greitumą. Testų atlikimo metu visuomet dalyvavo ir tyrimo organizatorius, kuris buvo pasiruošęs padėti tyrimo dalyviams.

Aptarimas. Atsižvelgiant į tyrimo rezultatus galima teigti, kad fiziškai aktyvūs vaikai yra žymiai fiziškai pajėgesni nei tie vaikai, kurie yra mažiau fiziškai aktyvūs. Todėl gerėjant vaikų fiziniam išsivystymui, šiuo atžvilgiu didėja ir vaikų fizinis pajėgumas.

Išvados.

1. Atlikus tyrimą nustatyta, kad sportuojančių ir nesportuojančių ikimokyklinio amžiaus vaikų KMI reikšmingai nesiskyrė.
2. Išaiškėjo, kad sportuojančių ikimokyklinio amžiaus vaikų atskiros fizinės ypatybės (staigioji jėga, kojų raumenų jėga, koordinacija, vikrumas, greitis ir rankų raumenų jėga) yra geresnės nei nesportuojančių ikimokyklinio amžiaus vaikų.
3. Nustatyta, kad sportuojančių berniukų ir sportuojančių ikimokyklinio amžiaus mergaičių fizinio pajėgumo testų rezultatai yra geresni nei nesportuojančių ikimokyklinio amžiaus berniukų ir mergaičių.

Raktiniai žodžiai: ikimokyklinio amžiaus vaikai, fizinis pajėgumas.

Literatūra

1. Fjørtoft, I., Pedersen, A. V., Sigmundsson, H., & Vereijken, B. (2011). Measuring physical fitness in children who are 5 to 12 years old with a test battery that is functional and easy to administer. *Physical Therapy*, 91 (7), p. 1087-1095.
2. Pongcharoen, T., Judprasong, K., Jitgarmkusol, S., Kriengsinyos, W., & Winichagoon, P. (2017). Body mass index is associated with fat mass in normal, overweight/obese, and stunted preschool children in central Thailand. *Asia Pacific Journal of Clinical Nutrition*, 26 (4), p. 686–691.
4. Schwartz, R. S., Kraus, S. M., Schwartz, J. G., Wickstrom, K. K., Peichel, G., Garberich, R. F., & O'Keefe, J. H. (2014). Increased coronary artery plaque volume among male marathon runners. *Missouri Medicine*, 111 (2), p. 89–94.
5. Wild, J. A., Dekker, M., Middelkoop B. J.C. (2018). BMI-for-age in South Asian children of 0-20 years in the Netherlands: secular changes and misclassification by WHO growth references. *US National Library of Medicine National*, 45 (2), p. 16–122.

ТРАНСФОРМАЦИОННЫЙ ТУРИЗМ: ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ И ПРОДВИЖЕНИЯ РЕТРИТ-ПУТЕШЕСТВИЙ В ЛАТВИИ

Вознюка Екатерина, Грота Юлия

Балтийская Международная академия, Рига, Латвия

Актуальность темы исследования. В современном мире ряд тенденций, характеризующих развитие общества, трансформацию экономики, определяет создание новых продуктов. Отраслевая конвергенция – одна из таких тенденций, которая позволяет разрабатывать новые предложения на стыке отраслей, в большей степени отвечающие запросам потребителей и с более высокой эффективностью.

Ретрит можно назвать результатом слияния нескольких видов туризма. Ретрит путешествия образовались на базе рекреационного и оздоровительного туризма, религиозного и духовного, а также с дополнением других элементов, которые могут иметь отношение к хобби-туризму, экотуризму, образовательному и другим. Забота о здоровье, повышение жизненной активности стали неотъемлемой частью современной системы ценностей, вошло в моду гармоничное развитие личности и духовное обогащение. Разработка туристических предложений, соответствующих этим и другим запросам потребителей, становится актуальным направлением для развития туристической индустрии.

Проблемная ситуация. В основном на данный момент ретрит ассоциируется с выездом в страны Азии, сочетанием уединённого отдыха с духовными практиками и некоторыми физическими/интеллектуальными активностями. В то же время отдых по принципам ретрит путешествий – это одно из перспективных направлений для развития внутреннего туризма. Так, Латвия как нельзя лучше может обеспечить такие необходимые условия для ретрит путешествий, как отдых от городской суеты, в окружении природы, вдали от большого скопления людей.

Цель исследования заключается в определении основных характеристик ретрит путешествий, принципов их организации и продвижения как внутреннего туризма в Латвии.

Методы исследования. Для достижения цели в процессе исследования использован информативно-целевой анализ теоретической литературы и публикаций по теме исследования и сопутствующим направлениям, качественный контент-анализ интернет-ресурсов, в том числе сайтов и рекламных материалов, содержащих предложения ретрит путешествий.

Результаты исследования. Термин «ретрит» происходит от английского слова «retreat» – «уединение». Главные особенности ретрит путешествий: уединённое месторасположение (в горах, лесной зоне, на берегу озера, моря); семинары, тренинги, мастер-классы; отсутствие телевизора или интернет телекоммуникаций; лёгкая и здоровая пища; небольшая группа людей.

Сегодня в Латвии ретрит-туры не являются прерогативой турагентств: их предлагают, например, йога студии, оздоровительные центры. Средняя продолжительность ретритов, которые проводятся на территории Латвии, 3 дня. Основная целевая аудитория – женщины в возрасте от 30 лет, заинтересованные в восстановлении физических и моральных сил, путем общения с природой, поиска себя и отдыха (нередко – отдыха «от семьи»). Как показало исследование, в продвижении «местных» ретритов не используются массовые виды коммуникаций. Распространение информации происходит, как правило, в достаточно узком кругу – например, среди клиентов оздоровительных центров, йога студий и через соответствующие группы в социальных сетях.

Выводы. Индивидуальный подход, путешествия в малых группах, тематически определённые составляющие путешествия с возможностью полностью отключиться от достаточно быстрого темпа жизни, здоровый образ жизни – такие характеристики сегодня более чем актуальны и находят своё отражение в развитии туристических предложений; ретрит является одним из таких представителей «нового» туристического продукта. В процессе исследования рассмотрены различные составляющие ретрит-путешествий, в соответствии с которыми данный вид туризма включает в себя те или иные черты многих других видов туризма; их объединение и трансформация позволяет образовывать новый вид путешествий. Причём единой и общепринятой схемы планирования ретрит-поездки не существует – на практике путешествия данного типа адаптируются в зависимости от места проведения, интересов целевой аудитории и, соответственно, программы мероприятий. Посредством формирования программы ретрита на основе детального анализа индивидуальных потребностей и применения соответствующих инструментов маркетинговых коммуникаций ретрит может стать достаточно востребованным среди чётко определённой целевой аудитории видом отдыха на внутреннем рынке, своего рода альтернативой «туру выходного дня».

Ключевые слова: виды туризма, отраслевая конвергенция, ретрит, трансформация туризма,

Литература

1. Bone, K. (2013). Spiritual Retreat Tourism in New Zealand. *Tourism Recreation Research*, 38 (3), p. 295–309.
2. Kelly, C., Smith, M. (2016) Journeys of the self: the need to retreat. In: Smith, Melanie Kay and Puczko, László, (eds.) *The Routledge Handbook of Health Tourism*. Routledge, London, pp. 138–151.
3. Reisinger, Y. (2013). *Transformational Tourism: Tourist Perspectives*. – CABI, UK.

PSICHOLOGINIS SMURTAS AKADEMINĖS BENDRUOMENĖS NARIŲ TARPUSAVIO SANTYKIUOSE: AUKŠTOJO MOKSLO REFORMŲ POVEIKIS

Vveinhardt Jolita

Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas, Lietuva

Tyrimo aktualumas. Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) (2002) pateikia gana platų ir apibendrintą smurto apibrėžimą, kuriame įtraukiamos tiek smurto formos, tiek įvardijamos jo pasireiškimo sritys: „tyčinis fizinės jėgos ar galios panaudojimas, grasinant arba realus tyčinis fizinės jėgos ar galios panaudojimas, grasinant arba realus, prieš save, kitą asmenį arba prieš grupę ar bendruomenę, kurio pasekmė arba didelė tikimybė yra sužeidimas, mirtis, psichologinė žala, blogas vystymasis ar netekimas“ (Krug ir kt., 2002, p. 54). Kaip teigia Triplett ir kt. (2016, p. 332), „svarbiausia smurto supratime yra mūsų gebėjimas jį apibrėžti ir įvertinti“. Akademinė organizacijų, tokių kaip universitetai ir kolegijos, kultūra ne visuomet pajėgi savo bendruomenės narius apsaugoti nuo fizinio ir psichologinio smurto protrūkių tarpasmeniniuose santykiuose. To priežastimi tampa deklaruojamų vertybių išsiskyrimas su praktika ir organizacinių struktūrų silpnumas. Organizacijos linkusios nutylėti ir slėpti skaudžius faktus, vykstančius jų viduje, taip sudarydamos klaidingą viešąjį įvaizdį, kuris disonuoja su smurtą patiriančių aukų bejėgiškumo jausmu, nes neetiški santykiai tampa tarsi nerašyta norma. Jeigu dėl fizinio smurto atvejų identifikavimo didesnių problemų ir diskusijų nekyla, tačiau psichologinis smurtas vis dar kelia daugybę klausimų. Šiuo atveju tai, kaip organizacijos, taip pat ir akademinės, linkusios toleruoti vienokias ar kitokias elgesio tradicijas, priklauso nuo organizacinės kultūros formavimo ir nuo ją formuojančių asmenų. Todėl dėmesys krypta ne tik į administraciją ir jos diegiamas normas, bet ir į neformalius lyderius arba, kitaip tariant, akademinės bendruomenės autoritetus, kurie savo laikysena ir elgesiu suteikia kryptį organizacijos narių nuostatoms, požiūriams, vertinimams. **Tyrimo problema** keliama klausimu: kokie psichologinio smurto požymiai akademinės bendruomenės narių tarpusavio santykiuose ir kaip jų raišką paveikė aukštojo mokslo reformos?

Tyrimo tikslas: atskleisti psichologinio smurto raišką akademinės bendruomenės narių tarpusavio santykiuose, siekiant nustatyti aukštojo mokslo reformų poveikį. **Tyrimo metodologija.** Siekiant užtikrinti instrumento tinkamumą iškeltam tyrimo tikslui pasiekti, atliktas ekspertinis vertinimas. Ekspertiniame vertinime dalyvavo 4 akademikai ir 4 praktikai, t.y. aukštojo mokslo institucijų padalinių vadovai. Akademikai, atrinkti dalyvauti ekspertiniame vertinime, turėjo atitikti tokius kriterijus, kaip: (1) mokslinių interesų sritys (žmoniškųjų išteklių valdymas, organizacinė kultūra); (2) mokslinių publikacijų ir monografijų/mokslo studijų, skelbtų per pastaruosius penkerius metus, atitikimas ekspertuojamai tematikai (žmoniškųjų išteklių valdymas, organizacinė kultūra); mokslinių publikacijų analizuojamos tematikos cituojamumas; mokslinio darbo stažas (ne mažiau kaip penkeri metai). Ekspertiniame vertinime dalyvaujantys praktikai privalėjo turėti ne mažesnę kaip penkerių metų vadovavimo patirtį aukštojo mokslo institucijoje/-ose, taip pat siekta, kad ekspertai-praktikai priklausytų įvairaus lygio vadovų kategorijoms. Atlikus ekspertavimą ir įvertinus išskirtų instrumento kategorijų, subkategorijų ir joms priskirtų klausimų tinkamumą tyrimo tikslui pasiekti, atsižvelgta į visus ekspertų pastebėjimus, atliktos instrumento korekcijos. Taigi tikslui pasiekti pasirinktas kokybinis tyrimo metodas – pusiau struktūrizuotas interviu. **Tyrimo organizavimas ir rezultatai.** Tyrime dalyvavo aštuoni atstovai iš Lietuvos universitetų, t.y. pirmąją grupę sudarė keturi mokslininkai dirbantys vyriausiojo mokslo darbuotojo, vyresniojo mokslo darbuotojo, mokslo darbuotojo ir jaunesniojo mokslo darbuotojo pareigose, antrąją grupę sudarė keturi dėstytojai, dirbantys profesoriaus, docento, lektoriaus ir asistento pareigose. Trečioje tyrimo grupėje dalyvavo keturi atstovai iš Lietuvos valstybinių kolegijų, dirbantys profesoriaus, docento, lektoriaus ir asistento pareigose. Nustatyta, kad naujų psichologinio smurto požymių reforminiu laikotarpiu (siekiant sumažinti aukštojo mokslo institucijų skaičių) nenustatyta, tačiau ženkliai pakito kai kurių psichologinio smurto formų intensyvumas. Taip pat reforma suteikia naujų susidorojimo su darbuotojais įrankių. Vienokio ar kitokio pobūdžio įtampas sukeltantys pokyčiai aukštojo mokslo institucijose būdingi pastaruosius kelis dešimtmečius, akcentuotina, kad aukštojo mokslo institucijų organizacinė kultūra nepakankamai orientuota į tarpusavio santykių kokybės palaikymą. **Išvados.** Įtampą tarpusavio akademinės bendruomenės santykiuose ir psichologinį smurtą, vykdančias reformas, sąlygoja keletas tarpusavyje susijusių faktorių. *Pirma*, pokyčių vyriausybiname lygmenyje neišbaigtumas ir neapibrėžtumas laiko ir tikslų atžvilgiu. *Antra*, neapibrėžtumas aukštojo mokslo institucijų lygmenyje įgyvendinant reformas, kur išryškėja pokyčių valdymo trūkumai, įtraukiant bendruomenę. Be viso to, šiame kontekste išryškėja neadekvatus psichologinio smurto suvokimas institucijų valdymo ir akademinės bendruomenės tarpusavio santykių lygmenyje.

Raktiniai žodžiai: psichologinis smurtas, akademinė bendruomenė, aukštojo mokslo reformos.

Literatūra

1. Krug, E. G., Dahlberg, L. L., Mercy, J. A., Zwi, A. B., Lozano R. (2002). *World Report on Violence and Health*. Geneva: World Health Organization, 360 p. ISBN 9241545623.
2. Triplett, R., Payne, B., Collins, V. E., Tapp, S. (2016). Does “Violent” Mean “Bad”? Individual Definitions of Violence. *Deviant Behavior*, 37(3), p. 332–351. <https://doi.org/10.1080/01639625.2015.1026765>
3. World Health Organization (2002). *Definition and typology of violence*. Available at (2019-03-23): <https://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/>

INOVACIJŲ VALDYMAS SPORTO ORGANIZACIJOJE

Zakrienė Auksė, Jasinskas Edmundas

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva

Aktualumas ir naujumas. Pasaulio ekonomikoje XX–XXI a. sandūroje vyksta gilūs ir sudėtingi ekonominiai pokyčiai, turintys esminės įtakos iki šiol buvusiai tarptautinės konkurencijos sistemai. Intensyviai vystosi Azijos šalys, jose sparčiai formuojasi žiniomis grindžiama ekonomika, didėja ekologiniai ir technologiniai reikalavimai Europos šalyse. Visa tai turi tiesioginės įtakos ir Lietuvos pramonės bei verslo plėtrai, kelia jai kokybiškai naujus reikalavimus. Atsiranda būtinybė didinti veiklos efektyvumą, kuris yra pagrindinis paslaugų savikainos mažinimo šaltinis. Tai, savo ruožtu, leidžia didinti paslaugų konkurencingumą šalies viduje, taip pat ir mūsų šalį supančiame regione, ES ar net visame pasaulyje (Borisevičius, ir kt. 2008).

Inovacijos, pripažįstamos kaip ekonomikos ir socialinės pažangos variklis, Lietuvoje dar nespėjo užimti deramos vietos. Kaip teigia E. Vaškaitis, A. Armaitienė (2013) nors šiandieninėje šalies ekonomikos politikoje jos užima prioritetinę vietą, dabartinis Lietuvos suminis inovatyvumo indekso koeficientas tesiekia 60 % ES vidurkio, o inovacijų diegimo priemonės naudoja tik apie 10 % visų šalies įmonių, kurios galėjo pasinaudoti parama iš ES.

Pasauliniai Inovacijų indeksai įrodo, jog Lietuvos inovacijų politikai reikia permainingų. Global Innovation Index (GII) nustatė, jog Lietuva yra tik 44 vietoje pagal inovacijos išieigos rezultatus ir 58 vietoje pagal inovacijų efektyvumą. Prestižiškame Bloomberg inovacijų reitinge Lietuva užima 34 vietą iš 50, o štai pasak ES inovacijų švieslentės, mūsų šalis užima 20 vietą ir toliau išlieka žemiau ES vidurkio (Inovacijos – ekonomikos variklis: finansiniai instrumentai jų ekosistemos klestėjimui, 2019).

Problema: Nepakankamas inovacijų ištyrimas sporto organizacijų veikloje yra tam tikras stabdys, dėl šios priežasties inovacijų valdymo sporto organizacijoje tyrimas yra aktualus ir svarbus klausimas.

Tikslas: nustatyti inovacijų valdymo sporto organizacijoje ypatumus

Uždaviniai:

1. Aptarti inovacijos ir inovacijos valdymo teorinį interpretavimą;
2. Identifikuoti sporto organizacijos inovacijų valdymo ypatumus.

Metodai: Tikslu įgyvendinimas grindžiamas atliktais mokslininkų tyrimais ir mokslinės literatūros analize.

Tyrimo rezultatai ir išvados. Inovacijų kūrimas šiandien ir sėkmingas jų diegimas – vienas svarbiausių sėkmės veiksnių, leidžiančių įmonėms ir valstybėms vystytis, sėkmingai konkuruoti ir taip užtikrinti verslo, šalies bei jos gyventojų gerovę. Šiame procese svarbi akademinė visuomenė – atlikdama aukšto lygio mokslinius tyrimus ji gali padėti nustatyti inovacijų kūrimo ir diegimo sėkmės veiksnius, nes verslo plėtra tampa vis sudėtingesnė ir nebeapsiriboja viena įmone. Teigiama, kad sporto organizacija yra sporto reiškinio įgyvendintoja ir vystytoja, ji rengia sporto produktus rinkai bei daro įtaką tų produktų vartojimui. Inovacijų taikymas sporto organizacijose yra nenutrūkstamas procesas, kuris integruojamas į visą sporto organizacijos veiklą.

Raktiniai žodžiai: inovacijos, sporto organizacija, paslauga, konkurencingumas

Literatūra

1. Borisevičius, A. (grupės vadovas), Bačiauskas, V., Bieliauskas, R., Šakalinis, J. (2008). Valstybinio audito ataskaita inovacijų plėtra Lietuvoje. Valstybinio audito ataskaita. 2008 m. gegužės 16 d. Nr. VA-20-10P-9 Vilnius.
2. Dilys, E. (2012). Inovacijų įtaka sporto organizacijų veiklai: Lietuvos lengvosios atletikos federacijos pavyzdžiu. *Magistro baigiamasis darbas*. Kaunas: LSU.
3. Inovacijos – ekonomikos variklis: finansiniai instrumentai jų ekosistemos klestėjimui (2019). Lietuvos Ekonomikos ir inovacijų ministerija. Prieiga internetu: http://kurkl.lt/projektai/inovaciju_finansavimas/ [žiūrėta 2019-04-12].
4. Vaškaitis, E., Armaitienė, A. (2013). Turizmo inovacijų taikymo Lietuvos turizmo versle prielaidos. *Tiltai*, 4, p. 19–35.

KOKIE MOTYVAI SKATINA STUDENTUS SPORTUOTI TINKLINĮ?

Zuoza Aurelijus Kazys¹, Markevičius Vytautas², Ivaškienė Vida¹

Lietuvos sporto universitetas, Kaunas, Lietuva¹, Mykolo Romerio universitetas, Vilnius, Lietuva²

Veiklos motyvai vystosi kartu su asmenybės veikla, jų raida yra sudėtinga. Dažniausiai veikia motyvų kompleksas, kuris gali keistis. Labai svarbu skatinti sportavimo motyvaciją visuose amžiaus tarpsniuose (Patton & Parker, 2014). Mokslinė problema ta, kad stinga žinių, kokie motyvai skatina studentus sportuoti besikeičiančioje visuomenėje.

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti tinklinį sportuojančių studentų sportinės veiklos motyvaciją.

Tyrimo metodai: literatūros šaltinių analizė, anketavimas, statistinė analizė.

Studentams buvo pateikta 56 klausimų standartizuota F. Herzberg (1996) anketa. Jos pagalba buvo nustatyti šie aštuoni fiziškai aktyvios veiklos motyvai: finansinis, pripažinimo ir dėkingumo, atsakomybės, santykių su vadovu, karjeros, laimėjimų, darbo turinio, bendradarbiavimo. Didžiausias kiekvieno motyvo įvertinimas – 28 balai. Tyrimo rezultatai apdoroti SPSS 19.0 for Windows programa, skirtumų patikimumas nustatytas pagal Studento *t* kriterijų.

Anoniminėje anketinėje apklausoje dalyvavo penkių universitetų tinklinį sportuojantys 144 studentai (74 vaikinai ir 70 merginų), kurių amžius 19–22 metai. Tyrimas atliktas 2017 m. pavasarį.

Rezultatai ir jų aptarimas. Nustatyta, kad mūsų tyrims studentams reikšmingiausi yra darbo turinio ir bendradarbiavimo motyvai. Tai sutampa ir su kai kurių sporto šakų sportininkų motyvų tendencija – jiems minėti motyvai yra reikšmingiausi (Ivaškienė ir kt., 2014).

Trečioje vietoje pagal reikšmingumą studentams yra santykių su vadovu motyvas. Tai rodo, kad treneriai yra gerai vertinami kaip specialistai, klausomasi jų nurodymų ir patarimų. Moksliniais tyrimais (Tamulaitienė ir Lukavičienė, 2009; Čepelionienė ir Ivaškienė, 2014) nustatyta, kad įtakingiausi sportinei veiklai yra geri santykiai su treneriu.

Išvados. Tinklininkų sportavimo motyvacijoje svarbiausi yra darbo turinio ir bendradarbiavimo motyvai, o nereikšmingiausi – finansinis ir karjeros motyvai. Vaikinams darbo turinio ir bendradarbiavimo motyvai svarbesni nei merginoms, o merginoms santykių su vadovu ir atsakomybės motyvai svarbesni nei vaikinams ($p < 0,05$).

Raktiniai žodžiai: studentai, tinklinis, sportavimo motyvacija.

Literatūra

1. Čepelionienė, J., Ivaškienė, V. (2014). Peculiarities of students' attitude towards the studies and the physical education teacher in the aspect of gender // Sabiedrība, integrācija, izglītība=Society, Integration, Education : Starptautiskās zinātniskās konferences materiāli, Rēzekne, Latvia, 2014.gada 23.–24.maijs. Rēzekne : Rēzeknes Augstskola. , III daļa, p. 367–378.
2. Herzberg, F. (1996). *Work and the Nature of Man*. Cleveland: World.
3. Ivaškienė, V., Markevičius, V., Raškevičius, K., Velička, D. (2014). Didelio ir mažo meistriškumo bušido kovotojų sportinės veiklos motyvacija. *Sportinį darbingumą lemiantys veiksniai (VII)* [elektroninis išteklius]: mokslinių straipsnių rinkinys. Kaunas: Lietuvos sporto universitetas, p. 252–257.
4. Patton, K., & Parker, M. (2014). Moving from “things to do on Monday” to student learning: physical education professional development facilitators views of success. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 1, 60–75.
5. Tamulaitienė, R., Lukavičienė, V. (2009). Kūno kultūros specialybės studentų sportinės veiklos motyvacija: refleksijų analizė. *Mokytojų ugdymas*, 12 (1), p. 85–102.

International Scientific-Practical Conference
Theory and Practice: Problems and Prospects
Book of Abstracts
2019 May 9–10th
Kaunas

Tarptautinė mokslinė-praktinė konferencija
Mokslas ir praktika: aktualijos ir perspektyvos
Konferencijos tezių rinkinys
2019 m. gegužės 9–10 d.
Kaunas

Sudarė Biruta Švagždienė, Regina Andriukaitienė

Išleido Lietuvos sporto universitetas, Sporto g. 6, LT-44221 Kaunas
www.lsu.lt; el. p.: lsu@lsu.lt